

The background is a watercolor illustration. It features a central vertical purple cross with a textured, almost crystalline appearance. The cross is set against a backdrop of soft, blended green and yellow watercolor washes that resemble foliage or a natural setting. The overall style is ethereal and artistic.

**Carlos
Castaneda**

**UČENÍ
DONA JUANA**

TŘICET LET S DONEM JUANEM

(předmluva překladatele)

Když jsem se zhruba před třiceti lety poprvé setkal s „Učením dona Juana“, byla to láska na první pohled. Taky mně těch třicet let vydržela a nezdá se, že by mě opouštěla. Sice jsem občas trucoval a odcházel, ale nakonec jsem se pokaždé vrátil. Během těch let se náš vzájemný vztah měnil, nakonec stárnul jsem já a stárnul i Carlos Castaneda. Každé dva až tři roky na mě čekal na regálu jednoho knihkupectví v Hamburku další díl, se kterým jsem se vždy vracel i k těm předchozím. S jednou výjimkou. K druhému dílu jsem se vracel jen občas a k prvnímu nikdy. Nevím proč. Snad mi připadal ještě nezralý, ve srovnání s těmi následujícími. Letošní rok jsem se s prvním dílem setkal znovu, tentokrát však pracovně. Musel jsem ho nejen přečíst, ale také pokud možno srozumitelně přeložit. A tak jsem zjistil, že jsem se v něm mýlil. Jeho nezralost spočívá pouze v určité nezralosti interpretací a v mé tehdejší nezralosti chápání. Jinak je tam už všechno, co se později objeví v dalších dílech. Naopak některá témata vyčnívají v prvním díle daleko výrazněji, protože pro Carlose Castanedu tehdy představovala čerstvou výzvu, se kterou se musel naléhavě vyrovnat. Především téma srážky moderní civilizace se starou a překvapivě vyzrálou kulturou. Snad v žádném jiném díle nevystupují tak ostře rozdíly mezi nezávazným rozumováním universitního studenta a osudovým rozhodováním vědouceho bojovníka.

Téma střetu naší kultury s předkřesťanskými šamanskými systémy je v současné době velmi oblíbené a diskutované. Od doby našich pradědů, z nichž mnozí ještě tyto kultury označovali jako barské, jsme udělali dva kroky. Nejdříve jsme připustili jejich zajímavost pro kulturní dějiny lidstva a začali se jimi zabývat v rámci vědy. Pak se mezi námi objevili i tací, kteří se jimi začali zabývat

jako adeпти a více či méně poctivě se snažili tyto systémy uchopit a osvojit. Castaneda byl mezi prvními, kteří se o tyto zážitky podělili s ostatními. Mezi prvními, kterých se zmocnila široká veřejnost, protože už moje matka obdivovala spisky amerického indiánského spisovatele Charlese Eastmana — Ohiyesy, který velmi otevřeně psal o své výchově v rámci kultury svého kmene. Dnes už existují podobných svědeckv desítky. Ať už od těch, kteří byli vychováni v naší kultuře a s tou jinou se seznámili jako učedníci, či od těch, pro které jsou tyto kultury mateřské a kteří si osvojili angličtinu natolik, že mohou psát. Je publikována i řada zprostředkovaných svědeckv, kdy australský aborigin či africký křovák vyprávějí své mýty prostřednictvím překladatele. Naše kultura už tyto systémy přijala a trochu nesměle a pořád ještě shovívavě a protektorsky jim přiznává jakousi rovnost. Myslím ale, že poslední krok naše kultura pořád ještě vědomě neučinila. Krok, kterým by mnohým těmto systémům přiznala, že naši kulturu v něčem převyšují. Vybrali jsme si ze jsoucna jen část, nazvali ji skutečností a ovládli ji tak, že to nemá v lidských dějinách obdobu. Nicméně jsme museli toto naše dobyté území obehnat silnou zdí proti nájezdům barbarů ze zbytku jsoucna. Když proniknou neurotickou zdí, nevíme si s nimi rady. Svět dona Juana tuto zeď nezná. Castaneda ji vnímá velmi ostře jako hranici mezi normální a jinou skutečností, nicméně ve své analýze píše, že pro hotového čaroděje rozdíl mezi oběma skutečnostmi patrně mizí.

Byla by ale křivda nepřiznat, že i naše kultura zahrnuje systémy, které buď zahrnují svět celý či pracují s krajinou za zdí. Jsou to především staré esoterní systémy jako například gnoze, alchymie či hermetismus. Během celých našich dějin neustále čelily nařčení z hereze, ale přežily celý středověk a objevují se dodnes, i když nejčastěji ve své pokleslé podobě. Svět za zdí se snaží zmapovat i poměrně moderní názory hlubinné psychologie. I ta se vydala za vizi celistvého světa bez zdí a hranic. Byl to už takový osud, že jsem se s dílem C. G. Junga seznámil týž rok, co jsem potkal dona Juana. Dokonce nás seznámil týž člověk. A tak se stalo, že se mi obě učení začala od začátku vzájemně proplétat a jedno druhé vysvětlovat. Řečeno slovy Castanedovy analýzy, C. G. Jung mi poskytl zvláštní konsensus, o který jsem se mohl opřít, když mi ve světě dona Juana začala ujíždět púda pod nohama. Pro mě jsou obě učení o tomtěž. Nakonec je to vyjádřeno i podobnou terminologií. Jeden příklad za všechny:

Castaneda v souhlasu s názory dona Juana nazval svět za zdí „jiná skutečnost (non-ordinary reality)“, aby zdůraznil, že je stejně skutečný jako náš svět uvnitř zdi. C. G. Jung ze stejných důvodů užíval název „psychická realita“, aby podtrhl, že nevědomí má stejně konkrétní obsah jako vědomí, aby se distancoval od badatelů, pro které je krajina za zdí iluzí, bludem. C. G. Jung byl stejný bojovník jako don Juan a po cestě poznání postupoval jako po válečné stezce. Kritickou noc svého putování za poznáním probděl s nabitou pistolí na nočním stolku. Buď pochopí, nebo skončí. Don Juan by mu rozuměl.

Závěrečnou kapitolou předloženého dílu se táhne jako červená nit přesvědčení, že celou nauku lze pochopit pouze a jedině tehdy, je-li přijata. A přijetím se zde myslí něco jiného, než pouhé přijetí rozumem, pouhé pokrytecké přitakání. Přijetím se zde myslí ztotožnění, zmocnění se nauky zkušeností. Proto nemá smysl o její platnosti, iluzornosti či významu diskutovat s někým, kdo tak neučinil. Absolvoval jsem stovky takových rozhovorů, ať už se týkaly přímo Castanedy nebo jiných případů stejné povahy. A souběžně s tím, jak se moje původně intelektuální přijetí měnilo ve zkušenost, ubývalo chuti k těmto rozhovorům. Nakonec v podstatě ustaly. Ustaly i proto, že lidé, kteří tuto či jiné nauky nepřijali, se většinou neptají tak, aby se něco dozvěděli. Z jakéhosi zvláštního důvodu se ptají spíše proto, aby se mohli hádat, ptají se proto, aby tyto nauky mohli napadat. Ve své argumentaci vycházejí i z nepopíratelné skutečnosti, že současný vědecký názor nezná v podstatě kategorii jiného než intelektuálního porozumění. Představa, že něco je pochopitelné pouze pro ty, kteří s tím souhlasí, zní vědeckému uchu absurdně. Nikdo ale snad netvrdí, že se v rámci nauky dona Juana pohybuje v oblasti vědy. Nakonec Castaneda to na začátku také zkusil a kde že to skončila jeho etnografie?

Takže o nauce dona Juana nemá cenu příliš dlouho mluvit. Zkuste ji sami na sobě, ochutnejte ji a sami se rozhodněte, jestli vám vyhovuje. Ale pozor. Jestliže jste ji nepřijali srdcem, znamená to jejími vlastními slovy i to, že jí nemůžete porozumět. Proto se o ni nehádejte s těmi, kteří ji přijali, a vyberte si cestu jinou. Podle slov dona Juana je jich spousta. Nicméně jak on sám říká, je lépe si vybrat takovou, která má srdce, protože žádná cesta stejně nikam nevede.

DONU JUANOVÍ

*a dalším dvěma lidem,
kteří se mnou sdíleli*

jeho magický svět...

Poděkování

Rád bych vyjádřil velkou vděčnost profesoru Clementu Meighanovi, který mě uvedl do terénního výzkumu a tento můj výzkum řídil; profesoru Haroldu Garfinkelovi, od kterého jsem převzal model a ducha neúnavného vyptávání; profesoru Robertu Edger-tonovi, který mou práci kriticky sledoval od samého počátku; profesorům Williamu Brightovi a Pedroví Carrascovi za rady a kritiku a profesoru Lowrenci Watsonovi za jeho neocenitelnou pomoc při vyjasňování mé analýzy. Jsem vděčen i paní Grece Stimsonové a panu F. A. Guilfordovi za pomoc při přípravě rukopisu.

Para mi solo recorrer los caminos que tienen corazon, cualquier camino que tenga corazon. Por ahi yo recorro, y la unica prueba que vale es atravesar todo su largo.

Y por ahi yo recorro mirando, mirando, sin aliento.

„Já jenom kráčím po cestách, které mají srdce. Po kterékoliv cestě, která má srdce. Po nich putuji a jediné, co mě zajímá, je, abych je prošel až na sám konec.“

A jak tak jdu, tak bez dechu jenom zírám a zírám.“

Don Juan

...u nekonečně dlouhé cesty se nelze pokusit o nic víc, než najít její začátek a stanovit její směr. Předstírání, že cesta je pochopena a dokončena, je přinejmenším klamáním sebe sama. Jednotlivý student na ní může dosáhnout dokonalosti pouze v subjektivním slova smyslu a vyprávoť o ní může jen tak, že sdělí vše, co byl schopen spatřit.

Georg Simmel

ÚVOD

Během léta 1960 jsem jako student antropologie na Kalifornské universitě v Los Angeles uskutečnil několik cest na jihozápad, abych zde sbíral poznatky o léčivých bylinách a způsobech, jakými je používají místní Indiáni. Události, které zde chci vyprávět, se rozběhly během jednoho z těchto výletů. Čekal jsem v pohraničním městečku na autobus Greyhound a bavil jsem se s přítelem, který mě na cestě provázal a pomáhal mi s výzkumem. Ten se ke mně náhle nahnul a šeptem mi sdělil, že starý Indián s bílými vlasy, který seděl u okna, je velmi obeznámen s rostlinami a obzvláště s peyotlem. Poprosil jsem přítele, aby mě onomu muži představil.

Přítel ho na dálku pozdravil a pak k němu přistoupil a potřásl si s ním rukou. Chvilí spolu mluvili a poté mně můj přítel pokynul, abych se k nim připojil. Jakmile jsem přišel, ihned se vzdálil, aniž se obtěžoval starému muži mě představit. Ten ale nebyl ani trochu v rozpacích. Řekl jsem mu své jméno a on odpověděl, že mu říká Juan a že je k mým službám. Použil přitom velmi zdvořilé španělské fráze. Z mé iniciativy jsme si podali ruce a pak jsme mlčeli. Mlčení nebylo napjaté, ale přirozené a uvolněné na obou stranách. Protože jeho tmavou tvář i krk pokrývaly vrásky, vyovídající o jeho věku, zarazilo mě jeho pohyblivé a svalnaté tělo.

Řekl jsem mu, že sbírám informace o léčivých rostlinách. Ačkoliv jsem ve skutečnosti nevěděl o peyotlu vůbec nic, najednou jsem předstíral, že o něm vím kdeco a dokonce jsem starému muži navrhl, že by pro něj mohlo být zajímavé se na toto téma se mnou pobavit. Jak jsem tak drmolil, jenom přikyvoval, díval se na mě a nic neřikal. Uhnul jsem očima a náš rozhovor skončil. Stáli jsme vedle sebe v hrobovém tichu. Po chvíli, která se zdála být bez konce, don Juan vstal a podíval se z okna. Jeho autobus přijel. Řekl na shledanou a opustil čekárnu.

Trápilo mě, že jsem povídal takové nesmysly a to, že mě muž prokoukl skrz naskrz svýma pozoruhodnými očima. Když se můj přítel vrátil, snažil se omluvit selhání mé snahy něco se od dona Juana dozvědět. Vysvětloval, že stařík často mlčí a je nepřístupný, ale znepokojující pocit z tohoto setkání nebylo snadné zapudit.

Dal jsem si tu práci, zjistil, kde don Juan žije a několikrát jsem ho navštívil. Během každé návštěvy jsem se snažil zavést řeč na peyotl, ale marně. Stali jsme se, nicméně, dobrými přáteli a mé vědecké výzkumy byly zapomenuty, nebo spíše odsunuty na cesty míle vzdálené od mých původních předstáv.

Přítel, který mě donu Juanovi představil, mi později vysvětlil, že starý muž není rodák z Arizony, kde jsme ho původně potkali, ale že je Indián Yaqui ze Sonory v Mexiku.

Zprvu jsem vnímal dona Juana jednoduše – jako velice zvláštního muže, který toho ví spoustu o peyotlu a který mluví velmi dobře španělsky. Ale lidé, se kterými žil, věřili, že má „tajné vědomosti“ a že je „brujo“. Španělské slovo „brujo“ znamená v angličtině medicína, léčitel, čaroděj nebo šamana. Označuje především člověka, který vládne mimořádnou, většinou zlou mocí.

Když se mi don Juan svěřil, znal jsem ho už celý rok. Jedoho dne mi důvěrně sdělil, že od svého učitele, kterého nazýval benefaktor neboli dobroděj, má jisté vědomosti. Získal je jako jeho učedník a za svého učedníka že on, don Juan, vybral zase mě. Hned mě však varoval, že to z mé strany vyžaduje hluboké odevzdání se a že učení je dlouhé a svízelné.

Když hovořil o svém učiteli, použil don Juan slovo „diablero“. Později jsem se dověděl, že termín „diablero“ používají pouze Indiáni ze Sonory. Označují jím zlého člověka, který provádí černou magii a umí se proměnit ve zvíře — ptáka, psa, kojota či jiné stvoření. Během jedné své návštěvy Sonory jsem zažil zvláštní příhodu, která ilustruje vztah Indiánů k diablerům. Jel jsem se dvěma Indiány v noci autem, když jsme spatřili přes silnici přecházet zvíře, které vypadalo jako pes. Jeden z mých průvodců řekl, že to není pes, ale veliký kojot. Zpomalil jsem a zajel na krajnici, abych se na zvíře podíval. Pár sekund zůstalo stát ve světle reflektorů a pak zmizelo v chaparralu. Byl to bezpochyby kojot, ale byl dvakrát tak veliký. Moji přátelé o tom vzrušeně debatovali a souhlasili s tím, že to bylo velmi neobvyklé zvíře. Jeden z nich naznačil, že to mohl být diablero. Rozhodl jsem se tuto příhodu použít k tomu, abych prozkoumal,

zda místní Indiáni věří v existenci diablerů. Mluvil jsem s mnoha lidmi, vyprávěl jim tuto příhodu a kladl jim otázky. Vybral jsem tři rozhmluvy, které vyjadřují jejich postoje k tomuto tématu.

„Myslíš, že to byl kojot, Choyi?“ zeptal jsem se mladíka poté, co vyslechl moji historiku.

„Kdo ví? Asi to byl pes, jistě. Moc velkej na kojota.“

„Myslíš, že to mohl být diablero?“

„To jsou jenom kecy. Takový věci nejsou.“

„Proč si to myslíš, Choyi?“

„Lidi si vymejšlej. Vsadím se, že kdybys byl to zvíře chytil, viděl bys, že je to pes. Kdyysi jsem měl nějakou práci v jiným městě, vstal jsem před svítáním a osedlal koně. Když jsem odjížděl, narazil jsem na cestě na tmavý stín, který vypadal jako obrovské zvíře. Kůň se vzepjal a vyhodil mě ze sedla. Byl jsem taky pěkně vyděšený, ale pak se ukázalo, že ten stín byla žena, která přicházela do města.“

„Tím chceš říct, Choyi, že nevěříš v diablery?“

„Diableros! Co je to diablero? No řekni mi, co to diablero je?“

„Nevím, Choyi. Manuel, který se mnou té noci jel, řekl, že ten kojot může být diablero. Já myslím, že možná ty mi můžeš říct, co to diablero je.“

„Říkají, že diablero je kouzelník, který je schopen proměnit se, v co se mu zachce. Ale každé ví, že jsou to kecy. Starý lidi tady toho napovídaj o diableros spoustu. Ale od nás mladších o nich neuslyšíš.“

„A co si myslíte, že to bylo za zvíře, doňo Luz?“ zeptal jsem se ženy středního věku.

„Jen Bůh to ví jistě, ale já si myslím, že to nebyl kojot. Jsou věci, který vypadaj jako kojoti, ale kojoti to nejsou. Žral ten kojot něco, nebo běžel?“

„Většinu času stál, ale když jsem ho spatřil poprvé, měl jsem dojem, že něco žere.“

„Jste si jist, že si nenesl něco v tlamě?“

„Možná nesl. To by na věci něco měnilo.“

„Ano, měnilo. Jestli nesl něco v tlamě, tak to nebyl kojot.“

„A co to tedy bylo?“

„Byl to muž anebo žena.“

„A jak se takovým lidem říká, doňo Luz?“
 Neodpověděla. Ještě chvíli jsem se jí vyptával, ale bez úspěchu. Nakonec řekla, že neví. Zeptal jsem se jí, jestli se takovým lidem neříká diablero, a ona připustila, že název diablero je možno použít.

„A znáte nějaké diablery?“ zeptal jsem se.

„Znala jsem jednu ženu,“ odpověděla. „Zabili ji. Stalo se to, když jsem byla ještě malá holka. Říkali, že se ta ženská proměňovala ve fenu. Jedné noci se do domu, který patřil nějakému bělochovi, vypravil pes, aby mu ukradl sýr. Běloch psa brokovnicí zastřelil. A v ten stejnej moment, kdy pes pošel v bělochově domě, zemřela ta žena ve svý chatrči. Její příbuzný šli společně za bělochem a chtěli na něm, aby zaplatil odškodný. A běloch jim zaplatil pěkný peníze za to, že tu ženu zabil.“

„Jak mohli chtít odškodné, když běloch zastřelil jenom psa?“

„Říkali, že běloch věděl, že to není pes. Byli s ním i jiní lidé a všichni viděli, že pes se postavil na zadní jako člověk, aby dosáhl na polici se sýrem, která visela ze stropu. Ti muži čekali na zloděje, protože sýr se bílému muži ztrácel každou noc. A tak ten muž zabil zloděje a věděl, že to není pes.“

„A co dnes, jsou ještě nějakí diablery, doňo Luz?“

„Takové věci jsou velmi tajné. Říká se, že diablery už nejsou, ale já tomu nevěřím. Z každé rodiny diablery se jeden její člen musel naučit všecko, co diablery umějí. Diablery mají své vlastní zákony a jeden z nich říká, že každý diablery musí naučit to tajemství jednoho svého příbuzného.“

„Co si myslíte, že to mohlo být za zvíře, Genaro?“ zeptal jsem se velmi starého muže.

„Pes z některého okolního ranče. Co jiného?“

„Mohl to být diablery!“

„Diablery? Vy jste se zbláznil. Nejsou žádní diablery.“

„Myslíte tím, že nejsou žádní teď, nebo že nikdy neexistovali?“

„Kdysi existovali, to ano. To se ví. Každý to ví. Ale lidé se jich báli a všechny je zabili.“

„Kdo je zabil, Genaro?“

„Všichni lidé z kmene. Poslední diablery, kterého jsem znal, byl S. Zabil svým kouzelnictvím tucty, možná stovky lidí. Nemohli

jste to vydržet, a tak se všichni dali dohromady, v noci ho překvapili a upálili ho zaživa.“

„Jak je to dávno, Genaro?“

„V dvaactyřicátým.“

„Vy jste to viděl na vlastní oči?“

„Ne. Ale lidé o tom vyprávějí do teď. Říkají, že přestože hranice byla z čerstvého dříví, nezbyl po ohni žádný popel. Všecko, co zůstalo, byla velká kaluž mastnoty.“

Přestože don Juan označil svého dobrodince jako diablery, nikdy se nezmínil o tom, kdo to vlastně byl a odkud získal své vědomosti. Ve skutečnosti don Juan ze svého soukromí prozradil velice málo. Jediné, co řekl, bylo, že se narodil na jihozápadě v roce 1891 a že strávil skoro celý svůj život v Mexiku. Že jeho rodina byla spolu s tisíci dalšími sonorskými Indiány přemístěna mexickou vládou v roce 1900 do centrálního Mexika a že ve středním a jižním Mexiku žil do roku 1940. A protože don Juan hodně cestoval, jeho „znalosti“ mohly pocházet z rozličných zdrojů. On sám se pokládal za Indiána ze Sonory, ale nejsem si jist, zda je možné jeho učení bez výhrady chápat jako součást kultury sonorských Indiánů. Ale nakonec cílem této práce není umístit dona Juana do přesného kulturního milieu.

Svou učednickou řeholi u dona Juana jsem zahájil v červnu 1961. Už předtím jsem se s ním několikrát setkal, ale vždy jen v rámci antropologického výzkumu. Poznámky, které mám z těchto prvních setkání, jsem pořizoval skrytě. Za pomoci své paměti jsem z nich pak později rekonstruoval celé rozhovory. Když jsem však k němu vstoupil do učení jako učedník, začal být tento způsob záznamu velmi obtížný, protože naše hovory pokrývaly velké množství různých témat. A tak mi don Juan dovolil — nutno říci, že po mnoha protestech — abych si otevřeně zapisoval vše, co on říkal. Přál jsem si také fotografovat a nahrávat na magnetofon, ale to mi nedovolil nikdy.

Moje učednictví probíhalo zpočátku v Arizoně a posléze v Sonore, protože don Juan se během mé výuky přestěhoval do Mexika. Celé učení probíhalo tak, že jsem dona Juana nepravidelně, vždy na pár dní, navštěvoval. Během letních měsíců 1961, 1962, 1963 a 1964 se moje návštěvy stávaly častější a trvaly déle. Domnívám se, že tento přerušovaný způsob výuky byl hlavní příčinou mého neúspěchu.

Bránil mi totiž v tom, abych výuce plně podřídil celý svůj život, což je patrně nezbytné, má-li se člověk stát kouzelníkem.

Jinak mi však tento způsob zcela vyhovoval, protože poskytoval odstup, který umožňoval kritické hodnocení probíhajícího procesu, a který bych zřejmě ztratil, kdyby moje učednictví probíhalo bez přerušení. V září 1965 jsem na základě svého rozhodnutí učednictví ukončil.

Pár měsíců poté, co jsem svá učednictví přerušil, mě poprvé napadlo, že bych mohl své terénní poznámky systematicky uspořádat. Protože jsem shromáždil obrovské množství údajů z nejrůznějších oblastí, snažil jsem se tyto poznámky nejprve utřídit. Rozdělil jsem je do skupin podle vzájemných vztahů a témat a seřadil je podle subjektivní důležitosti — to jest podle toho, jaký dopad mělo to které téma na mě. Tak jsem postupně došel k následující klasifikaci: používání halucinogenních rostlin; postupy a formule používané v čarodějnictví; získávání a používání magických (mocných) předmětů; použití léčivých rostlin; zpěvy a legendy.

Když jsem ale vzal v potaz zážitky, uvědomil jsem si, že můj pokus o utřídění představuje pouhé vytvoření kategorií. A že každý pokus toto schéma vylepšit povede jen k jeho zjemňování. Což nebylo to, co jsem chtěl. Během měsíců, které následovaly poté, co jsem přestal být učedník, jsem nutně potřeboval porozumět tomu, co jsem zažil. A to, co jsem zažil, nebylo nic jiného, než osvojení uceleného a jednolitého systému názorů na svět pomocí zcela pragmatické a experimentální metody. Od první lekce, kterou jsem dostal, mi bylo jasné, že učení dona Juana má svoji vnitřní kohezi. Jakmile se s konečnou platností rozhodl toto učení mi předat, jeho vysvětlení na sebe krok po kroku navazovala podle zřetelného pořádku. Objevit tento pořádek a porozumět mu, to byl pro mě ten největší problém.

Moje neschopnost porozumět se zdála vycházet ze skutečnosti, že i po čtyřech letech učednictví jsem zůstával stále začátečníkem. Bylo jasné, že systém učení dona Juana a způsob, kterým mi ho předával, byl stejný jako u jeho benefaktora. Tudíž mě potíže s porozuměním musely být analogické potížím, se kterými se setkával on sám. Don Juan zmiňoval tuto podobnost nás obou jako učedníků v náhodných poznámkách o své neschopnosti porozumět svému učiteli během

doby svého vlastního učednictví. Tyto poznámky mě přivedly k názoru, že pro každého začátečníka jsou čarodějnické vědomosti nepochopitelné proto, že zážitky, které prožívá, se naprosto vymykají tomu, na co je zvyklý. Já osobně, jako člověk západní kultury, jsem tyto zážitky shledával natolik bizarními, že pro mě bylo prakticky vyloučeno vysvětlit je termíny mého každodenního života. Byl jsem dotlačen k závěru, že jakýkoliv pokus vytrídit poznámky z terénu do svých vlastních kategorií je marný.

A tak jsem pochopil, že systémem učení dona Juana je nutno zkoumat způsobem, jak mu rozumí on sám. Jedině tímto způsobem je možné ho prezentovat jasně a přesvědčivě. Když jsem se snažil sladit své představy s představami dona Juana, uvědomil jsem si, že se vždy snažil vysvětlit svůj systém znalostí takovým způsobem, který se zdál pochopitelný jemu. A protože tento způsob byl nepochopitelný pro mě, pokus porozumět problémům, které mi takto předestřel, mne znova uváděl do neudržitelné pozice. Musel jsem se proto snažit porozumět systému, kterým on vytvářel své pojmy. Když jsem začal pracovat tímto způsobem, uvědomil jsem si, že don Juan kladl zvláštní důraz na některé oblasti svého systému učení — obzvláště na používání halucinogenních rostlin. Na základě tohoto uvědomění jsem změnil své vlastní schéma kategorií.

Don Juan používal při různých příležitostech vždy jednu ze tří halucinogenních rostlin: peyotl (*Lophophora williamsii*), durman (*Datura innoxia*, synonymum *Datura meteloides*) a houby (patrně *Psilocybe mexicana*). Američtí Indiáni znali halucinogenní vlastnosti těchto tří rostlin dávno před svým setkáním s Evropany. Pro své vlastnosti byly tyto rostliny využívány pro potěšení, k léčení, při čarování a jako prostředek uvedení do extáze. Ve specifických souvislostech svého systému učení spojoval don Juan použití *Datura innoxia* a *Psilocybe mexicana* se získáním moci, zvláštní moci, kterou nazýval „spojením toho, jak správně žít“.

U rostlin si don Juan vážil jejich schopnosti vyvolat v člověku stavy zvláštního vnímání. Nechal mě prožít celou sérii těchto stavů, aby s jejich pomocí osvětlil svůj systém učení a dokázal jeho cenu. Nazval jsem tyto prožitky stavy „jiné skutečnosti“. Tento název vychází z jejich základní podstaty, protože v kontextu učení dona Juana nejsou tyto stavy považovány za iluzorní, ale skutečné, i když se tato skutečnost liší od skutečnosti běžného života. Don Juan věřil,

že prožítí stavů „jiné skutečnosti“ je jediný věcný způsob, jak se něco naučit a jak získat sílu. Naznačoval, že ty části jeho učení, které se těchto stavů netýkají, mají okrajovou důležitost. Tento názor se odrazil i v jeho postoji ke všemu, co se „jiné skutečnosti“ netýkalo. Mé terénní zápisky často ilustrují způsob, kterým don Juan vnímal a cítil realitu. V jednom rozhovoru například naznačil, že některé věci samy o sobě obsahují určité množství síly. On sám si takových magických předmětů příliš nevážil, ale naznačil, že si jimi často vypořádává méně silní brujos. Mnohokrát jsem se ho na tyto předměty vyptával, ale zdálo se, že se mu o nich nechce mluvit. Když se pak toto téma znovu při jiné příležitosti vynořilo, nechal se s určitou nechuťí přesvědčit, aby o nich promluvil.

„Jsou určité předměty, které jsou proniknuty silou,“ řekl. „Takových předmětů je mnoho a za pomoci spřátelených duchů o ně pečují muži moci. Tyto předměty jsou nástroje — ne obyčejné nástroje, ale nástroje smrti. Přesto jsou to pouhé nástroje. Nemají žádnou moc, kterou by mohly naučit. Vlastně správněji řečeno, patří mezi zbraně, mezi předměty určené k boji. Jsou vyrobeny k zabíjení, k tomu, aby se s nimi házelo.“

„Co to je za předměty, done Juane?“

„Nejsou to ve skutečnosti předměty, jsou to spíše různé druhy moci.“

„A jak se může člověk k takovýmto předmětům dostat, done Juane.“

„To záleží na tom, jaký předmět si přeješ.“

„Kolik druhů jich je?“

„Jak už jsem řekl, je jich spousta. Všechno se může stát magickým předmětem.“

„No, a které z nich jsou nejmocnější?“

„Síla předmětu závisí na jeho majiteli, na tom, co je to za člověka. Magický předmět, o který pečuje slabý čaroděj, je skoro pro legraci, ale na druhé straně silný a mocný čaroděj dává do svých nástrojů svou sílu.“

„A které magické předměty jsou nejčastější, které jsou mezi čaroději nejvíce oblíbeny?“

„Nejsou mezi nimi žádné oblíbenější. Jsou to všechno magické předměty, všechny jsou stejné.“

„A vy nějaké sam máte, done Juane?“

Neodpověděl. Jen se na mě díval a smál se. Pak po dlouhou dobu mlčel a já se domníval, že se ho moje otázky dotkly.

„Tyto druhy moci jsou omezené,“ pokračoval. „Ale to je pro tebe asi nesrozumitelné. Trvalo mi to celý život, než jsem tomu porozuměl. Spojenec sám o sobě může zjevit všechna tajemství těchto menších mocí a odhalit je jako dětinská. Měl jsem kdysi takové předměty, ano, když jsem byl velice mlád.“

„A jaké magické předměty jste měl?“

„Maíz-pinto, krystaly a peří.“

„Co je to maíz-pinto, done Juane?“

„Je to malé zrno kukuřice, které má uprostřed rudou žilku.“

„Jedno zrno?“

„Ne. Čaroděj má čtyřicet osm zrn.“

„A co ta zrna dělají, done Juane?“

„Každé z nich může zabít člověka, pakliže vstoupí do jeho těla.“

„A jak takové zrno do lidského těla vstoupí?“

„Je to magický předmět a jeho moc spočívá mimo jiné i v tom, že může vstoupit do lidského těla.“

„A co dělá, když vstoupí do lidského těla?“

„Pohrouží se do těla a usadí se v prsou nebo ve vnitřnostech. Člověk onemocní a pokud čaroděj, který ho léčí, není silnější než ten, který ho očaroval, zemře do tří měsíců od okamžiku, kdy zrno do těla vstoupilo.“

„Je nějaký způsob, jak toho člověka zachránit?“

„Jediný možný způsob je vysát to zrno z těla ven, ale málokterý čaroděj by se toho odvážil. Čaroději se může povést zrno vysát, ale nemá-li dost sil na to, aby ho ze sebe vypudil, usadí se v jeho těle a zabije ho místo své původní oběti.“

„Ale jak to zrno dokáže, vejít do něčího těla?“

„Abych to vysvětlil, musím ti něco povědět o kouzlech s kukuřicí, což je jedno z nejmocnějších kouzel, které znám. Kouzlo se provádí se dvěma zrnky. Jedno z nich se umístí do čerstvého poupěte žluté květiny. Pak se květina položí na místo, kde může přijít do styku s obětí. Na cestu, kudy pravidelně chodí, nebo na jiné místo, kde se pravidelně vyskytuje. Jakmile oběť šlápne na květinu nebo se jí jenom dotkne, kouzlo je dokonáno. Zrno vejde do jeho těla.“

„Co se stane se zrnem poté, co se ho oběť dotkne?“

„Všechna jeho moc vejde do člověka a zrno je svobodné. Stane se prostě normálním zrnem. Může být ponecháno na místě, nebo od-

meteno stranou, to je jedno. Nejlepší je odmést ho do podrostu, kde ho sežobne nějaký pták.“

„A může nějaký pták sezobnout zrna předtím, než se ho dotkne člověk?“

„Ne. Ptáci nejsou tak hloupí, to tě tedy mohu ujistit. Ptáci se od něj budou držet stranou.“

Pak don Juan vysvětlil velmi složitý postup, kterým je možno taková mocná zrna získat.

„Nesmiš zapomínat, že maíz-pinto je prostě nástroj a ne spojenec,“ řekl. „Jakmile tyto dvě věci rozlišíš, nebudeš už s tím mít žádné problémy. Ale dokud považuješ nástroje za něco nadřazeného, jsi jenom hlupák.“

„A jsou tyto magické předměty stejně mocné jako spojenci?“ zeptal jsem se.

Don Juan se opovrživě usmál a pak teprve odpověděl. Musel se dost snažit, aby se mnou neztratil trpělivost.

„Maíz-pinto, krystaly a peří jsou jenom hračky ve srovnání se spojencem,“ řekl. „Magické předměty jsou nutné pouze v případě, že člověk žádného spojence nemá. Hnát se za nimi je ztráta času. Zvláště pro tebe. Musíš se snažit získat spojence. Když se ti to povede, pochopíš, co ti teď říkám. Magické předměty jsou jenom jako dětská hra.“

„Nechápejte mě špatně, done Juane,“ protestoval jsem. „Chci mít spojence, ale chci taky vědět všechno, co můžu. Vy sám jste říkal, že ve vědění je moc.“

„Ne!“ vykřikl s důrazem. „Moc spočívá ve vědomostech, které lze použít. Co to má za smysl vědět věci, které nejsou k užítku?“

V rámci učení dona Juana byl spojenec získáván výhradně za pomoci stavů „jiné reality“, do které mě uváděl pomocí halucinogenních rostlin. Věřil, že když se soustředím na tyto stavy a nebudu si všimnout ostatních aspektů jeho nauky, dojdu k jasněmu a celistvému pochopení toho, co prožívám.

Rozdělil jsem proto tuto knihu do dvou částí. V první části uvádím výběr z terénních poznámek týkajících se stavů „jiné reality“, které jsem zažil během svého učednictví. Protože jsem tyto poznámky upravil tak, aby odpovídaly kontinuitě vyprávění, nejsou vždy správně chronologicky seřazeny. Nikdy jsem nezaznamenával své

zážitky z „jiné reality“ dříve než po několika dnech. Čekal jsem, dokud jsem nebyl schopen na ně pohlížet klidně a objektivně. Nic méně své rozmluvy s donem Juanem jsem zaznamenával rovnou, jak probíhaly, tedy okamžitě po zážitku „jiné reality“. Záznamy těchto rozhovorů proto někdy časově předbíhají úplný popis příslušného zážitku.

Moje zápisky obsahují subjektivní verzi toho, co jsem vnímal během prožitků „jiné reality.“ Jsou uvedeny přesně tak, jak jsem je vykládal donu Juanovi, který na mně po každém prožitku vymáhal jeho kompletní popis obsahující úplné a věrohodné shrnutí všech detailů. Když jsem potom tyto zážitky zapisoval pro sebe, přidával jsem i náhodné detaily, abych co nejpodrobněji vystihl celý rámec každého zážitku jiné reality. Chtěl jsem zachytit co nejpřesněji i emoční dopad, který na mě tyto zážitky měly...

Moje terénní poznámky však vedle toho zaznamenávají i obsah učení dona Juana. Dlouhé stránky otázek a odpovědí jsem zahustil tak, aby se otázky a odpovědi neopakovaly. Snažil jsem se co nejvíce zachytit i atmosféru našich rozhovorů, a tak jsem ze zápisů vypustil jenom ty rozhovory, které k mému pochopení cesty poznání nijak nepřispěly. Informace, které mi don Juan poskytl o své cestě poznání, se v rozhovorech vyskytovaly jen zřídka a vždy až po dlouhých hodinách mého vyptávání. Celkem vzato se však při mnoha příležitostech o tomto systému rozpovídal zcela volně.

V druhé části knihy uvádím strukturní analýzu vytvořenou na základě dat, uvedených v první části. Výsledky této analýzy se snažím podpořit následující tvrzení:

Za prvé, don Juan své učení předkládal jako logický systém myšlenek, za druhé, tento systém dával smysl jedině tehdy, byl-li zkoumán ve světle strukturních jednotek, ze kterých byl vytvořen, za třetí, tento systém byl postaven tak, aby vedl učedníka k vytvoření pojmů, pomocí kterých by byl schopen si vysvětlit to, co prožíval.

Část první:

UČENÍ

Poznámky z první lekce s donem Juanem, kterou začalo moje učednictví, nesou datum 23. června 1961. Už předtím jsem ho několikrát navštívil, ale vždy jen v rámci svého výzkumu. A vždy jsem ho požádal, aby mi řekl něco o peyotlu. Pokaždé mou žádost přešel, ale nikdy toto téma úplně neopustil. V jeho váhání jsem cítil naději, že ho jednou přece jen přemluví, aby se o svých znalostech rozpovídal.

Během zmíněné první lekce dal don Juan jasně najevo, že je ochoten mé žádosti vyhovět pod podmínkou, že si budu jasně vědom toho, co po něm chci a proč to chci. Tuto podmínku jsem těžko mohl splnit, protože vyzvídání o peyotlu jsem používal jen jako záminku k navázání dalšího hovoru. Doufal jsem, že když začne mluvit o tématu, které dobře zná, otevře se a svěří mi i své další znalosti o rostlinách. On ale vzal mé prosby doslova a zajímaly ho důvody mé touhy poznat peyotl blíže.

Pátek, 23. června 1961

„Řeknete mi něco o peyotlu, done Juane?“

„A proč chceš něco takového vědět?“

„Prostě bych o něm chtěl něco vědět. Není to dost dobrý důvod?“

„Ne! Musíš hledat ve svém srdci a najít, proč se mladý člověk jako ty chce do takového učení pustit.“

„A proč jste se do toho učení pustil vy, done Juane?“

„A proč se mě ty na to ptáš?“

„Možná, že naše důvody jsou stejné.“

„Pochybuju. Já jsem Indián. Nekráčíme po stejných cestách.“

„Jediný důvod, který mám, je, že se to chci naučit. Ale ujišťuju vás, done Juane, že v tom není žádný špatný úmysl.“

„Věřím ti. Zakouřil jsem si na tebe.“
 „Nerozumím.“
 „To teď nevádí. Znám tvé úmysly.“
 „Chcete tím říct, že do mě vidíte?“
 „Dá se to tak říct.“
 „A budete mě tedy učit?“
 „Ne!“

„Protože nejsem Indián?“

„Ne. Protože neznáš své srdce. Důležité je přesně vědět, proč se člověk chce do něčeho takového pustit. Nauka o „Meskalitovi“ je velice vážná věc. Kdybys byl Indián, tvoje touha se učit by stačila sama o sobě. Jen velice málo Indiánů po něčem takovém zatouží.“

Sobota, 25. června 1961

Zůstal jsem s donem Juanem celé páteční odpoledne s tím, že kolem sedmé večer odjedu. Seděli jsme na verandě před jeho domem a já se rozhodl, že se ho ještě jednou zeptám, jestli by mě o peyotlu přece jenom něco naučil. Byla to více méně rutinní otázka a já očekával, že mě zase odmítnou. Zeptal jsem se, zda není možné, aby prostě akceptoval moji touhu po poznání, jako by ji akceptoval u Indiána. Než odpověděl, dlouho přemýšlel a to mě přimělo, abych neodjížděl. Vypadalo to, že se don Juan o něčem rozhoduje.

Nakonec mi řekl, že taková možnost existuje, a rovnou se do toho pustil. Naznačil mi, že jsem jistě sezením na zemi unaven, a že nejlepší by bylo, kdybych si na zemi našel „místečko“ (sitio), kde bych mohl sedět, aniž by mě to unavovalo. Seděl jsem s koleny opřeny o hruď a s rukama objímajícíma holeně. Když don Juan řekl, že jsem jistě unaven, uvědomil jsem si, že mě bolí záda a že jsem zcela vyčerpán.

Čekal jsem, že mně vysvětlí, co si pod tím „místečkem“ předstává, ale nevypadalo to, že by se k tomu měl. Domníval jsem se, že má třeba na mysli změnu pozice, a tak jsem vstal a sedl si blíže k němu. Můj pohyb ho zřejmě neuspokojil. Jasně prohlásil, že „místečko“ znamená takové místo, kde se člověk cítí přirozeně silný a spokojený. Poklepal na místo, kde seděl a řekl, že právě to je jeho místečko. Pak dodal, že mi vlastně dal hádanku a že můj úkol je ji bez dalšího vyptávání rozluštit.

Problém, který jsem měl rozřešit, byl pro mě skutečně hádanka.

Neměl jsem nejmenší představu odkud začít a vlastně jsem ani netušil, co měl don Juan vlastně na mysli. Několikrát jsem ho žádal o klíč, nebo alespoň návod na to, jak nalézt místo, kde se člověk cítí šťastný a silný. Trval jsem na tom, že nemám ani ponětí, co po mně chce, protože nechápu, v čem leží problém. Navrhnul, abych chodil po verandě tak dlouho, dokud to místečko nenajdu.

Vstal jsem a začal bloumat po verandě. Cítil jsem se hloupě, a tak jsem se posadil naproti donu Juanovi.

Zečal se na mě zlobit a nařkl mě z toho, že ho neposlouchám a že se asi, koneckonců, ani nechci učit. Po chvíli se uklidnil a vysvětlil mi, že ne každé místo je vhodné k tomu, aby se na něm sedělo nebo prostě bylo. A že v prostoru verandy je jedno místo, které je jediné, které, kde se budu cítit nejlíp. Můj úkol je pouze toto místo od všech ostatních míst rozlišit a tak ho najít. Obecný postup spočívá v tom, že musím postupně všechna dostupná místa „pocítit“, a tím najít bez jakýchkoliv pochybností to jedno, které je to pravé.

Protestoval jsem. Přestože veranda není velká (dvánákrát osm stop), počet možných míst je obrovský a všechna je vyzkoušet by zabralo spoustu času. A protože mi don Juan neřekl, jak to místečko má být veliké, může být možností nekonečně. Moje protesty byly marné. Vstal a velmi tvrdě mě varoval, že mi řešení tohoto problému může trvat i několik dnů. Ale pokud ho nerozřeším, můžu klidně rovnou odejít, protože už mi nemá co říct. Zdůraznil, že on sám ví, kde mé místečko leží, a že je proto zcela marné mu lhát a že touto zkouškou mi dává možnost, abych dokázal, že moje touha po poznání je dostatečný důvod k tomu, aby mě naučil něco o Meskalitovi. Dodal, že v jeho světě nic není zadarmo, že vše, co se tam lze naučit, se lze naučit pouze velmi tvrdým způsobem.

Obešel dům a vešel do chaparralu, aby se vymočil. Do domu se vrátil rovnou zadem.

Obával jsem se, že úkol najít údajné místečko štěstí je jeho vlastní způsob, jak mě zapudit, ale vstal jsem a začal jsem chodit sem a tam. Obloha byla jasná. Viděl jsem všechno na verandě i v její blízkosti. Musel jsem takhle chodit přes hodinu, ale nestalo se nic, co by mi naznačilo, kde se „místečko“ nachází. Unavil jsem se chůzí a usedl. Po chvíli jsem si přisedl jinam, dokud jsem skoro systematicky nevyzkoušel celou podlahu. Pochtivě jsem se snažil „cítit“ rozdíl mezi jednotlivými místy, ale chyběla mi kritéria, podle kterých je odlišit. Cítil jsem, že marním svůj čas, ale vydržel jsem. Namlouval

jsem si že, že je škoda odjet, když už jsem jel za donem Juanem tak dlouhou cestu, a že vlastně stejně nemám nic jiného na práci.

Lehl jsem si na záda a podložil si pod hlavu ruce jako polštář. Pak jsem se otočil a chvíli ležel na břiše. A tak jsem se převáloval přes celou verandu. Poprvé jsem narazil na něco, co mohlo být nejasným kritériem. Když jsem ležel na zádech, bylo mi tepleji.

Znovu jsem se převáloval, tentokrát opačným směrem a znovu přes celou verandu. Na místech, kde jsem prve ležel na zádech, jsem si lehl na břicho a naopak. Zažíval jsem stejné pocity zimy a tepla podle své polohy, ale rozdíl mezi místy jsem nepocítil.

Pak mě napadla myšlenka, kterou jsem považoval za geniální. Místo dona Juana! Sedl jsem si tam a pak si lehl. Nejdříve tváří dolů a pak na záda, ale místo bylo stejné jako všechna ostatní. Vstal jsem. Měl jsem toho dost. Chtěl jsem se s donem Juanem rozloučit, ale bylo mi trapné ho budit. Podíval jsem se na hodinky. Byly dvě ráno. Válel jsem se tam šest hodin.

V tom okamžiku vyšel don Juan z domu a odešel do chaparralu. Pak se vrátil a u dveří se zastavil. Cítil jsem se naprosto odmítnut, chtěl jsem mu něco ošklivého říct a odejít. Ale náhle jsem si uvědomil, že to není jeho chyba. Zúčastnil jsem se toho nesmyslného podniků na základě vlastní volby. Řekl jsem mu, že jsem selhal. Že jsem se válel po podlaze jako idiot celou noc a přesto jsem v jeho hádance nenašel žádný smysl.

Zasmál se a řekl, že ho to nepřekvapuje, protože jsem si nepočínal správně. Nepoužíval jsem své oči. To byla sice pravda, ale já jsem si pamatoval, jak jasně řekl, že rozdíl mám cítit. Upozornil jsem ho na to, ale on namítl, že pokud se člověk očima nedívá na věci přímo, může jimi cítit. Řekl, že on si myslí, že pokud nepoužiji oči, tak problém nevyřeším.

Vešel dovnitř. Byl jsem si jist, že mě celou dobu pozoroval. Jak jinak by poznal, že jsem nepoužíval při hledání oči?

Znovu jsem se začal převálovat, protože to bylo ze všeho nejpočetnější. Tentokrát jsem si ale vždy opět brahu do dlaní a prohlížel každý detail. Po nějakém čase se tma kolem mě změnila. Když jsem zaostřil na bod přímo před sebou, celá periferní oblast mého zorného pole se rovnoměrně rozzářila zelenožlutou barvou. Bylo to naprosto překvapivé. Nechával jsem oči zaostřené na bod před sebou a začal se kousek po kousek plazit na břiše do stran.

A pak najednou, někde uprostřed verandy, jsem si uvědomil další

změnu odstínu. Vpravo ode mě, stále na periférii zorného pole, se zelená změnila v syté purpurovou. Soustředil jsem na ni svou pozornost. Syté purpurová barva se zmírnila do bledé, nicméně stále zářící barvy, která se během mého pozorování už neměnila.

Označil jsem místo bundou a zavolal dona Juana. Vyšel na zápraží. Byl jsem velice vzrušen. Skutečně jsem rozpoznal změny v barevných odstínech. Ale nezdálo se, že by můj objev udělal na dona Juana dojem. Řekl mi, abych si na to místo sedl a popisoval, co cítím.

Sedl jsem si a pak si lehl. Don Juan stál vedle mě a opakovaně se ptal, jak se cítím. Já však nic zvláštního necítil. Patnáct minut jsem se snažil vycítit nějaký rozdíl, zatímco don Juan stál trpělivě vedle mě. Byl jsem zhnusen. V ústech jsem cítil kovovou pachutí a najednou mě začala bolet hlava. Cítil jsem, že se mi dělá špatně. Pocit nesmyslného snažení mě vydráždil až do hněvu. Vstal jsem.

Don Juan si musel všimnout mého obrovského zklamání. Nesmál se mi, ale velmi vážně prohlásil, že jestliže se chci něco naučit, musím být sám k sobě neúprosný. Řekl, že mám dvě možnosti. Buď se vzdát a jet domů, což znamená konec mého učení, nebo vyřešit hádanku.

Odešel znovu dovnitř. Chtěl jsem okamžitě odejít, ale byl jsem příliš unaven na to, abych řídil. Mimo to, vnímání barevných odstínů bylo tak překvapivé, že jsem si byl jist, že to něco znamená. Možná, že lze odlišit ještě další změny. A nakonec, na odjezd bylo příliš pozdě. Tak jsem se posadil, natáhl nohy a začal znovu od začátku.

Tentokrát jsem se pohyboval rychle od místa k místu, přes místčko dona Juana až na konec verandy. Pak jsem se otočil a prozkoumal okraj. Když jsem se dostal doprostřed, všiml jsem si další změny barev, opět na okraji svého zorného pole. Stejnoměrná světlezelená, kterou jsem viděl všude kolem, se na jednom místě vpravo ode mě změnila v ostrou jedovatou zeleň. Chvilí zůstala stála a pak se najednou proměnila v jiný odstín, než jaký jsem viděl původně. Sundal jsem si jednu botu, místo si označil a převáloval se dál, dokud jsem nedokončil celou verandu. Žádnou jinou změnu v zabarvení jsem už nenašel.

Vrátil jsem se na místo označené botou a začal ho zkoumat. Bylo vzdáleno pět až šest stop jihovýchodně od místa označeného bundou. Hned u něj byl velký kámen. Lehl jsem si tam na okamžik, pro-

hlížel každý detail a zkoušel najít nějaký záchytný bod. Nic zvláštního jsem však necítil.

Rozhodl jsem se zkusit druhý bod. Dolezl jsem tam po kolenu a chtěl si lehnout na svou bundu, když jsem pocítil zvláštní zlou předtuchu. Byl to spíše fyzický pocit, jako by mě něco strčilo do žaludku. Vyskočil jsem a uhnul jediným pohybem. Vlasy na zátylku se mi zježily. Nohy se mi lehce prohnuly, trup se naklonil a ruce zůstaly toporně třet dopředu, s prsty ohnutými jako pařáty. Uvědomil jsem si svou podivnou pozici a můj strach ještě vzrostl.

Samovolně jsem vycouval a sedl si na kámen vedle své boty. Z kamene jsem se svezl na zem. Snažil jsem se přijít na to, co se stalo, co ve mně vyvolalo takový strach. Myslel jsem si, že to muselo být z únavy, kterou jsem cítil. Bylo už skoro ráno. A přesto jsem nemohl přijít ani na to, co mě vyděsilo, ani na řešení hádanky dona Juana.

Rozhodl jsem se zkusit to naposledy. Vstal jsem a pomalu se blížil k místu označenému bundou. Znovu jsem pocítil tu zlou předtuchu. Tentokrát jsem se snažil vši silou se ovládnout. Sedl jsem si, pak si klekl, abych se mohl položit na břicho, ale nemohl jsem se přinutit k tomu, abych si lehnul. Položil jsem ruce před sebe na zem. Dýchání se mi zrychlilo a udělalo se mi špatně od žaludku. Cítil jsem paniku a bojoval jsem, abych neutekl. Myslel jsem, že mě třeba don Juan pozoruje. Pomalu jsem odlezl zpátky na druhé místo a opřel se zády o kámen. Chtěl jsem si trochu odpočinout, abych uspořádal své myšlenky, ale usnul jsem.

Slyšel jsem nad sebou, jak se don Juan směje a mluví na mě. Vzbudil jsem se.

„Našel jsi to místo,“ řekl.

Nejdřív jsem mu nerozuměl, ale on mě znovu ujistil, že místo, na kterém jsem usnul, je „místečko“, o kterém byla řeč. Znovu se mě ptal, jak se mi tam leží. Řekl jsem mu, že necítím nijaký rozdíl mezi ním a ostatními místy.

Požádal mě, abych srovnal své pocity, které cítím teď, s pocity, které jsem měl, když jsem ležel na druhém místě. Poprvé mně došlo, že nejsem schopen vysvětlit svou zlou předtuchu z prošlé noci. Nutil mě a hecoval, abych si sedl na druhé místo. Z nějakého nevysvětleného důvodu jsem se druhého místa skutečně bál a nesedl si na něj. Prohlásil, že jenom hlupák není schopen cítit rozdíl mezi oběma místy.

Ptal jsem se ho, jestli ty dva body mají různá jména. Odpověděl, že to dobré se jmenuje „místečko“ a to druhé „nepřítel“. Řekl, že ta dvě místa jsou klíčem k tomu, jak se člověk cítí, zvláště člověk, který se vydal na cestu za poznáním. Už jenom skutečnost, že člověk sedí na svém místečku, vytváří obrovskou sílu. Nepřítel, na druhé straně, člověka oslabuje a může způsobit i jeho smrt. Řekl mi, že energii, kterou jsem vyplýtlval během celé noci, jsem si doplnil tím, že jsem si zdřímil na svém místečku.

Také mi řekl, že barvy, které oběma místům odpovídají, mají na člověka stejný účinek jako ta místa. Buď sílu dodávají, nebo ji berou. Zeptal jsem se ho, jestli pro mě existují někde ještě další body podobné těm, které jsem právě našel. A jestliže ano, jak si mám počínat při jejich hledání. Řekl, že mnoho míst na světě lze přirovnat k těmto dvěma a že nejlepší způsob, jak je najít, je nalézt jim odpovídající barvy.

Nebylo mi zcela jasné, zda jsem hádanku rozřešil nebo ne. Ani jsem nebyl přesvědčen, že tu vůbec nějaký problém k řešení byl. Nemohl jsem se zbavit pocitu, že mě celá tato zkušenost byla vnučena a že byla uměle vykonstruována. Byl jsem si jist, že mě don Juan celou noc pozoroval a aby mě potěšil, řekl o místě, na kterém jsem usnul, že to je to místo, které jsem měl najít. Žádný logický důvod, který by ho k takovému počínání vedl, mě však nenapadal. A také, když mě nutil, abych si sednul na to druhé místo, prostě jsem nemohl. Mezi mým racionálním chápáním celé události a skutečně prožitým strachem z „druhého místa“ se otvírala zvláštní trhlinka.

Don Juan, na druhé straně, si byl naprosto jist, že jsem obstál a protože jsem problémem rozřešil, oznámil mi, že mě naučí všechno o peyotlu.

„Žádal jsi mě, abych tě naučil něco o Meskalitovi“, řekl. „Chtěl jsem nejdřív zjistit, jestli stojíš dost pevně na nohou, abys ho byl schopen potkat tváří v tvář. Meskalito není pro legraci. Musíš mít své síly naprosto pod kontrolou. Teď už vím, že mohu vzít tvou touhu po poznání jako dostatečný důvod k tomu, abych tě učil.“

„Skutečně mě začnete učit o peyotlu?“

„Raději ho nazýváme Meskalito. Říkej mu stejné.“

„Kdy začnete?“

„Tak jednoduché to není. Nejdřív na to musíš být připraven.“

„Myslím, že jsem připraven.“

„Tohle není žádná legrace. Musíš počkat, dokud to nebude na-
prosto jisté a teprve pak se s ním můžeš setkat.“

„To se mám připravovat sám?“

„Ne. Prostě musíš čekat. Na chvíli na to úplně zapomeň. Snadno
se unavíš. Minulou noc jsi to málem vzdal, jakmile to začalo být
obtížné. Meskalito vyžaduje nezlomné odhodlání.“

Pondělí, 7. srpna 1961

K don Juanovu domu jsem dorazil v pátek okolo sedmé večer. Spolu
s ním sedělo na verandě pět dalších Indiánů. Pozdravil jsem ho,
posadil se a čekal, až někdo něco řekne. Po chvíli mlčení jeden
z Indiánů vstal, šel ke mě a pozdravil „ Buenas noches“. Vstal jsem
a odpověděl „ Buenas noches“. Pak vstali i ostatní, přišli ke mě,
mumlali „ Buenas noches“ a potřásl mi rukou. Buď se přitom stěží
dotkli konečků mých prstů, nebo chvíli mou ruku svírali a pak ji
najednou náhle pustili.

Pak jsme se zase všichni posadili. Vypadali, že se stydí, že nemají
slov, přestože všichni mluvili španělsky.

Muselo být kolem půl osmé, když náhle všichni vstali a zamířili za
dům. Nikdo nepromluvil. Don Juan mi pokynul, abych se připojil,
a všichni jsme nastoupili do starého nákladáčku, který tam parko-
val. Seděl jsem na korbě s donem Juanem a dvěma mladšími muži.
Nebyly tam žádné lavice ani nic pod zadek a kovová podlaha byla
nepříjemně tvrdá. Zvláště poté, co jsme opustili silnici a vjeli na
nezpevněnou cestu. Don Juan mi zašeptal, že jedeme k jednomu jeho
příteli, který má pro mě sedm meskalitů.

„A vy sám nemáte žádné, done Juane?“ zeptal jsem se ho.

„Mám. Ale já ti je nemohu nabídnout. To musí udělat někdo
jiný, víš?“

„Můžete mi říct, proč?“

„Možná „mu“ nebudeš připadat přijatelný, možná že tě nebude
mít rád a pak „ho“ nebudeš moct nikdy poznat. To člověka někdy
zklame a mohlo by to ukončit naše přátelství.“

„Proč by mě neměl rád? Nikdy jsem mu nic neudělal.“

„Jestli tě bude nebo nebude mít rád nazáleží na tom, co ty uděláš
nebo neuděláš. Buď tě prostě přijme, nebo odmítne.“

Spala na ní žena. Chvilí jsem stál nehybně ve dveřích a pak jsem se vrátil do pokoje, kde byli ostatní.

Muž, kterému dům patřil, mě oslovil anglicky: „Don Juan říkal, že jste z Jižní Ameriky. Máte tam taky meskal?“ Odpověděl jsem mu, že jsem o něm nikdy neslyšel.

Zdalo se, že se všichni zajímají o Jižní Ameriku, a tak jsme chvíli hovořili o Indiánech. Pak se mě jeden z mužů zeptal, proč chci zkoušet peyotl. Odpověděl jsem, že chci poznat, jaké to je. Tomu se všichni nesměle zasmáli.

Don Juan mě jemně nutil: „Žvýkej, žvýkej.“

Dlaně jsem měl mokré a žaludek stažený. Dóza s hlavičkami peyotlu byla na zemi, hned u židle. Sehnul jsem se, jednu bez přebírání popadl a vsunul do úst. Chutnala trochu zatuchle. Rozkousl jsem ji na dvě půlky a jednu z nich začal žvýkat. Cítil jsem silnou a pronikavou hořkost. Během chvíle jsem měl vnitřek úst necitlivý. Jak jsem pokračoval ve žvýkání, hořkost vzrůstala a vynucovala neuvěřitelnou produkci slin. Na dásních a v ústech jsem měl pocit, jako bych žvýkal solené a sušené maso nebo rybu. Pocit, který člověka nutí žvýkat dál. Po chvíli jsem rozžvýkal i druhou polovinu a ústa už ztratila cit natolik, že jsem přestal cítit i hořkost. Hlavička peyotlu obsahovala spoustu vláken, jako cukrová třtina nebo pomeranč. Nevěděl jsem, jestli je mám vyplivnout, nebo spolknout. V této chvíli se majitel domu zvedl a pozval všechny na verandu.

Vyšli jsme ven a posadili se do tmy. Venku bylo velmi příjemně a hostitel přinesl láhev tequily.

Všichni seděli v řadě opřeni zády o stěnu domu. Byl jsem až úplně napravo. Don Juan, který seděl vedle mě, umístil dózu s peyotlem mezi moje nohy. Pak mi podal láhev, která mezitím kolovala, a řekl mi, abych si loknul trochu tequily a spláchl hořkost.

Vyplivnul jsem vlákna z prvního plodu a napil se. Řekl mi, abych nepolykal, jenom si vypláchl ústa, že to zastaví tvorbu slin. Se slinami mi to moc nepomohlo, ale hořkost to zmírnilo.

Don Juan mi dal kousek sušené meruňky, nebo možná fíku — ve tmě to nebylo vidět a chuť jsem žádnou necítil — a řekl, abych ho klidně a pomalu beze spěchu rozžvýkal. Jen s obtížemi jsem ho spolkl, vypadalo to, že se mu nechce dořít.

Po krátké přestávce láhev znovu kolovala. Don Juan mi podal kousek křupavého sušeného masa. Řekl jsem mu, že nechci jíst. „Tohle není jídlo,“ řekl pevně.

„A pokud mě odmítne, můžu udělat něco, co by ho přimělo, aby mě měl rád?“

Ostatní dva muži patrně zaslechli moji otázku a zasmáli se.

„Ne! Nemyslím, že existuje něco, co by ho mohlo k něčemu přimět.“

Napůl se ode mne otočil a už jsem s ním nemohl mluvit.

Museli jsme jet více než hodinu, když jsme zastavili před malým domkem. Byla už velká tma a když řidič vypnul reflektory, jen stěží jsem rozeznal obrysy stavení.

Mladá žena, podle přízvuku Mexičanka, okřikla psa, aby přestal štěkat. Slezli jsme z nákladáčku a šli do domu. Když míjeli ženu, všichni zamumlali „Buenas noches“. Každému odpověděla, ale nepřestala přitom křičet na psa.

Pokoj byl veliký a přečpaný spoustou věcí. Scénu smutně osvětlovalo slabé světlo z malé žárovky. O zeď se opíraly židle s prosednutými sedadly a polámanýma nohama. Tři z mužů se posadili na gauč, který představoval největší kus nábytku. Byl velmi starý a propadal se až na zem. V nezřetelném světle vypadal rudý a špinavý. My ostatní jsme usedli do židlí. Po dlouhou dobu jsme seděli mlčky.

Náhle jeden z mužů vstal a odešel do druhého pokoje. Bylo mu asi padesát a byl vysoký a robustní. Za chvíli se vrátil a přinesl dózu na kafe. Odklopil víčko a dózu mi podal. Uvnitř bylo sedm podivně vyhlížejících předmětů. Lišily se velikostí i strukturou. Některé z nich byly skoro kulaté, jiné byly podlouhlé. Na dotyk připomínaly jádra vlašských ořechů nebo korek. Jejich hnědá barva připomínala suché ořechové skořápky. Vzal jsem je do ruky a po nějakou dobu je hnětl.

„Žvýká se to,“ sdělil mi šeptem don Juan.

Dokud nepromluvil, nebyl jsem si vědom toho, že sedí vedle mě. Rozhlédl jsem se po ostatních mužích, ale nikdo se na mě nedíval. Tíše se bavili mezi sebou. Náhle jsem pocítil prudkou nerozhodnost a strach. Cítil jsem, že nad sebou ztrácím kontrolu.

„Musím jít na záchod,“ řekl jsem donu Juanovi. „Půjdu ven a trochu se projdu.“

Podal mi dózu a já do ní vrátil hlavičky peyotlu. Opouštěl jsem pokoj, když muž, který mi přinesl dózu, vstal a šel ke mně. Sdělil mi, že ve vedlejším pokoji je nočník.

Nočník byl skoro proti dveřím. Hned u něj, že se ho skoro dotýkala, stála velká postel, která zabírala více než polovinu místnosti.

Celý postup se ještě šestkrát opakoval. Pamatuji si, že když jsem rozžvýkal šest peyotlových hlaviček, rozhovor byl najednou velice živý. Přestože jsem nebyl sto rozpoznat, jakým jazykem všichni mluví, to, o čem mluvili, bylo natolik zajímavé, že jsem se snažil poslouchat, abych se mohl rozhovoru zúčastnit. Ale když jsem zkusil mluvit, zjistil jsem, že nemohu. Slova se mi bezcílně toulala hlavou.

Seděl jsem zády opřen o stěnu a poslouchal, co si muži povídají. Mluvili italsky a donekonečna opakovali větu o tom, jak jsou žraloci hloupí. Považoval jsem to za logické a patřičné téma. Již dříve jsem donu Juanovi říkal, že řeka Colorado v Arizoně byla starými Španěly nazývána „el río de los tizonés“ (řeka spáleného dřeva). Někdo to však špatně zaslechl nebo přečetl a místo „tizonés“ se pak začalo říkat „el río de los tiburónes“ (řeka žraloků). Bylo mi jasné, že o tom se právě všichni baví, ale nikdy předtím mě nenapadlo, že by kdokoliv z nich mohl mluvit italsky.

Chtělo se mi strašně zvracet, ale nevzpomínám si, že bych to byl skutečně udělal. Prosil jsem, jestli bych mohl dostat vodu. Měl jsem strašnou žízeň.

Don Juan pro mě přinesl velký kastrol. Položil ho na zem hned u zdi. Přinesl také malý hrneček nebo plechovku. Nabral z kastrolu, podal mi hrneček a řekl, že nemám pít, jenom si vodou osvěžit ústa. Voda vypadala podivně zářivě a leskle, jako hustý nitrolak. Chtěl jsem se na to donu Juana zeptat a namáhavě jsem se snažil srovnat své myšlenky do angličtiny, ale pak jsem si uvědomil, že on nemluví anglicky. Zažíval jsem pocit velikého zmatku. Byl jsem si vědom skutečnosti, že ačkoliv myšlenky v mé hlavě jsou jasné, nemohu je vyslovit. Chtěl jsem nějak komentovat podivné vlastnosti vody, ale co následovalo, nebyla řeč. Byl to spíš pocit mých nevslovených myšlenek, které vytékaly z úst jako kapalina. Byl to pocit nenásilného zvracení beze stahů bránice. Byl to příjemný tok kapalných slov.

Pil jsem a nutkání ke zvracení zmizelo. Zmizely i všechny zvuky a já měl problémy se zaostřením zraku. Hledal jsem donu Juana a jak jsem otáčel hlavu, zjistil jsem, že se mé zorné pole scvrklo na kruhovou oblast přímo před očima. Neměl jsem z toho pocit nepohodlí ani strachu, naopak, byla to zajímavá novinka. Mohl jsem doslova zametat podlahu tím, že jsem zaostřil na určitý bod a pak jsem pohnul hlavou v určitém směru. Když jsem vyšel na verandu, bylo všude tma, až na vzdálenou záři světla města. Přesto v rámci kruhové

oblasti mého zorného pole bylo všechno jasně vidět. Zapomněl jsem na donu Juana a ostatní muže a věnoval jsem se cele prohlížení země pomocí svého bodového vidění.

Viděl jsem spáru mezi podlahou verandy a stěnou. Otáčel jsem pomalu hlavu doprava podél zdi a spatřil jsem donu Juana, jak sedí, opřen o ni. Otočil jsem hlavu doleva, abych zaostřil na vodu. Spatřil jsem dno kastrolu. Lehce jsem zvedl hlavu a spatřil přicházející středně velikého psa. Šel k vodě a začal pít. Zvedl jsem ruku, abych ho od mé vody zahnal. Zaostřil jsem na něj své bodové vidění, abych mohl ve svém gestu pokračovat a najednou jsem uviděl, že pes je průhledný. Voda byla lesklá a hustá kapalina. Viděl jsem ji, jak putuje psím hrdlem do těla. Viděl jsem, jak protéká rovnoměrně celým jeho tělem a střiká ven každým z jeho chlupů. Viděl jsem duhovou kapalinu, jak putuje celou délkou každého chlupu a pak střiká z chlupů ven a tvoří dlouhou, bílou a hedvábnou hřívu.

V tomto momentu jsem pocítil silné křeče a v mžiku se kolem mě vytvořil velmi dlouhý a úzký tunel. Byl tvrdý a zvláště studený. Na dotek byl jako masivní staniol. Seděl jsem v tunelu na podlaze. Chtěl jsem vstát, ale praštil jsem se do hlavy o kovový strop a tunel se zužil tak, že mě začal dusit. Pamatuji se, že jsem lezl směrem k nějakému kruhovému bodu, kde tunel končil. Když jsem tam konečně dolezl, pakliže jsem to vůbec udělal, zapomněl jsem na psa, na donu Juana i na sebe. Byl jsem zcela vyčerpán. Moje šaty byly nasáklé studenou a lepkavou tekutinou. Válek jsem se sem a tam ve snaze najít pozici, ve které bych si odpočinul. Pozici, ve které by mi srdce nebilo tak prudce. Při jednom z těchto pohybů jsem znovu spatřil psa.

Na všechno jsem si vzpomněl a moje mysl byla najednou jasná. Otočil jsem se po donu Juanovi, ale nebyl jsem schopen rozpoznat nic a nikoho. Jediné, co jsem byl schopen vidět, byl pes, který začal hrát všemi barvami. Z jeho těla vycházelo jasné světlo. Znovu jsem spatřil, jak v něm proudila voda a zářila v něm jako žhavé uhlíky. Dostal jsem se k vodě, ponořil obličej do kastrolu a pil se psem. Mé ruce ležely na zemi přede mnou a já viděl, jak tekutina proudí v mých žilách a září odstíny červené, žluté a zelené. Pil jsem víc a víc. Pil jsem, dokud jsem nebyl celý ohnivý, dokud jsem celý nesvítíl. Pil jsem, dokud tekutina nevytékala ven každým pórem mého těla jako hedvábné vlákno a dokud i já nezískal dlouhou, lesklou a duhovou hřívu. Díval jsem se na psa se stejnou hřívou. Naplnilo mě obrovské štěstí a spolu se psem jsem se rozběhl do

jakéhosi žlutého tepla, které přicházelo bůhvíodkud. A tam jsme si hráli. Hráli jsme si a zápasili a já znal všechna jeho přání a on znal má. Strídali jsme se v tom, že jsme jeden druhým manipulovali jako loutkou. Mohl jsem hýbat jeho nohama tím, že jsem kroutil svými palci, a kdykoliv on zakýval hlavou, musel jsem vyskočit. Ale jeho nejrozpustilejším kouskem bylo to, že mě nutil, abych se vsedě drbal nohou na hlavě. Dělal to tak, že mával ušima ze strany na stranu. Takle činnost byla pro mě naprosto a neudržitelně směšná. Takové mistrovství, tak dokonalá směs vznešenosti a ironie, myslím jsem si. Zmocnila se mě nepopsatelná euforie. Smál jsem se, až jsem zůstal bez dechu.

Měl jsem jasný pocit, že nemohu otevřít oči. Díval jsem se skrze nádrž vody. Byl to dlouhý a velmi bolestivý stav, naplněný úzkostí z toho, že se mně nedařilo vzbudit se, a přitom jsem byl vlastně vzhůru. Svět se pomalu jasně a zaostřoval. Moje zorné pole bylo opět okrouhlé a úplné. S návratem zraku přišlo vědomí a já se rozhlédl a hledal záračného psa. Teď jsem prožíval nejbolestnější fázi proměny. Přechod z normálního stavu se udál tak, že jsem si ho ani nepovšimnul. Byl jsem si všeho vědom a moje myšlenky a emoce se ocitly na okraji tohoto vědomí. Přechod byl hladký a jasný. Ale tato druhá změna, probuzení do vážného a strážlivého vědomí, to byl otřes. Zapomněl jsem, že jsem člověk! Z této neúnosné situace mě popadl takový smutek, že jsem se rozplakal.

Sobota, 5. srpna 1961

Později dopoledne po snídání jsme s majitelem domu a donem Juanem odjeli zpátky k němu domů. Byl jsem strašně unaven, ale v autě jsem neusnul. Teprve, když muž zase odjel, usnul jsem u dona Juana na verandě.

Když jsem se vzbudil, byla tma. Don Juan mě přikryl dekou. Hledal jsem ho, ale nebyl doma. Přišel za chvíli s hrncem fazolí a štůskem tortill. Měl jsem strašný hlad.

Poté, co jsme se najedli a usedli k odpočinku, mě don Juan požádal, abych mu vyprávěl, co se minulou noc dělo. Popsal jsem mu přesně a podrobně vše, co jsem zakusil.

Když jsem skončil, pokýval hlavou a řekl: „Myslím, že jsi v pořádku. Je to těžké vysvětlit ti teď, jak a proč. Ale myslím, že to pro tebe dopadlo dobře. Víš, on je někdy hravý jako dítě, ale jindy je strašný,

hroznivý. Buď dělá šaškárny, nebo je smrtelně vážný. Nejde říct předem, jak se ke komu bude chovat. Nicméně, když ho člověk zná dobře — je to někdy možné. Ty sis s ním dnes v noci hrál. Jsi jediný, koho znám, jehož setkání proběhlo takhle.“

„A v čem se moje zážitky liší od zážitků ostatních lidí?“

„Ty nejsi Indián a tak je pro mě těžké rozlišit, co je co. Nicméně on buď člověka přijme, nebo odmítne, bez ohledu na to, jestli je nebo není Indián. To vím. Viděl jsem už mnoho setkání. Taký vím, že někdy dělá šašky a lidi rozesměje, ale nikdy jsem nezažil, aby si s někým hrál.“

„A můžete mi teď už říct, done Juane, jak peyotl chrání...“

Nenechal mě dokončit větu. Silně mě uchopil za rameno.

„Už nikdy ho takhle nenazýváj. Neviděl jsi z něj dost na to, abys ho znal.“

„A jak tedy Meskalito chrání lidi?“

„Radí jim. Odpoví na každou otázku, na kterou se ho zeptáš.“

„Takže Meskalito je skutečný? Je možno ho spatřit?“

Zdál se, že ho má otázka zarazila. Podíval se na mě s prázdňým výrazem obličje.

„Čím to je, že Meskalito...“

„Slyšel jsem, co jsi řekl. Neviděl jsi ho snad minulou noc?“

„Chtěl jsem odpovédět, že jsem viděl jenom psa, ale všiml jsem si jeho zmateného pohledu.“

„Takže, vy si myslíte, že to, co jsem viděl v noci, byl on?“

Podíval se na mě pohrdavě. Pak se pro sebe zasmál, potřásl hlavou, jako kdyby tomu nemohl uvěřit, a pronesl útočným tónem:

„A poco crees que era tu — mamá (Neříkej mi, že sis myslel, že to byla tvoje — máma)?“ Než řekl mamá, zarazil se. Chtěl původně říct „tu chingada madre“, což je výraz používaný jako urážka. Slovo máma zaznělo v této souvislosti tak absurdně, že jsme se oba po dlouhou dobu smáli.

Pak jsem si uvědomil, že don Juan usnul, aniž zodpověděl mou otázku.

Neděle, 6. srpna 1961

Odvezl jsem dona Juana do domu, kde jsem dostal peyotl. Po cestě mi řekl, že muž, který mi „nabídl Meskalita“, se jmenuje John. Když jsme dorazili k domu, seděl John na verandě spolu se dvěma mladý-

mi muži. Všichni byli velice přátelští. Smáli se a bez ostychu hovořili. Všichni tři mluvili perfektně anglicky. Řekl jsem Johnovi, že jsem přijel, abych mu poděkoval za jeho pomoc.

Chtěl jsem znát jejich verzi svého chování během halucinogenní zkušenosti. Řekl jsem jim, že jsem se snažil si vzpomenout, co jsem minulou noc dělal, ale že se mi to nepodařilo. Smáli se, ale nechtělo se jim o tom mluvit. Zdálo se, že se drží zpátky kvůli donu Juanovi. Pokukovali po něm, jako kdyby čekali pokyn k tomu, aby se rozpovídali. Don Juan jim musel dát znamení, i když jsem žádně neviděl, protože John se náhle rozpovídal.

Řekl, že poznal, že jsem byl přijat, jakmile mě uslyšel zvracet. Odhadoval, že jsem zvracel asi třicetkrát. Don Juan ho opravil a řekl, že to bylo jenom desetkrát.

John pokračoval: „Pak jsme se všichni přesunuli k vám. Ležel jste ztuhle a měl jste křeče. Jak jste ležel na zádech, otevřel jste po dlouhou dobu ústa, jako kdybyste chtěl mluvit. Pak jste začal mlátit hlavou o zem a přestal jste teprve tehdy, když vám don Juan nasadil na hlavu starý klobouk. Několik hodin jste ležel na zemi, třásl se a nařkal. Myslím, že jsme všichni usnuli, ale slyšel jsem vás i ve spánku sténat a lapat po dechu. Pak jsem vás slyšel vytknout a probudil jsem se. Viděl jsem, jak jste vyskočil do vzduchu a zařval. Hnal jste se po vodě, převrhnul jste kastrol a válel se v louži.“

„Don Juan vám přinesl další vodu. Seděl jste tiše před kastrolem. Pak jste vyskočil a sundal si všechny šaty. Klečel jste u vody a pil velkými doušky. Pak jste tam jen tak seděl a zíral do prostoru. Už jsme si mysleli, že tak zůstanete navždy. Skoro každý už spal, včetně dona Juana, když jste znovu vyskočil, vyl jste a hnal se za mým psem. Pes se vyděsil, vyl také a utíkal se schovat do domu. Všichni se vzbudili.“

„Všichni jsme vstali. Objevil jste se na druhé straně domu a stále jste honil psa. Pes před vámi utíkal, štěkal a vyl. Myslím, že jste běžel kolem domu asi dvacetkrát a štěkal jste při tom jako pes. Báł jsem se, že to přivolá lidi. Kolem sice nejsou žádní sousedé, ale vaše štěkání bylo tak hlasité, že ho bylo slyšet na míle daleko.“

Jeden z mladých mužů dodal: „Pak jste psa chytil a přinesl ho na verandu v náručí.“

John pokračoval: „Začal jste si se psem hrát. Zápasil jste s ním, a oba jste se vzájemně kousali. To mi připadalo velice veselé. Můj pes si normálně nehraje. Ale tentokrát se s vámi válel po zemi.“

„Pak jste běžel k vodě a pes pil s vámi,“ řekl mladý muž. „Pětkrát nebo šestkrát jste se psem běželi k vodě.“

„Jak dlouho to trvalo?“ zeptal jsem se.

„Hodiny,“ řekl John. „Jednou jste nám zmizeli z očí. Myslím, že jste zase běželi dozadu. Slyšeli jsme vás jenom vrčet a štěkat. Štěkal jste tak věrohodně, že jsme vás nebyli schopni jednoho od druhého odlišit.“

„Možná, že štěkal jenom pes,“ řekl jsem.

Smáli se a John řekl, „vy jste tam štěkal, mladíku.“

„A co se stalo potom?“

Tři muži na sebe pohlédli. Zdálo se, že jim dělá potíže si vzpomenout, co následovalo. Nakonec se ozval mladík, který dosud nepromluvil.

„Začal se dusit,“ řekl a pohlédl na Johna.

„Ano, skutečně jste se dusil. Začal jste velice zvláště nařkat a pak jste upadl na zem. Mysleli jsme, že jste se zakousl do jazyka. Don Juan vám otevřel čelisti a poílil vám obličej vodou. Začal jste se třást a znovu jste měl křeče. Pak jste zůstal dlouhou dobu bez pohybu. Don Juan řekl, že je po všem. Bylo už skoro ráno, a tak jsme vás přikryli pokrývkou a nechali vás spát na verandě.“

Skončil a podíval se na ostatní muže, kteří se snažili potlačit smích. Otočil se na dona Juana a něco se ho ptal. Don Juan se usmál a odpověděl mu. John se ke mně obrátil a řekl: „Nechali jsme vás na verandě, protože jsme se báli, že budete čůrat po celém domě.“

Všichni se začali nahlas smát.

„A co teda se mnou bylo?“ zeptal jsem se. „To jsem skutečně...“

„Jestli skutečně?“ napodobil mě John. „Nechtěli jsme o tom mluvit, ale don Juan říká, že je to v pořádku. Počůral jste mi psa.“

„Cože jsem udělal?“

„Přece jste si nemyslel, že pes před vámi utíkal, protože se vás báł? Pes před vámi utíkal, protože jste na něj čůral.“

Opět následoval všeobecný smích. Chtěl jsem se vyptávat jednoho z mladších mužů, ale všichni se smáli a on mě neslyšel.

John pokračoval: „Můj pes se nenechal zahanbit, čůral na vás taky.“

Toto prohlášení bylo patrně neskutečně legrační, protože všichni, včetně dona Juana, řvali smíchy. Když se ztišili, zeptal jsem se chtivě. „Je to skutečně pravda? Opravdu se to stalo?“

John se nepřestal smát a odpověděl. „Přisáhám, že na vás můj pes čůral.“

Otočil jsem se na dona Juana a zeptal se ho: „Skutečně se to všechno přihodilo, done Juane?“

„Ano,“ řekl, „ale oni neví, co jsi viděl ty. Oni si neuvědomují, že sis hrál s ním“. Proto jsem tě nerušil.“

„Ale ta věc, že jsme na sebe se psem vzájemně močili, to je taky pravda?“

„Nebyl to pes! Kolikrát ti to mám povídat. To je jediný způsob, jak tomu všemu porozumět. Jediný způsob! To byl ‚on‘, kdo si s tebou hrál.“

„Rozuměl jste tomu tak i předtím, než jsem vám to všechno vyprávěl?“

Chvilí váhal, než odpověděl.

„Ne. Vzpomněl jsem si, poté, cos mi to vyprávěl, jak divně jsi vypadal. Jenom jsem předpokládal, že to jde dobře, protože jsi nevypadal vyděšen.“

„A pes si se mnou hrál, tak jak oni vyprávějí?“

„Krucinál. Nebyl to pes!“

Čtvrtek, 17. srpna 1961

Řekl jsem donu Juanovi, co si o své zkušenosti myslím. Z hlediska mého zamýšleného studia to byla katastrofa. Řekl jsem, že o žádné další podobné „setkání“ s Meskalitem nestojím. Souhlasil jsem s tím, že všechno, co se mi přihodilo, bylo velice zajímavé, ale dodal jsem, že mě nic netáhne k tomu, abych to zkusil znovu. Byl jsem přesvědčen, že na podobnou vyčerpávající námahu nemám dost sil. Zpětná reakce na peyotl ve mně vyvolala pocit psychického nepohodlí. Byl to takový nejasný strach či smutek. Jakási melancholie, kterou jsem nebyl schopen jasně pojmenovat. A v žádném případě jsem tento stav nepovažoval za něco, co by mě povznášelo.

Don Juan se smál a řekl mi: „Začínáš se učit.“

„Tento způsob učení pro mě není. Nemám na to náтуру, done Juane.“

„Ty vždycky přeháníš.“

„To není přehánění.“

„Je. Problém je ovšem v tom, že ty přeháníš jenom to, co bylo špatné.“

„Pokud se mě týká, nic dobrého tam nebylo. Vím jen, že se toho bojím.“

„Na tom není nic špatného, že se bojíš. Když se bojíš, vidíš věci jinak.“

„Ale já o to nestojím, vidět věci jinak, done Juane. Myslím, že se o Meskalitovi nebudu už dál učit. Neumím si s tím nic počít. Je to pro mě hrozná situace.“

„Samozřejmě, že je hrozná — i pro mě. Nejsi jediný, kdo je zmatený.“

„A proč byste měl být zmatený vy, done Juane?“

„Přemýšlel jsem o tom, co jsem minulou noc viděl. Meskalito si s tebou skutečně hrál. To mě mate, protože to je znamení.“

„Jaké znamení, done Juane?“

„Meskalito mi na tebe ukázal.“

„Proč?“

„Nerozuměl jsem tomu, ale teď už rozumím. Myslím, že ty jsi ‚vyvolený‘ (escogido). Meskalito mi na tebe ukázal, a tím, že to udělal, mi řekl, že ty jsi ‚vyvolenec‘.“

„Myslíte tím, že jsem mezi ostatními ‚vyvolen pro nějaký úkol, nebo něco podobného?‘“

„Ne. Mám na mysli, že mně Meskalito řekl, že jsi možná muž, kterého hledám.“

„Kdy vám to řekl, done Juane.“

„Řekl mi to tím, že si s tebou hrál. Tím na tebe ukázal jako na mého ‚vyvoleného člověka‘.“

„A co to znamená, být ‚vyvolený?‘“

„Mám určitá tajemství (Tengo secretos). Znáám tajemství, která nemohu odhalit nikomu, pokud nenajdu svého ‚vyvoleného člověka‘. Když sis minulou noc hrál s Meskalitem, bylo mi jasné, že jsi to ty. Ale ty nejsi Indián. Je to zarážející.“

„Ale co z toho vyplývá pro mě, done Juane? Co mám udělat?“

„Rozhodl jsem se, že tě budu učit tajemství, která z tebe udělají ‚vedoucího člověka‘ (man of knowledge — viz komentář k terminologii).“

„Myslíte tím Meskalitova tajemství?“

„Taky. Ale to není jediné tajemství, které znám. Jsou ještě i jiná, z jiných oblastí, která bych rád někomu předal. Já měl také učitele, svého dobrodince (benefaktor). I já jsem se stal jeho ‚vyvoleným člově-“

kem na základě toho, že jsem udělal určitou věc. Naučil mě všechno, co znám.“

Znovu jsem se ho vyptával, co pro mě ta nová role bude znamenat. Odpověděl mi, že jde jenom o učení. Takové učení, jaké jsem poznal během našich prvních dvou společných sezení.

Celá situace se vyvíjela velice zvláštně. Rozhodl jsem se sdělit donu Juanovi, že chci přestat se studiem peyotlu a dřívě, než jsem mu to byl schopen sdělit, mi nabídl, že mě bude učít své „vědění“. Nevěděl jsem, co si pod tím představuje, ale cítil jsem, že tento náhlý obrat se dotýká něčeho velice vážného. Namítal jsem, že pro tuto práci nemám potřebné kvality, protože vyžaduje zvláštní druh odvahy, který nemám. Řekl jsem mu, že mi více sedí rozebírat akce, které provádějí jiní. Že stojím o to, znát jeho mínění a názory na všechno možné. Že budu šťastný, když budu moci sedět vedle něj a po celé dny mu naslouchat. To že by bylo to pravé učení pro mě.

Poslouchal mě a nepřerušoval. Mluvil jsem dlouho. Pak řekl:

„To všechno je naprosto pochopitelné. Strach je první z přirozených nepřátel, které člověk musí překonat na své cestě za „vědění“. A navíc, ty jsi zvědavý. To výrazně zvyšuje tvé naděje. Budeš se učit i přes svůj odpor, to je pravidlo.“

Ještě chvíli jsem protestoval a snažil jsem se ho zviklat. Ale zdálo se, že je přesvědčen, že mi nezbyvá nic jiného, než pustit se do učení.

„Nepřemýšlíš o věcech ve správném pořadí,“ řekl. „Meskalito si s tebou skutečně hrál. Na to musíš myslet. Proč se místo toho tvrdšíně držíš svého strachu?“

„Je to tak divné?“

„Jsi jediný člověk, kterého jsem kdy viděl si s ním hrát. Nejsi zvyklý na tento způsob vnímání a proto ti znamená (omen), které je v tom obsaženo, uniká. Bereš věci vážně, ale tvoje vážnost se opírá o to, co se děje v tobě, a ne o to, co se děje mimo tebe. Příliš žiješ v sobě. V tom je problém. Navíc tě tento způsob vnímání velice vysíljuje.“

„Ale co jiného může člověk dělat, done Juane?“

„Hledat a obdivovat záznaky všude kolem sebe. Unavíš se, když si budeš prohlížet jenom sebe. A ta únava způsobí, že budeš slepý a hluchý k čemukoliv jinému.“

„Máte pravdu done Juane. Ale jak se můžu změnit?“

„Mysli na ten zážrak, že si s tebou Meskalito hrál. Na nic jiného nemysli. A ostatní přijde samo od sebe.“

Neděle, 20. srpna 1961

Minulý večer don Juan pokračoval ve své snaze uvést mě do svého systému „vědění“. Seděli jsme potmě před jeho domem. Najednou, po velmi dlouhé odmlce, začal mluvit. Řekl, že mně hodlá dát několik rad, které dostal od svého dobrodince v první den svého učednictví. Don Juan se slova svého učitele naučil patrně z paměti, protože je několikrát opakoval, aby se ujistil, že mi nic neuteklo.

„Muž přistupuje k ‚vědomostem‘ stejně, jako kdyby se chystal k boji. V plné bdělosti, se strachem, s respektem a absolutně si jistý sám sebou. Jít do boje nebo přistupovat k ‚vědomostem‘ jinak je chyba, a ten, kdo ji udělá, bude svých kroků litovat.“

Zeptal jsem se ho, proč to tak je, a on mi řekl, že pokud člověk splní ony čtyři uvedené podmínky, nemusí se už obávat žádných chyb. Při dodržení těchto podmínek není jeho chování zatíženo onou tupostí, která zatěžuje chování hlupáka. Jestliže takový muž selže nebo přohraje, ztratí jenom bitvu. Nebude se z toho utápět v lítosti.

Pak řekl, že mě zamýšlí poučit o „spojenci“ úplně stejným způsobem, jaký použil jeho dobrodince. Velmi přitom zdůraznil slova „úplně stejným způsobem“ a několikrát tuto frázi zopakoval.

Řekl, že „spojenec“ je mocnost, kterou člověk může vtáhnout do svého života, aby mu pomáhala a radila, a aby mu dodala sílu potřebnou k uskutečnění skutků, ať již malých či velkých, dobrých či zlých. Tento spojenec je nutný k tomu, aby pozvednul lidský život, vedl lidské skutky a později i vědění. Ve skutečnosti je pomoc spojence pro získání vědění nezbytná. Don Juan to prohlásil s velkým přesvědčením a silou. Následující větu několikrát opakoval.

„Spojenec ti umožní spatřit věci a porozumět jim. Takové věci, které by ti žádný člověk nemohl vysvětlit.“

„Je spojenec něco jako strašný duch?“

„Není to ani stražce ani duch. Je to pomoc.“

„Je Meskalito váš spojenec?“

„Ne. Meskalito je jiná mocnost. Jediněčná mocnost. Je to ochránce a učitel.“

„A čím se Meskalito liší od spojence?“

„Není možné ho ochočit a používat způsobem, kterým se ochočují a používá spojence. Meskalito je mimo nás. Sám si vybírá mezi mnoha formami, ve kterých se zjevuje tomu, kdo stojí před ním. Nezáleží na tom, jestli je to ‚brujó‘ nebo vesničan.“

Don Juan velice zdůrazňoval, že Meskalito vyučuje správnému žití. Ptal jsem se, jak Meskalito správnému žití vyučuje, a don Juan opáčil, že Meskalito „ukazuje“, jak správně žít.

„A jak to ukazuje? zeptal jsem se.“

„Má mnoho způsobů, jak to ukázat. Někdy to předvádí na své ruce, jindy na kameni nebo stromu, nebo to prostě předvádí před tebou.“

„Jako když má člověk před sebou obraz?“

„Ne. Je to učení přímo před tebou.“

„A mluví Meskalito k lidem?“

„Ano. Ale ne slovy.“

„Tak jak mluví, když ne slovy?“

„K různým lidem mluví různě.“

Cítili jsem, že moje otázky donu Juanovi vadí. Přestal jsem se ptát. Vysvětloval dál, že vlastně neexistují žádné určité kroky k tomu, aby člověk poznal Meskalita. Takže nikdo, s výjimkou jeho samého, o něm nemůže učít. Tato vlastnost z něj dělá jedinečnou mocnost. Není totiž pro všechny stejný.

Na druhou stranu, pokračoval don Juan, získání spojení vyžaduje, aby byl učen naprosto přesně veden a aby postupoval určitými kroky a sebedemě se neodchyloval. Ve světě je mnoho mocností typu spojení, pokračoval, ale on zná dobře jen dva. Povede mě tak, abych je poznal, ale je na mně, abych si jednoho z nich vybral, protože můžu mít jenom jednoho. Spojenec jeho dobrodince byl „la yerba del diablo“ (čertova burina — durman). Přestože ho jeho dobrodinec o ní všechno naučil, don Juan si ji neoblíbil. Řekl, že jeho vlastní spojenec je „humito“ (kouř, kouříček), ale dále jeho podstatu nevysvětloval.

Zkusil jsem se na kouř zeptat. Zůstal zticha. Po dlouhé pauze jsem mu položil další otázku:

„Co je to za mocnost, která je ve spojení?“

„Je to pomocník. Už jsem ti to říkal.“

„A jak pomáhá?“

„Spojenec, to je síla, která je schopná přenést člověka za jeho hranice. A tím spojenec může ukázat věci, které nikdo jiný ukázat nemůže.“

„Ale Meskalito také přenese člověka přes jeho vlastní hranice. Nedělá to z něj spojení?“

„Ne. Meskalito tě vytáhne z tebe ven, aby tě mohl učít. A spojenec tě vytáhne ven, aby ti dal moc.“

Posíl jsem ho, aby mi tohle vysvětlil podrobněji. Nebo aby lépe popsal rozdíl mezi oběma. Díval se na mě dlouho a pak se rozesmál. Řekl, že výuka pomocí konverzace je nejenom plynutí časem, ale i hloupost, protože učení se je ten nejtěžší úkol, do jakého se člověk může pustit. Řekl mi, abych si vzpomněl, jak jsem zkoušel najít své „místečko“ a jak jsem zkoušel najít ho bez námahy, protože jsem si myslel, že mi don Juan prozradí všechny informace. Řekl mi, že kdyby to byl udělal, nikdy bych se to nebyl naučil. Ale to, že jsem poznal, jak je těžké „místečko“ najít a to, že vlastně vůbec existuje, mi dalo výjimečný pocit důvěry. Řekl mi, že pokud budu zakořeněn na svém „dobrém místečku“, nic mi nemůže fyzicky ublížit, protože už vím z vlastní zkušenosti, jak bezpečně jsem se na onom místě cítil. Že jsem měl sílu zahnat všechno, co mě ohrožovalo. Kdyby mně, na druhou stranu, prozradil, kde moje místečko je, nikdy bych neměl takovou důvěru, která je nutná k tomu, aby to bylo skutečně „vědní“. Takže „vědní“ je skutečně „moc“.

Don Juan řekl, že pokaždé, když se člověk chystá se učít, musí pracovat stejně tvrdě, jako když chce najít „místečko“ a že to, co se naučí, je dáno jím samým. Takže on, don Juan, nevidí žádný důvod k tomu, aby povídal o „vědní“. Řekl také, že některé oblasti „vědní“ jsou příliš mocné na sílu, kterou mám, a povídání o nich by mně mohlo jenom ublížit. Zřetelně měl pocit, že už není, co by měl říct. Vstal a odcházel do domu. Řekl jsem mu, že je toho všeho na mě moc a že to není tak, jak jsem si představoval nebo přál. Odpověděl mi, že strach je přirozený, že ho cítíme všichni a že se s tím nedá nic dělat. Ale na druhé straně, ať už učení vzbuzuje jakoukoliv hrůzu, představa člověka bez „spojence“ nebo bez „vědní“ je daleko strašnější.

mena. Každá z nich je jiná a každý, kdo chce být spojenecem čertovy buřiny, je musí všechny v uvedeném pořadí poznat. Nejdůležitější hlava je v kořenech. Sílu čertovy buřiny je možné přemoci jenom právě přes kořeny. Stonek a listy, to je hlava, která léčí nemoci. Je-li tato hlava správně používána, je dobrodiním pro lidstvo. Třetí hlava je v květech. S její pomocí je možno lidi učinit poslušnými, přivést je k šílenství nebo je i zabít. Clověk, jehož spojenecem je čertova buřina, nikdy nepožívá květy. Pokud neonemocní, nepožívá ostatně ani stonek s listy. Požívá jenom kořeny a semena, zvláště semena. To je čtvrtá hlava čertovy buřiny a má největší moc ze všech čtyř.

„Můj dobrodinec říkával, že semena jsou ‚střízlivá hlava‘, jediná hlava, která dokáže obrnit srdce člověka. Říkával, že čertova buřina je na své chráněnce tvrdá a snaží se je rychle zabít. Také se jí to normálně podaří dříve, než adept tajemství ‚střízlivé hlavy‘ objeví. Nicméně povídá se o lidech, kteří pronikli až k tajemství střízlivé hlavy. Jaká úžasná výzva pro toho, který hledá poznání.“

„Pronikl váš dobrodinec až k tomuto tajemství?“

„Ne. Nepronikl.“

„Potkal jste někoho, kdo to dokázal?“

„Ne. Ale ti, co to dokázali, žili v dobách, kdy toto tajemství bylo velmi důležité.“

„A znáte někoho, kdo podobného člověka potkal?“

„Ne, neznám.“

„A znal někoho takového váš dobrodinec?“

„Ano. Znal.“

„A proč on nedošel až k tajemství střízlivé hlavy?“

„Ochočit čertovu buřinu tak, aby se stala spojenecem, je jedna z nejobtížnějších věcí, co znám. Například se mnou se nikdy úplně nespojila. Možná proto, že ji nemám rád.“

„A to ji můžete stále používat jako spojence, i když ji nemáte rád?“

„Můžu. Nicméně dávám přednost tomu ji nevyužívat. Možná, že s tebou to bude jiné.“

„Proč se jí říká ‚čertova buřina‘?“

Don Juan mávnul rukou, jako že na tom nezáleží, pokrčil rameny a chvilí mlčel. Po chvilí řekl, že čertova buřina bylo pro durman jen dočasné jméno (*su noble de leche*). Řekl také, že durman má ještě řadu dalších jmen, ale ta se normálně nepoužívají, protože nazývat něco jménem je vážná věc, zvláště jestliže se někdo učí, jak ochočit spojenec. Zeptal jsem se ho, proč je to vážná věc, nazývat něco jménem.

Od okamžiku, kdy se don Juan rozhodl vzít mě do učení a naučit mě zacházet s mocnostmi zvanými „spojenci“, do doby, kdy jsem byl podle jeho názoru připraven pustit se do praktické výuky, kterou on považoval za jediný způsob učení, uplynuly dva roky. Během této doby mě postupně seznamoval s obecnými vlastnostmi obou vybraných spojenců. Připravoval mě na stavy jiné skutečnosti, které představovaly nevyhnutelné vyvrcholení všech slovních instrukcí a konečné upevnění teoretického vyučování nauky.

Zprvu hovořil o spojencích jakoby mimochodem. První zmínky o nich jsou v mých zápisích roztroušeny mezi ostatní témata.

Středa, 23. srpna 1961

„Čertova buřina (*Datura innoxia*) byla spojencem mého dobrodince. Mohla být i moje, ale nezalíbila se mi.“

„A proč se vám nelíbila, done Juane?“

„Má některé velmi výrazné stinné stránky.“

„Je méně silná než ostatní spojenci?“

„Ne. Špatně mi rozumíš. Je jedním z nejmocnějších spojenců, ale je s ní spojeno něco, co se mi nelíbí.“

„Můžete mi říct, co to je?“

„Láme lidi. Příliš brzy jim dá okusit moc, aniž by obrnila jejich srdce. Dělá je panovačnými a nevypočitatelnými. Jsou uvnitř své síly slabí.“

„Jde se tomu nějak vyhnout?“

„Je možné to překonat, ale není možné to obejít. Kdo se stane spojencem čertovy buřiny, musí za to zaplatit tuto cenu.“

„A jak je možné tyto následky překonat, done Juane?“

„Čertova buřina má čtyři hlavy. Kořen, stonek a listy, květy a se-

Odpověděl, že některá jména jsou vyhrazena pro volání o pomoc a že se používají jen v případě nutnosti. Ujistil mě, že takové případy se dříve či později vyskytnou u každého, kdo se vydal na cestu poznání.

Neděle, 3. září 1961

Dnes odpoledne don Juan přinesl z kopců dvě rostliny durmanu.

Zcela neočekávaně zavedl řeč na čertovu buřinu a požádal mě, abych se s ním šel do hor po nějaké podívat.

Odjeli jsme do nedalekých hor. Podal mi z kufru lopatu a vešli jsme do jednoho z kaňonů. Šli jsme hezkou chvíví a prodírali se chaparralem, který hustě rostl v prašné a písčité půdě. Don Juan se zastavil u nízké rostliny s tmavozelenými listy a velkými bělavými květy ve tvaru zvonků.

„Tuhle“ řekl.

Okamžitě začal kopat. Chtěl jsem mu pomoci, ale rezolutně to odmítl pohybem hlavy. Vykopával okolo rostliny kruhovou jámu. Nejhlubší byla podél obvodu a směrem do středu se změlčovala. Uprostřed zůstal pahorek. Když přestal kopat, poklekl ke stonku a rukama odhrabával měkkou půdu kolem. Odkryl asi čtyři palce velký, tlustý, hrbolatý a rozdvojený kořen, jehož tloušťka ostře kontrastovala s tloušťkou stonku, který vedle něj vypadal tenký.

Don Juan se po mně podíval a řekl, že rostlina je „mužská“, protože kořen se rozdvojuje hned v místě, kde se napojuje na stonek. Pak vstal a rozhlížel se kolem.

„Co hledáte, done Juane?“

„Potřebuju najít větev.“

Začal jsem se také rozhlížet, ale don Juan mě zastavil.

„Ty ne. Ty si tady sedni a počkej.“ Ukázal na skupinu kamenů asi dvacet stop daleko. „Najdu ji sám.“

Po chvíví se vrátil s dlouhou suchou větví. Opatrně s ní začal odhrabávat prsť a uvolňovat obě části rozvětveného kořenu. Očistil je do hloubky přibližně dvou stop. V této hloubce byla už zem tvrdá a nebylo ji možné větví rozhrabat.

Přestal kopat a posadil se, aby popadl dech. Už dlouhou dobu jsme nepromluvíli.

„Proč jste nepoužil lopatu, done Juane?“ Zeptal jsem se.

„Mohla by rostlinu poranit. Musel jsem vzít větev, která vyrostla

v okolí. Kdybych s ní kořen poranil, zranění by nebylo tak zlé, jako kdyby bylo způsobeno lopatou nebo nějakým jiným cizím předmětem.“

„Jakou větev jste si na to vzal?“

„Dobrá je suchá větev z palo verde. A když nenajdeš suchou, musíš uříznout čerstvou.“

„A co větve jiných stromů? Je možné je použít?“

„Už jsem ti to řekl. Jenom větev z palo verde a žádná jiná.“

„A proč, done Juane?“

„Protože čertova buřina má jen málo přátel a palo verde je tady v okolí jediný strom, který s ní souhlasí. Jediný, který s ní jde dohromady (*lo unico que prende*). Kdybys poničil kořen lopatou, neporoste ti, až ji přesadíš. Ale když ji poraníš touhle větví, ani to možná nepocítí.“

„Musím kořen odříznout. Nech mě tu samotného. Jdi a najdi další rostlinu. Čekej, dokud na tebe nezavolám.“

„Vy nechcete, abych vám pomohl?“

„Můžeš mi pomáhat, jen když tě o to požádám.“

Odešel jsem a začal hledat další rostlinu. Musel jsem potlačit silné nutkání, abych sklídl kolem dona Juana a pozoroval ho. Po nějakém čase za mnou přišel sám.

„Teď se podíváme po samicce,“ řekl.

„Jak je od sebe poznáte?“

„Samička je vyšší a roste vzhůru, takže vypadá jako malý strom. Sameček je větší, roste víc při zemi a připomíná spíš hustý keř. Až samičku vykopeme, uvidíš, že má jediný kořen, který se větví až skoro na konci. Sameček má kořen rozdvojený hned u stonku.“

Spolu jsme hledali v durmanovém porostu. Náhle don Juan ukázal na jednu rostlinu a řekl: „To je samička.“ A začal ji vyhrabávat stejně, jako tu předtím. Jakmile očistil kořen, bylo vidět, že jeho předpověď se splnila. Když se chystal ho odříznout, znovu jsem ho opustil.

Když jsme se vrátili do domu, rozvázal don Juan uzlík, do kterého uložil obě rostliny. Vzal nejdříve tu větší, mužskou a umyl ji ve velkém kovovém umyvadle. Velmi pečlivě omyl zem z kořenů, stonku i listů. Když skončil důkladnou očistu, oddělil kořen od stonku. Nejdříve nařízl krátkým nožem se zubatým ostrím kolem dokola spojení kořene se stonkem a pak je od sebe odlomil. Vzal stonek, rozebral ho a udělal hromádky z listů, květů a trnitých semeníků.

Vybíral jen zdravé části. Vše, co bylo suché nebo okousané od červů, odložil stranou. Svázal rozdvojený kořen na dvou místech provázkem, nařízal ho opět dokola nožem a rozlomil ve dvě stejné polovičky.

Potom vzal kus hrubé látky a položil na něj nejdříve dva kousky kořene, svázané dohromady, pak hromádku listů, květy, semeníčky a stonek. Ohrnul cípy a svázal látku do uzlíčku.

Stejně zpracoval don Juan i druhou, ženskou rostlinu. Jenom když se dostal ke kořeni, nerozlomil ho a nechal rozdvojení, nedotčené, takže kořen vypadal jako obrácené ypsilon. Z ostatních částí udělal druhý uzlíček. Když skončil, bylo už tma.

Středa, 6. září 1961

Dnes odpoledne jsme začali znovu mluvit o durmanu.

„Myslím, že bychom se měli vrátit k buřině,“ řekl náhle don Juan. Po krátkém, zdvořilém mlčení jsem se zeptal: „Co uděláte s těmi rostlinami, done Juane?“

„Rostliny, které jsem vykopal a odřízal, jsou moje,“ řekl. „Je to, jako kdyby se staly mnou. S jejich pomocí tě naučím postup, kterým lze ochočit čertovu buřinu.“

„Jak to uděláte, done Juane?“

„Čertova buřina se dělí na porce (partes). Každá část je jiná, každá má svůj účel a své využití.“

Otevřel levou dlaň a na podlaze odměřil vzdálenost mezi špičkou palce a špičkou prsteníku.

„Takhle dlouhá je moje porce. Později si odměříš svoji. Teď musíš durman ovládnout, a proto musíš začít první porcí kořene. Ale protože jsem ti ho přinesl já, musíš si vzít první porci z mé rostliny. Tu jsem ti odměřil já, takže ve skutečnosti začneš mojí porcí.“

Odešel do domu a přinesl jeden z uzlíčků. Posadil se a rozvázal ho. Všiml jsem si, že to byla mužská rostlina. Také jsem si všiml, že v uzlíčku zbyla už jen polovina kořene. Vzal jej do ruky a podržel mi ho před očima.

„Tohle je tvá první porce,“ řekl. „Dávám ti ji. Sám jsem ji pro tebe odřízal. Odměřil jsem ji pro sebe, ale teď ji dávám tobě.“

Na okamžik jsem pomyslel, že budu muset kořen chroupat jako mrkev, ale don Juan ho vložil do malého bílého bavlněného pytlíku.

Pak odešel dozadu za dům. Posadil se na zem se skříženými nohama a kulatým kamenem začal drtit kořen v pytlíku. Za podlož-

ku mu sloužil kus ploché břidlice. Čas od času oba kameny omyl v malé ploché misce vydlabané ze dřeva.

Při práci si tiše a monotónně zpíval nesrozumitelnou písničku. Když rozmačkal kořen v pytlíku na měkkou dřev, přendal ji do dřevěné misky. Dal do misky také oba kameny, dolil vodu a pak ji odnesl do jakéhosi hranatého prasečího koryta, které bylo opřeno o zadní plot.

Řekl, že kořen musí sáknout celou noc a že musí zůstat venku, aby chytily noční vzduch (*el sereno*). „Pakliže bude zítra horký a slunný den, bude to dobré znamení,“ řekl.

Sobota, 10. září 1961

Ve čtvrtek 7. září bylo jasno a horko. Don Juan byl tímto dobrým znamením velmi potěšen a několikrát opakoval, že si mě čertova buřina asi oblíbila. Kořen sákl celou noc a asi v deset ráno jsme se vypravili za dům. Don Juan vyndal misku z koryta, položil ji na zem a sedl si k ní. Vzval pytlík a třel ho o dno misky. Pak ho podržel několik palců nad hladinou a vyždímal jeho obsah. Znovu ho ponořil a ždímal. Celou proceduru třikrát opakoval, pak pytlík odhodil do koryta a položil misku na pálící slunce.

Vrátili jsme se za dvě hodiny. Don Juan s sebou přinesl středně veliký kotlík s vroucí nažloutlou vodou. Opatrně naklonil misku a slil vodu, až na dně zůstala jen hustá kaše. Nalil na kaši vroucí vodu a misku znovu zanechal na slunci.

Stejný postup se ještě třikrát opakoval v zhruba hodinových intervalech. Nakonec don Juan vyjil z misky většinu vody a misku naklonil tak, aby do ní svítilo odpolední slunce. Opět jsme odešli.

Když jsme se po několika hodinách vrátili, byla už tma. Na dně misky zbyla vrstva pružné hmoty. Podobala se bělavému či světlešedému, napůl uvařenému škrobu. Bylo toho tak na plnou čajovou lžičku. Don Juan vzal misku domů. Zatímco stávl na kamna vodu, vybral jsem z misky smet, které tam navál vítr. Smál se mi.

„Ta troška špíny nikoho nezabije.“

Když se voda začala vařit, nalil jí asi hrmíček do misky. Byla to ta stejná nažloutlá voda, kterou použil už dříve. Usazenina se rozpustila a v misce nyní byla mléčná tekutina.

„Co to je za vodu, done Juane?“

„Voda z plodů a květů, které vyrostly v kaňonu.“

Výprázdnil misku do starého hliněného hrnku, který vypadal jako květináč. Tekutina byla stále ještě horká a on do ní foukal, aby ji ochladil. Ustrknul doušek a hrnek mi podal.

„Vypij to,“ řekl.

Mechanicky jsem popadl hrnek a bez přemýšlení všechnu tekutinu vypil. Chutnala trochu hořce, ale ta hořkost byla sotva patrná. Byla však velmi pronikavě cítit. Její pach připomínal šváby.

Téměř okamžitě jsem se zpotil. Bylo mi velmi horko a krev se mi nalila do ušních boltců. Před očima jsem viděl rudé skvrny a žaludeční svaly se stáhly v bolestné křeči. Bolest po chvilí přestala, ale začalo mně být zima a zalil jsem se potem.

Don Juan se mě zeptal, jestli nevidím před očima černé skvrny. Odpověděl jsem, že vidím červeně.

Z nervozity, která se mi ve vlnách šířila z hrudi, mně začaly cvakat zuby.

Don Juan se mě zeptal, jestli nemám strach. Ta otázka se mně zdála nesmyslná. Řekl jsem mu, že samozřejmě strach mám, ale on se znovu zeptal, jestli se nebojím „jí“. Nerozuměl jsem mu, co tím myslí, ale odpověděl jsem, že ano. Smál se a řekl, že moc strachu nemám. Zeptal se, jestli ještě vidím červeně. Viděl jsem jenom velkou červenou skvrnu přímo před očima.

Po chvíli jsem se cítil lépe. Nervové křeče postupně ustoupily a zanechaly po sobě jen bolestnou, ale jinak příjemnou únavu a touhu po spánku. Neudržel jsem oči otevřené, přesto, že jsem slyšel hlas dona Juana. Usnul jsem. Ale pocit, že jsem ponořen do temně rudé barvy, vydržel celou noc. I sny jsem měl rudé.

Vzbudil jsem se v sobotu okolo třetí odpoledne. Spal jsem skoro dva dny. Hlava mě slabě bolela, žaludek jsem měl jako na vodě a ve vnitřnostech se občas ozývala ostrá bolest. Jinak bylo vše tak, jako když se normálně probudím. Našel jsem dona Juana, jak sedí před domem. Usmál se na mě.

„Tu předminulou noc bylo všechno v pořádku,“ řekl. „Viděl jsi červenou a to je to, na čem záleží.“

„A co by se bylo stalo, kdybych neviděl červenou?“

„Viděl bys černou a to by bylo špatné znamení.“

„Proč by to bylo špatné?“

„Když člověk vidí černě, znamená to, že buřina pro něj není. A pak zvrací a zvrací, všechno zelené a černé.“

„Země?“

„Nemyslím, že z toho někdo zemře. Ale bude mu špatně hodně dlouho.“

„A co se stane těm, co vidí červeně?“

„Nezvracejí. Naopak cítí se po požití kořene dobře, což znamená, že jsou silní a mají divokou povahu, jak to má buřina ráda. Tím je buřina k sobě láká. Má to však svou stinnou stránku. Za sílu, kterou tyto lidé od čertovy buřiny dostanou, zaplatí tím, že se stanou jejími otroky. Ale to jsou věci, které není možné ovlivnit. Člověk žije jen proto, aby se učil. A jestliže se něco naučí, je to proto, že má takový osud. Nezáleží na tom, zda je dobrý nebo špatný.“

„Co musím udělat dál, done Juane?“

„Musíš zasadit výhonek (brote), který jsem odřízl z druhé poloviny první porce kořenu. Předminulou noc sis vzal půlku a teď musí druhá půlka do země. Musí vyrůst a zplodit semena. Jen tak budeš smět začít s jejím ochočením.“

„Jak je možné ji ochočit?“

„Buřinu je možné ochočit přes její kořen. Krok po kroku se budeš muset učit tajemství každé porce kořene. Musíš je všechny sníst, aby ses naučil její tajemství a překonal její sílu.“

„Připravuji se ostatní porce stejně, jako ta první?“

„Ne. Každá porce je jiná.“

„Čím se od sebe liší účinky jednotlivých porcí?“

„Už jsem ti to řekl. Každá z nich učí jinou formu síly. To, co jsi udělal předminulou noc, to nic nebylo. Každý to může udělat. Ale jenom ‚brujó‘ může požit části kořene z větší hloubky. Nemůžu ti říct, co s člověkem dělají, protože ještě nevím, jestli tě buřina přijala. Musíme počkat.“

„A kdy mi to řeknete?“

„Až tvoje rostlina vyroste a přinese semena.“

„Jestliže první porci kořene může sníst kdokoliv, k čemu se používá?“

„Když je zředěná, je dobrá na potenci. Pro staré lidi, kteří ztratili svou sílu, pro mladé muže, kteří hledají milostná dobrodružství, a dokonce i pro ženy, které touží po vášni.“

„Říkal jste, že kořen se používá k získání moci, ale teď se mi zdá, že se používá i pro jiné účely. Nemám pravdu?“

Velmi dlouho se na mě díval upřeným pohledem, který mě přiváděl do rozpaků. Cítil jsem, že ho má otázka rozzlobila, ale netušil jsem proč.

„Buřina se používá jediné k získání moci,“ řekl nakonec pevným hlasem. „Stařec, který chce zpátky svou potenci, mladí lidé, kteří chtějí překonat únavu a hlad, člověk, který chce zabít jiného člověka, žena, která touží po vzrušení — ti všichni touží po moci. A durman jim tu moc dá! Máš pocit, že ji máš rád?“ zeptal se po krátkém mlčení.

„Cítím velmi zvláštní pocit síly,“ řekl jsem a byla to pravda. Všiml jsem si toho už při probuzení, kdy jsem tuto sílu ucítil poprvé. Byl to velmi zvláštní pocit nepohodlí a nespokojenosti. Moje tělo se pohybovalo a natahovalo s neobyčejnou lehkostí a silou. Paže a nohy mě svědily. Ramena se mi nadouvala a cosi mě nutilo, abych si svaly zad a krku drbal o stromy. Cítil jsem, že mohu úderem povalit zeď.

Přestali jsme mluvit a seděli chvíli mlčky na verandě. Všiml jsem si, že don Juan usnul. Několikrát pokýval hlavou, pak natáhl nohy, položil se na zem s rukama za hlavou a usnul. Šel jsem za dům a vybil svou přebytečnou energii tím, že jsem tam poklidil. Vzpomínal jsem, že kdysi řekl, že by byl rád, kdybych mu pomohl uklidit místo za domem.

Později, když se vzbudil a přišel za mnou, cítil jsem se víc uvolněně.

Posadili jsme se k jídlu. Během jídla se mě třikrát zeptal, jak se cítím. Nebylo to normální, a tak jsem nakonec řekl:

„Proč se staráte o to, jak se cítím, done Juane? Bojíte se, že se mi udělá po tom džusu špatně?“

Smál se. Připadalo mi, že se chová jako rošťák, který nastražil někomu past a teď co chvilí zkouší, jestli už nezaklapla. Pořád se smál a zeptal se:

„Nevypadáš nemocně. Před chvílí jsi dokonce byl na mě hrubý.“

„Nebyl, done Juane,“ bránil jsem se. „Vůbec se nepamatuju, že bych byl na vás hrubý.“ Myslel jsem to vážně, protože jsem si nepamatoval, že by mě don Juan něčím popudil.

„Prozradil ses, jaks ji bránil.“

„Koho jsem bránil?“

„Buřinu. Bránil jsi čertovu buřinu. Znělo to, jako bys do ní už byl zamilovaný.“

Chystal jsem se k ještě energičtějšímu protestu, ale pak jsem se zarazil.

„Neuvědomoval jsem si, že ji bráním.“

„Samozřejmě, že ne. Dokonce si ani nepamatuješ, cos povídal. Nebo ano?“

„Ne. Nepamatuju. To musím připustit.“

„Tak vidíš. Taková je čertova buřina. Jde po tobě jako ženská. Ani si to neuvědomíš. Všechno, co tě zajímá je, že se s ní cítíš dobře a že jsi silný. Svaly se nadouvají energií, pěsti svrbí, chodidla pálí a touží někoho uštvat. Když ji člověk pozná, naplní se touhami. Můj dobrodinec říkával, že se čertova buřina drží těch, kteří touží po moci a těch, kteří nedokáží moc udržet, těch se zbaví. Ale za jeho časů byla moc něčím daleko běžnějším než dnes. Toužilo po ní mnohem víc lidí. Můj benefaktor byl mocný člověk a jak mi řekl, jeho dobrodinec byl na získání moci zaměřen ještě víc. Ale v oněch dnech bylo dobré mít moc z mnoha důvodů.“

„Myslíte, že dnes už není důvod k tomu, aby se člověk snažil o moc?“

„Pro tebe je moc naprosto v pořádku. Jsi mladý. A nejsi Indián. Snad u tebe bude čertova buřina v dobrých rukou. Vypadá to, že ji máš rád. Dává ti sílu. Také jsem ji cítil. Přesto jsem si čertovu buřinu neoblíbil.“

„A můžete mi říct proč, done Juane?“

„Nemám rád moc, kterou dává. Je dneska nepotřebná. Za jiných časů, jako třeba za těch, o kterých mi vyprávěl můj dobrodinec, byl k tomu mít moc důvod. Lidé prováděli úžasně skutky, byli obdivováni pro svou sílu a obáváni a respektováni pro své znalosti. Můj dobrodinec mi vyprávěl historky o neuvěřitelných skutcích, které se staly dávno, velmi dávno. Ale my Indiáni, my už dnes moc nevyhledáváme. Dnes Indiáni používají buřinu jenom k masáží. Její listy a květy používají k jiným účelům než dřív. Dokonce tvrdí, že léčí nežitý. Ale nikdo už nevyhledává její moc. Její sílu, která přitahuje jako magnet a která je tím silnější a tím nebezpečnější k ovládnutí, čím hlouběji se kořen noří do země. Když se někdo dostane až do hloubky čtyř yardů, a říká se, že se tak hluboko někteří lidé dostali, naleznou trůn nekonečné moci, moci bez konce. Jen několik lidí se dostalo v minulosti tak daleko. V těchto časech už nikdo až tam nejde. Říkám ti, moc, kterou nabízí čertova buřina, je dnes pro Indiány nepotřebná. Kousek po kousek jsme ztráceli zájem a dnes už nám moc nic neříká. Ani já ji už nehledám. A přesto, když jsem byl mlád jako ty, cítil jsem také, jak se nadouvá uvnitř mého těla. Cítil jsem se tak, jako se dneska cítíš ty, jenom jsem byl asi pětsetkrát silnější.“

Zabil jsem člověka jediným úderem ruky. Házel jsem balvany, obrovské balvany, které nezvedlo dvanáct mužů. Jednou jsem vyskočil tak vysoko, že jsem z vršku nejvyššího stromu utrhnul listy. Ale nebylo to k ničemu. Všechno, co jsem dokázal bylo, že jsem poděsil Indiány — jenom Indiány. Ti ostatní, kteří o tom nic nevědí, ti tomu nevěřili. Viděli jen bláznivého Indiána, nebo cosi, co se pohybovalo ve vrcholcích stromů.

Na dlouhou chvíli se odmlčel. Cítil jsem potřebu něco říct.

Ale don Juan začal sám: „Bylo to jiné, když na tomto světě žili lidé. Lidé, kteří věděli, že se člověk může proměnit v pumu nebo v ptáka, nebo že prostě může létat. Takže já už čertovu buřinu nepoužívám. Proč taky? Abych děsil Indiány? (*Para que? Para asustara los indios?*)“.

Viděl jsem, že je smutný, a naplnil mě hluboký soucit. Chtěl jsem mu něco říct, i kdyby to měla být banalita.

„Done Juane, možná že tohle je osud všech, kteří touží po poznání.“

„Možná“, řekl tiše.

Čtvrtek, 23. listopadu 1961

Když jsem přijel k domu, don Juan nesešel na verandě. Připadalo mi to divné. Hlasitě jsem na něj zavolal a z domu vyšla jeho snacha.

„Je uvnitř“, řekla.

Zjistil jsem, že si před několika týdny vymknul kotník. Sám si ho fixoval. Obvazy namočil do směsi, která vznikla smícháním kaktusové dřevě a rozdrcených kostí. Omotal je kolem kotníku a ony ztuhly a vytvořily lehké a účelné pouzdro. Mělo pevnost sádry, ale nebylo tak neobratné.

„Jak se to stalo?“ zeptal jsem se.

Jeho snacha, Mexičanka z Yucatanu, která ho ošetřovala, mi odpověděla.

„Byla to nehoda. Upadl a málem si zlomil nohu.“

Don Juan se smál a s odpovědí počkal, dokud žena neopustila dům.

„Nehoda. To tak! Mám tady blízko nepřitele. Ženu. Jmenuje se, La Catalina. Využila momentu mé slabosti, strčila do mě a já upadl.“

„Proč to udělala?“

„Chtěla mě zabít. Proto to udělala.“

„A to byla tady u vás?“

„Ano.“

„A proč jste ji pustil dovnitř?“

„Nepustil. Vletěla sem.“

„Prosím?“

„Ona je kos (*chamate*). A velice to umí. Překvapila mě. Už dlouho se snaží mě dostat. Tentokrát se jí to málem podařilo.“

„Říkal jste, že je kos. To znamená, že je pták?“

„Zase ty tvoje otázky. Je prostě kos. Stejně, jako já jsem havran. Jsem tedy člověk nebo pták? Jsem člověk, který se umí stát ptákem. Ale zpátky k ‚La Catalině‘. Je to ďábelská čarodějka. Chtěla mě tak moc zabít, že jsem se stěží ubránil. Toho kosa byl plný dům a já ho nemohl zastavit.“

„A vy se umíte stát ptákem, done Juane?“

„Jistě. Ale to si necháme na jindy.“

„A proč vás chtěla zabít?“

„Ale máme spolu takovou starou hádku. Teď se to vymklo z rukou a vypadá to, že ji budu muset zabít dřív, než ona zabije mě.“

„To přitom použijete kouzla?“ zeptal jsem se ho s velkým očekáváním.

„Nebud' hloupý. Na ni žádná kouzla neplatí. Mám jiný plán. Ně kdy ti o něm řeknu.“

„Může vás před ní ochránit váš spojenec?“

„Ne. Kouř mi jenom poradí, jak na to. Ochránit se musím sám.“

„A co Meskalito? Může vás před ní ochránit on?“

„Ne. Meskalito je učitel. Není to mocnost, kterou by člověk mohl použít pro své vlastní účely.“

„A co čertova buřina?“

„Už jsem ti řekl, že se o sebe musím postarat sám. Ale mohu přitom použít všechny rady, které mi poskytnete můj spojenec kouř. A pokud já vím, tak kouř poradí ve všem. Když si s něčím nevíš rady, kouř ti poradí. A nepředá ti jenom informace, předá ti i prostředky k jejich uskutečnění. Je to ten nejužasnější spojenec, jakého člověk může získat.“

„Je kouř nejlepší spojenec pro každého?“

„Není pro každého stejný. Mnozí se ho bojí a nechtějí s ním nic mít, nechtějí se k němu ani přiblížit. Kouř je jako všechno ostatní, není pro všechny.“

„A co je to za kouř, done Juane.“

„Je to kouř jasnovidců.“

V jeho hlase zaznívala posvátná úcta, něco, s čím jsem se u něj dosud nesetkal.

„Začnu tím, že ti přesně zopakují, co řekl můj dobrodinec, když seznamoval s kouřem mě. I když jsem tomu tehdy nemohl rozumět, stejně jako tomu nemůžeš porozumět teď ty.“

„Čertova buřina je pro ty, kteří usilují o moc. A kouř je pro ty, kteří chtějí vidět a pochopit.“

Podle mého mínění se kouří nic nevyrovná. Jakmile člověk vstoupí do jeho říše, všechny ostatní mocnosti jsou mu k dispozici. Je zcela výjimečný. Pochopitelné naučit se s ním spolupracovat vyžaduje celý lidský život. Jenom seznámit se s jeho dvěma základními prvky, dýmku a směsí, trvá léta. Dýmku jsem dostal od svého dobrodince a poté, co jsem ji roky hýčkal, se stala mojí. Zvykla si na moje ruce. A předat jí dál, například do tvých rukou, to pro mě bude velký problém. Když se nám to povede, bude to pro nás oba velký úspěch. Dýmka bude cítit napětí z toho, že s ní zachází někdo jiný. Když někdo z nás udělá chybu, nic nezabrání dýmce, aby vlastní silou nevybuchla. Nebo aby nám nevypadla z rukou a nerozbila se, byť by upadla třeba na slámu. Jestliže se to stane, bude to znamenat náš konec. Zvláště můj. Kouř se proti mně obrátí těmi nejneuvěřitelnějšími způsoby.

„Jak se proti vám může obrátit, když je to váš spojenec?“

Moje otázka zřejmě přerušila nit jeho myšlenek. Po dlouhou dobu nepromluvil.

„To, z čeho je směs na kouření složena,“ pokračoval náhle, „z ní dělá nejnebezpečnější látku, jakou znám. Nikdo ji nemůže připravit bez náležitého vedení. S výjimkou toho, komu kouř poskytuje ochranu, je pro každého smrtelně jedovatá! Dýmku i směs je potřeba důvěrně opatrovat. A člověk, který se s nimi chce seznámit, se musí připravit tím, že povede klidný a asketický život. Účinky jsou tak strašné, že jenom velmi silný člověk vydrží být jen jedině potažený. Na začátku je všechno hrozné a matoucí, ale každé další potáhnutí věci upřesňuje. A náhle se otevírá nový svět. Nepředstavitelné. Jakmile se tak stane, kouř se stal člověku spojencem a vyřeší každou jeho otázku tím, že ho uvede do neuvěřitelných světů.“

„To je nejcennější vlastnost kouře, jeho největší dar. A to vše dělá, aniž by sebezně ubližoval. Proto o kouři říkám, že je to skutečný spojenec.“

Jako obvykle jsme seděli před domem na verandě, jejíž hliněná

podlaha je vždy řádně udupána a umetena. Don Juan náhle vstal a odešel do domu. Po několika minutách se vrátil s podlouhlým uzlíčkem a znovu se posadil.

„To je moje dýmka,“ řekl.

Naklonil se ke mně a ukázal mi dýmku, kterou vybalil z uzlíčku ze zeleného plátna. Byla asi devět až deset palců dlouhá. Jednoduchá trubel bez jakýchkoliv ornamentů byla z načervenalého dřeva. Hlavíčka také vypadala jako ze dřeva, ale ve srovnání s trubelí byla spíše bachratá. Byla vyhlazená a měla tmavě šedou až černou barvu.

Podržel dýmku přede mnou. Myslel jsem, že mi ji podává a natáhl jsem ruku, ale don Juan rychle stáhnul dýmku zpátky.

„Dostal jsem ji od svého dobrodince,“ řekl. „Na oplátku ji zase předám tobě. Ale nejdříve se s ní musíš seznámit. Pokaždé, když přijdeš, ti ji na chvíli půjčím. Začneme tím, že se jí budeš dotýkat. Nejdříve ji drž velice krátce, dokud si na sebe spolu nezvyknete. Pak ji dej na chvíli do kapsy, nebo třeba pod krůčku. A teprve nakonec ji dej do úst. To všechno pomaloučku, krůček po krůčku. Až mezi vámi vznikne pouto (*la amistad esta hecha*), budeš z ní kouřit. Když budeš poslouchat mé rady a nebudeš pospíchat, stane se možná kouř i tvým oblíbeným spojencem.“

Podával mi dýmku, ale nepustil ji. Natáhl jsem k ní pravou ruku.

„Musíš oběma,“ řekl.

Dotknul jsem se dýmky krátce oběma rukama. Nedovolil mi, abych dýmku uchopil, nechal mě jen, abych se jí dotknul. Pak ji stáhl zpátky.

„První krok spočívá v tom, že si dýmku oblíbíš. To vyžaduje čas.“

„A může si dýmka neoblíbit mě?“

„Ne. Dýmka tě nemůže mít nerada. Ale ty ji musíš mít rád. Jen tak ti pomůže, aby ses nebál, až přijde čas kouření.“

„Co to v ní kouříte, done Juane?“

„Tohle.“

Rozepnul si límeček a ukázal malý váček schovaný pod košilí, který mu visel na krku jako medailon. Vyňal ho ven, rozvázal a velmi opatrně vysypal trochu z jeho obsahu na dlaň.

Směs mi připomínala jemně rozdrčené čajové lístky. Některé úlomky byly tmavě hnědé, jiné světle zelené a pár jich bylo jasně žlutých.

Don Juan nasypal směs zpátky do váčku, zavřel ho, zavázal ho koženou tkanicí a vložil zpátky pod košili.

„Co je to za směs?“

„Je v ní spousta věcí. Dát je správně všechny dohromady je velmi obtížná věc. Je třeba daleko cestovat. Malé houbičky (*los honguitos*), které jsou k přípravě potřeba, rostou jen po určité období roku a jenom na určitých místech.“

„Používáte různé směsi podle toho, jakou potřebujete pomoc?“

„Ne. Je jen jeden kouř a nic se mu nevyrovná.“

Ukázal na váček visící na jeho prsou a pozvedl dýmku, která odpočívala na jeho klíně.

„Tihle dva tvoří jednoho. Jeden bez druhého nic nezmůže. Tato dýmka a tajemství směsi patřily mému dobrodinci. Dostal je stejným způsobem, jako je předal mně. Směs je nahraditelná, i když je velice obtížné ji připravit. Její tajemství leží v jejím složení a v tom, jak se jednotlivé složky míchají a jak se s nimi zachází. Dýmka, na druhé straně, je na celý život. Vyzaduje nekonečnou péči. Je pevná a silná, ale nesmí být vystavena žádným úderům. Je třeba ji uchopit jen do suchých rukou. Nikdy se jí není možno dotknout zpocenými rukama. Používat se může jen o samotě. A nikdo, naprosto nikdo, ji nesmí spatřit. Jen pokud se člověk chystá ji někomu předat. Tak mě to naučil můj dobrodinec, a tak jsem s ní celý svůj život zacházel.“

„Co by se stalo, kdybyste dýmku ztratil nebo rozbil?“

Pomalou potřásl hlavou a pohlédl na mě.

„Zemřel bych.“

„Jsou všechny kouzelnické dýmky stejné, jako je ta vaše?“

„Ne všichni mají dýmku, jako mám já. Ale znám několik lidí, kteří mají stejnou.“

„A můžete si sám vyrobit dýmku, jako je tahle, done Juane?“ ptal jsem se znovu. „Předpokládáme, že žádnou nemáte. Jak byste mi ji pak mohl předat, pokud byste se pro to rozhodl?“

„Kdybych neměl dýmku, tak bych ti ji nemohl a ani nechtěl dát. Dal bych ti místo ní něco jiného.“

Zdálo se, že jsem ho trochu rozzlobil. Velmi pečlivě uložil dýmku do plátna, které bylo zřejmě olemováno nějakým měkkým materiálem, protože dýmka hladce zajela dovnitř. Odešel do domu a dýmku odnesl.

„Zlobíte se na mě, done Juane?“ zeptal jsem se, když se vrátil. Zdálo se, že ho má otázka překvapila.

„Ne. Nikdy se na nikoho nezlobím. Žádná lidská bytost nemůže udělat něco tak důležitého, abych se rozzlobil. Na lidi se člověk

zlobí, když cítí, že jejich činy jsou důležité. Takhle já už dávno neuvažuju.“

Úterý, 26. prosince 1961

Čas vhodný k přesazení „výhonku“, jak don Juan nazýval zbylou část kořene, jsme si předem nedohodili, přestože to byl patrně další krok k ochočení moci rostliny.

Přijel jsem k jeho domu v sobotu 23. prosince brzy odpoledne. Jako obvykle jsme po nějakou dobu seděli mlčky. Den byl teplý a oblačný. Od doby, kdy mi dal sníst první porci, uplynul měsíc.

„Je čas vrátit čertovu buřinu zpátky do země,“ řekl náhle. „Ale nejdřív ti chci zajistit ochranu. Ty ji budeš mít u sebe a chránit ji a jen ty ji můžeš vidět. Protože já ti budu pomáhat, uvidím ji také. To není moc dobré, protože, jak už jsem řekl, nemám čertovu buřinu moc rád. Nejsme spolu zajedno. Ale moje paměť netrvá věčně. Jsem příliš starý. Musíš ji ochraňovat před zraky ostatních, protože tak dlouho, jak trvá vzpomínka na její spatření, tak dlouho je ochrana oslabena.“

Šel do svého pokoje a zpod staré slaměné matrace vytáhl tři jutové uzlíčky. Vrátil se na verandu a usedl.

Po delším mlčení rozbalil jeden z uzlíčků. Byla v něm ženská rostlina durmanu, kterou jsme spolu našli a vykopal. Listy, květy a semeníky, které tehdy oddělil, mezitím uschly. Don Juan vzal kořen ve tvaru písmene Y a uzlík znovu zavázal.

Kořen také uschnul a scvrknul se. Obě větve vidlice se od sebe vzdálily a byly ještě zakřivenější. Položil kořen na klín, otevřel své kožené pouzdro a vyndal nůž. Podržel mi kořen před očima.

„Tahle část je pro hlavu“, řekl a udělal nožem první zářez na nožce Y. Vzhůru nohama vypadal kořen jako rozkročený člověk.

„Tohle je pro srdce,“ řekl a udělal zářez těsně u rozdvojení. Pak odřízl konce vidličky tak, aby každá z obou větví měřila asi tři palce. Nakonec pomalu a trpělivě začal vyřezávat podobu člověka.

Kořen byl suchý a vláknitý. Aby do něj mohl řezat, udělal don Juan dva zářezy a mezi nimi sloupnul kůru. Pracoval jemně a vydlebal do kořene paže i ruce. Výsledkem byla soška šlachovitého člověčka s pažemi složenými na prsou a sepnutými rukama.

Don Juan vstal a šel k agave, které rostlo před domem hned u verandy. Vzal tvrdý trn jednoho z dužnatých středových listů a třikrát nebo čtyřikrát jím zakroutil. Kruhový pohyb skoro odlomil trn od

listu a ten zůstal volně viset. Don Juan se do něj zakousl, nebo ho spíš podržel mezi zuby a vytáhl ven. Trn se oddělil od listu a na jeho konci vlála dvě stopy dlouhá vlákna. Don Juan stále držel trn mezi zuby a dlaněmi stočil vlákna do provázku. Tím pak omotal figurce nohy a stáhl je, až se dotýkaly. Zbytkem provázku omotal i spodní část těla. Pak velice šikovně použil trn jako šídlo a propíchl jím zezadu vrchní část těla tak, že špička vyjela předem a vypadala, jako by vyčnívala z rukou figuríny. Pak don Juan znovu použil zuby a jemně jimi vytáhl trn téměř ven. Teď vypadal jako dlouhý šíp trčící z hrudi. Aniž by na figurku pohlédl, uložil ji don Juan do koženého váčku. Zdálo se, že vynaložil tolik námahy, až se téměř vyčerpal. Položil se na podlahu a usnul.

Když se vzbudil, byla už tma. Snědli jsme zeleninu, kterou jsem mu přivezl, a ještě chvíli jsme seděli na verandě. Pak don Juan zašel do domu a znovu přinesl tři jutové uzlíky. Nalámal větvičky a suché klacky a zapálil oheň. Pohodlně jsme si k němu sedli a don Juan otevřel všechny tři uzlíčky. Vedle toho, který obsahoval suché zbytky ženské rostliny, tam byl druhý se vším, co zbylo z mužské rostliny a další, neobjemnější, ve kterém byly zelené, čerstvě nařezané kousky čertovy buřiny.

Don Juan odešel ke korytu a vrátil se s kamenným hmoždířem. Byl velmi hluboký a vypadal spíš jako hrnec, jehož dno nebylo ploché, ale vyduté. Don Juan udělal do země důlek a hmoždíř do něj pevně usadil. Přiložil na oheň, vzal dva uzlíčky a vysypal všechny suché zbytky ženské i mužské rostliny do hmoždíře. Zatřepal pytlou vinou, aby se přesvědčil, že v hmoždíři skončily i všechny zbytky. Ze třetího uzlíčku vyňal dva čerstvé kousky kořene.

„Připravím je pro tebe,“ řekl.

„V čem ta příprava spočívá, done Juane?“

„Jeden z těchto kousků je z mužské a druhý z ženské rostliny. Jediné v této fázi se obě rostliny používají najednou. Oba kousky pocházejí z hloubky jednoho yardu.“

Rozmačkal je v hmoždíři pravidelnými údery paličky. Při této práci zpíval hlubokým hlasem. Nápěv neměl rytmus a připomínal monotónní hučení. Slověům jsem nerozuměl. Don Juan byl zcela ponořen do své práce.

Když byly kořeny zcela rozmačkány, vzal z uzlíčku čerstvé listy. Byly čisté a čerstvě uříznuté a nebyly na nich žádné stopy po činnosti červů. Po jednom je vkládal do hmoždíře. Pak vzal hrst durmano-

vých květů a také je stejně pečlivě vložil do hmoždíře. Napočítal jsem čtrnáct listů i květů. Pak vzal svazek čerstvých ostnatých semeníků, které ještě nebyly otevřeny. Nestačil jsem je spočítat, protože je vložil do hmoždíře najednou, ale myslím, že jich bylo také čtrnáct. Nakonec přidal tři bezlisté stonky durmanu. Byly tmavě červené a zdálo se, že patřily velkým rostlinám, soudě podle jejich četného rozvětvení.

Poté, co se všechny tyto složky ocitly v hmoždíři, rozmačkal je rovnoměrnými údery paličky na kaši. V jednu chvíli obrátil hmoždíř vzhůru nohama a pomocí rukou vyklopil jeho obsah do starého hrnce. Natáhl ruku ke mně a já se domníval, že chce, abych mu ji osušil. Místo toho uchopil mou levou ruku a rychlým pohybem mi rozevřel prostředník a prsteník, jak jen to šlo. Pak mě špičkou nože bodnul přesně mezi prsty a zařízl do kůže směrem k prsteníku. Provedl to tak rychle a obratně, že než jsem stačil rukou ucuknout, byl hluboký řez hotov a krev hojně vytékala. Znova popadl moji ruku, podržel ji nad hrncem a zmáčkl ji, aby vyteklo více krve.

Paže mi znecitlivěla. Byl jsem v šoku. Cítil jsem podivný chlad a ztuhlost a v uších a prsou mi seděl pocit zvláštní stísněnosti. Cítil jsem, že se kácím. Omdlával jsem! Pustil moji ruku a míchal směs v hrnci. Když jsem se ze šoku vzpamatoval, měl jsem velký vztek. Trvalo mi hezkou chvíli, než jsem se zase dal dohromady.

Don Juan rozložil kolem ohně tři kameny a hrnec na ně položil. Ke všemu, co v něm už bylo, přidal něco, co mi připadalo jako velký kus klišu, a přilil hrnec vody. Pak vše uvedl do varu.

Durman, sám o sobě, je cítit velmi osobitě. V kombinaci s klišem, který začal při varu vydávat silný zápach, vytvořil výpary, ze kterých se mi chtělo zvracet.

Seděli jsme dlouho nehybně nad vařící se směsí. Vítr občas zahnal páru mým směrem a já zadržoval dech, abych ji necítil.

Don Juan otevřel kožený váček a vyňal figurínu. Opatrně mi ji podal a nařídil mi, ať ji dám do hrnce, ale ať dávám pozor, abych si neoparil prsty. Lehce jsem ji upustil do vařící kaše. Vytáhl nůž a já si chvíli myslím, že mě chce zase říznout. Místo toho ale přiložil špičku nože na figurínu a ponořil ji.

Ještě chvíli pozoroval vařící se směs a pak se dal do čistění hmoždíře. Pomohl jsem mu. Když jsme to dokončili, opět hmoždíř i paličku o plot. Potom jsme šli dovnitř a hrnec zůstal na kamenech celou noc.

Příštího rána za úsvitu mi don Juan prikázal, abych vytáhl figurku z lepkavé hmoty a pověsil ji ze střechy tvář k východu, aby uschla na slunci. V poledne byla tuhá jako drát. Slunce vysušilo lepkavou hmotu, která od listů získala zelenavou barvu. Figurka byla pokryta lesklým a tajuplným lakem.

Don Juan mě požádal, abych figurku sundal. Pak mi podal kožený váček, který ušil ze staré kožené bundy, kterou jsem mu kdysi přivezl. Váček vypadal podobně jako ten, který měl on sám. Jediný rozdíl byl v měkké a hnědé kůži.

„Ulož svou sošku dovnitř a váček zavři,“ řekl.

Nedíval se na mě a hlavu schválně odvrátil stranou. Jakmile byla soška ve váčku, podal mi síťovou tašku a řekl mi, abych do ní dal hliněný hrnek.

Šel k mému autu, vzal mi síťovku z rukou a pověsil ji na otevřená dvířka příhrádky v palubní desce.

„Pojď za mnou,“ řekl.

Následoval jsem ho. Obešel dům kolem dokola ve směru hodinových ručiček. Zastavil se na verandě a obešel dům ještě jednou, tentokrát opačným směrem. Znova se vrátil na verandu. Chvilí stál bez hnutí a pak se posadil.

Vypadalo to, že mám uvěřit tomu, že všechno, co dělá, má nějaký význam. Právě jsem přemýšlel o významu obcházení domu, když don Juan řekl: „Hej. Zapomněl jsem, kam jsem ho dal.“

Ptal jsem se ho, co hledá. Řekl, že zapomněl, kam dal výhonek, který mám znovu zasadit. Ještě jednou jsme obešli dům, dokud se don Juan nerozpomenul.

Ukázal mi malou skleněnou nádobku, která stála na prkýnku přibítem na stěnu těsně pod střešinou. V nádobce byla druhá půlka první porce kořene durmanu. Odřezek kořene už na svém konci vyhnal zelené lístky. Nádobka obsahovala vodu, ale žádnou zemi.

„Proč tam není žádná země?“ zeptal jsem se.

„Každá zem je jiná a čertova buřina musí poznat jen tu zemi, ve které bude žít a růst. A teď je čas vrátit ji do země dřív, než ji ožere nějaký červ.“

„Můžeme ji zasadit někde blízko u domu?“ zeptal jsem se.

„Ne. Ne. Ne nikde blízko. Musí přijít do místa, které se ti zalíbí.“

„A jak najdu místo, které se mi zalíbí?“

„To já nevím. Můžeš ji zasadit, kam budeš jenom chtít. Ale musíš ji opatrovat a hlídat ji. Musí žít, abys měl moc, kterou potřebuješ.“

Ještěže zajde, znamená to, že tě nechce a pak už si s ní nesmíš zahrávat. Znamená to, že už nad ní nebudeš mít nikdy moc. Takže se o ni musíš starat a dohlížet na ni, aby rostla. Ale nesmíš ji zase rozmazlovat.“

„Proč ne?“

„Protože jestli neporoste sama dobrovolně, nemá cenu ji přemlouvát. Na druhou stranu ale musíš ukázat, že ti na ní záleží. Odstraňuj z ní červy a zalej ji, kdykoliv ji navštívíš. Až uzrají první semena, budeš vědět, že tě chce.“

„Ale done Juane, já nemůžu pečovat o ten výhonek tak, jak to po mně chcete.“

„Jestli chceš její sílu, tak musíš. Jinak to nejde.“

„A nemůžete se mi o ni starat, když tu nebudu, done Juane?“

„Ne. Já ne. Nemůžu to udělat. Každý musí o svůj výhonek pečovat sám. Já jsem svůj už vypěstoval. Teď musíš ty. A dokud nevytvoríš semena, jak už jsem řekl, nebudeš připraven učít se dál.“

„A kam si myslíte, že bych ji měl zasadit?“

„To se musíš rozhodnout ty sám. Ale nikdo to místo nesmí znát. Ani já. Tak musí vypadat každé přesazení. Nikdo, ale skutečně nikdo, nesmí vědět, kde tvá rostlina roste. Kdyby tě viděl nebo sledoval někdo cizí, musíš výhonek znovu vykopat a utéct s ním na jiné místo. Mohl by ti způsobit nepředstavitelnou škodu tím, že by s výhonkem něco provedl. Mohl by tě zmrzačit nebo zabít. A proto ani já nesmím vědět, kde tvá rostlina roste.“

Podal mi nádobku s výhonkem...

„Vezmi si ji hned.“

Vzal jsem si ji. A pak mě téměř odtáhl do auta.

„Teď musíš odjet. Jeď a vyber si místo, kde rostlinu zasadíš. Vykopej hlubokou jámu do měkké země někde blízko vody. Pamatuj, voda musí být nablízku, jinak rostlina neporoste. Jámu vykopej rukama, i kdyby ti měly krváčet. Výhonek dej doprostřed díry a kolem něj navrš kopeček (*pilón*). Pak vše prolej vodou. Až se voda vsákne, nasyпь do jámy jemnou zem. A pak vyber místo asi dva kroky tímto směrem (ukázal na jihovýchod). Tam vykopej další hlubokou jámu, opět jenom rukama, a vysyp tam všechno, co zbylo v hrnci po figurce. Pak rozbij i hrnek a zakopej ho na dalším místě, daleko od přesazeného výhonku. Až pohršíš hrnek, vrať se k výhonku a ještě jednou ho zalej. Pak vyndej svou figurku, podrž ji mezi prsty tak, aby se dotýkala tvého zranění. Postav se na místo, kde jsi

pohřbil zbytky lepidla, a dotkni se trnem výhonku. Objed' výhonek čtyřikrát dokola a pokaždé se zastav v bodě, kde jsi se ho dotknul poprvé."

"Mám výhonek objíždět určitým směrem?"

"Směr není důležitý. Ale musíš si navždy zapamatovat, kde jsi pohřbil lepidlo a kterým směrem jsi objížděl výhonek. Při každém zastavení se výhonku lehce trnem dotkni až na to poslední, kdy musíš trn hluboko zarazit. Ale udělej to pozorně, klekni si, abys měl pevnější ruku. Nesmíš totiž v kořeni odlomit špičku. Jestliže ji ulo- míš, je konec. Výhonek už ti nebude k ničemu."

"Musím odříkat nějaká slova, až budu kroužit kolem výhonku?"

"Ne. Udělám to za tebe."

Sobota, 27. ledna 1962

Jakmile jsem dorazil do jeho domu, don Juan mi hned sdělil, že mi ukáže, jak se připravuje směs ke kouření. Odešli jsme do kopců a vydali se dost daleko jedním z kaňonů. Don Juan zastavil u vyso- kého a šňhlého keře, jehož barva se výrazně lišila od okolní vegetace. Chaparral kolem byl zbarven do žluta, ale keř byl jasně zelený.

"Z tohoto stromku musíš vzít listy a květy," řekl. "Pravý čas k tomu je na dušičky (*el día de las ánimas*)."

Vytáhl nůž a odsekl špičku tenké větvičky. Pak vybral další po- dobnou větvičku a také jí odsekl špičku. Opakoval to tak dlouho, dokud jich neshromáždil plnou hrst. Pak se posadil na zem.

"Podívej," řekl. "Všechny konečky jsem odsekl nad rozdvojením, tvoreném jedním či více lístky a větví. Vidíš? Všechny jsou stejné. Z každé větvičky jsem vzal jenom konec, kde jsou listy ještě jemně a čerstvě. Teď se musíme poohlédnout po stínu."

Šli jsme dál, dokud don Juan nenalezl, co hledal. Z kapsy vytáhl dlouhý provázek a přivázal ho ke kmeni a spodním větvím dvou keřů. Vyrobil tak jakousi prádelní šňuru, na kterou zavěsil vzhůru nohama všechny větvičky. Uspořádal je na šňůře velmi pečlivě. Visely za rozdvojení mezi listy a větví a vypadaly jako řady malých zelených jezdců.

"Je třeba dohlédnout na to, aby listy schnuly ve stínu," řekl. "Mís- to musí být odlehle a nepřístupné. Tím jsou listy chráněny. Musí se sušit na místě, kde je téměř nemožné, aby je někdo našel. Jakmile uschnou, je nutno je schovat do váčku a zavázat."

Pak posbíral lístky ze šňůry a odhodil je do nedalekých keřů. Zřejmě mi chtěl celou proceduru jenom ukázat.

Pokračovali jsme v chůzi a don Juan mi postupně ukázal květy tří rostlin. Řekl, že patří do směsi a že se mají všechny sbírat ve stejnou dobu. Poté je nutno umístit je do hliněných hrnků, každý druh zvlášť, a nechat je schnout v temnu. Hrnky je nutno přikrýt víčky, aby květy uvnitř zpráchnivěly. Řekl mi, že květy se přidávají proto, aby směs měla sladší chuť.

Vyšli jsme z kaňonu a kráčeli směrem k řečišti. Velkou oklikou jsme se vrátili domů. Později odpoledne jsme si sedli do jeho pokoje, kam jsem byl pozván jen velice zřídkakdy, a don Juan mě seznámil s hlavní složkou směsi, s houbičkami.

"Skutečné tajemství směsi je v houbičkách," řekl. "To je ta část směsi, kterou získat je nejobtížnější. Výlet do míst, kde rostou, je dlouhý a nebezpečný. A ještě obtížnější je poznat ten správný druh. Rostou tam i jiné druhy a ty nejsou k ničemu. Navíc jestliže je usuší- me dohromady s těmi pravými, tak je zkazí. Trvá to dlouho, než se člověk naučí znát ty správné houby tak, aby se nedopustil chyby. Použití špatných hub může způsobit velké problémy, člověku i dýmce... Vím o lidech, kteří se po špatném kouří svalili mrtví."

"Jakmile jsou houby sebrány, je nutné je dát do prázdné tykve, a pak už je není možné zkontrolovat. Aby totiž prošly hrdlem tykve, je nutné je roztrhat na malé kousky."

"Jak dlouho zůstávají houbičky v tykvi?"

"Rok. I ostatní složky musí být rok uzavřeny. Pak se vezme od každé složky stejné množství a zvlášť se rozdrtí na prach. Houbičky není nutné drtit. Rozpadnou se samy. Je potřeba pouze rozdrtit nerozpadlé kousky. Pak smícháme čtyři díly hub a po jednom dílu ostatních složek a směs uložíme do váčku, jako je ten můj." Ukázal na sáček, který mu visel na krku pod košilí.

"Pak je nutno nasbírat čerstvé složky na novou směs. Jakmile jsou připraveny k sušení, je možné kouřit směs nasbíranou předchozího roku. To znamená, že ty budeš poprvé kouřit za rok. A další rok už bude směs jenom tvoje, protože si její složky nasbíráš úplně sám. Až budeš poprvé kouřit, zapálím ti dýmku já. Vykouříš všechnu směs v hlavice a budeš čekat. Kouř přijde sám. Ucíťíš ho. Osvobodí tě tak, že budeš moci vidět všechno, co budeš chtít. Popravdě řečeno, je to spojenec, kterému se žádný nevyrovná. Ale kdokoliv ho chce vyhle- dat, musí mít odhodlání a vůli bez jediného trhliny. Bude je potřebovat,

protože v sobě musí najít vůli a odhodlání k návratu. Jinak ho kouř nenechá vrátit se zpátky. A musí mít také odhodlání a vůli si pamatovat všechno, co mu kouř dovolí vidět, jinak mu z toho zbyde v mysli jen mlhavý cár."

Sobota, 8. dubna 1962

Během našich rozmluv používal don Juan velmi často výraz „vědoucí člověk“ (man of knowledge), nebo na něj odkazoval. Někdy mi však nevyšvětlil, co si pod tím představuje. Zeptal jsem se ho na to.

„Vědoucí člověk je ten, kdo poctivě prošel všemi těžkostmi učení," odpověděl. „Člověk, který beze spěchu a zaváhání rozmotal všechna tajemství poznání a moci až k hranici svých možností."

„Může se vědoucím člověkem stát každý?"

„Ne, to nemůže."

„A co tedy člověk musí udělat, aby se stal vědoucím?"

„Musí se utkat se svými čtyřmi přirozenými nepřáteli a musí nad nimi zvítězit."

„A poté, co nad nimi zvítězí, se stane vědoucím?"

„Ano. Člověk se může považovat za vědoucího jedině tehdy, jestliže zvítězí nad všemi čtyřmi."

„Takže každý, kdo nad všemi čtyřmi zvítězí, se stane vědoucím člověkem?"

„Každý, kdo nad nimi zvítězí, je vědoucí člověk."

„A vyžaduje to nějaké speciální podmínky, aby se člověk mohl s těmito čtyřmi nepřáteli pustit do boje?"

„Ne. Každý se může pokusit stát se vědoucím člověkem. Nicméně jen velmi málo lidem se to podařilo, což je zcela přirozené. Nepřátelé, které člověk potká na cestě za poznáním, když se pokouší stát se vědoucím člověkem, jsou totiž strašní. Většina lidí jim podlehne."

„Co to je za nepřátele, done Juane?"

Odmítl o nich mluvit. Řekl, že to bude ještě dlouho trvat, než budu schopen tuto záležitost pochopit. Nechtěl jsem toto téma opustit, a tak jsem se zeptal, jestli se mohu stát vědoucím člověkem JÁ. Odpověděl, že to nikdy nejde říct s jistotou předem. Nicméně já jsem trval na svém a chtěl jsem vědět, zda existují nějaké ukazatele, podle kterých by bylo možné předpovědět, zda mám šanci stát se vědoucím člověkem. Řekl, že vše bude záležet na mém boji se čtyřmi

nepřáteli. Na tom, zda porazím já je nebo oni mě. A že výsledek tohoto boje není možné předpovídat.

Ptal jsem se ho, zda nemůže použít kouzla nebo jasnovidectví, aby zjistil výsledek tohoto boje. Suše řekl, že výsledek tohoto boje nelze předpovídat žádnou metodou, protože vědoucí člověk, to není nic, co by mělo trvání. Když jsem ho prosil, aby mi to vysvětlil, řekl.

„To, že je někdo vědoucím, nemá žádné trvání. Ve skutečnosti není nikdo vědoucím pořád. Člověk se stává vědoucím jenom na ten krátký okamžik, když překoná své čtyři přirozené nepřátele."

„Musíte mi, done Juane, říct, co je to za nepřátele?"

Neodpověděl. Ptal jsem se znovu, ale on změnil předmět hovoru a přešel na jiné téma.

Neděle, 15. dubna 1962

Už jsem se chystal k odjezdu, ale rozhodl jsem se znovu dona Juana zeptat na čtyři přirozené nepřátele člověka, který se vydal na cestu poznání. Odůvodňoval jsem to tím, že se delší čas nemohu vrátit a že bude užitečné, když si poznamenám, co mi na toto téma řekne, a doma o tom budu přemýšlet.

Chvilí váhal, ale pak začal mluvit.

„Když se člověk pustí do učení, nemá o svém cíli nikdy jasno. Jeho odhodlání je slabé a mylí se v účelu. Doufá v odměnu, která nikdy nepříjde, protože netuší nic o obtížích, které ho při učení očekávají."

„Začíná se pomalu učit — nejdřív kousek po kousku, pak po větších kusech. A jeho myšlenky brzy narazí. To, co se učí, není nikdy to, co očekával, nebo to, co si představoval. A tak se začne bát. Učení se nauce není to, co od něj lidé očekávají. Každý krok přináší nový problém a strach, který přitom člověk zažívá, se nemilosrdně a nekonečně hromadí. Nastává bitva."

„A tak člověk narazí na prvního ze svých přirozených nepřátel — na strach. Je to strašný nepřítel. Proradný a velmi těžký k překonání. Schovává se v každém zákrutu cesty, obchází a číhá. A jestliže se člověk, poděšený jeho přítomností, obrátí na útěk, ukončí první nepřítel jeho cestu za poznáním."

„Co se stane s člověkem, který uteče před strachem?"

„Nic se mu nestane. Jenom jeho učení skončí. Nikdy se nestane vědoucím. Bude možná pánovitý, možná neškodný a poděšený. Ale

v každém případě to bude poražený člověk. Jeho první nepřítel ukončil jeho tužby."

"A co může udělat, aby strach překonal?"

"Odpověď je docela jednoduchá. Nesmí utéct. Musí překonat svůj strach a bez ohledu na něj pokročit ve svém učení o další krok. A pak o další a ještě další. Musí se doopravdy bát a přesto nesmí přestat. To je pravidlo. Nakonec přijde okamžik, kdy první nepřítel ustoupí. Člověk začne být sebejistý. Jeho odhodlání je silnější. Přestane se učením bát."

"Když se tento okamžik dostaví, může o sobě člověk říct, že překonal prvního přirozeného nepřítele."

"Stane se to najednou, done Juane, nebo se to děje postupně?"

"Stává se to postupně a přesto strach zmizí najednou, a to velmi rychle."

"Ale nebojí se pak člověk znova, když se mu přihodí zase něco nového?"

"Ne. Jakmile jednou člověk překonal strach, už se s ním v životě nesetká. Protože místo strachu získal jasnou mysl, která vymaže každý strach. Tehdy člověk pozná i své touhy a ví, jak je uspokojit. Předvídá další kroky v učení a všechno vidí ostře a jasně. Cítí, že mu nic není skryto."

A tehdy narazí na druhého nepřítele. Jasnost! Tato jasnost myslí, kterou je tak těžké získat, sice zažene strach, ale sama člověka oslepí.

Vede člověka k tomu, aby o sobě nepochyboval. Ujišťuje ho, že dokáže, co se mu zachce, protože do všeho jasně vidí. Protože je mu vše jasné, je velmi odvážný a nic ho nezastaví. Ale to vše je omyl. Je to jen kousek pravdy. Jestliže člověk propadne této klamavé moci, podlehl druhému nepříteli a ukončil své učení. Bude spěchat tam, kde by měl být trpělivý, a bude čekat tam, kde by si měl pospíšet. A bude s učením zápolit, až najednou nebude schopen učít se dál."

"Co se stane s člověkem, který byl takto poražen, done Juane. Zahyne?"

"Ne. Nezemře. Jeho druhý nepřítel ho prostě zastavil na cestě za poznáním. Místo vědouceho člověka se z něj může stát šašek nebo významný válečník. Nicméně jeho jasnost myslí, kterou si tak těžko vybojoval, se už nikdy nezmění v temnotu a strach. Jasnost mu zůstane tak dlouho, jak dlouho bude žít. Ale už se nebude učít a po nicem nebude toužit."

"Co tedy musí udělat, aby se vyhnul porážce?"

"Musí udělat to, co udělal se strachem. Musí svou jasnost myslí překonat a používat ji jen k tomu, aby viděl. Musí trpělivě čekat a vážít pečlivě každý další krok. Musí si uvědomit, že jeho jasnost je zrádná. A pak přijde okamžik, kdy pochopí, že jeho jasnost myslí je jenom bod před jeho očima. Tím překoná druhého nepřítele a dosáhne stavu, kdy mu už nikdy nic nemůže ublížit. A to už nebude omyl. Nebude to jen bod před jeho očima. Bude to skutečná moc."

"Pozná, že moc, o kterou celou dobu usiloval, je konečně jeho. Může dělat, co chce. Jeho spojenec ho poslouchá. Jeho přání je zákonem. Vidí vše, co ho obklopuje. Ale zároveň potká svého třetího nepřítele — moc."

"Moc je nejsilnější ze všech čtyř nepřítel. A přirozeně nejjednodušší věc je jí podlehnout. Vlastně ten člověk už je skutečně neporažitelný. Jen rozkazuje. Začal tím, že riskoval, a končí tím, že tvoří zákony, protože je pán."

"Člověk v tomto třetím stadiu jen stěží pozná, že podléhá třetímu nepříteli. A najednou, aniž by si toho všimnul, prohraje celou bitvu. Jeho nepřítel ho změní v krutého a svévolného člověka."

"Ztratí svou moc?"

"Ne. Už nikdy neztratí ani jasnost myslí, ani moc."

"A čím se bude lišit od vědouceho člověka?"

"Člověk, který podlehne moci, umře, aniž by se naučil s ní zacházet. Moc se stane jenom břímě jeho osudu. Takový člověk neovládá sám sebe a nepozná, kdy a jak moc použít."

"Je porážka od kteréhokoliv nepřítele konečná?"

"Samozřejmě, že je konečná. Jakmile jeden z nepřátel člověka ovládne, nedá se už nic dělat."

"Není možné, aby člověk pochopil, že ho ovládla moc a změnil své chování?"

"Ne. Jakmile člověk podlehne, je konec."

"Ale co když ho moc jen na chvíli oslepí a on ji pak odmítne?"

"To znamená, že boj stále pokračuje. To znamená, že se ještě stále pokouší stát se vědoucem člověkem. Člověk je poražen až tehdy, když se vzdá všech pokusů a opustí sám sebe."

"Ale může se pak stát, že člověk podléhá strachu léta a nakonec ho překoná?"

"Ne, tak to není. Jestliže boj se strachem vzdá, už nikdy ho neporazí, protože se lekl učení a už to nikdy nezkusí znovu. Ale jestliže

se, byť se strachem, bude po léta učit, nakonec ho překoná, protože se nikdy doopravdy nevzdal.“

„A jak může člověk porazit třetího nepřitele, done Juane?“

„Musí moci vědomě vzdorovat. Musí pochopit, že moc, kterou zdánlivě získal, není ve skutečnosti jeho. Musí být neustále pozorný a velice opatrný, ale s plnou sebedůvěrou, používat všechno, co se dosud naučil. Jestliže pochopí, že jasnost myslí a moc jsou jen další chyby a zůstane pánem sebe sama, dosáhne bodu, kdy bude mít vše pod kontrolou. A pak už bude vědět, kdy a jak moc použít. A tak porazí třetího z nepřátel.“

„Člověk se tak ocitne na konci své cesty za poznáním a téměř bez jakéhokoli varování se ocitne tváří v tvář poslednímu nepříteli — a tím je stáří. Tento nepřítel je ze všech čtyř nejkrutější. Není možné ho úplně porazit, je pouze možné s ním bojovat.“

„To je čas, kdy už člověk nemá žádný strach ani netrpělivou jasnost myslí — čas, kdy veškerá moc je pod jeho kontrolou, ale také čas, kdy pocítí neodbytnou touhu si odpočinout. Jestliže podlehne této touze, ulehne a zapomene, jestli se ponoří do únavy, ztratí poslední boj. Jeho poslední nepřítel ho promění ve slabého starého člověka. Jeho touha stáhnout se překoná jeho jasnost myslí, jeho moc a jeho vědění.“

„Ale jestliže člověk setřese únavu a dál žije svůj osud, pak má právo na to, aby byl nazýván vědoucím. I kdyby svého posledního a neporazitelného nepřitele překonal jen na okamžik. Ten jediný okamžik jasnosti myslí, moci a poznání stojí za to.“

Don Juan jen zřídka mluvil otevřeně o Meskalitovi. Pokaždé, když jsem se ho na něj zeptal, odmítl mluvit. Ale zároveň pokaždé řekl dost na to, aby bylo možno si o Meskalitovi vytvořit nějakou představu. Představu, která byla vždy antropomorfní. Meskalito byl muž. Nejen proto, že jeho jméno bylo mužského rodu, ale i pro své vlastnosti ochránce a učitele. Don Juan zdůrazňoval tyto jeho vlastnosti pokaždé, když se o něm zmínil.

Sobota, 24. prosince 1961

„Čertova buřina nikdy nikoho neochránila. Jenom dává moc. Meskalito, na druhé straně, je něžný jako dítě.“

„Ale vy jste říkal, že je někdy strašlivý.“

„Samozřejmě, že je strašlivý, ale jakmile ho poznáš, je něžný a laskavý.“

„Jak dává svou laskavost najevo?“

„Je to ochránce a učitel.“

„Jak člověka ochraňuje?“

„Můžeš ho mít u sebe pořád, a on bude dávat pozor, aby se ti nepřihodilo nic zlého.“

„Jak ho můžu mít u sebe pořád?“

„V malém váčku, který na tkaničce zavěšíš do podpaždí nebo okolo krku.“

„A vy ho u sebe máte?“

„Ne, protože mám spojení. Ale jiní lidé ho u sebe mají.“

„Co učí?“

„Učí lidi správně žít.“

„A jak je to učí?“

„Ukazuje jim věci a říká jim, co je co.“

„Jak?“

„Musíš to sám zažít.“

Úterý, 30. ledna 1962

„Co vidíte, done Juane, když je u vás Meskalito?“

„O takových věcech se normálně nemluví. Nemůžu ti to říct.“

„Přihodilo by se vám něco zlého, kdybyste mi to řekli?“

„Meskalito je ochránce, laskavý a jemný ochránce. To ale znamená, že si z něj můžeš dělat legraci. Protože on je sice laskavý ochránce, ale k těm, které nemá rád, může být strašlivý.“

„Nemám v úmyslu si z něj dělat legraci, done Juane. Chci jenom vědět, co vlastně lidem ukazuje, nebo co je nutí dělat. Já jsem vám vyprávěl všechno, co mi Meskalito ukázal.“

„S tebou je to jiné. Možná proto, že nechápeš jeho způsob. Musíš se učit chápat jeho způsob tak, jako se dítě učí chodit.“

„Jak dlouho se to ještě budu muset učit?“

„Dokud ti on sám nezačne dávat smysl.“

„A potom?“

„Pak už tomu budeš rozumět sám. Pak už mi to nebudeš muset vyprávět.“

„A můžete mi říct, kam Meskalito vede vás?“

„Nemohu o tom mluvit.“

„Vlastně chci vědět jediné to, jestli existuje nějaký jiný svět, do kterého lidi přivádí.“

„Ano, existuje.“

„Je to nebe?“ (Španělské slovo pro nebe je *cielo*, ale to znamená také oblohu.)

„Je to za oblohou (*cielo*).“

„Myslím, jestli to je to nebe (*cielo*), kde je Bůh?“

„Teď děláš hloupého. Já nevím, kde je Bůh.“

„Je Meskalito Bůh — jediný Bůh? Nebo je to jen jeden z Bohů?“

„Je jenom ochránce a učitel. Je to mocnost.“

„Je to moc, která je ukryta uvnitř nás?“

„Ne. Meskalito s námi nemá nic společného. Je mimo nás.“

„Pak každý, kdo ho sní, ho potká ve stejné podobě?“

„Ne. V žádném případě. Není pro každého stejný.“

Čtvrtek, 12. dubna 1962

„Proč mi neřeknete o Meskalitovi ještě něco, done Juane?“

„Není už nic, co bych ti mohl říct.“

„Musí být tisíce věcí, které bych měl znát dřív, než se s ním znovu potkám.“

„Ne. Možná že už není nic, co bys měl vědět. Jak už jsem ti řekl, není pro každého stejný.“

„Já vím, ale pořád bych rád věděl, jak ho vnímají ostatní.“

„Mínění těch, kteří jsou ochotni o něm mluvit, za nic nestojí. Čásem to pochopíš. Budeš o něm pravděpodobně vyprávět až do určitého bodu. A pak už o něm nebudeš mluvit nikdy.“

„A nemůžete mi povědět o své první zkušenosti s ním?“

„Proč?“

„Abych věděl, jak se k němu mám chovat.“

„Už teď o něm víš víc než já. Hrál sis s ním. Jednoho dne pochopíš, jak byl na tebe ochránce laskavý. Při prvním setkání ti určitě sdělil spoustu věcí, ale ty jsi byl hluchý a slepý.“

Sobota, 14. dubna 1962

„Může na sebe Meskalito vzít jakoukoliv formu, když se někomu ukáže?“

„Ano. Jakoukoliv formu.“

„A které z těchto forem jsou nejčastější?“

„Nejsou žádné nejčastější formy.“

„Chcete tím říct, done Juane, že se zjeví v libovolné formě i tomu, kdo ho dobře zná?“

„Ne. V libovolné formě se zjevuje jen těm, kteří ho znají jen málo. Pro ty, kteří ho znají dobře, zůstává stálý.“

„Jak stálý?“

„Zjevuje se jim někdy jako člověk, jako jsme my, nebo jako světlo.“

„A mění někdy Meskalito svou podobu i pro ty, kteří ho dobře znají?“

„Pokud vím, tak nikdy.“

Pátek, 6. července 1962

V sobotu 23. června pozdě odpoledne jsme s donem Juanem vyrazili na výlet. Řekl, že se ve státě Chihuahua podíváme po houbičkách (*honguitos*). Řekl, že to bude dlouhá a namáhavá výprava. Měl pravdu. Do malého hornického městečka v severní části provincie Chihuahua jsme dorazili ve středu 27. června v deset večer. Z místa, kde jsem zaparkoval, jsme odešli na předměstí města a navštívili jsme přítelkyni dona Juana, Indiána z kmene Tarahumara, a jeho ženu. V jejich domě jsme přenocovali.

Příští ráno nás muž vzbudil v pět. Přinesl nám ovesnou kaši a fazole. Když jsme jedli, seděl s námi a povídal si s donem Juanem. O naší výpravě nepadlo ani slovo.

Po snídani muž naplnil moji polní láhev vodou a do mého chlebníku zabalil dvě placky. Don Juan mi podal láhev a sám si provázkem připevnil chlebník na rameno. Pak poděkoval muži za jeho pohostinnost, obrátil se ke mně a řekl: „Je čas vyrazit.“

Šli jsme asi míli po prašné cestě. Pak jsme si to zkrátili přes pole a po dvou hodinách jsme dorazili na úpatí kopců, které se tyčily jižně od města. Stoupali jsme povlnnými svahy směrem na jihozápad. Když se svahy začaly příkře zvedat, změnil don Juan směr. Kráčeli jsme vysoko položeným údolím na východ. Navzdory svému pokročilému věku udržoval don Juan tak ostré tempo, že jsem byl kolem poledne zcela vyčerpán. Usedli jsme a on otevřel chlebník.

„Můžeš to sníst všechno, jestli chceš,“ řekl.

„A co vy?“

„Nemám hlad a později už to jíst nebudeme potřebovat.“

Byl jsem velmi unaven a hladov, a tak jsem jeho nabídku přijal. Cítil jsem, že nastal správný čas k tomu, abychom se pobavili o účelu naší cesty. Jakoby mimochodem jsem se zeptal: „Myslíte, že se tu zdržíme delší dobu?“

„Jsme tady, abychom sbírali Meskalita. Zůstaneme do zítřka.“

„A kde je Meskalito?“

„Všude kolem nás.“

Všude kolem rostly hojně nejrůznější kaktusy, ale peyotl jsem mezi nimi neviděl.

Znovu jsme vyrazili a okolo třetí jsme došli k dlouhému a úzkému údolí s příkrými stěnami. Cítil jsem zvláštní vzrušení z možnosti najít nějaký peyotl. Nikdy předtím jsem žádný v jeho přirozeném

prostředí nespatriil. Vešli jsme do údolí a kráčeli asi čtyři sta stop, když jsem náhle spatřil nezemělitelné rostliny peyotlu. Rostly ve skupině nalevo od cesty několik palců nad zemí. Vypadaly jako kulaté, dužnaté a zelené růže. Rozběhl jsem se k nim a ukazoval jsem na ně donu Juanovi.

Ignoroval mě a s odvrácenými zády kráčel pryč. Bylo mi jasné, že jsem udělal chybu, a po zbytek odpoledne jsme šli mlčky. Cesta vedla po plochém dně údolí, které bylo pokryto malými ostrými kameny. Vyhýbali jsme se kaktusům a plašili hejna ještěrek a sem tam nějakého osamělého ptáka. Okolo porostů peyotlu jsem kráčel beze slova.

V šest večer jsme stanuli na úpatí hory, která údolí uzavírala. Výšplhali jsme se na plošinku v její stěně. Don Juan odložil chlebník a posadil se.

Měl jsem zase hlad, ale neměli jsme už nic k jídlu. Navrhnul jsem, že nasbíráme Meskalita a vrátíme se zpátky do městečka. Don Juan se zatvářil dotčeně a mlaskl rty. Oznamil mi, že tady strávíme noc.

Seděli jsme tiše. Nalevo byla skalní stěna a napravo údolí, kterým jsme přišli. Táhlo se velice daleko a nebylo zdaleka tak úzké a ploché, jak se mi původně zdálo. Z místa, kde jsme seděli, bylo vidět, že jeho dno je zvlhne mnoha malými kopečky.

„Zítřka vyrazíme zpátky,“ řekl don Juan, aniž se na mě podíval a ukázal na údolí. „Půjdem zpátky a nasbíráme ho, až budeme přecházet místo, kde roste. To znamená, sebereme ho, jen bude-li stát přímo v naší cestě. On musí najít nás a ne naopak. On nás najde — jestli bude chtít.“

Don Juan se optel zády o skálu a s hlavou na stranu pokračoval v řeči, jako kdyby mluvil na někoho jiného než na mě. „A ještě jedna věc. Jenom já ho mohu sebrat. Ty možná poneseš chlebník, nebo půjdeš přede mnou — ještě nevím. Ale zítřka na něj nesmíš ukázat tak, jak jsi to udělal dneska.“

„Omlouvám se, done Juane.“

„To je v pořádku, nevěděl jsi to.“

„Tohle všechno o Meskalitovi vás naučil váš dobrodinec?“

„Ne! Nikdo mě o něm nic neučil. To sám ochránce byl můj učitel.“

„Takže Meskalito je jako osoba, se kterou je možno mluvit?“

„Ne, není.“

„Tak jak potom učí?“

Don Juan se na chvíli odmlčel.

„Pamatuješ si, jak sis s ním hrál? Rozuměl jsi, co tím míní, ne?“
 „Ano, rozuměl.“

„Tak takhle on učí. Tehdy jsi to nevěděl, ale kdybys mu byl věnoval pozornost, byl by na tebe promluvil.“
 „Kdy?“

„Když jsi ho spatřil poprvé.“

Zdalo se, že mu mé otázky vadí. Řekl jsem mu, že se na to všechno musím ptát, protože chci Meskalita co nejvíc pochopit.“

„Neptej se mě,“ zlomyslně se usmál. „Zeptej se jeho. Až ho příště potkáš, zeptej se ho na všechno, co chceš vědět.“

„Takže Meskalito je jako osoba a člověk se ho může ptát...“

Nedovolil mi, abych větu dokončil. Otočil se, zvedl polní láhev, sestoupil z plošinky a zmizel za skalou. Nechtěl jsem tam zůstat sám, a tak přestože mě k tomu nevyzval, následoval jsem ho. Šel asi pět set stop k malému potůčku. Umyl si ruce a tvář a naplnil polní láhev. Vypláchl si ústa vodou, ale nenapil se. Nabral jsem trochu vody do dlaní a pil, ale don Juan mě zastavil a řekl, že není třeba pít.

Podal mi polní láhev a vydal se zpátky k plošince. Když jsme tam dorazili, posadili jsme se zády ke skále a dívali se do údolí. Zeptal jsem se, zda si můžeme rozdělat oheň. Zatvářil se, jako bych žádal něco nepředstavitelného. Řekl, že dneska v noci jsme hosty Meskalita a ten že se postará, aby nám bylo teplo.

Byl už soumrak. Don Juan vyndal ze svého batohu dvě tenké bavlněné pokrývky a jednu mi hodil do náručí. Posadil se na zkrřížené nohy a pokrývku si přehodil přes ramena. Údolí pod námi už bylo temné a jeho okraje zakrývala večerní mlha.

Don Juan seděl mlčky s tváří obrácenou k peyotlovým polím. Do tváře mi foukal pravidelný vítr.

„Soumrak, to je trhlina mezi světy,“ řekl tiše, aniž se na mě podíval.

Ani jsem se nezeptal, co tím míní. Oči jsem měl unavené. Náhle mě naplnil povznášející pocit. Pociťil jsem zvláštní a nepotlačitelnou potřebu se rozplakat.

Položil jsem se na břicho. Skála byla tvrdá a nepohodlná a já musel každou minutu měnit polohu. Nakonec jsem se posadil, zkrřížil nohy a přehodil jsem si pokrývku přes ramena. K mému překvapení to byla velice pohodlná pozice a já usnul.

Když jsem se probudil, slyšel jsem, jak na mě don Juan mluví. Bylo už velice tma a já ho pořádně neviděl. Nerozuměl jsem, co říká, ale

následoval jsem ho, když začal sestupovat z plošinky dolů. Pohybovali jsme se opatrně, totiž přinejmenším já jsem se pohyboval opatrně, protože nebylo vidět. Zastavili jsme se pod skalní stěnou. Don Juan se posadil a označil mi, abych se posadil po jeho levici. Rozepnul si košili a vyndal kožený váček, který rozvázal a položil na zem před sebe. Obsahoval mnoho sušených hlaviček peyotlu.

Po delší přestávce zvedl jednu z hlaviček. Podržel ji v pravé ruce a několikrát ji promnul mezi palcem a ukazováčkem. Přitom tiše zpíval. Zničehonic vyrazil strašný výkřik.

„Ahhiiii.“

„Bylo to neočekávané a tajuplné. Poděsilo mě to. Jen neztělně jsem viděl, jak vložil hlavičku peyotlu do úst a začal ho žvýkat. Po chvíli zvedl sáček, naklonil se ke mně a šeptem mi sdělil, abych si ze sáčku vzal jednu hlavičku, pak abych sáček položil zase před nás a opakoval přesně všechno, co právě udělal on.“

Vybral jsem si hlavičku peyotlu a mnul ji stejně jako on. On zatím zpíval a kýval se dopředu a dozadu. Několikrát jsem zkusil dát hlavičku do úst, ale styděl jsem se zařvat. A pak najednou, jako ve snu, ze mě vyrazil ten strašný výkřik. Ahiii! Na okamžik jsem si myslel, že to zařval někdo jiný. V žaludku jsem pocítil šok. Padal jsem dozadu. Bylo mi na omdlení. Nakonec jsem dal hlavičku do úst a začal žvýkat. Za chvíli don Juan vyndal ze sáčku další. Ulevilo se mi, když jsem uviděl, že ho po krátkém zpívání dal rovnou do úst. Podal mi váček a já si vzal jednu hlavičku a váček položil zpátky. Tento cyklus se pětkrát opakoval a pak jsem teprve dostal žízeň. Vzal jsem láhev, abych se napil, ale don Juan mi řekl, abych si jenom vypláchl ústa, jinak že budu zvracet.

Několikrát jsem si vypláchl ústa vodou. Jednu chvíli vzrostlo mé pokušení se napít tak, že jsem spolkl doušek vody. Můj žaludek se okamžitě začal stahovat. Očekával jsem, že tekutina bude bezbolestně a volně plynout z mých úst, tak jako se mi to přihodilo během prvního setkání s peyotlem. Ale k mému překvapení se dostavil obyčejný pocit nutkání ke zvracení. Nicméně brzy přestal.

Don Juan si vzal další hlavičku, podal mi sáček a cyklus se opakoval, dokud jsem nerozžvýkal čtrnáct hlaviček. Tou dobou zcela zmizely pocity hladu, zimy i žízně. Místo nich jsem cítil nezvyklé teplo a vzrušení. Vzál jsem láhev, abych si osvěžil ústa, ale byla prázdná.

„Můžeme zajít k potoku, done Juane?“

Zvuk mého hlasu nevyšel ven z úst. Místo toho narazil na patro,

odrazil se zpátky do krku a zazněl ozvěnou, jak se vracel tam a zpátky. Ozvěna byla měkká a libozvučná. Zdálo se, že má křídla, kterými mává uvnitř mého krku. Jejich dotyk mě uklidňoval. S ozvěnou putoval tam a zpátky, dokud nevymizel.

Opakoval jsem otázku. Můj hlas zazněl, jako bych mluvil v klenu-tém sklepe.

Don Juan neodpověděl. Vstal jsem a vydal se k potoku. Podíval jsem se na něj, jestli jde taky, ale zdálo se, že něčemu pozorně naslouchá.

Rukou mi pánovitě naznačil, abych zmlknul.

„Abuhtol je už zde,“ řekl.

Nikdy jse to slovo předtím neslyšel a zrovna jsem váhal, jestli se ho mám na to zeptat, když jsem uslyšel zvuk, který se zdál bručet uvnitř mých uší. Zvuk se postupně stával hlasitějším, až zněl jako vibrace způsobené obrovským brucákem (bull-roarer, brucák — předmět upevněný na provázku, který se prudce roztočí a pak vydává zvuk jako obrovský chroust; mnohé kultury ho používaly jako kutlovní předmět při iniciacích). To chvíli trvalo, pak se zvuk ztišoval, až bylo zase ticho. Hlasitost a agresivita zvuku mě vydělily. Trásl jsem se tak, že jsem stěží stál, a přesto jsem uvažoval naprosto racionálně. Ospalost, která na mě dorážela ještě před několika minutami, naprosto zmizela a já se ocitl ve stavu mimořádné bdělosti. Zvuk brucáku mi připomněl jeden sci-fi film, ve kterém z radioaktivně zamořené oblasti přiletěla obrovská včela a bzučela svými křídly. Musel jsem se té představě zasmát. Viděl jsem dona Juana, jak znovu sklouzl do své uvolněné pozice. A pak mě najednou znovu udeřila představa obrovské včely. Ta představa byla daleko reálnější, než bývají obyčejné myšlenky. Byl jsem sám a byl jsem obklopen neobyčejnou jasností. Vše ostatní z mé mysli zmizelo. Tento stav duševní jasnosti, jaký jsem ve svém životě nikdy nezažil, ve mně vyvolal další okamžik děsu.

Začal jsem se potit. Naklonil jsem se k donu Juanovi a řekl mu, že se bojím. Jeho tvář byla jen několik palců vzdálena od mé. Díval se na mě, ale jeho oči byly očima včely. Vypadaly jako obrovské brýle, které v temnotě zářily vlastním světlem. Měl ohrnuté rty, ze kterých vycházel breptavý zvuk „Pehtuh-peh-tuh-pet-tuh“. Odskočil jsem dozadu a málem narazil do skalní stěny. Po zdánlivě nekonečnou dobu jsem pocífoval neunesitelný děs. Lapal jsem po dechu a fňukal.

Pot na mně zamrzal a já zvláštním způsobem tuhnul. Pak jsem uslyšel hlas dona Juana: „Vstávej! Hni sebou! Vstávej!“

Zjevení zmizelo a já opět viděl jeho známou tvář.

„Přinesu trochu vody,“ řekl jsem po další zdánlivě nekonečné době. Můj hlas zaskřípal. Stěží jsem mohl artikulovat slova. Don Juan přikývl na souhlas. Když jsem se vzdaloval, uvědomil jsem si, že můj děs zmizel stejně rychle a nevysvětlitelně, jako se objevil.

Když jsem se blížil k potoku, všiml jsem si, že jasně vidím každou překážku. Vzpomněl jsem si, že i dona Juana jsem právě viděl naprosto zřetelně, zatímco předtím jsem jen stěží rozeznal obrysy jeho postavy. Zastavil jsem se a zadíval se do dálky. Viděl jsem i přes údolí. Balvany na jeho druhé straně byly naprosto zřetelné. Pomyslel jsem si, že už musí být brzo ráno a napadlo mě, že jsem asi ztratil pojem času. Podíval jsem se na hodinky a bylo teprve za deset minut dvanáct. Zkontroloval jsem hodinky, jestli jdou. Nemohlo už být poledne, musela to být půlnoc. Měl jsem v úmyslu nabrat vodu a vrátit se na skálu, ale spatřil jsem, že don Juan sestupuje dolů a rozhodl jsem se na něj počkat. Rekl jsem mu, že vidím ve tmě.

Dlouze se na mě beze slova zadíval. Ale i kdyby byl promluvil, stejně bych ho asi neslyšel. Tak jsem byl zaujat svou novou a výjimečnou schopností vidět ve tmě. Mohl jsem rozeznat každý oblázek v písku. Místy bylo vše tak jasné, že to vypadalo jako za rozbrusku nebo před soumrakem. Tu se zatmělo a tu se znovu rozsvítilo. Brzy jsem poznal, že okamžiky jasnosti odpovídají diastole mého srdce a tma odpovídá jeho systole. S každým úderem mého srdce se svět změnil z jasného v temný a z temného v jasný.

Byl jsem do tohoto objevu zcela ponořen, když znovu zazněl zvuk, který se ozval prve. Svaly mi ztuhly.

„Anuhctal (tak jsem to slovo slyšel tentokrát) je zde,“ řekl don Juan. Čelil jsem hluku tak hromovému, že vše ostatní ztratilo smysl. Když ztichnul, spatřil jsem, že množství vody v potoce prudce vzrostlo. Potok, který byl před chvílí méně než stopu široký, se náhle rozléval do obrovského jezera. Světlo, které se zdálo přicházet seshora, osvětlovalo hladinu, jako kdyby procházelo tlustou průhlednou fólií. Čas od času se hladina zatřpytila zlatě a pak zčernala. Nakonec zůstala černá a v podstatě neviditelná, nicméně přesto zvláštním způsobem přítomná.

Nevzpomínám si, jak dlouho jsem stál na břehu černého jezera a pozoroval ho. Hluk se patrně mezitím neožýval, protože to, co mě

vrátilo zpátky, byl další náraz toho strašlivého bzučení. Rozhlédl jsem se po donu Juanovi. Spatřil jsem ho, jak šplhá na naši plošinku a mizí za skalami. Pocit samoty mě však nijak neznepokojoval. Posadil jsem se ve stavu naprosté důvěry a odevzdání se. Hluk se znovu stal slyšitelný. Byl velice silný, jako zvuk větru vysoko na nebi. Naslouchal jsem mu tak pozorně, jak jsem jen mohl, a rozpoznal jsem v něm zřetelnou melodii. Byla to směs vysokých zvuků znějících jako lidské hlasy a hlubokého basového bručení. Soustředil jsem se na melodii a objevil, že systoly a dioastoly mého srdce odpovídají basovému bručení a melodii.

Vstal jsem a melodie ztichla. Zkoušel jsem naslouchat svému srdci, ale neslyšel jsem ho. Znovu jsem podřepnul. Myslel jsem si, že melodie třeba vzniká v závislosti na poloze mého těla. Nic se však nestalo. Nezazněl ani zvuk. Ani moje srdce nebylo slyšet. Rozhodl jsem se, že to stačí, ale když jsem vstal, abych mohl odejít, pocítil jsem otřes země. Zem pod mýma nohama se otřásala. Ztratil jsem rovnováhu. Upadl jsem na záda a zůstal ležet, zatímco se zem divoce třásla. Snažil jsem se zachytit kamene nebo nějaké rostliny, ale země pod mnou ujížděla. Vyskočil jsem, chvíli stál, ale pak jsem znovu upadl. Země, na které jsem seděl, sjížděla do jezera jako vor. Zůstal jsem bez hnutí naplněn děsem, který byl jako všecko kolem mimorádný, trvalý a absolutní.

Plul jsem na vodě černého jezera a krčil se na kousku země, který vypadal jako hliněná kláda. Měl jsem pocit, že směřuji na jih, tažen nějakým proudem. Viděl jsem, jak voda kolem proudí a točí se. Byla studená a na dotyk zvláštním způsobem těžká. Vnímал jsem ji jako živou.

Neviděl jsem žádný břeh ani jiné orientační body a nevzpomínám si na žádné myšlenky, které by mě během tohoto putování napadaly. Po zdánlivých hodinách bezcílného putování se můj vor náhle obrátil v pravém úhlu doleva na východ. Krátkou vzdálenost ještě klouatil po vodě a pak překvapivě do něčeho narazil. Náraz mě hodil dopředu. Zavřel jsem oči a pocítil ostrou bolest, jak moje kolena a ruce narazily na pevnou zemi. Po chvíli jsem vzhlédl. Ležel jsem v prachu, jako by se můj vor spojil se zemí. Posadil jsem se a otočil. Voda ustupovala. Vzdalovala se jako couvající vlna, dokud nezmizela z dohledu.

Dlouho jsem seděl a snažil se sebrat své myšlenky. Snažil jsem se srovnat to, co se mi přihodilo, do nějaké souvislé jednotky. Celé tělo

mě bolelo. V krku jsem cítil živou ránu. Když jsem „přistával“, kousl jsem se do rtů. Vítr mi připomenul, že je mi zima. Mé šaty byly mokré. Čelisti, ruce a kolena se mi třásly tak, že jsem musel znovu ulehnout. Kapičky potu mi sjely do očí a pálily tak, že jsem vykřikl bolestí.

Po chvíli jsem získal stabilitu a vstal. V temnotě svítalo a scéna byla jasně vidět. Udělal jsem pár kroků. Zaslechl jsem zřetelný zvuk mnoha lidských hlasů. Zdálo se, že spolu hlasitě mluví. Šel jsem za zvukem. Prošel jsem asi padesát yardů a náhle jsem se zastavil. Ocítil jsem se ve slepé uličce. Stál jsem v ohradě z obrovských balvanů. Za řadou balvanů, kterou jsem měl před sebou, jsem rozeznával další řadu, pak další a další, z nichž poslední splývaly s hradbou strmých hor. Přicházela odtamtud ta nejkrásnější hudba. Skládala se z podivuhodných tónů, byla plynulá a nepřerušovaná.

U paty jednoho z balvanů jsem spatřil muže, sedícího na zemi. Byl ke mně obrácen profilem. Šel jsem k němu a když jsem byl od něj asi deset stop, otočil se a podíval se na mě. Zarazil jsem se — jeho oči, to byla ta voda, kterou jsem před chvílí viděl. Byly stejně nesmírně veliké a bylo v nich stejně černé a zlaté jiskření. Hlavu měl tečkovanou jako jahodu a jeho zelená kůže byla poseta nesčíslnými bradavicemi. Kdyby ta hlava nebyla zašpicatělá, vypadala by přesně jako hlavička peyotlu. Stál jsem před ním a zíral. Nemohl jsem od něj odtrhnout oči. Ucítil jsem, že vahou svých očí záměrně tlačí na moje prsa. Zalupal jsem po dechu a svalil se na zem. Stočil oči jinam. Zaslechl jsem, jak na mě mluví. Jeho hlas zpočátku zazněl jako jemné zašustění lehkého vánku. Pak jsem v něm uslyšel hudbu — jako sbor zpívajících hlasů — a „věděl“ jsem, že se mě ptá: „Co si přeješ?“

Klekl jsem před ním, vyprávěl mu svůj život a plakal. Znovu se na mě podíval. Cítil jsem, jak mě jeho oči odstrkují a myslím jsem si, že nastal čas mé smrti. Naznačoval mi, abych přistoupil blíž. Chvilí jsem váhal, ale pak jsem udělal krok dopředu. Když jsem se dostal k němu blíž, odvrátil oči a ukázal mi hřbet své ruky. Hudba mi řekla: „Podívej se!“ Ve středu jeho ruky zela okrouhlá díra. „Podívej se!“, znovu zazněla hudba. Podíval jsem se do díry a spatřil sám sebe. Byl jsem velmi starý a slabý a běžel jsem se sehnutými rameny. Okolo mě létaly jasné jiskry. Pak mě tři jiskry zasáhly. Dvě do hlavy a jedna do levého ramene. Moje postava v díře se narovнала, na okamžik stála zcela vzpřímeně a poté zcela zmizela i s dírou.

Meskalito ke mně znovu otočil oči. Byly tak blízko, že jsem „sly-

šel", jak vibrují zvláštním zvukem, který jsem dnešní noc slyšel už tolikrát. Pomalu se zklidňovaly, až vypadaly jako tichý rybník, po kterém tu a tam přejele zlaté a černé vlnky.

Znovu odvrátil oči a skočil jako kobylika asi padesát yardů. Pak odskákal pryč a zmizel.

Další věc, kterou si pamatuji je, že jsem se vydal na cestu. Zcela racionálně jsem se snažil najít nějaké orientační body, třeba hory v dálece, které by mi pomohly zjistit, kde se nalézám. Během celého zážitku jsem byl jako posedlý světovými stranami, a tak jsem se domníval, že sever je po mé levé ruce. Šel jsem tím směrem už několik minut, když jsem si uvědomil, že už je den a že už nepoužívám své „noční vidění“. Vzpomněl jsem si na hodinky a podíval se na ně. Bylo osm hodin.

Když jsem dorazil na plošinku, kde jsme se utábořili včera, bylo deset hodin. Don Juan ležel na zemi a spal.

„Kde jsi byl?“ zeptal se.

Posadil jsem se, abych popadl dech.

Po dlouhé odmlce se don Juan zeptal: „Viděl jsi ho?“

Začal jsem mu vypravovat své zážitky popořádku, ale on mě přerušil s tím, že jediná důležitá věc je, jestli jsem ho viděl nebo ne. Vypτάval se, jak blízko ode mě Meskalito byl. Řekl jsem mu, že jsem se ho téměř dotýkal.

To ho zajímalo. Pozorně naslouchal všem podrobnostem a přerušil mě jenom, aby se zeptal na to, jak postava vypadala, jakou měla náladu a na další podrobnosti. Bylo kolem poledne, když se zdálo, že don Juan je spokojen. Vstal a upevnil mi na prsa plátěný tlumok. Řekl mi, abych šel za ním. On že Meskalita vždy odřízne a podá mi ho, a já ho pak jemně položím do tlumoku.

Napili jsme se trochu vody a vyrazili. Když jsme dorazili k údolí, zdálo se, že don Juan chvíli váhá, kterým směrem pokračovat. Ale jakmile se rozhodl, kráčeji jsme přímo a bez váhání.

Kdykoliv jsme narazili na rostlinku peyotlu, podřepnul a velice jemně odřízl vršek svým krátkým zoubkovaným nožem. Odřezával je až u země a vzniklou „ránu“, jak ji nazýval, vždy posypal práškovou sírou, kterou měl v koženém sáčku. Čerstvou hlavičku přitom držel v levé ruce a síru sypal pravou. Pak vstal a hlavičku mi podal. Vzal jsem ji do obou rukou, přesně tak, jak mi řekl, a dal jsem ji do tlumoku. „Stůj rovně a nedovol, aby se tlumok dotkl země, kerů

nebo čehokoliv jiného,“ opakoval čas od času, jakoby se bál, že na to zapomenu.

Celkem jsme sebrali šedesát pět hlaviček. Když byl tlumok plný, připraven mi ho na záda a na prsa mi upevnil jiný. Když jsme přešli planinu, měli jsme oba tlumoky plné. Celkem obsahovaly sto deset peyotlových hlaviček. Tlumoky byly tak nacpané a těžké, že jsem pod tou vahou sotva kráčel.

Don Juan mi zašeptal, že batohy jsou tak těžké proto, že se Meskalito chce vrátit zpátky do země. Rekl, že Meskalito těžkne smutkem z toho, že opouští svůj příbytek. A že můj úkol je nedovolit, aby se tlumoky dotkly země. Pokud se tak stane, Meskalito mně už nikdy nedovolí ho odnést.

V jednu chvíli už byl tlak popruhů na mé rameno naprosto nesnesitelný. Cosi vyvíjelo strašnou sílu, která mě tlačila k zemi. Cítil jsem velikou úzkost. Uvědomil jsem si, že kráčím stále rychleji, že už skoro běžím. Vlastně jsem za donem Juanem poklusával.

Náhle tlak na má záda a ramena zeslábl. Náklad byl měkký a lehký. Doběhl jsem dona Juana, který byl kus přede mnou. Řekl jsem mu, že váha zmizela. Vysvětlil mi, že jsme právě opustili Meskalitův příbytek.

Úterý, 3. července 1962

„Myslím, že už tě Meskalito skoro přijal,“ řekl don Juan.

„Proč říkáte skoro, done Juane?“

„Nezabíjí tě a ani ti neublížil. Dost tě vystrašil, ale zase ne tak moc. Kdyby tě naprosto nepřijal, ukázal by se ti ve strašné a rozhněvané podobě. Někteří lidé, kteří se s ním setkali a které nepřijal, pochopili význam slova děs.“

„Když je tak strašný, proč jste mi to neřekl dříve, předtím, než jste mě vzal do jeho údolí?“

„Nemáš tu kuráž, aby ses za ním vydal dobrovolně. Myslím jsem si, že bude líp, když to nebudeš vědět.“

„Ale mohl jsem přitom umřít, done Juane!“

„Ano. Tos mohl. Ale já si byl jist, že to pro tebe dopadne dobře. Už si s tebou jednou hrál. A neublížil ti. Myslím jsem si, že i tentokrát s tebou bude mít soucit.“

Ptal jsem se ho, jestli si skutečně myslí, že Meskalito má se mnou soucit. Ta zkušenost byla strašná. Vždyť jsem málem umřel strachy.

Odpověděl, že Meskalito byl ke mně velice laskav, protože mi ukázal výjev, kterým odpovídal na mou otázku. Don Juan řekl, že Meskalito mi dal lekci. Ptal jsem se ho, jakou lekci a co znamenala. Řekl, že na mou otázku není možné odpovédět, protože když jsem se Meskalita ptal, byl jsem tak vyděšen, že jsem ani přesně nevěděl, na co se ptám.

Don Juan se snažil z mé paměti vypáčit, co jsem to vlastně Meskalitovi řekl, než mi ukázal díru v ruce. Ale nepamatoval jsem se. Vše, co jsem si pamatoval bylo, že jsem padl na kolena a „vyzpovídal“ se ze všech hříchů.

Zdalo se, že o to don Juan ztratil zájem. Zeptal jsem se ho: „Můžete mě naučit slova té písně, kterou jste si zpíval?“

„Ne, nemohu. Slova jsou moje vlastní, slova, která mě naučil ochránce. Ty písničky jsou moje písničky. Nemůžu tě je naučit.“

„Proč mi je nemůžete zazpívat, done Juane?“

„Protože ty písničky, to je spojovací článek mezi mnou a ochránce. Jsem si jist, že tě jednoho dne naučí tvoje vlastní písničky. Musíš počkat. A v žádném případě, absolutně v žádném případě, nesmíš napodobovat písničky někoho jiného.“

„A co to bylo za jméno, které jste volal? To mi můžete říct, done Juane?“

„Ne. Jeho jméno se nesmí vyslovovat. Jenom když ho voláme.“

„A co kdybych ho chtěl zavolat?“

„Jestliže tě jednou přijme, řekne ti své jméno. A bude to jméno, které budeš používat jenom ty sám. Ať už ho budeš volat nahlas nebo jenom tiše pro sebe. Možná, že ti řekne, že se jmenuje José. Kdo ví?“

„Proč je to špatně, nazývat ho jménem, když o něm mluvíme?“

„Viděl's jeho oči. Nebo neviděl? Nemůžeš si z něj dělat jen tak blázný. Proto se pořád nemůžu smířit se skutečností, že si s tebou hrál!“

„Jak to, že je to ochránce, když některým lidem ubližuje?“

„Odpověď je velmi jednoduchá. Meskalito je ochránce, protože je dosažitelný pro každého, kdo ho chce najít.“

„A není to tak, že všechno na světě je dosažitelné pro ty, kteří to chtějí najít?“

„Ne. To není pravda. Moc spojenců je dosažitelná jen čarodějům, ale každý může požádat o pomoc Meskalita.“

„Ale proč tedy některým lidem ubližuje?“

„Ne každý má Meskalita rád. Někteří ho hledají jen proto, aby dosáhli nějakého bezpracného zisku. Pak je jejich setkání s ním pochopitelně hrozné.“

„A co se stane, když člověka naprosto přijme?“

„Zjeví se mu jako člověk nebo jako světlo. Když někdo dosáhne až tohoto stadia, Meskalito už pro něj zůstane stejný. Už se neproměňuje. Až ho potkáš příště, zjeví se ti možná jako světlo a někdy tě třeba pozve, abys s ním letěl, a ukáže ti všechna svá tajemství.“

„A co musím udělat, abych toho dosáhl, done Juane?“

„Musíš být silný člověk a musíš žít v pravdě.“

„Co je to život v pravdě?“

„Život, který člověk žije úmyslně. Dobrý a silný život.“

„Během své výuky jsem pochopil, že čertova buřina pro mě není a dál jsem po její cestě nepokračoval.“

„A proč jste po ní nepokračoval?“

„Čertova buřina mě málem zabila pokaždé, když jsem si ji zkoušel vzít. Jednou to bylo tak zlé, že jsem myslel, že je konec. A přitom jsem se vši té bolesti mohl klidně vyhnout.“

„Jak? Je nějaký zvláštní způsob, jak se vyhnout bolesti?“

„Ano. Je takový způsob.“

„Je to zařikávání, nebo obřad, nebo co to je?“

„Je to způsob, kterým se člověk staví k věcem. Například, když jsem se učil o trávě já, byl jsem příliš chamtivý. Sápál jsem se po věcech jako dítě po sladkostech. Cesta čertovy buřiny, to je jen jedna z mnoha cest. Každá cesta je jen jednou z mnoha (*un camino entre cantidades de caminos*). Nikdy nesmíš zapomínat na to, že cesta je jenom cesta. Jestliže cítíš, že bys po nějaké neměl jít, nesmíš na ní za žádných okolností zůstat. A abys měl jasno v hlavě a mohl to poznat, musíš žít ukázněný život. Jedině tak pochopíš, že cesta je jenom cesta a že není žádná urážka pro tebe ani pro ostatní, když ji opustíš, jestliže ti tak velí tvoje srdce. Ale až se budeš rozhodovat, zda po cestě jít nebo ji opustit, nesmíš se nechat ovlivnit strachem nebo tížádností. Váruji tě. Každou cestu si pečlivě a vědomě prohlédni. Zkus ji tolikrát, kolikrát uznáš za vhodné. A pak se zeptej sám sebe, jenom sám sebe, jednu otázku. Je to otázka, kterou si kladou jen velmi staří lidé. Můj dobrodinec mi o ní řekl, když jsem byl příliš mlád a moje krev byla příliš vášnivá na to, abych jí porozuměl. Teď už ji rozumím. A řeknu ti ji. „Má tato cesta srdce? Všechny cesty jsou stejné, nevedou nikam. Jsou cesty, které vedou křovím nebo do křoví. Během svého života jsem prošel dlouhé, dlouhé cesty, ale nikam jsem se nedostal. Už rozumím otázce svého dobrodince. Má tato cesta srdce? Jestliže má, je to dobrá cesta. Jestliže nemá, není k ničemu. Ani jedna z nich nikam nevede. Ale jedna z nich srdce má a druhá nemá. Cesta po té první je radostná. Dokud po ní jdeš, jsi s ní zajedno. Ta druhá tě donutí, abys proklel svůj život. Ta první tě posiluje, ta druhá tě oslabuje.“

Sobota, 21. dubna 1963

V úterý 16. dubna odpoledne jsme spolu s donem Juanem odjeli do kopců, kde roste jeho čertova buřina. Tam mě poprosil, abych na něj

Čas od času se don Juan zcela mimochodem zeptal, co dělá moje „čertova buřina“. Za ten rok, co uplynul od doby, kdy jsem přesadil kořen, vyrostla moje rostlina ve slušný keř. Vytvořila se semena a semeníky posléze vyschly. Don Juan se rozhodl, že nastal čas pokračovat v učení o čertově buřině.

Neděle, 27. ledna 1963

Dnes jsem od dona Juana dostal předběžné informace o „druhé porci“ kořene durmanu, o druhém kroku tradiční výuky. Řekl, že teprve s druhou porcí začíná skutečné učení. Ve srovnání s ní je práce s tou první jen dětská hra. Ovládnutí druhé porce musí být zvládnuto k mistrovství a adept ji musí přijmout nejméně dvacetkrát, než je možno postoupit k porci třetí.

„A jak druhá porce působí?“ zeptal jsem se.

„Druhá porce kořene čertovy buřiny slouží vizionářům. S její pomocí létají vzduchem, aby se podívali, co se děje na kterémkoliv místě na světě, které si vyberou.“

„Může člověk skutečně létat vzduchem, done Juane?“

„Proč ne? Jak už jsem ti několikrát řekl, čertova buřina je pro ty, kteří touží po moci. Člověk, který ovládl druhou porci, může čertovu buřinu použít k neuvěřitelným věcem a tak si zajistit ještě více moci.“

„Jakým večerem, done Juane?“

„To ti nemůžu říct. Každý člověk je jiný.“

Pondělí, 28. ledna 1963

„Jestliže zvládneš druhý krok, mohu ti ukázat už jen jeden další,“ řekl mi don Juan.

počkal u auta a nechal ho jít samotného. Vrátil se až po třech hodinách a nesl balík zavázaný do rudého plátna. Když jsme vyráželi zpátky domů, ukázal na balík a řekl, že je to jeho poslední dárek pro mě.

Ptal jsem se ho, zda to znamená, že skončil s mým učením. Vysvětlil mi, že naráží na skutečnost, že má rostlina je už dospělá a já už nebudu potřebovat jeho.

Pozdě odpoledne jsme seděli v jeho pokoji. Don Juan přinesl pečlivě vyhlazený hmoždír a vyndal z něj spoustu menších balíčků. Dva z nich vybral a položil je na slaměnou rohož vedle mě. Pak přidal další čtyři stejně veliké balíčky z uzlíku, který jsme přivezli z kopců. Řekl, že jsou to semena a že je musím rozetřít na jemný prášek. Otevřel první z balíčků a vysypal jeho obsah do hmoždíře. Semena byla suchá, okrouhlá a karamelově hnědá.

Začal jsem semena drtit paličkou. Don Juan mě po chvíli opravil. Řekl mi, abych vždy zatlačil paličkou proti jedné ze stěn hmoždíře, potom ji nechal sklouznout po dně a vyjel s ní na protější stěnu. Zeptal jsem se ho, co bude s práškem dělat. Nechtěl o tom mluvit.

Semena z první várky byla velice tvrdá a bylo obtížné je rozdrtit. Trvalo mi čtyři hodiny, než jsem úkol dokončil. Z pozice, ve které jsem seděl, mě bolela záda. Lehli jsem si a byl jsem schopen na místě usnout, když don Juan otevřel další uzlík a vysypal ho do hmoždíře. Tentokrát byla semena tmavší a byla slepena dohromady. Zbytek obsahu uzlíku tvořila hnědá drť malých, okrouhlých a tmavých zrn.

Chtěl jsem něco k jídlu, ale don Juan řekl, že jestliže se chci učít, musím respektovat pravidla a pravidlem druhé porce je, že při práci s ní se smím jenom pít trochu vody.

Třetí uzlík obsahoval hrst živých černých nosatců (orig. black grain weevil). A v posledním uzlíku bylo pár čerstvých bělavých semen. Byla houbovitě měkká, ale vláknitá a rozetřít je na jemnou pastu, jak to ode mě vyžadoval don Juan, bylo velice obtížné. Když jsem dokončil drcení obsahu čtyř uzlíků, odměřil don Juan do hliněného hrnce dva hmičky zelenavé vody a postavil hrnec na oheň. Jakmile se voda začala vařit, nasypal do ní první várku rozdrcených semen. Míchal směs dlouhou špičatou třiskou ze dřeva nebo kosti, kterou vytáhl ze svého koženého sáčku. Vždy, když se voda začala znovu vařit, přidal další substanci. Nakonec přidal ještě jeden hmiček té zelenavé vody a nechal tekutinu vřít na slabém ohni.

Řekl mi, že je čas rozetřít kořen. Z dalšího uzlíku pečlivě vybalil dlouhý kus kořene, který měřil asi šestnáct palců. Byl tlustý a měl v průměru zhruba palec a půl. Řekl, že toto je druhá porce a že ji i tentokrát odměřil on sám, protože je to pořád ještě jeho kořen. Řekl také, že až budu pracovat s čertovou buřinou příště, budu si muset odměřit svou porci sám.

Přistříčil ke mně velký hmoždír a já zpracoval druhou porci stejným způsobem, jako on tehdy zpracoval první. Vedl mě stejným postupem a i tentokrát jsme nechali rozetřený kořen máčet ve vodě na nočním vzduchu. Tou dobou už směs, která se vařila v hliněném hrnci na ohni, zhoustla. Don Juan sundal hrnec z ohně, dal ho do sítky a zavěsil na trám uprostřed pokoje.

Okolo osmé ráno 17. dubna jsme s donem Juanem začali louhovat extrakt z kořene ve vodě. Byl krásný a slunečný den a don Juan neopomenul interpretovat toto krásné počasí jako znamení, že mě má čertova buřina ráda. Řekl, že teprve teď, když vidí, jak se ke mně buřina chová hezky, mu dochází, jak se k němu chovala ošklivě.

Postup, kterým jsme vylouhovali druhou porci kořene, byl na-prosto tentýž, jaký don Juan použil u první porce. Pozdě odpoledne, po osmerém slítí vody, zbylo na dně na lžici žlutavé hmoty.

Vrátili jsme se do pokoje, kde stále zbývaly dva uzlíčky, kterých se don Juan ještě nedotknul. Otevřel jeden z nich, vklouzl dovnitř rukou a druhou rukou sevřel okraj uzlíku okolo zápěstí. Podle toho, jak hýbal rukou, to vypadalo, že se uvnitř pytlíku snaží něco ulovit. Náhle rychlých pohybem svléknul váček z ruky jako rukavici tím, že ho obrátil naruby. Podržel mi ruku před očima. Držel v ní ještěrku. Její hlava se ocitla několik palců od mých očí. Ještěrka měla něco s tlamičkou. Chvilí jsem si ji prohlížel a pak jsem se mimovolně otfásl. Tlamička ještěrky byl sešita hrubými stehy. Don Juan mi poručil, abych podržel ještěrku v levé ruce. Sevřel jsem ji. Kroutil se mi v ruce. Dělal se mi špatně. Ruka se mi začala potit.

Don Juan vzal poslední pytlík a po stejné proceduře vyndal další ještěrku. I tu mi podržel před očima. Spatřil jsem sešitá oční víčka. Nařídil mi, abych tuhle ještěrku podržel v ruce pravé.

Jakmile jsem měl ještěrky v obou rukou, udělo se mi velmi špatně. Cítil jsem nezadržitelnou touhu pustit je na zem a utéci.

„Nemačkej je!“ řekl don Juan a jeho hlas mi poskytl úlevu a oporu. Ptal se mě, co to se mnou je. Zkoušel být vážný, ale nedařilo se mu to a nakonec se rozesmál. Snažil jsem se uvolnit své sevření, ale moje

ruce se tak potily, že se mi ještěrky z dlaní málem vykroutily. Jejich ostré dráčky mě škrábaly do dlaní a způsobovaly neuvěřitelný pocit nevolnosti a odporu. Zavřel jsem oči a zaťal zuby. Jedna z ještěrek mi málem vyklouzla. Stačilo, aby vyprostila z mých prstů svou hlavíčku a byla by volná. Měl jsem zvláštní pocit tělesného zoufalství, pocit vrcholného nepohodlí. Skrže zuby jsem vrčel na dona Juana, aby si ode mne ta proklatá zvířata vzal. Hlava se mi sama od sebe třásla. Díval se na mě zvědavě. Vrčel jsem jako medvěd a třásl se po celém těle. Zavázal ještěrky zpátky do jejich pytlíků a začal se smát. Chtěl jsem se smát taky, ale žaludek mi to nedovolil. Lehnul jsem si. Vysvětlil jsem donu Juanovi, že mě nejvíce dostalo, jak ještěrky škrábaly svými dráčky o mé dlaně. Odpověděl, že na světě je spousta věcí, které jsou schopny dohnat lidi k šílenství. Zvláště takové lidi, kteří nemají odhodlání a cílevědomost, které jsou pro učedníky nutné. Pro člověka s jasným a nezlomným odhodláním nejsou jeho pocity žádná překážka. Je schopen je ovládat.

Don Juan chvíli počkal a potom mi ještěrky znovu podal. Opakoval přitom všechny pohyby, které prováděl předtím. Řekl mi, že je mám podržet za hlavíčky, třít si jimi jemně spánky a zeptat se jich na cokoliv, co bych se rád dozvěděl.

Nejdříve jsem nerozuměl, co to po mně chce. Znovu mi řekl, abych se ještěrek zeptal na něco, na co sám nemohu přijít. Dal mi hned několik příkladů. Mohu se dozvědět něco o osobách, které normálně nepotkávám, o předmětech, které se ztratily nebo o místech, která jsem nikdy nespatriil. Teprve pak jsem pochopil, že mluví o jasnovidectví. Vyvedlo mě to z rovnováhy. Srdce se mi rozbušilo a sotva jsem lapal po dechu.

Varoval mě, abych se hned napoprve nezabýval osobními věcmi. Řekl, abych si raději přál poznat něco, co nemá co dělat se mnou. Musím myslet jasně a přesně, protože své myšlenky už nebudu moct dodatečně opravovat.

Horečně jsem se snažil přijít na něco, co bych rád věděl. Don Juan na mě se vši svou autoritou dorážel a já s údivem zjistil, že nemůžu přijít na nic, na co bych se chtěl ještěrek zeptat.

Po dlouhé a bolestné pauze mě konečně něco napadlo. Před nějakým časem se z čítárny na koleji ztratilo množství knih. Nebyla to osobní věc, ale zajímala mě. Neměl jsem žádnou představu o osobě či osobách, které knihy ukradly. Třel jsem ještěrky o své spánky a ptal se jich, kdo to tenkrát udělal.

Po chvíli vrátil don Juan ještěrky do jejich pytlíků a řekl, že na koření a pastě není nic tajemného. Pastu že jsme udělali, aby vedla směr, a kořen se používá proto, aby věci byly jasné. Skutečné tajemství však leží v ještěrkách. Ony jsou tajemstvím celého kouzla druhého porce. Zeptal jsem se, jestli je nutný speciální druh ještěrek. Odpověděl, že ano. Musí pocházet z oblasti, kde žijí rostliny toho, kdo chce kouzlo provést. Musí to být jeho přátelé. A získat přátelství ještěrek vyžaduje dlouhou dobu příprav. Člověk si musí získat jejich přátelství tím, že je krmí a laskavě na ně mluví.

Ptal jsem se, proč je přátelství tak nutné. Don Juan odpověděl, že se ještěrky nechají chytit jen od toho, koho znají, a že kdo se vážně zabývá čertovou buřinou, musí se vážně zabývat i ještěrkami. Řekl, že pravidlem je, že ještěrky musí být chyceny až potom, co jsou připraveny kořen i pasta a že to musí být pozdě odpoledne. Jestliže s nimi není člověk zadobře, můžou uplynout dny, aniž by je chytil. A pasta vydrží jenom jeden den. Dostal jsem i podrobné instrukce jak správně s chycenými ještěrkami zacházet.

„Jakmile ještěrky chytíš, dej je do oddělených pytlíků. Pak vezmi první a mluv na ni. Omluv se jí, že jí ubližuješ a popros ji, aby ti pomohla. Zašij jí ústa dřevěnou jehlou. Jako nit použij vlákna agave a jako jehlu trn z kaktusu choya. Stehy pevně utáhni. Pak řekni to samé druhé ještěrce a zašij jí oční víčka. Do soumraku budeš hotov. Vezmi ještěrku se zašitými ústy a vysvětl jí, co se chceš dozvědět. Požádej ji, aby ti tam zašla a zjistila to. Vysvětl jí, že s jí zašil ústa proto, aby pospíchala rychle zpátky a nikde se s nikým nezapovídala. Potří jí hlavu pastou a nech ji v té misce s pastou trochu se mrskat. Pak ji polož na zem. Jestliže se vydá pro tebe příznivým směrem, kouzlo se podaří. Jestliže se vydá opačným směrem, kouzlo se nepodaří. Pokud ještěrka vyrazí směrem k tobě (jih), můžeš při čarování očekávat neobyčejně štěstí. Ale pokud vyrazí směrem od tebe (sever), čarování bude neobyčejně obtížné. Můžeš přitom i zahynout. Čili jestliže vyrazí směrem od tebe, je čas utéci. V tomto okamžiku se můžeš rozhodnout toho všeho nechat. Ztratíš sice moc nad ještěrkami, ale je to pořád lepší, než ztratit život. Na druhé straně se můžeš rozhodnout pokračovat v čarování i přes mé varování. Jestliže se rozhodneš pokračovat, musíš vzít druhou ještěrku, poprosit ji, aby se té první ještěrky zeptala, co se to stalo, a přišla ti to říct.“

„Ale jak mi může ještěrka se zavázanou tlamíčkou říct, co viděla? Nemá ústa zašitá proto, aby nemohla mluvit?“

„Zašití úst má zabránit tomu, aby nevyprávěla svůj příběh někomu cizímu. Lidé říkají, že ještěrky jsou upovídáné. Snadno se zastaví na kus řeči. Nicméně další krok je namazat jí hlavičku pastou a ořídit jí o svůj pravý spánek. Ale musíš dát pozor, aby se pasta nedostala na střed čela. Pak je třeba, zvláště na začátku učení, přivázat ještěrku provázkem za prostředek jejího těla na své pravé rameno. Pak ji neztratíš, ani jí neublížíš. Jak budeš pokračovat a budeš stále víc obeznámen s mocí čertovy buřiny, ještěrky se naučí poslouchat tě a samy zůstanou sedět na tvém rameni. Poté, co sis pomoci ještěrky potřel pastou svůj pravý spánek, namoč do pasty prsty obou rukou. Těmi si nejdřív potříš spánky a pak rozetři pastu po obou stranách hlavy. Pasta rychle usychá a je možné ji použít tolikrát, kolikrát je potřeba. Pokaždé začni tak, že si nejdříve spánky potříš ještěrkou a pak teprve prsty. Dříve nebo později se ještěrka, která se vydala na cesty, vrátí a řekne své sestře všechno, co viděla. A slepá ještěrka to řekne tobě, tak jako bys byl jiná ještěrka. Když čarování skončí, polož ještěrku na zem a nech ji jít. Ale nedívej se, kam jde. Pak vykopej velikou jámu a pohři do ní všechno, co jsi při čarování používal.

Okolo šesté večer vyklopil don Juan extrakt z kořene na mělkou misku. Zbyla asi tak čajová lžička škrobu. Polovinu dal do hrnku a dolil nějakou žlutavou vodou. Zakroužil hrnkem, aby se škrob rozpustil, a pak mi hrnek podal a řekl, abych vypil jeho obsah. Byl bez chuti, ale nechal mi v ústech nahořklou pachutí. Voda byla horká a to mně trochu vadilo. Srdce mi začalo bít rychleji, ale během krátké doby jsem se zase uklidnil.

Don Juan vzal druhou misku s pastou. Vypadala pevně a měla lesklý povrch. Natáhl jsem ruku, abych se jejího povrchu dotknul, ale don Juan vyskočil a ruku mi zadržel. Byl rozložen. Řekl, že to ode mě bylo velmi bezmyšlenkovité a že jestli se chci učít, nesmím být tak lehkomyšlný. „Toto je mocnost“, řekl a ukázal na pastu. „A nikdo neví, jaká ta mocnost vlastně je. Je dost zlé, že se ji snažíme použít pro sebe — což je u nás lidí pochopitelné — ale musíme se snažit zacházet s touto mocností s respektem a úctou.“ Pasta vypadala jako řídká ovesná kaše. Zřejmě v ní bylo dost škrobu, který jí tento vzhled dodával. Don Juan mi řekl, abych mu podal sáčky s ještěrkami. Vyndal ještěrku se zašitými ústy a opatrně mi ji podal. Udělal to tak, abych ji musel převzít levou rukou. Řekl mi, abych rukou nabral trochu pasty, potřel ještěrce hlavu a pak ji dal do misky a nechal ji tam tak dlouho, dokud pasta nepokryje celé její tělo.

Pak mi řekl, abych ještěrku z misky vyndal. Vzal misku s pastou a vedl mě na kamenité místo kousek od domu. Ukázal na velký kámen a řekl mi, abych si před něj sednul tak, jako kdyby to byla moje čertova buřina. Ještěrku mám podržet u své tváře a znovu ji vysvětlit, co od ní chci a poprosit ji, aby zjistila odpověď. Doporučil mi, abych se ještěrce omluvil za způsobené nepohodlí a slíbil jí, že za to budu hodný na všechny ještěrky. Potom mi vysvětlil, že musím ještěrku podržet mezi prostředníkem a prsteníkem, tam, kde mě kdysi říznul, a že s ní musím tancovat kolem kamene a opakovat přesně to samé, co jsem dělal, když jsem přesazoval kořen. Ptal se mě, zda si to všechno pamatuju. Odpověděl jsem, že ano, a on znovu zdůrazňoval, že všechno musí proběhnout úplně stejně a jestli si to přesně nepamatuju, musím počkat, až se mi to v hlavě vyjasní. Naléhavě mě varoval, že jestli budu jednat zbrkle, bez toho, že bych si byl plně vědom toho, co dělám, můžu si ublížit. Jeho poslední instrukce zněla, že mám ještěrku se zašitou flamičkou položit na zem a sledovat, kam půjde, abych mohl předem odhadnout výsledek pokusu. Řekl, že nesmím ještěrku ani na okamžik spustit z očí, protože obvyklý trik ještěrek spočívá v tom, že odvrátí něčí pozornost a pak rychle zmizí.

Ještě nebyla docela tma. Don Juan se podíval na nebe. „Teď tě tu nechám samotného,“ řekl a odešel.

Postupoval jsem podle jeho instrukcí a nakonec jsem položil ještěrku na zem. Seděla nehybně na místě, kam jsem ji položil. Pak se na mě podívala a rozběhla se ke kamenům, které od nás byly na východ, a zmizela mezi nimi.

Seděl jsem na zemi před kamenem stejně, jako kdybych seděl před svou rostlinou. Zmocnil se mě silný smutek. Myslel jsem na ještěrku se zašitou flamičkou. Přemýšlel jsem o její zvláštní výpravě a o tom, jak se na mě podívala, než vyrazila. Byly to zvláštní myšlenky. Objevil jsem velmi znepokojující podobnost. I já jsem svým způsobem taková ještěrka, která se vydala na podivnou cestu. Třeba je můj osud jenom spatřit. V tuto chvíli jsem cítil, že nikdy nebudu schopen vyprávět, co na své cestě uvidím. Mezitím už se zcela setmělo. Stejně jsem viděl kámen před sebou. Vzpomněl jsem si na slova dona Juana: „Soumrak, to je trhlina mezi světy.“

Po delším váhání jsem pokračoval tak, jak mi bylo řečeno. Pasta sice vypadala jako ovesná kaše, ale na dotek byla jiná. Byla velmi hladká, studená a byla velice výrazně cítit. Na kůži rychle usychala

a chladila. Potřel jsem si spánky jedenáctkrát a stále jsem necítil žádné účinky. Pečlivě jsem pátral po sebemenší změně nálady nebo vnímání, protože jsem nevěděl, co mám vlastně očekávat. Vlastně mi nebyl jasný smysl celého experimentu a snažil jsem se ho objevit.

Pasta uschla a odlupovala se mi ze spánků. Už jsem si je chtěl znovu namazat, když jsem zjistil, že sedím po japonsku na patách. Předtím jsem seděl před kamenem se zkríženými nohama a nepamatoval jsem si, že bych svou pozici změnil. Chvilí mi trvalo, než jsem si uvědomil, že sedím na podlaze jakéhosi kláštera s klenutým stropem. Nejdříve jsem si myslel, že klenba je z cihel, ale pak jsem si všimnul, že je kamenná.

Bylo pro mě těžké tuto přeměnu přijmout. Přišla tak rychle, že jsem na ni nebyl připraven. Vše, co jsem kolem sebe viděl, bylo zastřené, jako bych to viděl ve snu. Nic se však neměnilo. Všechno zůstávalo stále a já si mohl cokoliv prohlédnout. Nicméně víze nebyla tak jasná, jako po požití peyotlu. Byla trochu mlhavá a měla pastelové barvy.

Chtěl jsem zjistit, jestli mohu vstát nebo ne, a v tom okamžiku jsem si uvědomil, že jsem se přemístil. Stál jsem nahore na schodišti a H., moje přítelkyně, stála dole. Měla horečnaté oči a v nich šílenství. Smála se nahlas s hrůznou intenzitou. Vydala se nahoru po schodech. Chtěl jsem utéct nebo se schovat, protože „už jednou byla praštěná“. Tak mi to alespoň zaznělo v hlavě. Schoval jsem se za sloupem a ona prošla kolem, aniž mě spatřila. „Vydala se na dlouhou cestu,“ to byla další myšlenka, která mě napadla. A poslední, která se objevila v mé hlavě a kterou si pamatuji, byla: „Takhle se směje vždycky předtím, než se zhroutí.“

Náhle se scéna rozjasnila. Už nevyypadala jako ve snu. Vypadala normálně až na to, že byla jako za sklem. Chtěl jsem se dotknout sloupu ale jedině, co jsem cítil, bylo, že se nemohu pohnout. Věděl jsem, že se mohu dívat tak dlouho, jak jen chci. Byl jsem přítomen, ale součástí této scény jsem nebyl.

Hlavu jsem měl plnou zcela racionálních myšlenek a dialogů. Pokud jsem to mohl posoudit, byl jsem naprosto normálně při vědomí. Všechno ve mně bylo normální. A přesto jsem věděl, že se nacházím ve zcela nenormálním stavu.

Scéna se náhle změnila. Byla noc. Byl jsem v hale nějaké budovy. Ve tmě, která v budově panovala, jsem si uvědomil, jak předešlou scénu jasně ozařovalo slunce. Bylo to tak samozřejmé, že jsem si to

předtím ani neuvědomoval. Když jsem začal pozorně sledovat novou vizi, spatřil jsem, že z místnosti vychází mladý muž s velkým batohem na zádech. Nevěděl jsem, kdo to je, přestože jsem ho už jednou či dvakrát spatřil. Šel kolem mé a začal sestupovat ze schodů. Zapomněl jsem na svůj strach a problémy s racionality. „Co to je za člověk?“ myslil jsem si. „Proč ho pozoruju?“

Scéna se opět změnila a já jsem viděl, jak mladý muž upravuje knihy. Některé stránky lepil dohromady a jinde se snažil odstranit razítko. Pak knihy pečlivě srovnal do dřevěné bedničky. Spatřil jsem stohy takových bedniček. Ale to už nebylo v jeho pokoji, ale někde ve skladišti. Pak se objevily ještě nějaké jiné obrazy, ale ty už nebyly jasné. Scéna se zamlžila. Měl jsem pocit, že se otáčím kolem své osy.

Don Juan mnou třásl za ramena a já se vzbudil. Pomohl mi vstát a šli jsme zpátky do domu. Od okamžiku, kdy jsem si potřel spánky pastou, uplynulo tři a půl hodiny. Sama víze však nemohla trvat déle než deset minut. Necítil jsem žádné vedlejší účinky. Byl jsem jen ospalý a měl jsem hlad.

Čtvrtek, 18. dubna 1963

Hned večera večer na mně don Juan vyzvídal mé zážitky. Byl jsem však příliš ospalý na to, abych o tom mluvil. Nemohl jsem se soustředit. Jakmile jsem se dnes probudil, zeptal se mě znovu.

„Kdo ti řekl, že to děvče H. — že je praštěná pytlou?“ zeptal se mě, když jsem dokončil vyprávění.

„Nikdo, to byla prostě jedna z myšlenek, které mě napadaly.“

„Myslíš, že to byly tvoje myšlenky?“

Řekl jsem mu, že to byly moje myšlenky, i když jsem neměl žádný důvod si myslet, že H. — je nemocná. Byly to divné myšlenky. Bylo to, jakoby se zčistajasna objevily v mé hlavě. Don Juan si mě zpytavě prohlížel. Ptal jsem se ho, jestli mi nevěří. Začal se smát a řekl, že to jsem celý já, že všechno dělám zbrkle.

„Co jsem udělal špatně, done Juane?“

„Měl jsi naslouchat ještěrkám.“

„A jak jsem jim měl naslouchat?“

„Ta malá ještěrka na rameni ti vyprávěla všechno, co její sestra vidí. Mluvila na tebe. Říkala ti všechno a tys jí nevěnoval pozornost. Místo toho sis myslel, že to, co ti ještěrka povídá, jsou tvé vlastní myšlenky.“

„Ale to byly moje vlastní myšlenky, done Juane.“

„Nebyly. To je sama podstata tohoto kouzla. Ve skutečnosti je třeba té vizi spíše naslouchat a ne ji pozorovat. Mně se stalo to samé. Už jsem tě před tím chtěl varovat, ale pak jsem si vzpomněl, že mě můj dobrodinec nevaroval.“

„Vy jste měl podobné zkušenosti jako já, done Juane?“

„Ne. Ty moje, to byla cesta do pekel. Málem jsem umřel.“

„Proč do pekla?“

„Možná proto, že mě čertova buřina neměla ráda anebo, jsem nevěděl, na co se chci ptát. Tak jako ty včera. Musel jsi myslet na to děvče, když ses ptal na ztracené knihy.“

„Nemůžu si vzpomenout.“

„Ještěrky se nikdy nemýlí. Každou myšlenku považují za otázku. Ještěrka se vrátila a vyprávěla ti o H. — nikdo tomu nikdy neporozumí, protože ani ty nevíš, na co jsi myslel.“

„A co ostatní víze, které jsem měl?“

„Když ses zeptal na knihy, byly tvoje myšlenky velmi stálé. A tak se také musí to kouzlo dělat s naprostou jasností myslí.“

„To znamená, že tu vizi o děvčeti není nutno brát vážně?“

„Jak by bylo možné ji brát vážně, když nevíš, na jakou otázku ti ještěrka odpovídala.“

„Bylo by to ještěrce jasnější, kdyby jí člověk dal jenom jednu otázku?“

„Ano, to by bylo jasnější. Kdyby se ti podařilo udržet stále jednu myšlenku.“

„Ale co se děje, done Juane, když otázka není jednoduchá?“

„Pokud je tvoje myšlenka stálá a nepřechází do jiných myšlenek, je jasná i malým ještěrkám, a pak je i tobě jasná jejich odpověď.“

„Může člověk dávat ještěrkám další otázky, když už prochází tou vizí?“

„Ne. Víze jen ukazuje, co ti ještěrky říkají. Proto jsem říkal, že je to spíše víze na poslouchání, než víze na koukání. Když se otázka týká lidí, je většinou touha se jich dotknout či s nimi mluvit tak velická, že ještěrky přestanou mluvit a kouzlo skončí. Než se budeš moct zeptat na otázky, které se tě budou osobně dotýkat, budeš muset znát mnohem víc, než znáš teď. Příště jim musíš naslouchat pozorněji. Jsem si jist, že ti toho ještěrky řekly mnoho, ale tys je neposlouchal.

Pátek, 19. dubna 1963

„Co to bylo za věci, které jsem rozdrtil do pasty, done Juane?“

„Semena čertovy trávy a nosatci, kteří se tímto semeny živí. Hrst od každého,“ ohnul ruku do hrsti, aby mi ukázal, jak mnoho.

Ptal jsem se ho, co by se stalo, kdyby pasta obsahovala jenom jednu složku bez té druhé. Řekl, že taková věc by jenom zneprátelela jak čertovu buřinu, tak i ještěrky. „Nesmíš si zneprátelel ještěrky,“ řekl. „Zítřejší pozdě odpoledne se musíš vypravit tam, kde rostou tvé rostliny. Musíš mluvit ke všem ještěrkám a poprosit ty, které ti při čarování pomáhaly, aby k tobě přišly. Musíš je hledat do tmy. Jestliže je nenajdeš, musíš to další den zkusit znovu. Budeš-li silný, tak je najdeš obě a musíš je na místě sníst. A pak už navždy budeš schopen vidět neznámé. Už nikdy nebudeš muset chytat ještěrky a čarovat s nimi. Od té chvíle budou žít v tobě.“

„A co když najdu jenom jednu z nich?“

„Jestliže najdeš jenom jednu, musíš ji pustit, jakmile skončíš hledání. Když ji najdeš první den, nesmíš ji držet do druhého dne s nadějí, že tu druhou chytíš zítra. To by jen zkazilo tvé přátelství s ještěrkami.“

„A co když je nechytím vůbec?“

„Myslím, že to je to nejlepší, co se ti může přihodit. Sice to znamená, že si musíš chytit dvě ještěrky pokždé, když budeš potřebovat jejich pomoc, ale také to znamená, že budeš svobodný.“

„Co tím myslíte, svobodný?“

„Nebudeš otrokem čertovy buřiny. Pokud budou ještěrky žít uvnitř tebe, čertova buřina tě už nikdy nepustí.“

„To je špatné?“

„Samozřejmě, že je to špatné. Odřízne tě od všeho ostatního. Celý život strávíš tím, že o ni budeš pečovat jako o spojence. Je velmi vlastnická. Pokud tě ovládne, platí už jen to, co chce ona.“

„A co když zjistím, že ještěrky zahynuly?“

„Jestliže najdeš jednu nebo obě mrtvé, nesmíš po nějaký čas toto kouzlo provádět. Musíš ho na čas nechat stranou.“

„Myslím, že to je všechno, co k tomu říct. To, co jsem ti řekl, jsou pravidla. Kdykoliv budeš toto kouzlo provádět, musíš všechno dělat tak, jak jsem ti vyprávěl, když jsi seděl u své rostliny. A ještě jednu věc. Dokud čarování neskončí, nesmíš nic jíst ani pít.“

„Tak na co se druhá porce používá?“

Neodpověděl. Změnil téma a zeptal se mě, jak velké jsou rostliny, které vyrostly z mého vlastního durmanu. Ukazal jsem mu to rukou.

Don Juan řekl: „Naučil jsem tě, jak rozeznat mužskou rostlinu od ženské. Teď se vrať ke svým rostlinám a přines mi obě. Začni u své původní rostliny a pozorně si v jejím okolí prohlédni erozní rýhy vymleté deštěm. Dodnes už musela voda roznést její semena daleko. Pozoruj ty rýhy (*zanjitas*) a podle nich zjistíš, kam dešťová voda odtékala. A tak najdi rostlinu, která vyrostla nejdále od tvé původní. Všechny rostliny buřiny trávy, které najdeš mezi nimi, jsou tvé. Až se i ty vysemení, můžeš pole svých rostlin rozšířit tak, že i od nich budeš sledovat dešťové stružky a hledat nejvzdálenější rostlinu.“

Dostal jsem podrobné instrukce, jak a čím rostliny odříznout. Odříznutí kořene, řekl don Juan, musí být provedeno následovně. Nejprve musím vybrat rostlinu, kterou chci odříznout, a odhrabat zem od místa, kde kořen přechází ve stonek. Pak musím zopakovat stejný tanec, jaký jsem prováděl, když jsem kořen přesazoval. Stonek musím odříznout od kořene a ten nechat v zemi. Nakonec musím odhrabat šestnáct palců kořene. Don Juan mě nabádal, abych si při hrabání nepovídá a ani jinak neprozrazoval své city.

„Musíš si s sebou vzít dva kusy plátna,“ řekl. „Roztáhni je na zem a na ně polož rostliny. Pak je rozřež na kusy a udelej z nich hromádky. Jak, to je tvá věc, ale pamatuj si to přesně, protože pak už to budeš muset vždycky přesně opakovat. Jakmile budeš mít rostliny takto připravené, přivez je co nejrychleji ke mně.“

Sobota, 29. června 1963

Znovu jsem zavedl řeč na čertovu buřinu. Chtěl jsem, aby mi o ní don Juan řekl více, ale nechtěl jsem se zase zúčastnit nějakého čarování.

„Druhá porce se používá jenom k jasnovidectví, je to tak, done Juane?“ zeptal jsem se, abych otevřel rozhovor.

„Nejenom k jasnovidectví. S pomocí druhé porce se člověk učí kouzlu s ještěrkami a současně přitom zkouší čertovu buřinu. Ale ve skutečnosti se druhá porce používá na jiné účely. Kouzlo s ještěrkami, to je jenom začátek.“

Čtvrtek, 27. června 1963

„Dříve, než se člověk vydá na cestu čertovy buřiny naplno, je dobré si tu cestu napřed vyzkoušet,“ řekl don Juan.

„Jak ji mám vyzkoušet, done Juane?“

„Musíš zkusit ještě jednou čarování s ještěrkami. Máš už všechno, co potřebuješ, abys mohl položit další otázku. Tentokrát se obejdeš bez mé pomoci.“

„Je nezbytné, abych to čarování provedl, done Juane?“

„Je to nejlepší způsob jak zjistit, jaké city k tobě čertova buřina chová. Ona tě zkouší pořád a tak je v pořádku, když si ji vyzkoušíš taky. Když pak někde na její cestě zjistíš, že z nějakého důvodu nemůžeš pokračovat, musíš prostě skončit.“

Sobota, 6. července 1963

V pondělí 1. července jsem připravil rostliny durmanu tak, jak mě o to don Juan požádal. S tancem kolem rostlin jsem čekal do setmění, protože jsem nechtěl, aby mě někdo spatřil. Měl jsem přitom velký strach. Byl jsem si jist, že někdo uvidí, jak provádím ty podivné věci. Už předtím jsem si vybral rostliny, o nichž jsem předpokládal, že jsou ženská a mužská. Musel jsem z každé získat šestnáct palců kořene a hrabání dřevěným klacíkem nebylo zrovna snadné. Trvalo mi to několik hodin. Musel jsem práci dokončit zcela potmě a při porcování rostlin jsem si svítil baterkou. Moje původní obavy z toho,

že mě někdo spatří, nebyly nic ve srovnání se strachem, že někdo uvidí světlo baterky v křovinách.

K donu Juanovi jsem rostliny přivezl v úterý 2. července. Otevřel uzlíky a prozkoumal naporcované rostliny. Řekl, že stejně ještě musí přidat semena ze svých rostlin. Postavil přede mě hmoždír. Vzal lahvičku a vysypal do hmoždíře její obsah — suchá semena slepená dohromady.

Ptal jsem se ho, co je to za semena, a on mi odpověděl, že jsou to semena ožraná od nosatců. Mezi semeny bylo skutečně plno broučků, černých nosatců. Don Juan řekl, že to jsou velice speciální brouci a že je musíme vybrat a dát jinam. Podal mi další skleničku, která už byla do jedné třetiny naplněna stejnými broučky. Zmuchlaný papír v hrdle jim bránil v tom, aby ze skleničky utekli.

„Příště musíš použít broučky ze své vlastní rostliny,“ řekl don Juan. „Musíš odříznout semeníky, ve kterých jsou malé dírkky. Ty jsou plné broučků. Otevři semeník a vyškrab všechno do skleničky. Pak z ní vyber hrst broučků a dej je do jiné nádoby. Buď na ně hrubý. Nemazli se s nimi a nešetři je. Odměř hrst napadených semen a hrst prášku z broučků a zbytek zakopej kdekoliv v tomto směru (ukázal na jihovýchod) od své rostliny. Pak nasbírej dobrá a suchá semena a ty ulož opět zvlášť. Těch můžeš nasbírat, kolik chceš. Vždycky se ti mohou hodit. Je dobré je ze semeníků vybrat na místě, protože pak můžeš všechno nepotřebné zakopat najednou.“

Pak mi don Juan nakázal, abych postupně v hmoždíři rozdrtil slepená semena, vajíčka nosatců, samy nosatce a nakonec dobrá, suchá semena.

Když bylo vše na jemno rozetřeno, vzal don Juan rostliny, které jsem naporcoval, a srovnal do hromádek. Oddělil mužský kořen a zabalil ho jemně do kousku plátna. Zbytek mi podal a řekl, ať vše rozřežu na malé kousky, dobře je rozmackám a kaši ať dám až do poslední kapky do hrnce. Řekl, že je musím třít ve stejném pořadí, v jakém jsem je rovnal do hromádek.

Poté, co jsem skončil, mi don Juan řekl, že mám odměřit šálek vařící vody, přilít ho do hrnce a vše rozmíchat. Nakonec mám přidat další dva šálky vody. Podal mi vyhlazenou kostěnou hůlku. S ní jsem vše dobře rozmíchal a směr postavil na oheň. Don Juan řekl, že teď musíme připravit kořen a na to že potřebujeme větší hmoždír, protože mužský kořen se nesmí rozřezat na kousky. Šli jsme za dům. Připravil hmoždír a já začal drtit kořen stejným způsobem, jakým

jsem postupoval poprvé. Nechali jsme kořen sáknout ve vodě na nočním vzduchu a vrátili se do domu.

Vzbudil jsem se, když don Juan vstal. Svítilo slunce a obloha byla jasná. Byl horký a suchý den. Don Juan si znovu neodpusťil poznámku o tom, že mě má čertova buřina ráda.

Pokračovali jsme v přípravě kořene a na sklonku dne jsme na dně mísky měli slušnou porci žlutavé hmoty. Don Juan slil vodu s povrchu. Myslel jsem, že procedura skončila, ale don Juan znovu doлил do mísky vařící vodu.

Zpod krovu vytáhl hrnek s kaší ze semen. Zdálo se, že kaše skoro vyschla. Odněsl hrnek do domu, opatrně ho položil na podlahu, usedl a začal mluvit.

„Můj dobrodinec mi řekl, že je dovoleno míchat rostlinu se sádlem. A do toho se teď pusťš. Můj dobrodinec ji pro mě smíchal sám, ale jak už jsem několikrát říkal, nikdy jsem buřinu neměl rád a nikdy jsem se skutečně nepokusil být s ní zajedno. Můj dobrodinec mi řekl, že ti, kteří opravdu chtějí ovládnout moc buřiny, dosáhnou nejlepší výsledky tehdy, když rostlinu smísí se sádlem divokého kance. Nejlépe se sádlem z vnitřnosti. Ale je na tobě, aby sis vybral. Možná, že osud rozhodne, že se čertova buřina stane tvým spojencem. V tom případě ti radím, stejně, jak to můj dobrodinec poradil mně, abys ulovil divokého kance a získal sádlo z jeho vnitřnosti (*sebo de tripa*). Kdyby, když čertova buřina byla na výsluní pozornosti, pořádali kouzelníci lovy na divoké kance. Vybírali největší a nejsilnější samce. Měli na to zvláštní kouzla. Získávali z nich speciální moc, tak speciální, že i za oněch časů bylo těžké tomu uvěřit. Ale tato moc je ztracena. Nevím o ní nic. A neznám ani člověka, který by o ní něco věděl. Možná že tě to naučí sama buřina.“

Don Juan odměřil hrst sádkla, vložil ji do hrnku s kaší a oťrel o okraj hrnce sádlo, které zbylo na jeho ruce. Řekl mi, abych směr třel tak dlouho, dokud nebude mast hladká a zcela promíchána.

Třel jsem směr téměř tři hodiny. Don Juan ji čas od času prohlédl a usoudil, že ještě není hotová. Nakonec se zdál být spokojen. Vzduch, který jsem do masti zapracoval, jí dal světle šedou barvu a konzistenci rosolu. Don Juan pověsil nádobu s mastí pod střechem vedle druhé nádoby. Řekl, že tam zůstane do příštího dne, protože příprava druhé porce trvá dva dny. Řekl mi, abych nic nejedl. Můžu si vzít vodu, ale žádné jídlo.

Příští den, ve čtvrtek 4. července, mě don Juan nechal čtyřikrát vyluhovat kořen. Když jsem počtvrté vyléval vodu z misky, byla už skoro tma. Sedli jsme si na verandu. Don Juan si postavil obě misky před sebe. Extraktu z kořene, který vypadal jako bělavý škrob, bylo tak na čajovou lžičku. Přendal ho do hrnku a dolil vodu. Zakroužil hrnkem, aby se extrakt ve vodě rozpustil, a pak mi ho podal. Řekl mi, abych vypil vše, co je v hrnku. Rychle jsem to vypil, položil hrnek na podlahu a zhroutil se dozadu. Srdce mi bilo a nemohl jsem dýchat. Don Juan mi zcela věcně poručil, abych se úplně svlékl. Ptal jsem se proč a on odpověděl, že se musím namazat masťou. Váhal jsem. Nechtělo se mi se svlékat. Don Juan mě pobízel. Říkal, že není čas na hlouposti. Svlékl jsem se.

Don Juan vzal svou kostěnou hůlku a na povrch masti nakreslil tři horizontální čáry. Rozdělil tak obsah misky na tři části. Pak znovu hůlkou nakreslil vertikální čáru od středu horní čáry až dolů. Mast byla nyní rozdělena na pět částí. Ukázal hůlkou na tu vpravo vespod a řekl, že ta je pro mé levé chodidlo. Část nad ní, že je pro mou levou nohu a ta největší porce zcela nahoře je pro mé genitálie. Část vlevo vespod je pro mé pravé chodidlo a ta nad ní pro mou pravou nohu. Řekl mi, abych část určenou pro mé levé chodidlo na toto chodidlo namazal a pečlivě vetřel do kůže. Pak mě postupně nechal natřít vnitřní část levé nohy, genitálie, vnitřek pravé nohy a nakonec pravé chodidlo.

Postupoval jsem podle instrukcí. Mast byla chladná a byla výrazně cítit. Když jsem se namazal, vstal jsem. Cítil jsem v nose její pach. Byl tak ostrý, že mě skoro dusil, jako kdybych vdechoval nějaký plyn. Zkusil jsem dýchat ústy a chtěl donu Juanovi něco říct. Nešlo to.

Don Juan mě pozoroval. Pokročil jsem k němu. Nohy jsem měl jako z gumy a zdály se mi dlouhé, strašně dlouhé. Udělal jsem další krok. Moje kolena pružila jako tyč pro skok o tyči. Trásla se, vibrovala a pružně se houpala. Pokračoval jsem dopředu. Pohyb mého těla byl pomalý a třaslavý. Jako kdybych se otřásal nahoru a dopředu. Podíval jsem se dolů a spatřil dona Juana, jak sedí dole, hluboko pode mnou. Setrvačností mě přinutila udělat ještě jeden krok, delší a pružnější než ten předchozí. A pak jsem vzletěl. Pamatuji se, že jsem ještě jednou klesnul. Odrazil jsem se nohama, skočil dozadu a klouzal po zádech. Nad sebou jsem viděl temnou oblohu a oblaka,

kteřá mě mýjela. Mrsknul jsem tělem tak, abych viděl dolů. Spatřil jsem temný masiv hor.

Pohyboval jsem se obrovskou rychlostí. Moje ruce byly nepohyblivé a přitisknuté k tělu. Pohyb jsem řídil hlavou. Když jsem ji zaklonil, točil jsem se ve vertikálních kruzích. Směr jsem měnil vykláněním hlavy do stran. Takovou svobodu a svižnost jsem ještě nikdy předtím nezažil. Nádherná tma ve mně vzbudila pocit smutku, nebo snad touhy. Bylo to, jako kdybych konečně našel místo, kam patřím — temnotu noci. Zkoušel jsem se dívat kolem, ale cítil jsem jen, že noc je klidná, ale přesto naplněná velikou mocí.

Najednou jsem věděl, že je čas vrátit se dolů. Jako kdybych dostal rozkaz, který jsem musel poslechnout. Začal jsem klesat jako přičrsko, které se kývá ze strany na stranu. Z tohoto pohybu se mi dělalo nevolno. Byl pomalý a nárazový, jako kdybych byl stahován kladkovým strojem. Čhtělo se mi zvracet. Hlava mi třetřtla strašnou bolestí. Obklopila mě jakási černota. Plně jsem si uvědomoval, jak se v ní vznáším.

Pak si vzpomínám až na chvíli, kdy jsem se probouzel. Byl jsem ve svém pokoji v posteli. Posadil jsem se. Vize mého pokoje se rozplynula. Postavil jsem se. Byl jsem nahý! Z toho, jak jsem vstal, se mi opět udělalo nevolno.

Poznal jsem několik orientačních bodů. Byl jsem asi půl míle od domu dona Juana, poblíž místa, kde rostly jeho rostliny. Náhle se všechno vyjasnilo a já pochopil, že se musím vrátit do jeho domu a jít celou cestu nahý. To, že jsem byl nahý, pro mě představovalo velkou psychickou zátěž, ale nebylo tu nic, co by mi pomohlo ten problém vyřešit. Myslel jsem na to, že bych si udělal jakousi košili ze zelených větví, ale bylo to pošetilé a navíc se blížilo ráno, protože na obloze už svítalo. Zapomněl jsem na to, že je mi špatně a že se mi chce zvracet a vydal jsem se zpátky k domu. Byl jsem posedlý strachem z toho, že mě někdo uvidí. Rozhlížel jsem se po lidech i psech. Zkoušel jsem běžet, ale malé ostré kameny zraňovaly má chodidla. Šel jsem pomalu. Už se rozednilo. Najednou jsem spatřil někoho jít vzhůru po cestě a skočil jsem za křoví. Moje situace se mi zdála strašně rozporná. Před chvílí jsem prožíval neuvěřitelné potěšení a štěstí z letu a hned na to se schovávám, zahánben vlastní nahotou. Přemýšlel jsem o tom, že skočím na cestu a vši silou proběhnu kolem člověka, který se blížil. Myslel jsem si, že ho to tak zarazí, že budu pryč, než si uvědomí, že kolem

nej proběhl nahý člověk. Přemýšlel jsem o tom, ale neodvážil jsem se toho.

Osoba, která šla po cestě, byla už u mě a zastavila se. Slyšel jsem, že na mě volá. Byl to don Juan a nesl moje šaty. Když jsem si je navlékal, díval se na mě a smál se. Smál se tak moc, že jsem se k němu nakonec připojil.

Ještě týž den, v pátek 5. července pozdě odpoledne, mě don Juan požádal, abych mu vyprávěl vše, co jsem zažil. Vyprávěl jsem mu všechno tak podrobně, jak jsem byl jenom schopen.

„Druhá porce čertovy buřiny se používá k létání,“ řekl, když jsem skončil. „Mast sama o sobě nestačí. Můj dobrodinec říkával, že je to kořen, co dává moudrost a směr, a že to on způsobuje létání. Až se víc naučíš a poletíš víckrát, začneš všechno vidět naprosto ostře. Můžeš pak letět vzduchem stovky mil, abys spatřil, co se děje na kterémkoliv místě, které si vybereš, nebo abys uštědřil smrtelnou ránu svým vzdáleným nepřítelům. Až se s čertovou buřinou víc seznámíš, sama tě takové věci naučí. Například teď už tě sama naučila, jak měnit směr. Stejným způsobem tě naučí nepředstavitelné věci.“

„Jako například co, done Juane?“

„To ti nemohu říct. Každý člověk je jiný. Můj dobrodinec nikdy nevyprávěl o tom, co se naučil on sám. Řekl mi, jak mám postupovat, ale nikdy mi neřekl, co viděl. To je věc jenom toho, kdo to prožívá.“

„Ale já jsem vám řekl, co jsem prožil, done Juane.“

„Teď ano. Později už to říkat nebuděš. Až si vezmeš čertovu buřinu přistě, připravíš si ji sám a bude to u tvých rostlin. Protože tam přistaneš, tam u svých rostlin. Pamatuj si to. Proto jsem tě šel hledat ke svým rostlinám.“

Víc už neřekl a já usnul. Když jsem se večer probudil, byl jsem velmi svěží. Z nějakého důvodu jsem se cítil fyzicky velice dobře. Byl jsem šťasten a spokojen.

Don Juan se mě zeptal: „Líbilo se ti to v noci? Nebo tě to děsilo?“

Řekl jsem mu, že noc byla nádherná.

„A co bolest hlavy? Nebolela tě moc?“ zeptal se.

„Bolest byla stejně silná jako všechny ostatní zážitky. Byla to nejhorší bolest hlavy, jakou jsem kdy měl,“ řekl jsem.

„Odradí tě to od toho, abys znovu okusil moc čertovy buřiny?“

„Nevím. Teď nechci. Ale později možná budu chtít. Skutečně nevim, done Juane.“

Chtěl jsem se ho zeptat na jednu věc. Věděl jsem, že by se vyhnul odpovědi, a tak jsem čekal, až se k tématu vrátí sám. Čekal jsem celý den. Nakonec jsem se ho před svým odjezdem musel zeptat sám. „Skutečně jsem letěl, done Juane?“

„Tak jsi mi to řekl. Nebo ne?“

„Já vím, done Juane. Zajímá mě, jestli moje tělo letělo. Vznel jsem se jako pták?“

„Pořád se ptáš na věci, na které ti nemohu odpovědět. Letěl jsi. Na to se používá druhá porce čertovy buřiny. Když si ji vezmeš víckrát, naučíš se dokonale létat. Není to jednoduchá věc. S pomocí druhé porce čertovy buřiny člověk *létá*. To je vše, co ti k tomu můžu říct. To, co chceš vědět, nedává žádný smysl. Ptáci létají jako ptáci a člověk, který si vezme druhou porci čertovy buřiny, letí jen tak (*el enyerbado vuelá así*).“

„Jako létají ptáci? (*Así como los pájaros?*)“

„Ne. Letí jako člověk, který si vzal čertovu buřinu (*No, así como los enyerbados.*)“

„Takže jsem doopravdy neletěl, done Juane. Letěl jsem jenom ve své představě. Kde bylo moje tělo?“

„V křoví,“ odpověděl stroze, ale vzápětí se rozesmál. „S tebou je ta potíž, že věcem rozumíš jen z jednoho pohledu. Myslíš si, že lidé nelétají, a přesto *brujó* může během několika vteřin proletět tisíc mil, aby se podíval, co se kde děje. Nebo aby svým vzdáleným nepřítelům uštědřil smrtelný úder. Takže letí, nebo neletí?“

„Podívejte, done Juane. Vy a já jsme různě zaměřeni. Předpokládejme, v rámci této debaty, že by některý z mých spolupůzáků byl při tom, když bych si vzal čertovu buřinu. Viděl by mě letět?“

„Zase se ptáš coby kdyby... nemá cenu takhle uvažovat. Kdyby si tvůj přítel, nebo kdokoliv jiný, vzal druhou porci čertovy buřiny, nemůže neletět. No, a kdyby se na tebe koukal, tak by buď viděl, že letíš, nebo neviděl. To by záleželo na něm.“

„Ale já mám na mysli tohle, done Juane. Když se spolu díváme na letícího ptáka, oba souhlasíme s tím, že letí. Kdyby se tedy dva mí spolupůzáci minulou noc dívali na mě, jak letím, souhlasili by oba, že letím?“

„No, možná ano. Souhlasíš s tím, že ptáci létají, protože jsi je viděl létat. Létání je u ptáků běžná věc. Ale už bys nesouhlasil se spoustou věcí, které ptáci dělají, protože jsi je nikdy nic takového dělat nevi-

děl. Kdyby tvoji přátelé věděli, že lidé po čertově buřině létají, oba by souhlasili.“

„Řekněme to ještě jinak, done Juane. Chci říct, že kdybych se včera řetězem připoutal ke skále, stejně bych byl letěl, protože moje tělo s tím létáním nemělo nic společného.“

Don Juan se na mě nevěřícně zadíval. „Kdyby ses připoutal ke skále, obávám se, že bys musel vzlétnout i se skálou na řetězu.“

Nasbírání všech ingrediencí, ze kterých se směs ke kouření skládala, a jejich příprava tvořily roční cyklus. První rok mě don Juan celou proceduru naučil. V prosinci 1962, kdy začínal další roční cyklus, mi už don Juan jenom radil. Sám jsem nasbíral všechny ingredience, sám je připravil a uložil na další rok.

V prosinci 1963 jsem začal potřetí. Don Juan mi ukázal, jak smíchat sušené ingredience, které jsem nasbíral před rokem. Směs na kouření dal do malého koženého sáčku a znovu jsme se vydali na cestu, abychom nasbírali vše potřebné na další rok.

Během roku, který mezi oběma sběrnými cestami uplynul, se don Juan o „malém kouří“ zmínil jen zřídkakdy. Nicméně, kdykoliv jsem ho navštívil, musel jsem dýmku podržet v rukou a při dodržení pravidel se s ní dále sblížovat. Předával mi ji do rukou jen postupně. Vyžadoval ode mě absolutní soustředění a dával mi velmi jasné pokyny. Trval na tom, že upuštění dýmky při předávání způsobí jeho či moji smrt.

Jakmile jsme ukončili třetí cyklus sběru a přípravy ingrediencí, začal don Juan poprvé v tomto roce mluvit o kouří jako o spojenci.

Pondělí, 23. prosince 1963

Nasbírali jsme do směsi jisté žluté květy a vraceli se zpátky domů. Patřily mezi nezbytné přísady. Zmínil jsem se donu Juanovi o tom, že jsme letos při sbírání nedodržovali stejné pořadí jako loni. Don Juan se smál a řekl, že kouř není tak náladový a nedůtklivý jako čertova buřina. Pro kouř je pořadí sběru nepodstatné. Důležité je jen to, aby člověk, který směs používá, byl pečlivý a přesný.

Zeptal jsem se dona Juana, co si počneme se směsí, kterou připravil on a kterou mi předal. Odpověděl, že je moje a že ji musím co

nejdříve použít. Ptal jsem se, kolik je jí na jedno použití zapotřebí. Váček, který mi předal, obsahoval ve srovnání s malým standardním balíčkem tabáku zhruba trojnásobné množství směsi. Don Juan odpovídal, že celé množství musí vystačit na rok, ale kolik toho vykouřím najednou, to že záleží jenom na mně.

Chtěl jsem vědět, co se stane, pokud celý váček nevypotřebuji. Don Juan řekl, že se nestane nic, že kouř od člověka nic nepožaduje. On sám už nepotřebuje kouřit, ale přesto směs každý rok připravuje. Pak se opravil a řekl, že jen zřídka kdy potřebuje kouřit. Ptal jsem se ho, co dělá s nepoužitou směsí, ale neodpověděl mi. Řekl jen, že po roce už směs není dobré používat.

V tomto bodě jsme se dostali do sporu. Svě otázky jsem neformuloval přesně a odpovědi dona Juana mě mátlý. Chtěl jsem vědět, zda směs po roce ztratí své halucinogenní vlastnosti nebo svou moc a zda tím tedy vzniká potřeba ročního cyklu. On ale tvrdil, že směs svou moc neztratí nikdy. Řekl, že člověk jí prostě po roce už nepotřebuje, protože si připravil novou dávku. Té staré se musí určitým způsobem zbavit. Jakým, to mi don Juan prozatím sdělit odmítl.

Úterý, 24. prosince 1963

„Vy jste, done Juane, říkal, že už skoro nikdy nepotřebujete kouřit.“

„Ano. Protože kouř je můj spojenec, kouřit už nepotřebuju. Mohu ho zavolat kdekoliv a kdykoliv.“

„Chcete tím říct, že za vámi přijde i bez kouření?“

„Budu toho říct, že k němu mám volný přístup.“

„Buď toho schopen i já?“

„Jestliže se ti podaří udělat z něj svého spojence, tak budeš.“

Úterý, 31. prosince 1963

Ve čtvrtek 26. prosince jsem zažil své první zkušenosti s kouřem, spojencem dona Juana. Celý den jsem vozil dona Juana po okolí a pomáhal mu s nákupy. Domů jsme se vrátili pozdě odpoledne. Zmínil jsem se, že jsme přes den nic nejedli. Dona Juana to nezajímalo. Místo toho začal vykládat o tom, co je důležité, chce-li se člověk seznámit s kouřem. Řekl mi, že to musím sám zkusit, abych zjistil, jak důležitý spojenec kouř je.

Aniž by mi dal možnost cokoliv říct, oznámil mi, že pro mě teď

hned zapálí dýmku. Snažil jsem se ho zadržet a namítal jsem, že se domnívám, že ještě nejsem dost připraven, že jsem si ještě na dotyk dýmky nezvykl. Don Juan opáčil, že už mi mnoho času na učení nezbyvá a že musím dýmku okusit co nejdříve. Vytáhl dýmku ze sáčku a hladil ji. Seděl jsem proti němu na podlaže a zoufale jsem se snažil, aby se mi udělalo špatně a abych omdlel. Byl bych udělal cokoliv, abych ten nevyhnutelný krok oddálil.

V pokoji už byla tma. Don Juan zapálil petrolejku a postavil ji do kouta. Světlo petrolejky jsem většinou vnímal jako příjemnou polotmu, jako uklidňující žlutou záři. Dnes se mi její světlo zdálo slabé, nezvykle načervenalé a šlo mi na nervy. Aniž sňal váček z krku, rozvázal don Juan tkaničku, která ho uzavírala. Strčil dýmku za košili a přiblížil jí k váčku. Pak do ní nasypal trochu směsi. Řekl mi, abych celou proceduru sledoval, a upozornil mě, že pokud by takto trochu směsi nasypal vedle, spadne mu jenom za košili.

Naplnil hlavičku dýmky do dvou třetin a zavázal váček jednou rukou. V té druhé držel dýmku. Vytáhl malý hliněný talířek, podal mi ho a řekl mi, abych z ohniště venku přinesl pár uhlíků. Šel jsem za dům a nabral pár uhlíků z pícky z nepalovaných cihel. Spěchal jsem zpátky do domu. Cítil jsem hlubokou úzkost, jakousi zlou předtuchu.

Sedl jsem si k donu Juanovi a podal mu talířek. Podíval se na něj a chladně poznamenal, že uhlíky jsou příliš velké. Potřebuje menší, které by se vešly dýmce do hlavičky. Šel jsem zpátky k píce a pár jich přinesl. Don Juan vzal talířek s novými oharky a postavil ho před sebe. Seděl s nohama zkříženými a zastrčenýma pod sebe. Podíval se na mě postranním pohledem a pak přiblížil bradu skoro až k talířku. Dýmku držel v ruce levé. Pravičkou rychlým pohybem uchopil žhavý uhlík a vsunul ho do dýmky. Pak se posadil rovně a uchopil dýmku oběma rukama. Dal si náustek do úst a třikrát potáhl. Natáhl ruce ke mně a hlasitým šepotem mi poručil, abych uchopil dýmku oběma rukama a kouřil.

Okamžitě mě napadlo, abych dýmku odmítl a utekl pryč. Ale don Juan opakoval, stále šeptem, abych si dýmku vzal a kouřil. Podíval jsem se na něj. Jeho oči se do mě zavrtaly. Ale jeho pohled byl přátelský a plný úcty. Došlo mi, že rozhodnutí už padlo dávno, a teď už mi nezbyvá než poslechnout.

Převzal jsem dýmku a málem ji upustil. Byla horká. Velice opatrně

jsem ji vsunul do úst, protože jsem se bál, že její žár bude pro mé rty nesnesitelný. Žádné teplo jsem však necítil.

Don Juan mi řekl, abych potáhl. Kouř mi pronikl do úst a začal tam kroužit. Byl velmi těžký. Měl jsem pocit, že mám ústa plná těsta. Napadlo mě to přesto, že jsem nikdy žádné těsto v ústech neměl. Kouř mimoto chutnal trochu jako mentol a já cítil, jak uvnitř úst chladí. „Ještě! Ještě!“ slyšel jsem šeptat dona Juana. Cítil jsem, jak mi kouř sám od sebe proniká do celého těla. Už jsem nepotřeboval povzbuzování dona Juana. Mechanicky jsem potahoval sám.

Náhle se don Juan natáhl a vzal mi dýmku z rukou. Jemně vyklopil zbytek z hlavičky na talířek s uhlíky. Potom si naslinil prst a dočista s ním vnitřek hlavičky vytřel. Několikrát profoukl troubel a pak zabalil dýmku zpátky do obalu. Pozoroval jsem ho.

Když don Juan dokončil očistu dýmky a odložil ji, znovu se na mě podíval. Teprve teď jsem si uvědomil, že celé moje tělo je necitelné, mentolové. Tvář jsem měl těžkou a čelisti mě bolely. Ústa jsem neudržel zavřená a přesto mi z nich nevytékaly žádné sliny. Měl jsem v nich sucho, až to páliło, ale žízeň jsem neměl. Všude v hlavě jsem cítil zvláštní žár. Žár, který byl chladný. Kdykoliv jsem vydechl, dech mě pálił v nosních dírkách a na horním rtu. Ale nepálił mě horkem, pálił jako kus ledu.

Don Juan seděl vedle mě napravo. Nehýbal se a oběma rukama držel dýmku v obalu u země. Vypadalo to, jako by ji tam musel přidržovat silou. Ruce mi ztěžkly. Paže mi klesaly a vytahovaly mi ramena. Teklo mi z nosu. Otřel jsem si to rukou a horní ret byl pryč. Otřel jsem si tvář a ta zmizela. Rozpouštěl jsem se. Měl jsem pocit, že se celý rozpouštím. Vyskočil jsem a snažil se něčeho chytit. Čehokoliv, o co bych se opřel. Obešla mě hrůza, jakou jsem nikdy nezažil. Držel jsem se trámu, který se tyčil uprostřed pokoje. Chvilí jsem tak stál a pak jsem se podíval na dona Juana. Stále seděl bez hnutí, držel dýmku a díval se na mě.

Můj dech byl bolestivě horký. Zakuckával jsem se. Naklonil jsem hlavu, abych si ji opřel o sloup, ale zřejmě jsem ho minul. Má hlava pokračovala v pohybu, aniž by se o cokoliv zarazila. Zastavil jsem ji až já sám, těsně nad podlahou. Vytáhl jsem se nahoru. Sloup stál přímo před mýma očima. Znovu jsem se pokusil opřít si o něj hlavu. Snažil jsem se sledovat, co se to děje a nechal jsem oči otevřené. Sloup byl už jen pár palců od mého čela, ale když se k němu hlava

přiblížila, měl jsem naprosto podivný pocit. Zdálo se mi, že jím prošla skrz.

V zoufalé snaze najít racionální vysvětlení jsem vymyslel hypotézu, že mé oči mění vzdálenost, a že přestože já sloup vidím přímo před sebou, je ve skutečnosti několik stop vzdálen. Přišel jsem na logický a racionální způsob, jak to ověřit. Začal jsem kolem trámu pomalu kroužit malými krůčky. Tímto způsobem vytvořím kruh tak pět stop v průměru. Je-li trám skutečně deset stop vzdálen, ocitne se v jeden okamžik za mými zády. Domníval jsem se, že trám najednou zmizí z mého zorného pole, protože bude schován za mnou.

Pokračoval jsem v obcházení trámu, ale ten zůstával stále před mýma očima. V zoufalství jsem po něm hrábnul oběma rukama, ale ruce jím prošly skrz naskrz. Chytil jsem jen vzduch. Znovu jsem se pokoušel odhadnout vzdálenost mezi mýma očima a trámem. Odhadl jsem ji nejvýš na tři stopy. To jest, mé oči mi říkaly, že jsou to tři stopy. Hrál jsem si chvíli s hloubkou ostrosti, kýval hlavou ze strany na stranu a zaostřoval oči střídavě na sloup a na pozadí. Pořád mi vycházelo, že trám je přímo přede mnou a nemůže být dál než tři stopy. Vztáhl jsem ruce, abych si chránil hlavu a vyrazil jsem celým tělem vpřed. Výsledek byl stejný. Prošel jsem trámem a navíc jsem tentokrát upadl na podlahu. Zase jsem vstal. To vstávání, to byla asi ta nejpodivnější věc, jakou jsem tu noc zažil. Prostě jsem vstal tím, že jsem na to pomyslel. Nepoužil jsem svaly a kostru tak, jak jsem tomu byl normálně zvyklý, protože jsem je vůbec neovládal. To jsem pochopil v tu chvíli, kdy jsem upadl na zem. Ale trám mě zajímal natolik, že jsem se zcela reflexivně postavil, ovšem pouze pomocí mysli. Než jsem si uvědomil, že se nemohu hýbat, už jsem stál.

Volal jsem na dona Juana, aby mi pomohl. V jednu chvíli jsem zoufale křičel ze všech sil, ale don Juan se ani nepohnul. Jen se na mě stále pokradmo díval, jako kdyby na mě nechtěl pohlédět přímo. Vykročil jsem k němu. Ale místo kroku dopředu jsem se skácel nazad a upadl na stěnu. Věděl jsem, že jsem do ní musel udeřit vší silou zády, ale nic jsem necítil. Byl jsem zcela obklopen měkkou a houbovitou látkou — byla to stěna. Ruce jsem měl nataženy do stran a moje tělo se jakoby propadalo do zdi. Mohl jsem jenom hledět před sebe do pokoje. Don Juan mě pořád pozoroval, ale ani se nepohnul, aby mi pomohl. Vší silou jsem se snažil vyprostit tělo ze zdi, ale to se

jen propadalo hlouběji a hlouběji. Uprostřed nesmírné hrůzy jsem cítil, že se mi houbovitá stěna zavírá před tváří. Zkoušel jsem zavřít oči, ale nešlo to.

Nevím přesně, co bylo dál. Don Juan byl najednou přede mnou, jen kousek ode mě. Byli jsme v druhém pokoji. Viděl jsem stůl, hliněná kamna s ohněm a koutkem oka jsem rozeznával plot před domem. To vše jsem viděl velice jasně. Don Juan přinesl petrolejku a zavěsil ji na trám uprostřed stropu. Zkoušel jsem se ohlédnout na různé strany, ale mohl jsem se dívat jenom dopředu. Necítil jsem žádnou část svého těla, necítil jsem, jak dýchám. Ale moje myšlenky byly neobyčejně jasné. Byl jsem si plně vědom všeho, co se dělo přede mnou. Don Juan došel ke mně a jasnost myšlenek mě opustila. Něco ve mně se zastavilo. Neměl jsem žádně myšlenky. Viděl jsem dona Juana přicházet a nenáviděl jsem ho. Chtěl jsem ho roztrhat. Byl bych ho tehdy zabil, ale nemohl jsem se hýbat. Předtím jsem alespoň trochu cítil tlak v hlavě, ale ten teď zmizel. Jediné, co jsem cítil, byl strašný vztek na dona Juana. Viděl jsem ho jen několik palců od sebe. Chtěl jsem do něj zatít prsty a měl jsem pocit, že řvu. Něco ve mně se křečovitě napjalo. Slyšel jsem, jak na mě don Juan mluví. Měl jemný a uklidňující hlas a to mě potěšilo. Přišel ještě blíž a začal mi recitovat španělskou ukolébavku.

„Svatá Anno, proč to dítě pláče? Pro jedno jablíčko, které se ztratilo. Dám ti jedno. Dám ti dvě. Jedno pro chlapečka a jedno pro tebe. (Sentora Santa Anna, porque llora el niño? Por una manzana que se le perdió. Yo le daré una. Yo le daré dos. Una para el niño y otra para vos).“ Naplnilo mě teplo u srdce. Hlas dona Juana zněl jako vzdálená ozvěna. Přinášel zapomenuté vzpomínky z dětství.

Agrese, kterou jsem před chvílí cítil, zmizela. Zášť se proměnila v touhu — v sentimentální vztah k donu Juanovi. Řekl mi, že musím bojovat, abych neusnul. Nemám tělo, a tak se mohu proměnit v koliv, co budu chtít. Ustoupil zpátky. Oči jsem měl proti jeho, jako kdybych normálně stál před ním. Natáhl ke mně obě ruce a řekl mi, abych mezi ně vešel.

Buď jsem se pohnul dopředu já, nebo ke mně přišel don Juan blíž. Jeho ruce se skoro dotýkaly mých tváří — dotýkaly se mých očí, ale já jsem je necítil. Slyšel jsem, jak říká: „Pojď dovnitř, do mé hrudi.“ Cítil jsem, že ho pohlucuji. Bylo to stejné jak pronikání do houbovité hmoty, které jsem cítil předtím se stěnou.

Pak už jsem slyšel jen jeho hlas, který mi poroučel, abych se díval. Oči jsem měl očividně otevřeny, protože jsem viděl záblesky světla v rudém poli. Jak kdybych se díval do světla skrze zavřená oční víčka. Najednou se mi vrátily myšlenky. Vrátily se jako rychlá záplava obrazů — tváří, krajin. Scény se objevovaly a mizely bez jakýchkoliv souvislostí. Bylo to jako v rychlém snu, kde se představy střídají a přitom překrývají. Pak myšlenky zeslábly v počtu i intenzitě a po chvíli znovu zmizely. Zbyla jenom emoce, jenom pocit štěstí. Nerozeznával jsem žádné světlo, žádné tvary. Náhle mě něco vytáhlo. Zřetelně jsem cítil, že jsem zvedán. Byl jsem zcela volný a pohyboval jsem se s obrovskou lehkostí a rychlostí prostředím, které přimínalo vzduch nebo vodu. Plaval jsem jako úhoř, natahoval jsem se a kroutil, vznášel se nahoru a dolů, podle přání. Cítil jsem, jak kolem mě vane chladný vítr, a začal jsem klesat jako prírko tam a zpátky, dolů, dolů.

Sobota, 28. prosince 1963

Vzbudil jsem se včera pozdě odpoledne. Don Juan mi řekl, že jsem pokojně spal skoro dva dny. Hlava mě hrozně bolela. Napil jsem se vody a zvedl se mi žaludek. Byl jsem unaven, strašně unaven. Něco jsem snědl a znovu jsem usnul.

Dnes už se cítím zcela uvolněný. Povídal jsem si s donem Juanem o svých zkušenostech s „malým kouřem“. Myslel jsem, že bude chtít zase všechno slyšet a začal jsem podrobně od začátku, ale zastavil mě a řekl, že to není nutné. Řekl mi, že jsem vlastně nic neudělal, že jsem rovnou usnul, a tak není o čem mluvit.

„A co o tom, jak jsem se přitom cítil? To není důležité?“ nechtěl jsem se nechat odbýt.

„Ne. S kouřem ne. Později, až se naučíš cestovat, pak o tom budeme mluvit, až se naučíš, jak se dostat do věcí.“

„To se člověk skutečně dostane dovnitř do věcí?“

„Copak si to nepamatuješ? Vešel jsi do zdi a prošel jsi jí.“

„Myslel jsem, že jsem se pomátl.“

„Ne, nepomátl.“

„Choval jste se stejně jako já, done Juane, když jste poprvé kouřil?“

„Ne, nebylo to stejné. Každý jsme úplně jiný.“

„Jak jste se choval vy?“

Don Juan neodpověděl. Zeptal jsem se znovu jinými slovy. Ale odpověděl mi, že už si na tu první zkušenost nepamatuje a že to je jako ptát se rybáře, jak se cítil, když poprvé chytil rybu.

Řekl, že kouř je jako spojenec naprosto jedinečný a já mu připomněl, že i o Meskalitovi říkal, že je jedinečný. Namítl, že oba jsou jedineční, ale zároveň že patří každý jinam.

„Meskalito je ochránce, protože s tebou mluví a může řídit tvé činy,“ řekl. „Meskalito tě učí, jak správně žít. A můžeš ho spatřit, protože existuje mimo tebe. Na druhou stranu kouř, to je spojenec. Dá ti moc a změní tě, aniž by se ti zjevil. Nemůžeš s ním mluvit. Ale víš, že existuje, protože tě učiní lehkým jako vítr a odnese tě pryč. Přesto ho nikdy nespátíš. Nicméně je tu a poskytuje ti sílu, s jejíž pomocí jsi schopen uskutečnit ty nejužasnější věci, jako třeba putování bez těla.“

„Já jsem skutečně cítil, že nemám tělo, done Juane.“

„Také jsi ho neměl.“

„Chcete říct, že jsem skutečně neměl tělo?“

„No, a co si o tom myslíš ty?“

„Vlastně nevím. Mohu mluvit jenom o tom, jak jsem to cítil.“

„Ale tak je to se vši realitou, to je to, co cítíš.“

„Ale jak jste mě viděl vy, done Juane? Jak jsem se jevil vám?“

„Jak jsem tě viděl já, na tom nezáleží. To je jako s tím trámem. Cítil jsi, že tam není, a tak jsi ho obcházel, aby ses ujistil, že tam je. Ale když jsi po něm skočil, opět jsi zjistil, že tam není.“

„Ale vy jste mě viděl takového, jako jsem teď. Je to tak?“

„Ne. V žádném případě jsi nebyl stejný jako teď.“

„Pravda. To беру. Ale měl jsem tělo, ne? I když jsem ho necítil.“

„Ne, ksakru. Neměl jsi tělo, jaké máš teď.“

„Takže co se stalo s mým tělem?“

„Myslel jsem, že mi rozumíš. Kouř ti to tělo vzal.“

„Ale kam se podělo?“

„A proč bych to měl, k čertu, vědět já?“

Bylo to marné trvat na „racionálním“ vysvětlení. Řekl jsem donu Juanovi, že se nechci ani hádat ani klást pitomé otázky. Ale že když připustím, že jsem ztratil své tělo, ztratím i veškerou svou racionalitu.

Odpověděl mi, že jako obvykle přeháním a že jsem kvůli kouři nic neztratil a nikdy nic neztratím.

Úterý, 28. ledna 1964

Zeptal jsem se dona Juana, co si myslí o tom, dát okusit kouř každému, kdo by tu zkušenost chtěl zažít.

S nevolí prohlásil, že dát kouř komukoliv je to samé, jako ho rovnou zabít, protože by neměl nikoho, kdo by ho vedl. Poprosil jsem ho, aby mi to vysvětlil. Odpověděl, že já jsem naživu a mohu s ním mluvit jenom proto, že mě přivedl zpátky. Že znovu složil moje tělo. Bez něj bych se už neprobudil.

„Jak jste znovu složil moje tělo, done Juane?“

„Taky se to jednou naučís. Ale nejdřív se musíš naučit, jak složit sám sebe. Proto chci, aby ses naučil co nejvíce, dokud jsem tady já. Už jsi ztratil dost času tím, že ses ptal na hlouposti. Ale možná, že to není tvůj osud, poznat o kouři všechno.“

„No, a co mám tedy dělat?“

„Nechat kouř, aby tě naučil alespoň tolik, kolik se o něm naučit můžeš.“

„Kouř tedy také učí?“

„Samozřejmě, že učí.“

„Učí stejně jako Meskalito?“

„Ne. Není to učitel jako Meskalito. Neukazuje stejné věci.“

„Takže, co kouř učí?“

„Učí tě, jak zacházet s mocí, kterou ti poskytuje. A aby ses to naučil, musíš kouřit tak často, jak to jenom jde.“

„Váš spojenec mě velmi děsí, done Juane. Nebylo to podobné ničemu, co jsem kdy zažil. Myslel jsem, že jsem se zbláznil.“

Z nějakého důvodu tohle bylo to nejužasnější přirovnání, které mě napadlo. Díval jsem se na poslední zkušenost s kouřem i z hlediska zážitků s jinými halucinogeny. Jediné, co mě v té souvislosti znovu a znovu napadalo bylo, že kouř bere člověku zdravý rozum.

Don Juan moje srovnání odmítl a řekl, že to, co jsem cítil, byla nepředstavitelná moc kouře. Aby se člověk naučil s touto mocí zacházet, musí žít silný život. A to nejen v přípravném období, když se chystá na setkání s kouřem. Musí tak žít pořád. Řekl, že kouř má takovou sílu, že mu člověk může čelit zase jen silou. Jinak kouř rozmetá jeho život na kousky.

Zeptal jsem se dona Juana, zda kouř vyvolává stejné účinky u všech. Odpověděl, že kouř vyvolává přeměnu, ale ne u každého.

„Takže, co je hlavní důvod toho, že u mě kouř změnu způsobil?“ zeptal jsem se.

„Tohle je, myslím, velice hloupá otázka. Poslušně jsi následoval všechny požadované kroky. Pak na tom není nic tajemného, že tě kouř změnil.“

Znovu jsem se ho zeptal na svůj vzhled. Potřeboval jsem vědět, jak jsem vypadal, protože jsem nemohl snést představu stvoření bez těla, která se mi pomalu uhnízдила v hlavě.

Odpověděl, že se po pravdě bál se na mě dívat. Cítil se stejně, jako se musel cítit jeho dobrodinec, když poprvé kouřil on, don Juan.

„Bál jste se? Vzbuzoval jsem hrůzu?“ ptal jsem se.

„Nikdy předtím jsem neviděl nikoho kouřit.“

„Neviděl jste kouřit svého dobrodince?“

„Ne.“

„A sám sebe jste nikdy neviděl?“

„Jak bych mohl?“

„Mohl jste kouřit před zrcadlem.“

Neodpověděl. Jen se na mě podíval a potřásl hlavou. Znovu jsem se ho zeptal, jestli je možné se přitom podívat do zrcadla. Řekl, že to možné jistě je, ale že je to nesmyslné, protože člověk by pravděpodobně umřel strachem, když už nic jiného.

„Pak tedy člověk musí vypadat strašně,“ řekl jsem.

„Celý život jsem na to byl taky zvědav,“ řekl. „Přesto jsem se ani neptal, ani se nedíval do zrcadla. Ani jsem o tom nepřemýšlel.“

„A jak na to tedy mohu přijít?“

„Musíš počkat tak, jako jsem počkal já. Musíš počkat, až to budeš učit někoho jiného. Ovšem za předpokladu, že kouř zvládneš sám. Pak uvidíš, jak přitom člověk vypadá. To je pravidlo.“

„A co by se stalo, kdybych kouřil před fotoaparátem a vyfotil se přitom?“

„Nevím. Kouř by se patrně obrátil proti tobě. Ale zřejmě se ho nebojíš a myslíš si, že je úplně neškodný, když si s ním chceš tak zahrávat.“

Řekl jsem mu, že si s ním zahrávat nechci, ale že on sám mi předtím řekl, že kouř nevyžaduje přísná pravidla. Takže jsem si myslel, že by mu třeba nevadilo, kdyby člověk chtěl zjistit, jak při kouření vlastně vypadá. Don Juan řekl, že mluvil jen o tom, že kouř nevyžaduje tak přísné dodržování pořádku jako čertova buřina. Nicméně zdůraznil, že vyžaduje patřičný přístup a to že jsou jeho

pravidla, která je nutno dodržovat. Jako příklad uvedl, že indgence není nutno sbírat v určitém pořadí, ale je naprosto nutné dodržet množství každé z nich.

Ptal jsem se, jestli by vznikla nějaká škoda, kdybych ostatním lidem vyprávěl o svých zkušenostech. Odpověděl, že nesmím mluvit o složení směsi a o tom, jak se pohybovat a jak se vrátit. Na ostatním nezáleží.

Muselo to být už skoro na konci sezení, když zpěv náhle zesílil a všichni zpívali najednou. Uvědomoval jsem si, že něco nebo ně- kdo, kdo je venku z domu, chce vejít dovnitř. Nemohl jsem říct, zda zpěv slouží tomu, aby mu zabránil vrhnout dovnitř, nebo zda ho má naopak přilákat.

Byl jsem jediný, kdo neměl svou vlastní píseň. Zdálo se mi, že po mně všichni tázavě pokukují, zvláště pak mladší muži. Cítil jsem se zahanben a zavřel jsem oči.

Zjistil jsem, že se zavřenýma očima daleko lépe vnímám, co se děje. Tato skutečnost mě zcela zaujala. Zavřel jsem oči a před sebou jsem viděl účastníky sezení. Otevřel jsem oči a obraz se nezměnil. Okolí se neměnilo, ať jsem měl oči otevřené nebo zavřené.

Náhle všechno zmizelo, nebo se rozpadlo, a místo toho se objevila antropomorfní figura, podobná Meskalitovi, kterého jsem spatřil před dvěma roky. Seděl opodál a byl ke mně obrácen profilem. Uprně jsem na něj hleděl, ale on se na mě nepodíval, ani jednou se neotočil.

Myslel jsem si, že dělám něco špatně. Něco, co ho nutí udržovat odstup. Vstal jsem a šel k němu, abych se ho na to zeptal. Ale můj pohyb obraz narušil. Ten začal blednout a pod ním se objevily postavy účastníků ceremonie. Opět jsem slyšel hlasité a naléhavé zpívání.

Odešel jsem do blízkých křovisek a chvíli se procházel. Všechno bylo jasně vidět. Uvědomil jsem si, že vidím potmě, ale tentokrát to nebylo tak důležité. Důležité bylo zjistit, proč se mi Meskalito vyhýbá.

Vrátil jsem se, abych se připojil ke skupině, a právě když jsem vcházel, uslyšel jsem hluk a pocítil otřesy. Země se zachvěla. Byl to stejný hluk, jaký jsem zaslechl v údolí s peyotlem před dvěma roky.

Rozběhl jsem se znovu ke křoviskům. Věděl jsem, že je tam Meskalito a že ho musím najít. Ale nenašel jsem ho. Čekal jsem tam až do rána a připojil se k ostatním těsně před koncem ceremonie.

Třetí den proběhl stejně jako oba předešlé. Nebyl jsem unaven, ale odpoledne jsem spal.

V sobotu 5. září večer vedoucí muž zahájil opět cyklus svou písní. Během tohoto sezení jsem si vzal jen jednu hlavičku a písně jsem ani neposlouchal. Vlastně jsem tomu, co se děje kolem, nevěnoval žádnou pozornost. Od prvního okamžiku se celé moje bytí plně soustře-

Moje poslední zkušenost s Meskalitem představovala čtyři setkání během čtyř po sobě následujících dnů. Don Juan nazýval tuto peyotlovou ceremonii *mitote*. Byla určena pro *peyoteros* a jejich učně. Byli tam ještě dva starší muži ve věku dona Juana, z nichž jeden ceremonii řídil, a pět mladších mužů včetně mě.

Ceremonie se uskutečnila poblíž texaských hranic v mexickém státě Chihuahua. Spočívala v tom, že noc byla věnována zpěvu a žvýkání peyotlu. Přes den zúčastněné ženy, které se v noci zdržovaly mimo oblast ceremonie, přinášely mužům vodu a pouze symbolickou dávku rituálního jídla.

Sobota, 12. září 1964

Během čtvrtka, 3. září, první noci ceremonie, jsem měl osm hlaviček peyotlu. Nijak na mě nezapůsobily a jestliže ano, tak velice slabě. Většinu noci jsem měl oči zavřené. Cítil jsem se tak mnohem lépe. Nicméně jsem neusnul, ani jsem nebyl unaven. Na samém konci noci byl zpěv úžasný. Byl jsem povznesen a chtělo se mi plakat, ale pak píseň skončila a pocit zmizel.

Všichni jsme vstali a vyšli ven. Ženy nám daly vodu. Muži vůbec nemluvili, ale ženy se bavily a uchichtávaly po celý den. Rituální jídlo se podávalo v poledne. Tvořila ho vařená kukuřice.

Druhé sezení začalo při západu v pátek, 4. září. Muž, který sezení řídil, zazpíval svou peyotlovou píseň a cyklus písní a žvýkání peyotlu začal znovu. Skončil ráno, kdy každý, v unisonu s ostatními, zpíval svou vlastní píseň.

Když jsem vyšel ven, nebylo tam už tolik žen, jako minulý den. Někdo mi dal vodu, ale tou dobou mě už okolí příliš nezajímalo. Opět jsem měl osm hlaviček, ale tentokrát byl účinek jiný.

dilo na jednu věc. Cítil jsem, že k tomu, abych se mohl cítit dobře, mi něco strašně důležitého chybí.

Zatímco ostatní muži zpívali, požádal jsem velmi nahlas Meskalita, aby mě píseň naučil. Moje prosba se mísila s hlasitým zpěvem ostatních. Okamžitě jsem v uších uslyšel nápěv. Obrátil jsem se k ostatním zády a naslouchal. Slova i nápěv zněly znovu a znovu a já jim naslouchal, dokud jsem se je nenaucil zpaměti. Byla to dlouhá písnička ve španělštině. Pak jsem ji několikrát zazpíval skupině. Brzy se mi v uších ozval další nápěv. Do rána jsem obě písničky zazpíval nesčetněkrát. Cítil jsem se jako nový a sebejistý.

Poté, co jsme dostali vodu, mi don Juan podal batoh a všichni jsme vyrazili do kopců. Byl to dlouhý a namáhavý pochod až na nízkou stolovou horu. Spatřil jsem tam několik rostlin peyotlu. Ale z nějakého důvodu se mi nechtělo se na ně dívat. Poté, co jsme přešli náhorní plošinu, skupina se rozdělila. My s donem Juanem jsme se vrátili a cestou sbírali hlavičky peyotlu. Počínali jsme si přitom stejně, jako když jsem mu se sběrem pomáhal poprvé.

Vrátili jsme se 6. září pozdě odpoledne. Vedoucí stařec opět večer otevřel cyklus. Nikdo neřekl ani slovo, ale mně bylo naprosto jasné, že to je poslední sezení. Tentokrát stařec zazpíval jinou píseň. Kolem šel vak s nově nasbíranými hlavičkami peyotlu. Bylo to poprvé, co jsem peyotl okusil čerstvý. Byl dužnatý, ale žvýkat ho bylo velmi namáhavé. Připomínal tvrdé, zelené ovoce. Ve srovnání se sušeným peyotlem chutnal ostřeji a víc hořce. Cítil jsem, že čerstvý peyotl je daleko živější.

Rozžvýkal jsem čtrnáct hlaviček. Počítal jsem je pečlivě. Ještě jsem nedokončil poslední, když jsem uslyšel charakteristické burácení, které oznamovalo přítomnost Meskalita. Všichni začali okamžitě freneticky zpívat a já věděl, že don Juan i ostatní uslyšeli hluk také. Zahnal jsem myšlenku, že to udělali jen aby mě podvedli a že ve skutečnosti začali zpívat na znamení, které jsem já nepostřehl.

V tomto okamžiku jsem pocítil, jak mě jediným vzedmutím obklopila moudrost. Předpoklad, se kterým jsem si tři roky pohrával, se změnil v jistotu. Tři roky mi trvalo, než jsem pochopil, nebo spíše než jsem objevil, že ať už se v kaktusu *Lophophora williamsi* skrývá cokoliv, nepotřebuje mě to k tomu, aby to existovalo jako entita. Existovalo to samo o sobě a bylo to všude kolem. Věděl jsem to.

Horečně jsem zpíval, až už jsem najednou nemohl tvořit slova. Moje písničky byly jakoby uvnitř mého těla a nekontrolovatelně se

mnou třásl. Musel jsem jít ven a najít Meskalita, jinak bych vybuchl. Kráčel jsem k peyotlovému poli a stále jsem zpíval své písně. Věděl jsem, že jsou to moje osobní písně a že jsou nezpochybnitelným důkazem mojí jedinečnosti. Cítil jsem všechny své kroky. Duněly o zem a jejich ozvěna vzbuzovala nepopsatelnou euforii z toho, že jsem člověk.

Každá z rostlinek peyotlu v poli svítila modravým, mihotavým světlem. Jen jedna svítila jasně. Posadil jsem se před ni a zazpíval jí svou píseň. Jak jsem zpíval, z rostliny vyšel Meskalito ve stejné, člověku podobné formě, kterou už jsem znal. Podíval se na mě. Na to, jakou mám povahu, jsem mu zpíval s nezvyklou směrností. Zazněl zvuk fléten nebo větru a známé hudební vibrace. Zdálo se, že říká totéž, co mi řekl před dvěma roky: „Co si přeješ?“

Promluvil jsem velice nahlas. Rekl jsem, že vím, že mému životu a činnosti něco chybí, ale že nemohu přijít na to, co to je. Prosil jsem ho, aby mi řekl, co mi chybí, a také aby mi řekl své jméno, abych ho mohl v případě potřeby zavolat. Podíval se na mě, protáhl ústa k mému uchu jako trumpetku a řekl mi své jméno.

Najednou jsem uprostřed peyotlového pole spatřil stát svého otce. Ale peyotl zmizel a otec stál u starého domu, u domu mého dětství. Stáli jsme spolu pod fíkovníkem. Objal jsem otce a rychle jsem mu říkal všechno, co jsem mu nebyl nikdy schopen říct. Každá moje myšlenka byla jasně formulovaná a mířila do černého. Jako kdybychom měli málo času a já musel říct všechno najednou. Říkal jsem mu ohromující věci o tom, co k němu cítím, věci, které bych za normálních okolností nikdy nevyslovil.

Otec nemluvil. Jenom naslouchal a pak byl odtážen, nebo odsát pryč. Byl jsem zase sám. Plakal jsem smutkem a z výčitek svědomí.

Znovu jsem šel peyotlovým polem a volal Meskalita jménem, které mě naučil. Ze zvláštního světla, které zářilo jako hvězda na rostlině peyotlu, se něco vynořilo. Byl to protáhlý světelný předmět — hůlka světla dlouhá jako člověk. Na okamžik ozářila celé pole intenzivním žlutým či jantarovým světlem. Pak zapálila celou oblohu nad námi a vytvořila majestátnou a slavnostní scénu. Myslел jsem, že oslepnu, budu-li se dívat dál. Přikryl jsem si oči a zabořil hlavu do paží.

Měl jsem jasnou představu, že mi Meskalito poručil sníst ještě jednu hlavičku. Myslел jsem si: „Nemohu, nemám žádný nůž, abych ji uřízl.“

„Sněž ji rovnou ze země,“ sdělil mi znovu tím podivným způsobem.

Lehl jsem si na břicho a začal žvýkat vršek rostliny. Zažehla mě. Naplnila každý kousek mého těla teplem a otevřeností. Všechno bylo živé. Všechno bylo vypracováno do úžasných a složitých detailů a přesto bylo vše tak jednoduché. Byl jsem všude. Mohl jsem se dívat nahoru, dolů i kolem sebe a to vše současně.

Tento pocit trval dost dlouho na to, abych si ho plně uvědomil. A pak se změnil ve sklíčovající strach, který se sice neobjevil náhle, ale přesto dost rychle. Nejdříve úžasný svět ticha rozpolitily ostré zvuky, ale toho jsem si ještě tolik nevnímal. Pak se ale zvuky slily a byly stále hlasitější, jakoby se stahovaly kolem mě. Pomalu jsem ztrácel pocit, že se vznáším v nerozděleném, neosobním a nádherném světě. Hluk se změnil v gigantické kroky. Něco obrovského dýchalo a kroužilo kolem mě. Domníval jsem se, že mě to chce ulovit.

Utekli jsem a schoval se pod balvanem. Odtamtud jsem se snažil zjistit, co to po mně jde. V jednom okamžiku jsem vylezl z úkrytu, abych se podíval a můj pronásledovatel, ať už to bylo cokoliv, na mě zaútočil. Vypadalo to jako mořská chaluha a skočilo to na mě. Myslel jsem, že mě svou váhou rozmačká, ale její hmota kolem mě vytvořila malou dutinu či jeskyňku. Viděl jsem, že chaluha nepokryla zem kolem mě souvisle, ale nechala pod balvanem volný prostor. Začal jsem se pod něj soukat. Spatřil jsem, jak z chaluhy odkapávají obrovské kapky nějaké tekutiny. „Věděl“ jsem, že je to trávicí tekutina, která mě má rozpustit. Jedna kapka zasáhla moji ruku. Zkusil jsem otřít kyselinu zemí a pak jsem ruku naslinil. Mezitím jsem se pořád snažil zahrabat se hlouběji. V jednom okamžiku jsem se skoro vypařil. Táhlo mě to ke světlu. Myslel jsem si, že mě řasa už rozpustila. Jen neztělně jsem rozeznával světlo, které bylo stále jasnější. Zdálo se, že se tlačí zpod země, a nakonec vybuchlo ven. Viděl jsem, jak zpoza hory vychází slunce.

Pomalu jsem znovu nabýval smysly. Ležel jsem na břiše s bradou na složených pažích. Rostlina peytołu přede mnou znovu začala zářit a než jsem mohl uhnout očima, podlouhlé světlo se znovu vynořilo. Vznoslo se nade mě. Posadil jsem se. Světlo se s klidnou silou dotklo celého mého těla a odkulilo se z dohledu.

Běžel jsem celou cestu k domu, kde byli ostatní muži. Všichni jsme se vrátili do města. S donem Juanem jsme zůstali ještě jeden den u Roberta, muže, který vedl peytołovou ceremonii. Celou tu dobu

jsem prospal. Když jsme odjížděli, přišli za mnou mladí muži, kteří se zúčastnili ceremonie se mnou. Jeden po druhém mě objali a plaše se usmáli. Každý z nich se představil. Bavil jsem se s nimi několik hodin o všem možném. O peytołové ceremonii nepadlo ani slovo.

Don Juan řekl, že je čas k odjezdu. Mladí muži mě znovu objali. „Vrať se,“ řekl jeden z nich. „Už teď na tebe čekáme,“ dodal druhý. Zvolna jsem odjížděl a snažil se pohledem vyhledat některého ze starších mužů. Nikdo z nich nebyl v dohledu.

Čtvrtek, 10. září 1964

Abych mohl vyprávět své zkušenosti donu Juanovi, musel jsem se na ně rozpomínat postupně, krok po kroku. Jen tak jsem na nic nezapomněl.

Dnes jsem mu vyprávěl všecko o mém posledním setkání s Meskalitem. Pozorně mě poslouchal až k místu, kdy mi Meskalito řekl své jméno. Tam mě přerušil.

„Teď už jsi sám za sebe,“ řekl. „Ochránce tě přijal. Odteď ti už nebudu moc platný. Už mi nemusíš vyprávět o svých zkušenostech s ním. Už znáš jeho jméno a ani jeho jméno, ani to, co s tebou dělá, už není pro cizí uši.“

Trval jsem na tom, že mu chci vyprávět všechny podrobnosti, protože jim sám nerozumím. Řekl jsem, že potřebuju jeho pomoc, abych si vyložil, co jsem to viděl. Odpověděl, že to dokážu sám a že čím dřív začnu myslet sám za sebe, tím líp pro mě. Odporoval jsem, že mě jeho mínění zajímá, protože udělat si vlastní mínění by mi trvalo strašně dlouho a nakonec ani nevím, jak s tím začít.

„Vezměte například písně. Co vlastně znamenají?“ řekl jsem.

„Na to můžeš přijít jenom ty sám,“ odpověděl. „Jak to já můžu vědět, co znamenají? Jenom ochránce ti to může vysvětlit, zrovna tak, jako tě je může naučit jenom on. Kdybych ti mohl říct, co znamenají, bylo by to, jako by ses naučil písně někoho jiného.“

„Co tím chcete říct, done Juane?“

„Když budeš poslouchat, jak lidé zpívají ochránčovy písničky, snadno poznáš podvod. Jenom písničky s duší jsou ty od něj, ty, které naučil on. Ostatní jsou jen napodobeniny písniček ostatních lidí. Lidé někdy dovedou až takhle podvádět. Zpívají píseň někoho jiného a ani nevědí, co ta píseň znamená.“

Řekl jsem, že jsem se ptal na to, k jakému účelu se písně používají.

Odpověděl, že písně, které jsem se naučil, slouží k zavolání ochránce a že když ho budu chtít zavolat, mám je vždy použít spolu se jménem. Později mě patrně Meskalito naučil jiné písničky, pro jiné účely.

Ptal jsem se ho, jestli si tedy myslí, že mě ochránce plně přijal. Smál se, jako by moje otázka byla pošetilá. Pak řekl, že ochránce jasně vyjádřil, že mě přijal a že chce, abych pochopil, že mě přijal, protože se mi zjevil jako světlo, a to dokonce dvakrát. Zdálo se, že na dona Juana udělalo veliký dojem to, že jsem světlo viděl dvakrát. Několikrát tento aspekt mého setkání s Meskalitem zdůraznil.

Řekl jsem mu, že nerozumím tomu, že je možné být ochránцем současně přijat a současně jim být poděšen.

Dlouhý čas neodpověděl. Zdál se být zmaten. Nakonec řekl: „Je to docela jasné. To, co chtěl, je tak jasné, že nechápu, proč tomu nerozumíš.“

„Je to pro mě všechno nerozumitelné, done Juane.“

„Chce to nějaký čas, aby se člověk naučil rozumět tomu, co Meskalito říká. Musíš o jeho lekcích přemýšlet tak dlouho, dokud jim neporozumíš.“

Pátek, 11. září 1964

Znovu jsem na dona Juana naléhal, aby mi pomohl interpretovat mé vize. Nějakou dobu se bránil. Pak začal mluvit tak, jakoby navazoval na nějaký předešlý hovor.

„Už je ti jasné, jak je hloupé se ptát, jestli je jako osoba, se kterou je možno mluvit?“ řekl don Juan. „Není jako nic, co jsi dosud spatřil. Je jako člověk, ale zároveň jako člověk naprosto není. Je těžké to vysvětlit lidem, kteří o něm nic nevědí a chtějí o něm najednou pochopit vše. A pak, jeho lekce jsou stejně tajemné, jako je tajemný on sám. Nikdo, pokud já vím, nedokáže předpovědět, co Meskalito udělá. Zeptáš se ho na něco a on ti ukáže, jak to máš udělat, ale neřekne ti to tím způsobem, jakým spolu mluvíme my dva. Už rozumíš tomu, co dělá?“

„Myslím, že nemám problém rozumět tomu, co dělá. Problém je v tom, že nerozumím tomu, co to znamená.“

„Ptal ses ho, co to je s tebou, co děláš špatně, a on ti to celé ukázal. Je to nepochoybné. Nemůžeš tvrdit, že tomu nerozumíš. To nebyl rozhovor — a přesto to rozhovor byl. Pak jsi mu položil další otázku a on ti zase odpověděl stejným způsobem. A co tím chtěl říct? Nej-

sem si jist, jestli tomu rozumím, protože jsi mi neřekl, na co ses ho vlastně ptal.“

Znovu jsem velmi pečlivě opakoval otázky, tak jak jsem si je pamatoval. Seřadil jsem je do pořadí, ve kterém jsem je položil: „Počínám si správně? Jsem na správné cestě? Co bych měl udělat se svým životem?“ Don Juan řekl, že moje otázky jsou jenom slova, že je lepší otázky nevyslovovat a zeptat se rovnou zevnitř. Řekl, že mi ochránce chtěl udělit lekci. A aby mi ukázal, že mi chce udělit lekci a ne mě jenom vyděsit, tak se mi dvakrát ukázal jako světlo.

Řekl jsem, že pořád nerozumím tomu, proč mě Meskalito děsil, když mě přijal. Připomněl jsem donu Juanovi, že kdysi řekl, že být Meskalitem přijat znamená, že se objevuje ve stále podobě. A ne že se mění z věčné radosti v noční můru. Don Juan se mi znovu smál a řekl, že kdybych přemýšlel o otázkách, které jsem měl ve svém srdci, když jsem s Meskalitem mluvil, tak bych jeho lekci porozuměl sám.

Přemýšlet o otázkách, které jsem měl „v srdci“, byl pro mě velký problém. Řekl jsem donu Juanovi, že jsem měl na mysli spoustu věcí. Když jsem se ptal, jestli jsem na správné cestě, myslím jsem tím: Mám po jedné noze v každém z obou světů? Který z obou světů je správný? Kudy se mám vlastně vydat?

Don Juan naslouchal mému vysvětlování a pak řekl, že nemám jasnou představu o tom, co je to svět. A že mi ochránce uštědřil krásně srozumitelnou lekci.

Řekl: „Myslíš si, že pro tebe existují dva světy — dvě stezky. Ale je jenom jeden. Ochránce ti to naprosto jasně ukázal. Jediný možný svět je pro tebe svět lidí a ty si nemůžeš vybrat, jestli ho opustíš nebo ne. Jsi člověk. Ochránce ti také ukázal svět radosti, kde nejsou žádné rozdíly mezi věcmi, protože tam není nikdo, kdo by se na ty rozdílly ptal. Ale to není svět lidí. Ochránce tě z něj vyrazil a ukázal ti, jak myslí a bojuje člověk. To je svět člověka. A být člověkem znamená být odsouzen žít na tomto světě. Jsi ješitný a myslíš si, že žiješ ve dvou světech. Ale to je jen tvá ješitnost. Pro nás existuje jen jeden svět. Jsme lidé a musíme se spokojit se světem lidí.“

„Myslím, že ta lekce byla o tom.“

a cítil se nepřijemně. Byl to pocit podobný trémě z toho, že člověk mluví před velkým obecnstvem. Ale tento pocit brzo zmizel a já povídal dál. Bylo už skoro tma, když jsem zdvihl kámen. Byla pod ním ještěrka a vypadala jako omámená. Zdvihl jsem ji. Pak jsem si všimnul další ztuhlé ještěrky pod jiným kamenem. Ani sebou nemrskaly.

Nejobtížnější bylo zašití tlamičky a očních víček. Uvědomil jsem si, že se donu Juanovi podařilo mě nějakým způsobem přesvědčit, že moje činnost musí být nevratná. Že když člověk něco začne, nezbyvá mu, než to dokončit. Kdybych byl chtěl přestat, nic mi v tom nemohlo zabránit. Přesto jsem pokračoval. Snad jsem přestat nechtěl.

Pustil jsem jednu ještěrku a ta se vydala na severovýchod — znamená, že operace bude obtížná, ale úspěšná. Druhou ještěrku jsem si přivázal na rameno a potřel si spánky podle instrukcí. Ještěrka se nehýbala. Chvilí jsem si myslel, že je mrtvá a že pro podobný případ nemám od dona Juana žádné instrukce. Ale ještěrka byla jen ztuhlá.

Vypil jsem lektvar a chvíli čekal. Nic zvláštního jsem necítil. Znovu jsem si namazal pastou spánky. Opakoval jsem to asi pětadvacetkrát. A pak zcela mechanicky, jako kdybych nebyl duchem přítomen, jsem si pastou potřel celé čelo. Uvědomil jsem si svou chybu a rychle pastu setřel. Čelo se mi zpotilo a dostal jsem horečku. Sevřela mě veliká úzkost, protože don Juan mě před tím, abych si pastu rozetřel i po čele, výrazně varoval. Strach pozvolna přešel do pocitu naprosté opuštěnosti, do pocitu, že jsem ztracen. Byl jsem tam sám za sebe. Jestli se mi má něco přihodit, není tu nikdo, kdo by mi pomohl. Pomýšlel jsem na útek. Ale pociťoval jsem alarmující nerohodnost, jako kdybych nevěděl, co dělat. Do mysli mi vtrhla záplava myšlenek, které se řítily neobyčejnou rychlostí. Všiml jsem si, že jsou to nějaké divné myšlenky. Zdálo se mi totiž, že přicházejí odjinud, než odkud myšlenky obvyčejně přicházejí. Víím, jak normálně myslím. Moje myšlení sleduje určitý pořádek a jakákoliv odchylka od něj je zřetelná.

Jedna z těch divných myšlenek se týkala citátu od nějakého autora. Nebyla to ani tak myšlenka, spíše hlas, jako by někdo kdesi v pozadí něco říkal. Stalo se to tak rychle, že mě to zaskočilo. Sanžil jsem se na tu divnou myšlenku soustředil, ale zmizela a moje myšlení se vrátilo do normálu. Bylo mi jasné, že jsem ten citát někde četl, ale nemohl jsem si vzpomenout na jméno autora. Náhle jsem si vzpoměl. Byl to Alfred Kroeber. Znovu v pozadí zazněla divná myš-

Zdálo se mi, že si don Juan přeje, abych co nejvíce pracoval s čertovou buřinou. Neodpovídalo to příliš tomu, že on sám si tuto mocnost příliš nepovažoval. Svůj postoj vysvětloval tím, že se blíží doba, kdy budu znovu kouřit, a že by bylo dobré rozšířit předtím své znalosti.

Naznačoval hlavně, že by bylo dobré, kdybych vyzkoušel čertovu buřinu tím, že bych ještě jednou provedl čarování s ještěrkami. Nějakou dobu jsem si s tou myšlenkou pohrával. Naléhání dona Juana dramaticky zesilovalo a já se cítil povinen čarování uskutečnit. Jednoho dne jsem se rozhodl, že se pomocí ještěrek pokusím zjistit něco o určitých ukradených věcech.

Pondělí, 28. prosince 1964

V sobotu, 19. prosince, jsem odřízl kořen durmanu. S tancem jsem počkal až skoro do tmy. V noci jsem připravil extrakt z kořene a v neděli asi v šest ráno jsem se vydal na míst, kde můj durman roste. Posadil jsem se před rostlinu. O všech instrukcích dona Juana jsem si dělal podrobné poznámky. Znovu jsem si je pročítal a tak jsem zjistil, že nemusím drtit semena. Pouhé pobývání v blízkosti mé rostliny mi dodávalo zvláštní emoční stabilitu, jasnost myslí a sílu koncentrace. To vše obvykle chybělo.

Pečlivě jsem postupoval podle svých poznámek. Rozvrhl jsem si čas tak, aby pasta i kořen byly hotovy pozdě odpoledne. Okolo páté hodiny jsem se pustil do lovu na ještěrky. Hodinu a půl jsem zkoušel všechno, co mě napadlo, ale neuspěl jsem.

Seděl jsem před rostlinou a snažil se přijít na nějaký vhodný způsob, jak svůj úkol uskutečnit. Náhle jsem si vzpomněl na to, jak don Juan říkal, že s ještěrkami je třeba rozmlouvat. Mluvil jsem na ně

lenka a „řekla“, že to není Kroeber, ale Georg Simmel. Trval jsem na tom, že to byl Kroeber. Jasně si pamatuji, že jsem se zcela ponořil do hádky sám se sebou. A zapomněl jsem, že jsem ztracen.

Víčka mi ztěžkla, jako kdybych si vzal pilulku na spaní. Tohle přirovnání mě napadlo přesto, že jsem si nikdy žádnou nevezl. Usínal jsem. Chtěl jsem se vydat ke svému autu a vlézt do něj, ale nemohl jsem se pohnout.

Pak jsem se zcela náhle probudil, nebo spíše jsem cítil, že jsem se probudil. První, co mě napadlo, kolik je hodin. Rozhlédl jsem se. U rostlin jsem nebyl. Klidně jsem přijal myšlenku, že prožívám další jasnovidné dobrodružství. Hodiny nad mou hlavou ukazovaly 12.35. Věděl jsem, že je odpoledne.

Spatřil jsem mladého muže, jak nese stoh papírů. Skoro jsem se ho dotýkal. Viděl jsem, jak mu na krku pulsují tepny a slyšel jsem tlukot jeho srdce. Byl jsem tak pohlcen tím, co jsem viděl, že jsem si nevěštil mal svých myšlenek. Pak jsem najednou uslyšel ve svém uchu „hlas“, který scénu popisoval, a uvědomil jsem si, že ten „hlas“ je ta divná myšlenka v mé mysli.

Věnoval jsem se zcela naslouchání a scéna mě přestala po vizuální stránce zcela zajímat. Hlas jsem slyšel u svého pravého ucha těsně nad mým ramenem. Vlastně vytvářel scénu tím, že ji popisoval. Nicméně byl poslušný mé vůli, protože jsem scénu mohl kdykoliv zastavit a prohlédnout si libovolný detail. „Slyšel-viděl“ jsem všechno, co mladý muž podnikal. Hlas mi to velice podrobně popisoval ale celá scéna pro mě jaksí ztratila důležitost. Důležitý byl pro mě jen ten tenký hlásek. Během celého zážitku jsem se třikrát otočil, abych zjistil, kdo to mluví. Buď jsem otočil hlavu úplně doprava a nebo jsem se náhle otočil celý, abych se podíval, jestli tam někdo není. Ale pokaždé, když jsem to udělal, se moje víze rozmazala. Myslel jsem si: „Důvod, proč se nemohu otočit, spočívá v tom, že se ta celá scéna neodehrává v rámci normální skutečnosti.“ A to už byla moje vlastní myšlenka.

Od tohoto okamžiku jsem se soustředil pouze na hlas. Zdálo se, že přichází z mého ramene. Přestože to byl slabý hlásek, zněl naprosto jasně. Nicméně, nebylo to ani falseto, ani dětský hlas. Byl to prostě miniaturní hlas člověka. Ani můj hlas to nebyl. Předpokládal jsem, že mluví anglicky. Ale kdykoliv jsem se vědomě zaměřil na to, abych hlásek zachytil, začal se ztrácet a scéna mizela. Napadl mě podobný případ. Ten hlas byl jako obrazy tvořené částicemi prachu na řasách

nebo jako vlásečnice v rohovce oka. Člověk ty červovité útvary vidí jen tehdy, jestliže se na ně přímo nedívá. Jakmile se však na ně zaměří, mizí mu z pohledu spolu s otočením oční bulvy.

Scéna mě zcela přestala zajímat. Čím víc jsem hlasu naslouchal, tím složitějším se stával. To, co jsem dříve vnímal jako hlas, se mi teď jevílo jako něco, co mi šeptá myšlenky přímo do ucha. Jako kdyby to něco myslelo za mě. Ty moje divné myšlenky přicházely zvenku. Věděl jsem to, protože jsem mohl současně vnímat myšlenky svoje i ty zvenku.

Hlas dále vytvářel obrazy zobrazující činnost mladého muže, který s mojí původní otázkou o ztracených věcech neměl nic společného. To, co tento mladý muž prováděl, bylo neobvyčejně složitě. Děj se stal znovu ústřední věcí a já přestal věnovat pozornost hlasu. Ztrácel jsem trpělivost. Chtěl jsem to skončit. „Jak bych to asi mohl zastavit?“ myslal jsem si. Hlas v mém uchu mi pravil, že bych se musel vrátit zpátky do kaňonu. Ptal jsem se jak a hlásek mi řekl, že se mám soustředit na svou rostlinu.

Přemýšlel jsem o své rostlině. Většinou jsem před ní seděl. Dělal jsem to tak často, že jsem si to snadno představil. Když jsem ji během okamžiku spatřil, myslal jsem si, že je to součást víze, ale hlásek mi pravil, že jsem „zpátky“. Napínal jsem ucho. Bylo ticho. Rostlina durmanu přede mnou vypadala stejně reálně jako všechno, co jsem viděl před chvílí. Ale mohl jsem se jí dotknout a mohl jsem se pohybovat.

Vstal jsem a šel ke svému autu. Prožité úsilí mě zcela vyčerpalo, a tak jsem si do něj sedl a zavřel oči. Točila se mi hlava a chtělo se mi zvracet. V uších mi bzučelo.

Něco mi sklouzlo na prsa. Byla to ještěrka. Vzpomněl jsem si na radu dona Juana, abych ještěrku pustil. Vrátil jsem se k rostlině a ještěrku odvázal. Ani se mi nechtělo zjišťovat, jestli je mrtvá nebo živá. Rozbil jsem hliněný hrnec s pastou a nohou nahnul na střepy trochu země. Vrátil jsem se do auta a usnul.

Čtvrtek, 24. prosince 1964

Dnes jsem všechno vyprávěl donu Juanovi. Jako obvykle mě poslouchal, aniž by mě přerušoval. Poté, co jsem skončil, jsme spolu měli následující rozhovoru.

„Udělal jsi něco moc špatně.“

„Já vím. Byla to hloupá chyba, nehoda.“

„Když zacházíš s čertovou buřinou, neexistují žádné nehody. Říkal jsem ti, že tě nepřestane zkoušet. Tak, jak to vidím, jsi buď velice silný, nebo tě má buřina skutečně ráda. Střed čela je jen pro největší *brujos*, kteří umí s její mocí skutečně zacházet.“

„Co se normálně stane, když si někdo potře střed čela pastou, done Juane?“

„Pokud není mocný *brujo*, nevrátí se zpátky ze své cesty.“

„A vy jste si někdy čelo pastou namazal, done Juane?“

„Nikdy. Můj dobrodinec mi řekl, že jenom pár lidí se vrátí z takové cesty. Člověk může být na cestách několik měsíců, ale pak se o něj musí starat ostatní. Můj dobrodinec mi vyprávěl, že ještěrky mohou člověka odnést až na konec světa a na jeho přání mu ukázat úžasná tajemství.“

„Znáte někoho, kdo tu cestu uskutečnil?“

„Ano. Svého dobrodince. Ale nikdy mi neřekl, jak se odtamtud dostat zpět.“

„To je tak těžké se vrátit, done Juane?“

„Ano. To je to, co mě tak zaráží na tom, co jsi udělal. Nemáš žádné vyšlapané kroky, které bys mohl sledovat. Musíme totiž jít po stopách, protože v nich člověk nabere sílu. Bez nich nejsme nic.“

Mlčeli jsme několik hodin. Don Juan byl zřejmě ponořen do velmi hlubokých úvah.

Sobota, 26. prosince 1964

Don Juan se mě zeptal, jestli jsem se poohlédl po ještěrkách. Odpověděl jsem, že ano, ale že jsem je nenašel. Zeptal jsem se, co by se stalo, kdyby jedna z ještěrek zemřela během čarování. Odpověděl, že by smrt ještěrky byla velmi nešťastná událost. Pokud by zemřela ještěrka se zašitou tlamičkou, nemělo by cenu v kouzlu pokračovat. Také by to znamenalo, že ještěrky odvolaly své přátelství a že musím na dlouhou dobu přestat s učněním o čertově buřině.

„Na jak dlouho, done Juane?“

„Na dva roky, i víc.“

„A co by se stalo, kdyby zemřela druhá ještěrka?“

„Kdyby zahynula druhá ještěrka, ocitl by ses ve velkém nebezpečí. Zůstal bys sám, bez průvodce. Kdyby zemřela dříve, než bys kouzlo započal, mohl bys to zastavit. Ale kdybys čarování zastavil,

musel bys s čertovou buřinou navždy přestat. Kdyby ještěrka zemřela na tvém rameni poté, co už jsi s čarováním začal, musel bys pokračovat a to by vedlo k šílenství.“

„Proč by to vedlo k šílenství?“

„Protože za těchto podmínek by nic nedávalo smysl. Byl bys sám, bez průvodce a viděl bys jen samé hrůzostrašné věci, které by neměly žádný smysl.“

„Co myslíte tím ‚věci, které by neměly smysl‘?“

„Věci, které vidíme jen tak. Věci, které vidíme, když se nemáme čeho chytit. Znamená to, že se tě chce čertova buřina zbavit. Že tě s konečnou platností zapuzuje.“

„Znáte někoho, kdo tohle prožil?“

„Ano. Já jsem to prožil. Zbaven moudrosti ještěrky jsem zešlel.“

„Co jste tam viděl, done Juane?“

„Kupu nesmyslů. Co jiného bych mohl vidět bez průvodce.“

Pondělí, 28. prosince 1964

„Říkal jste, done Juane, že čertova buřina člověka zkouší. Co jste tím myslel?“

„Čertova buřina je jako žena a stejně jako žena mužům lichoťí. A stále se snaží je chytit do nějaké pasti. Udělala ti to, když tě přiměla, aby sis namazal pastou střed čela. Zkusí to znovu a ty jí na to patrně znovu skočíš. Varuju tě před tím. Nepropadej jí. Čertova buřina je jen jednou z cest k tajemství vědouceho člověka. Jsou i jiné cesty. Ale její nastrahy tě mají přesvědčit, že jediné ona je ta pravá. Říkám ti, že je nesmysl vyplýtvat život jen na jednu cestu, zvláště, když ta cesta nemá srdce.“

„Ale jak poznáte, že nějaká cesta nemá srdce, done Juane?“

„Než se po jakémkoliv cestě vydáš, musíš se zeptat: Má tato cesta srdce? Když zní odpověď ne, tak to víš a musíš si vybrat jinou cestu.“

„Ale jak to s jistotou poznám, jestli cesta má nebo nemá srdce?“

„Každý to pozná. Problém je v tom, že se nikdo neptá. A když člověk konečně zjistí, že jde po cestě bez srdce, cesta je hotova ho zabít. V tomto okamžiku se jen velice málo lidí dokáže svobodně rozhodnout a cestu opustit.“

„A jak mám tu otázku správně položit, done Juane?“

„Prostě ji polož.“

„Myslím, jestli není nějaká metoda jak zjistit, jestli si sám nelžu

a nenamlouvám si, že odpověď zní ano, když je to ve skutečnosti ne.“

„Proč bys sám sobě lhal?“

„Protože mi v té chvíli cesta vyhovuje, je pro mě příjemná a já se na ní cítím dobře.“

„To je nesmysl. Na cestě bez srdce se nikdo nemůže cítit dobře. Musíš dokonce i dřít, aby ses na ni vůbec dostal. Naopak cesta se srdcem je snadná, snadno si ji oblíbíš.“

Don Juan náhle změnil téma konverzace a tvrdě mě postavil před názor, že jsem si čertovu buřinu oblíbil. Musel jsem připustit, že jí dávám přednost. Ptal se mě na můj vztah k jeho spojenci, ke kouři, a já musel přiznat, že pouhé pomyšlení na kouř ve mně vyvolává naprostou hrůzu.

„Už jsem ti říkal, že až si budeš vybírat cestu, musíš se zbavit strachu a emocí. Zatím tě kouř zaslepuje strachem a čertova buřina ctižádostí.“

Oponoval jsem tím, že člověk potřebuje ctižádost, třeba už jen k tomu, aby se na kteroukoliv cestu vydal, a že tudíž jeho tvrzení o tom, že se člověk musí zbavit vši ctižádostí, nemá cenu. Člověk potřebuje ctižádost na to, aby se pustil do učení.

„Touha po vědění není ctižádost,“ odpověděl. „Touha po vědění je lidský úděl, ale jít za čertovou buřinou znamená toužit po moci a toužit po moci místo po vědění, to je právě ctižádost. Nenech se čertovou trávou zaslepit. Už tě má na háčku. Ona lidi láká a dává jim okusit moc, dává jim pocit, že dokáží věci, které obvyčejní lidé nedokážou. Ale to je její past. Pak se hned stezka bez srdce obrátí proti člověku a zničí ho. Není tak těžké zemřít a hledat smrt znamená nehledat nic.“

V prosinci 1964 jsme se s donem Juanem vypravili na sběr rostlin do směsi ke kouření. Byl to čtvrtý cyklus. Don Juan tentokrát pouze dohlížel. Naléhal na mě, abych nespěchal a před každým utržením rostliny ji chvíli pozoroval. A že i samo utržení nesmí být bezmyšlenkovité, že to musím udělat vědomě. Jakmile jsme shromáždili všechny ingredience a správně je uložili, naléhal na mě, abych se s jeho spojencem opět setkal.

Čtvrtek, 31. prosince 1964

„Teď už znáš kouř i trávu trochu víc. Už si mezi nimi můžeš líp vybrat,“ řekl don Juan.

„Kouře se doopravdy bojím, done Juane. Nevím přesně proč, ale nemám z něj dobrý pocit.“

„Potrpíš si na lichotky a čertova buřina ti lichoť. Stejně jako žena. Působí, že se cítíš dobře. Kouř je na druhé straně velmi noblesní mocnost, má nejcistší srdce. Neláká, ani se nesnaží lidi uvěznit. Nepotrpí si na lásku ani na nenávisť. Vše, co vyžaduje, je síla. Čertova buřina také vyžaduje sílu, ale sílu jiného druhu. Je to síla podobná potenci při styku se ženami. Na druhé straně síla, kterou vyžaduje kouř, je síla srdce. Tu nemáš. Jen velice málo lidí ji má. Proto ti neustále doporučuji, aby ses víc věnoval kouři. Protože kouř posiluje srdce. Není plný vášní, žárlivosti a násilí jako čertova buřina. Kouř je stabilní. Nemusíš se bát, že při práci s ním něco popleteš.“

Středa, 27. ledna 1965

V úterý, 19. srpna, jsem znovu kouřil halucinogenní směs. Říkal jsem donu Juanovi, že se kouře bojím a že mě naplňuje úzkostí. Odpo-

věděl, že si ho musím znovu vyzkoušet, abych svůj soud měl o co opřít.

Odešel do svého pokoje. Bylo asi dvě odpoledne. Přinesl odtud dýmku. Opatřil jsem oharky a posadili jsme se proti sobě. Řekl, že dýmku zahřeje a probudí. Jestli se budu pozorně dívat, uvidím, jak se dýmka rozzáří. Třikrát či čtyřikrát vložil prázdnou dýmku do úst a potáhl. Něžně ji pohládl. Náhle mi téměř nepozorovaně pokývl, abych se podíval. Díval jsem se, ale nic jsem nespátřil.

Podal dýmku mně. Naplnil jsem ji svou vlastní směsí a pak jsem uchopil hořící uhlík do pinzety, kterou jsem pro tuto příležitost zhotovil z dřevěného kolíčku na prádlo. Don Juan se podíval na mou pinzetu a rozesmál se. Chvilí jsem zaváhal a uhlík se k pinzetě přičtyl. Bá! jsem se oklepnout ho o hlavičku dýmky, a tak jsem na něj musel plivnout, abych ho dostal dolů.

Don Juan se odvrátil a zakryl si tvář rukou. Jeho tělo se otráasalo. Na chvíli jsem myslel, že pláče, ale pak jsem pochopil, že se tiše směje.

Delší dobu se nic nedělo. Pak don Juan vzal oharek sám, vsunul ho do dýmky a poručil mi, abych tahal. Vyžadovalo to dost velké úsilí, směs byla zřejmě moc upěchována. Po prvním pokusu jsem zjistil, že jsem do úst vtáhl jemný prach z rozdrčené směsi. Ústa mi okamžitě znečitlivěla. Viděl jsem záři v hlavičce, ale necítil jsem kouř, tak jak člověk cítí kouř z cigarety. Přesto jsem měl pocit, že něco vdechují, něco, co nejdřív naplnilo mé plíce a potom kleslo dolů do zbytku těla.

Napočítal jsem, že jsem potáhl dvacetkrát, ale pak už počet pro mě ztratil důležitost. Začal jsem se potit. Don Juan mě pozoroval a řekl mi, že se nemám bát a že mám dělat přesně to, co mi říká. Chtěl jsem mu říct „tak ano“, ale místo toho jsem vydal strašidelný zvuk podobající se zavýti. Zněl ještě dlouho potom, co jsem zavřel ústa. Zvuk zaskočil dona Juana a ten upadl do dalšího záchvatu smíchu. Chtěl jsem mu alespoň pokývnout na souhlas hlavou, ale nemohl jsem se pohnout.

Don Juan mi jemně rozevřel ruce a osvobodil dýmku. Řekl mi, abych se položil na podlahu, ale abych neusnul. Byl jsem zvědav, jestli mi don Juan pomůže si lehnout, ale neudělal to. Jenom mě bez přerušování pozoroval. Najednou jsem viděl, jak se pokoj naklání, a don Juan vypadal, jako bych se na něj díval ze země. Od tohoto okamžiku začaly být všechny obrazy zvláštním způsobem nezřetel-

né, jako ve snu. Jen s námahou si vzpomínám, že na mě don Juan mluvil po celou dobu, kdy jsem byl nepohyblivý.

Během tohoto stavu jsem necítil strach a vlastně ani žádně nepohodlí. Ani mi nebylo špatně, když jsem se následujícího dne probudil. Nenormální bylo jediné to, že jsem ještě nějakou dobu po probuzení nebyl úplně při smyslech. Během čtyř hodin se tento stav postupně upravil a já byl znovu sám sebou.

Středa, 20. ledna 1965

Don Juan o mé zkušenosti nemluvil a ani po mně nechtěl, abych mu něco vyprávěl. Pouze poznamenal, že jsem příliš brzo usnul.

„Jediná možnost, jak neusnout, je stát se ptákem, cvrčkem nebo něčím podobným,“ řekl.

„A jak to děláte, done Juane?“

„To je to, co se tě snažím naučit. Pamatuješ, co jsem ti říkal včera, když jsi byl ve stavu bez těla?“

„Nemohu si to jasně vybavit.“

„Já jsem havran. Učil jsem tě, jak se stát havranem. Jakmile se to naučíš, zůstaneš vzhůru a budeš se moct volně pohybovat. V opačném případě zůstaneš přilepen k zemi vždy, kdykoliv upadneš.“

Neděle, 7. února 1965

Můj další pokus s kouřením se udál kolem poledne v neděli 31. ledna. Vzbudil jsem se následujícího dne pozdě odpoledne. Měl jsem pocit, že mám zvláštní schopnost si ostře vybavit všechno, co mi don Juan během tohoto pokusu sdělil. Jeho slova zůstala otištěna v mé mysli. Nemizela a byla stále neobyčejně jasně slyšet. Během tohoto pokusu jsem si ujasnil jednu věc. Znečitlivění celého těla působí jemný prach, který se mi do úst dostal pokáždě, když jsem potáhl z dýmky. Takže jsem směs nejen inhaloval, ale i polykal.

Zkusil jsem vyprávět své zážitky donu Juanovi. Řekl, že jsem nic zvláštního neudělal. Zmínil jsem se o tom, že si tentokrát dokážu vše jasně vybavit, ale don Juan neprojevil zájem si to vyslechnout. Každá moje vzpomínka byla jasná a nepochybná. Postup kouření byl stejný, jako při mém předchozím pokusu. Nicméně oba pokusy měly zcela opačný průběh. Vzpomínky z toho posledního začínaly přesně tam, kde předposledně skončily. Jasně si pamatuji, že od té doby, kdy

jsem zase upadl na bok na podlahu, jsem neměl žádné pocity ani myšlenky. Nicméně jasnost mé mysli oslabena nebyla. Pamatuji si svou poslední myšlenku, která se objevila, když se pokoj vertikálně naklonil: „Musel jsem se praštit do hlavy o podlahu a přesto necítím žádnou bolest.“

Od tohoto okamžiku jsem pouze viděl a slyšel. Mohl jsem opakovat každé slovo, které don Juan pronesl. Sledoval jsem všechny jeho pokyny. Zdály se být jasné, logické a snadné. Řekl mi, že moje tělo postupně zmizí a že mi zůstane jenom hlava. Za těchto podmínek je možné zůstat bdělý jenom tak, že se člověk stane havranem. Naléhal na mě, abych se vši silou snažil zamrkat. Dodal, že jestliže se mi podaří mrknout, budu moct pokračovat dál. Pak mi řekl, že moje tělo už úplně zmizelo a jediné, co mi zbylo, je hlava. Řekl, že hlava nezmizí nikdy a že je to ona, která se změní v havrana.

Naradil mi, abych mrknul. Musel tento rozkaz, a ostatně i všechny další rozkazy, nesčíslněkrát opakovat, protože jsem si je neobvyčejně přesně zapamatoval. Patrně jsem mrknul, protože don Juan řekl, že jsem připraven, a naradil mi, abych narovnal hlavu a opřel ji o bradu. Řekl mi, že v bradě jsou ukryty havraní nohy. Poručil mi, abych je pocítil a dal pozor na to, aby se vysunuly pomalu. Pak řekl, že ještě nejsem úplný a že si musím nechat narůst ocas. Ocas že vyroste z mého krku. Naradil mi rozložit ocas jako vějíř a pocítit, jak s ním zametám podlahu.

Pak začal mluvit o havraních křídlech a sdělil mi, že vyrostou z mých lčnicích kostí. Upozornil mě na to, že je to obtížné a bolestné. Naradil mi, abych je nechal vyrůst a rozložil je. Řekl, že musí být co nejdelší, tak dlouhá, jak se mi jenom podaří je natahnout. Jinak nebudu schopen létat. Řekl, že křídla už rostou, že jsou dlouhá a krásná a že musím s nimi zamávat, aby se stala skutečná.

Pak začal mluvit o vršku mé hlavy a řekl, že je pořád ještě moc velký a těžký a že by mi bránil v letu. Jediná možnost, jak ho zmenšit, spočívá v mrkání. S každým mrknutím že bude menší. Naradil mi mrkat, dokud tíha vršku hlavy nezmizí a já nebudu moct volně poskakovat. Posléze řekl, že už jsem hlavu zmenšil, že už je velická jako havran a že musím chodit kolem a poskakovat, abych se zbavil své ztuhlosti.

Nakonec don Juan řekl, že abych mohl letět, musím udělat ještě jednu změnu. Je to nejtěžší změna a abych ji uskutečnil, musím velice poslušně provést vše, co mi řekne. Musím se totiž naučit jako

havran i vypadat. Řekl, že mi nos a ústa mezi očima porostou, dokud nevytvoří silný zobák. Poučil mě, že havrani vidí jenom přímo do strany a naradil mi, abych otočil hlavu a díval se na něj jenom jedním okem. Kdybych se chtěl podívat druhým okem, musím zakývat zobákem a tento pohyb pak způsobí, že se pohled přenese do druhého oka. Poručil mi, abych se střídavě díval oběma očima. Nakonec don Juan řekl, že jsem připraven letět a že jediný způsob, jak mě k tomu přimět, je vyhodit mě do vzduchu.

Bez jakýchkoliv obtíží jsem v sobě vyvolával pocity, které odpovídaly pokynům dona Juana. Měl jsem jasný pocit rostoucích ptáčích nohou, které byly zpočátku slabé a trochu se potácely. Cítil jsem, jak mi z krku roste ocas a z lčnicích kostí křídla. Křídla byla velmi zmačkaná a rostla postupně. Bylo to těžké, ale nebolelo to. Pak jsem mrkáním zmenšil svou hlavu na velikost havrana. Ale nejpodivnější efekt byl spojen s mýma očima. Můj pohled ptáka. Když mi don Juan poručil, abych si nechal narůst zobák, měl jsem nepříjemný pocit nedostatku vzduchu. Pak něco narostlo a vytvořilo přede mnou přehrad. Do stran jsem se byl schopen podívat teprve poté, co mě to don Juan krok po kroku naučil. Mrknout jsem mohl vždy jen jedním okem a i vidění jsem přesouval z jednoho oka na druhé. Ale pohled na pokoj a na všechny věci se velmi lišil od normálního pohledu. Nicméně jsem nebyl schopen poznat, čím se od něj liší. Snad bylo všechno vzhůru nohama, snad to bylo trochu nezaostřené. Don Juan byl obrovský a zářil. Vyvolával pocit bezpečí a jistoty. Pak se obrazy rozpily, ztratily obrysy a proměnily se v ostré abstraktní vzory, které se chvílku třepotaly.

Neděle, 28. března 1965

Ve čtvrtek 18. března jsem znovu kouřil halucinogenní směs. Úvodní procedura se trochu lišila. Dýmku jsem tentokrát naplnil dvakrát. Poté, co jsem vykouril první várku, mi don Juan naradil, abych hlavíčku vyčistil. Novou směsí mi ji naplnil on sám, protože já už postrádal potřebnou svalovou koordinaci. Velké úsilí vyžadoval už pouhý pohyb paží. V mém váčku bylo tak akorát na jedno nacpání. Don Juan se do něj podíval a řekl, že je to můj poslední letošní pokus s kouřením, protože mé zásoby jsou u konce.

Obrátil váček naruby a vyklepal všechn prach na misku s uhlíky. Rozhořel se oranžovou září, která vypadala jako průhledná fólie,

rozprostřená nad oharky. Pak tato fólie náhle vzplála a popraskala do velmi složitého vzoru složeného z rovných linií. Mezi těmito liniemi se něco velkou rychlostí pohybovalo. Don Juan mi řekl, abych se na tento pohyb soustředil. Spatřil jsem něco, co vypadalo jako malá kulička převalující se v zářící oblasti sem a tam. Don Juan se natáhl, ponořil ruku do záře, uchopil kuličku a vložil ji do mé dýmky. Nařídil mi, abych potáhl. Bylo mi jasné, že tu kuličku položil do dýmky proto, abych ji vdechnul. V okamžiku pokoj ztratil své horizontální linie. Cítil jsem obrovskou malátnost, veliký pocit tíhy. Když jsem se probudil, ležel jsem na zádech, ponořen až po bradu do vody v mělkém zavlažovacím kanále. Někdo mi přidržoval hlavu nad vodou. Byl to don Juan. První, co mě napadlo, bylo, že ta voda je velice zvláštní. Byla chladná a těžká. Plynula kolem mě a každým svým pohybem čistila mé myšlenky. Na počátku světélkova la jasné zeleným svitem, ale ten brzy ustoupil a v korytě zbyl jen proud obyčejné vody.

Ptal jsem se dona Juana na čas. Odpověděl, že je brzo ráno. Po chvíli jsem se zcela vzbudil a vylezl z vody.

„Teď mi musíš vyprávět všechno, co jsi viděl,“ řekl don Juan, když jsme se dostali domů. Také mi řekl, že se mě pokouší „vrátit“ už třetí den a že to byla velmi těžká práce. Několikrát jsem začal vyprávět, co jsem viděl, ale nebyl jsem schopen se na to soustředit. Teprve v podvečer jsem mohl své příhody souvisle vypovědět. Začal jsem tím, co jsem si pamatoval od okamžiku, kdy jsem se svalil na podlahu. To ale don Juan slyšet nechtěl. Řekl, že ho mé příhody zajímají až od okamžiku, kdy mě „vyhodil do vzduchu a já odletěl“.

Pamatoval jsem si jenom řadu snových představ či scén, ale nebyl jsem schopen je správně seřadit. Měl jsem pocit, že každá z nich je jako samostatná bublina, která vplula do mého zorného pole a pak zase zmizela. Nebyly to však scény jenom k pozorování. V každé z nich jsem hrál, každé z nich jsem se zúčastnil. Když jsem si na ně poprvé vzpomněl, měl jsem pocit, že to byly jen nejasné, rozptýlené záblesky, ale když jsem o nich uvažoval déle, uvědomil jsem si, že každá z nich byla naprosto jasná. Jenom se vůbec nepodobaly ničemu, co vidím normálně, a z toho ta zdánlivá nejasnost pramenila. Ty představy byly jednoduché a nebylo jich mnoho.

Jakmile se don Juan zmínil o tom, že mě „vyhodil do vzduchu“, míhla se mi hlavou slabá vzpomínka na zřetelnou scénu. Dával jsem se z určité vzdálenosti přímo na dona Juana. Dával jsem se jenom na

jeho tvář. Byla obrovská, plochá a intenzivně zářila. Vlasy se mu pohybovaly a byly žluté. I ostatní části jeho tváře se nezávisle na sobě pohybovaly a vydávaly jantarové světlo.

Další scéna odpovídala okamžiku, kdy mě don Juan vyhodil či spíše vymrštil přímo dopředu. Pamatoval jsem si, že „jsem roztláhl křídla a letěl“. Prožával jsem vzduch , bolestně se pohyboval dopředu a cítil se velice osaměle. Více než let mi to připomínalo namáhavou chůzi a velmi mě to unavovalo. Neměl jsem žádný pocit svobodného letu, necítil jsem žádnou bujnost.

Pak jsem si pamatoval okamžik, kdy jsem se nehybně vznášel a pozoroval hmotu ohraničenou ostrými a temnými okraji, která svítila mdlým a nepřijemným svitem. Po chvíli jsem zase spatřil skvrnu ozátenou spoustou různých světél. Světélka se pohybovala, blikala a měnila intenzitu. Zářila různými barvami a jejich jasnost mě oslepovala.

V jiném okamžiku se nějaký předmět ocitl skoro u mého oka. Byl to velký, špičatý předmět s výraznou naružovělou září. Pocítil jsem v těle náhlé otřesy a spatřil mnoho podobných růžových předmětů letět přímo ke mně. Odskočil jsem.

Poslední scéna, na kterou jsem si pamatoval, bylo setkání se třemi stříbrnými ptáky. Vyzařovali blýskavé kovové světlo, jako kdyby byli z nerezové oceli, ovšem živé a pohyblivé. Líbili se mi. Letěl jsem spolu s nimi.

Don Juan mé vzpomínky ponechal bez komentáře.

Úterý, 23. března 1965

Další den po tom, co jsem sdělil donu Juanovi své příhody, jsme spolu měli následující rozhovor.

„Není to tak těžké, stát se havranem,“ řekl don Juan. „Podářilo se ti to a teď už budeš navždy havran.“

„Co se dělo, když jsem byl havranem, done Juane? To jsem létal tři dny?“

„Ne. Vrátil jsi se za soumraku, jak jsem ti řekl.“

„Ale jak jsem se vrátil?“

„Prostě jsi začal být příliš unavený a usnul jsi. To je vše.“

„Myslím tím, jestli jsem přiletěl zpátky?“

„Už jsem ti to řekl. Poslechl jsi mě a vrátil ses domů. Ale tím se netrap. To není důležité.“

„A co je tedy důležité?“

„Na tvém celém výletě je jenom jedna věc velice významná — tvé setkání se stříbrnými ptáky!“

„Co na nich bylo tak důležitého? Byli to jenom ptáci.“

„Ne jenom ptáci — byly to havrani.“

„To byli bílí havrani, done Juane?“

„Černá havraní péra jsou ve skutečnosti stříbrná. Pták, který se nám zdá tmavý, je pro havrany bílý. A například bílí holubi se havranům zdají nařžovělí nebo namodralí a racci žlutí. Teď se snaž vzpomenout, jak ses k havranům připojil.“

Snažil jsem si vzpomenout, ale ptáci tvořili jen nezřetelnou izolovanou vzpomínku, která na nic nenasazovala. Řekl jsem donu Juanovi, že si vzpomínám jen na to, jak jsem s nimi letěl. Ptal se mě, jestli jsem se k nim připojil ve vzduchu nebo na zemi, ale ani na to jsem si nemohl vzpomenout. Don Juan se na mě téměř rozložil. Trval na tom, že se musím snažit si vzpomenout. Řekl mi: „To vše nebude k ničemu a stane se to jenom bláznivým snem, jestli si nevzpome- neš.“ Snažil jsem se, ale nemohl jsem.

Sobota, 3. dubna 1965

Dnes jsem si vzpomněl na další podrobnost mého „snu“ o stříbrných ptácích. Vzpomněl jsem si, že jsem spatřil temnou hmotu se spoustou malých dírek. Ve skutečnosti tato hmota spíše připomínala temnou hromadu dírek. Nevím, proč mě napadlo, že musí být měkká. A jak jsem ji tak pozoroval, ti tři ptáci přiletěli rovnou ke mně. Jeden z nich vydal zvuk a pak se mnou všichni tři seděli na zemi.

Sdílel jsem tuto vzpomínku donu Juanovi. Zeptal se mě, ze kterého směru se ptáci objevili. Odpověděl jsem, že to nejsem schopen určit. Začal být netrpělivý a vyčetl mi, že myslím velice nepružně. Řekl, že bych si velmi dobře vzpomněl, kdybych chtěl, ale že se bojím být pružnější. Řekl mi, že přemýšlím buď jako člověk, nebo jako havran. Ale v čase, na který si mám vzpomenout, jsem nebyl ani člověk, ani havran.

Chtěl po mně, abych si vzpomněl, co mi ten havran řekl. Zkusil jsem si na to vzpomenout, ale mysl mi pořád utíkala jinam a já se nemohl soustředit.

Neděle, 4. dubna 1965

Vyrazil jsem dnes na dlouhou procházku. Když jsem dorazil zpátky do domu dona Juana, byla už tma. Myslel jsem na havrany, když tu mi náhle myslí projela velmi podivná „myslenka“. Vlastně spíše než myšlenka to byl pocit nebo dojem. Pták, který mě oslovil, řekl, že přilétají ze severu a letí na jih. A že až se potkáme příště, poletí stejným směrem.

Sdílel jsem donu Juanovi, co jsem vydumal, nebo na co jsem si možná vzpomnul. Řekl mi: „Nelámej si hlavu tím, jestli sis na to vzpomněl, nebo jestli sis to vymyslel. Takové myšlení je dobré tak pro lidi. Nesedí havranům a zvláště ne takovým havranům, jaké jsi potkal. Protože oni jsou poslové tvého osudu. Už jsi havran a nikdy to nezměníš. Od tohoto okamžiku ti havrani svým letem řeknou o každém obratu tvého osudu. Kterým směrem jsi s nimi letěl?“

„Nemohu si vzpomenout, done Juane.“

„Když budeš správně myslet, vzpomeneš si. Posad se na podlahu a řekni mi, kde jsi byl, když k tobě ptáci přiletěli. Zavři oči a namaluj na podlahu čáru.“

Poslechl jsem jeho instrukce a označil bod.

„Neotvírej oči!“ pokračoval. „Kterým směrem jste letěli vzhledem k tomuto místu?“

Udělal jsem na podlaze další značku.

Don Juan vyšel z těchto bodů a vyložil mi, jaké vzory letu havrani vytvoří, aby mi předpověděli budoucnost či osud. Opíral se přitom o čtyři světové strany.

Zeptal jsem se, jestli havrani vždy používají světové strany stejně, když předpovídají něčí osud. Opověděl mi, že orientace, o které právě hovořil, se týká jedině mě. Nejdůležitější jsou vždycky směry prvního setkání. Znovu trval na tom, že si musím vzpomenout na každou podrobnost, protože poselství a směry letu „vyslanců“ jsou velmi individuální a osobní věc.

Ještě na jednu věc jsem si měl vzpomenout, na denní dobu, ve kterou mě „vyslanci“ opustili. Don Juan mě žádal, abych si vzpomenu- nul na rozdílné světelné podmínky okamžiku, kdy jsem „vzletěl“, a okamžiku, kdy „se mnou letěli“ ptáci. Když jsem poprvé zažíval obtíže letu, byla tma. Ale když jsem spatřil ptáky, všechno bylo načervenalé, nebo spíše oranžové.

Don Juan řekl: „To znamená, že bylo pozdě odpoledne. Ale slunce

ještě nekleslo. Když je úplná tma, havran také nevidí, ale není pro něj všude černo jako pro nás. Všechno je pro něj oslepující bílé. Takže podle tohoto určeného času své poslední vyslance potkáš na sklonku dne. Poletí ti nad hlavou a budou na tebe volat. Budou stříbrně bílí. Uvidíš, jak září proti obloze, a to pro tebe bude znamením, že tvůj čas vypršel. Zemřeš a staněš se sám havranem.“

„A co když je spatřím ráno?“

„Nespatříš je ráno.“

„Ale havrani létají po celý den.“

„Ne však tvoji vyslanci, ty hlupáku!“

„A co vaši vyslanci, done Juane?“

„Moji vyslanci přiletí zrána. Budou také tři. Můj dobrodinec mi řekl, že je možné na ně zařvat a zahnat je zpátky do temnot, jestliže člověk nechce umřít. Ale já už teď vím, že to nejde. Můj dobrodinec si příliš potrpěl na rvaní a na všechn ten rámus a násilí kolem čertovy buřiny. Víím, že kouř je jiný, protože v něm není vášeň. Je spravedlivý. Když se tví stříbrní vyslanci objeví, není proč na ně řvát. Jenom s nimi odleť tak, jak už jsi s nimi letěl. Až tě přiberou, změni směr a pryč odleť čtyři ptáci.“

Sobota, 10. dubna 1965

Zažil jsem několik krátkých okamžiků rozpolcení, nebo spíš mělkých stavů jiné skutečnosti.

Jedna vize z mé halucinogenní zkušenosti s houbičkami se mi stále vracela. Měkká a tmavá hmota plná dírek. Objevovala se mi v myšlenkách, jako mastnota nebo olejová bublina, která mě přitahovala do svého středu. Jednou už to vypadalo, jako kdyby se měla otevřít a pohltnout mě a já na krátký okamžik pocítil něco podobného stavu jiné skutečnosti. Vždycky se mi z toho rozbušilo srdce a zažít jsem pocity intenzivní úzkosti a strachu. Vědomě jsem se snažil tyto stavy potlačit, hned jak se objevily.

Dnes jsem o těchto stavech mluvil s donem Juanem. Prosil jsem ho o radu. Nezdálo se, že by ho to zajímalo. Řekl mi, abych si těchto zážitků nevsímal, protože v nich není žádný smysl, nebo spíše nemají žádnou cenu. Řekl, že jediné vzpomínky, které pro mě mají cenu, jsou ty, ve kterých vystupují havrani. Jakékoliv jiné „vize“ jsou pouhé produkty mého strachu. Znovu mi připomenul, že jestliže člověk hledá spojení v kouři, musí žít silný a klidný život. Já osob-

ně jsem cítil, že jsem došel na nějakou nebezpečnou hranici. Řekl jsem mu, že cítím, že už nemůžu dál. V houbičkách bylo něco, co mě skutečně děsilo.

Když jsem si znovu procházel vize, které jsem si zapamatoval ze svých halucinogenních zkušeností, došel jsem k nevyhnutelnému závěru, že jsem tentokrát spatřil svět způsobem strukturovaným jinak než způsob, kterým vnímám svět normálně. Během ostatních stavů jiné skutečnosti zapadaly všechny tvary a vzory, které jsem spatřil, do mých vizuálních představ normálního světa. To, co jsem viděl pod vlivem kouře, do nich však nezapadalo. Pod vlivem kouře jsem viděl všechno jakoby soustředěno přímo přede mně do směru mého pohledu. Nad tím a pod tím bylo jen prázdno.

Každý takto vnímaný obraz byl nepřijemně plochý a přesto obsa- hoval, zcela protikladně, výraznou hloubku. Snad by bylo přesnější říct, že vnímané obrazy byly konglomerátem nezvykle ostrých detailů, které byly zasazeny do různě osvětlených polí. Světlo v těchto polích se pohybovalo a vytvářelo dojem otáčení.

Když jsem se zkoušel přinutit, abych si na tyto obrazy vzpom- něl, musel jsem každý proměnit v řadu analogií či podobností. Jen tak jsem byl schopen porozumět tomu, co jsem spatřil. Napří- klad tvář dona Juana vypadala, jako kdyby byla ponořena do vody. Voda se nepřetržitě pohybovala nad jeho tváří i vlasy. Zvětšovala je tak, že jsem mohl vidět každý pór v kůži nebo každý vlas na jeho hlavě, kdykoliv jsem na ně zaostril svůj pohled. Na druhé straně, viděl jsem spoustu hmoty, která byla plochá a plná hran. Ta se však nepohybovala, protože se nehýbalo ani světlo, které z ní vycházelo.

Ptal jsem se dona Juana, co jsem to viděl za věci. Řekl, že protože jsem se očima na havrana díval poprvé, viděl jsem jen neostré a ne- důležité obrazy. Až si na havraní pohled zvyknu, budu schopen chápat a rozlišovat daleko více.

Znovu jsem se ho zeptal na rozdíl v pohybu světla. „Věci, které jsou živé,“ řekl, „mají uvnitř pohyb a havran je schopen snadno rozeznat, co je mrtvé nebo co umírá. V tom případě už pohyb světla ustal nebo se zpomaluje a přestává. Havran rozezná i to, že se něco hýbe příliš rychle, a na základě stejného principu pozná, jestli se něco hýbe správnou rychlostí.“

„Co to znamená, že se něco hýbe příliš rychle nebo správnou rychlostí?“

„Chce to spoustu času, aby se člověk naučil být správný havran,“ řekl. „Ale nespočívá to v tom, že se člověk změní, že přestane být člověkem. Je to v něčem jiném.“

„A můžete mi říct, v čem, done Juane?“

„Možná, že už to víš sám. Možná, že bys to úžasné tajemství pochopil, kdyby ses tolik nebál šilenství nebo ztráty těla. Ale asi budeš muset počkat, až ztratíš svůj strach. Pak porozumíš tomu, co říkám.“

„To znamená, že havran pozná, čemu se má vyhnout a co naopak vyhledávat. Když se něco uvnitř hýbe příliš rychle, znamená to, že to divoce vybuchne nebo skočí dopředu a havran se tomu raději vyhne. Když se něco uvnitř hýbe správnou rychlostí, je to potěšující pohled a havran takové vyhledává.“

„Hýbou se uvnitř kameny?“

„Ne. Ani kameny, ani mrtvá zvířata či mrtvé stromy. Ale poskytují krásný pohled. Proto se havrani zdržují u mrtvých těl. Rádi se na ně dívají. Žádné světlo se v nich nehýbe.“

„Když ale maso hnije, tak se přece mění a hýbe se.“

„Hýbe, ale to je jiný pohyb. Havran v tomto případě vidí, jak se v mase hýbou miliony objektů, které mají své vlastní světlo. A to právě havrani rádi pozorují. Je to nezapomenutelný pohled.“

„Vy jste to viděl, done Juane?“

„Každý, kdo se učí být havranem, to může spatřit. Sám uvidíš.“

Položil jsem donu Juanovi otázku, kterou jsem si nedovedl odpustit.

„Skutečně jsem se stal havranem? Myslím tím, jestli by mě každý, kdo by mě spatřil, považoval za obyčejného havrana?“

„Ne. Nemůžeš takhle uvažovat, když pracuješ s mocí, kterou ti poskytují spojenci. Takové otázky nemají smysl a přitom stát se havranem je ta nejjednodušší věc na světě. Je to spíš něco jako rošťáctví. Není to moc užitečné. Jak už jsem ti několikrát řekl, kouř není pro ty, kteří baží po moci. Je jenom pro ty, kteří touží prohlédnout. Naučil jsem se být havranem, protože být havranem je velmi výhodné. Žádní jiní ptáci je neohrožují, snad jen velcí a hladoví orli, ale havrani létají ve skupinách a jsou schopni se ubránit. Lidé si havranů taky moc nevíšimají a to je velice důležité. Každý si všimne velkého neobyčejného orla nebo jiného velkého a neobyčejného ptáka. Ale kdo se stará o havrana? Havrana nic neohrožuje. Má ideální tvar a velikost. Může se dostat kamkoliv, aniž by vzbudil pozornost. Na druhou stranu je také možné stát se medvědem nebo lvem, ale to je dost nebezpečné. Jsou to příliš velká stvoření. Aby se jimi člověk stal, potřebuje velké množství energie. Je také možno stát se cvrčkem nebo ještěrkou, nebo i mravencem, ale to je ještě nebezpečnější, protože malými zvířaty se ta velká žíví.

Hned jsem se ozval, že to, co říká, nasvědčuje tomu, že se člověk opravdu stává havranem, cvrčkem nebo čímkoliv jiným. Nicméně don Juan trval na tom, že mu nerozumím.

Poté, co pozorně vyslechl všechny podrobnosti, mi don Juan oznámil svůj závěr. Trpím ztrátou duše. Řekl jsem mu, že těmito halucinacemi trpím od té doby, co jsem houbičky kouřil poprvé, ale on trval na tom, že toto je něco nového. Prohlásil, že dříve jsem se jenom bál a že se mi zdály „nesmyslné věci“, ale teď, teď že jsem skutečně očarován. Důkaz je i v tom, že mě zvuk letadel odnáší sebou. Řekl, že je to normální, že zvuk potoka či řeky může polapit očarovaného člověka, který ztratil duši, může ho odnést daleko pryč a tím ho zabít. Pak mě požádal, abych mu vyprávěl, co jsem dělal, než se objevily halucinace. Vyjmenoval jsem všechno, na co jsem byl schopen si vzpomenout. Don Juan se snažil zjistit, kde a kdy ke ztrátě mé duše došlo.

Zdál se tím být zcela zaměstnán, což u něj bylo velice neobvyklé. To pochopitelně moji úzkost jen zvyšovalo. Řekl, že si není docela jist, kdo mou duši polapil, ale ať už to udělal kdokoliv, má v úmyslu mě zabít, nebo mi způsobit těžkou nemoc. Pak mě podrobně seznámil s „formou bojovníka“. Byla to zvláštní pozice těla, kterou jsem měl zaujmout a přitom se postavit na svoje „místečko“. Musel jsem si tuto pozici nacvičit. Don Juan ji nazýval „forma k boji“ (*una forma para pelear*).

Ptal jsem se ho, k čemu to všechno je a kým mám bojovat. Odpověděl, že aby zjistil, kdo chytil moji duši, musí odejít pryč. Jestli se mu to povede, bude možné získat duši nazpátek. Dokud se nevrátí, mám čekat na svém „místečku“. Ta bojová forma je pro jistotu, kdyby se něco stalo během jeho nepřítomnosti. Musím ji použít, kdybych byl napaden. Forma spočívala v popleskávání rukou na lýtko a stehno pravé nohy a současně taneční podupávání nohou na levou. Pohled musí být přitom upřený na nepřítele.

Varoval mě, že tuto formu mám použít jen v případě velkého nebezpečí. Pokud se nic nebude dít, mám jenom sedět se skříženými nohama na svém místečku. A kdyby nebezpečí dosáhlo maxima, mohu se uchýlit ještě k poslední možné obraně. Mohu něco po nepříteli hodit. Řekl mi, že normálně se hází magickými předměty, ale protože žádný nemám, musím použít kámen tak velký, aby se vešel do dlaně mé pravé ruky. Mám ho držet tak, že ho palcem budu tlačít proti dlaní. Řekl, že tuto techniku je možné použít pouze v případě, že je člověk skutečně v nebezpečí života. Vržení předmětu musí provázet válečný pokřik. Jeho zvuk pak navede předmět přímo na cíl. Důrazně mi připomněl, že s pokřikem je nutno zacházet opatrně.

Poslední událost, kterou jsem si zaznamenal do svých polních poznámek, se stala v září 1965. Byla to poslední lekce dona Juana. Nazval jsem tu zkušenost „zvláštní stav jiné skutečnosti“, protože nebyla vyvolána požitím nějakých rostlin. Patrně ji vyvolal don Juan sám, a to velice obratnou manipulací se svým chováním. Jinými slovy, choval se tak, že ve mně vyvolal jasný a trvalý dojem, že on není on sám, ale někdo jiný, kdo se za něj vydává. To mi způsobilo veliký vnitřní konflikt. Na jednu stranu jsem chtěl věřit, že to don Juan je, ale na druhou stranu jsem si tím nedokázal být jist. Tento konflikt vyústil v akutní úzkost a hrůzu, která po několik týdnů ohrožovala moje zdraví. Když přešla, rozhodl jsem se, že bude moudřejší, když své učednictví ukončím. Don Juan mě sice nepřestal považovat za svého učedníka, ale já jsem se už od té doby ničeho nezúčastnil. Don Juan považoval můj odchod za nutné období rekapitulace, za další nezbytný krok na cestě k poznání, který se může protáhnout do nedohledna. Nicméně od té doby o své nauce nemluvil.

Pátek, 29. října 1965

Ve čtvrtek 30. září 1965 jsem opět navštívil dona Juana. Stále mě trápily krátké a mělké stavy jiné skutečnosti, které se objevovaly přes mou snahu je zastavit nebo si jich, podle rady dona Juana, nevšímat. Cítil jsem, že se moje situace zhoršuje, protože se tyto stavy stále prodlužovaly. Začal jsem se zvláštní naléhavostí vnímat zvuk letadel. Když se nad mou hlavou ozval zvuk jejich motorů, měl jsem pocit, že odlétám s letadlem, ať už vevnitř, nebo vedle něj. Tento pocit mě velmi znepokojoval. Moje neschopnost se ho zbavit ve mně vyvolávala velikou úzkost.

a zcela vědomě. Nesmí být použit jen tak mimoděk a bez soustředění. Aby ho člověk správně vyrazil, musí splnit všechny předepsané podmínky.

Zeptal jsem se, co míní těmi podmínkami. Pravil, že první vyražení válečného pokřiku je událost, která s člověkem zůstane po celý život. Proto musí být hned napoprvé perfektní. A že jediná možnost, jak to provést napoprvé správně, je zadržet přirozený strach a počkat, až se člověk naplní silou. Jen tak výkřik vyrazí naplno a správným směrem. To jsou předepsané podmínky pro vydání válečného pokřiku.

Chtěl jsem, aby mi vysvětlil, co to je za sílu, která má člověka před výkřikem naplnit. Řekl, že je to něco, co proběhne celým tělem, a že to přichází ze země, na které člověk stojí. Že je to vlastně druh síly, který vyvěrá z místečka. A že právě ta síla vyrazí z člověka jako válečný pokřik. Jestliže je tato síla správně využita, výkřik je perfektní.

Znovu jsem se ho ptal, jestli si myslí, že se mi může něco vážného stát. Řekl, že o tom zatím nic neví, a dramaticky mě zapřísahal, abych se svého místečka držel jako přilepený, dokud to bude nutné. Nic jiného mě před tím, co by se mohlo přihodit, neochránil.

Začal jsem být velice vystrašený a prosil jsem ho, aby to upřesnil. Řekl, že jediné, co ví jistě, je, že se nemám za žádných okolností pohnout ze svého místečka. Nemám chodit ani do křoví a ani do domu. A navíc, jak řekl, už nemám promluvit jediné slovo, a to ani na něj. Poradil mi, že pokud budu opravdu vyděšen, mohu zpívat své písně od Meskalita a pak dodal, že už o všech těchto věcech vím tolik, že mi nemusí pořád připomínat jako dítěti, že je důležité dělat vše přesně správně.

Všechna ta varování ve mně vyvolala stav naprosté úzkosti. Bylo mi jasné, že don Juan očekává nějaké vážné problémy. Ptal jsem se, proč mi připomíná moje Meskalitovy písničky a proč si myslí, že by mě mělo něco vyděsit. Zasmál se a řekl, že se možná budu bát toho, že budu sám. Vešel do domu a zavřel za sebou dveře. Podíval jsem se na hodinky. Bylo sedm večer. Dlouho jsem seděl klidně. Z pokoje dona Juana nebylo nic slyšet. Všude bylo ticho. Bylo větrno. Myslím, že jsem na to, že bych si skočil do auta pro větrovku, ale neodvážil jsem se jednat proti instrukcím dona Juana. Nebyl jsem ospalý, jen unavený, ale chladný vítr mi nedovolil, abych se uvolnil.

O čtyři hodiny později jsem zaslechl dona Juana za domem. Mys-

lel jsem, že se odešel do křoví vymočít. Pak jsem zaslechl, jak mě hlasitě volá.

„Hej, chlapče! Hej chlapče! Potřebuju tě tady.“

Už jsem skoro vstal a šel za ním. Ale byl to jen jeho hlas, ne jeho tón nebo slova, která normálně používal. Nikdy na mě nevolal „Hej chlapče!“. A tak jsem zůstal, kde jsem byl. Po zádech mi přeběhl mráz. Znovu na mě zavolal a znovu použil stejně nezvyklá slova.

Slyšel jsem ho chodit za domem. Zakopl o hromadu dříví, jako kdyby nevěděl, že tam nějaká je. Pak vyšel na verandu, sedl si u dveří a zády se opřel o stěnu. Vypadal těžší než obvykle. Ne, že by jeho pohyby byly pomalejší nebo neohrabanější, prostě jenom těžší. Místo aby se na zem pružně spustil jako jindy, prude se na ni svalil. Navíc se posadil jinam než na svoje místo. A to don Juan nikdy za žádných okolností nedělal.

Znovu mě oslovil. Ptal se mě, proč jsem k němu nepřišel, když mě potřeboval. Mluvil velmi nahlas. Nechtěl jsem se na něj podívat, ale musel jsem vzdorovat velmi silnému nutkání, abych tak učinil. Don Juan se začal lehce kývat ze strany na stranu. Zaujal jsem bojovou pozici, kterou mě předtím naučil, a postavil se tváří k němu. Svaly jsem měl napjaté a podivně ztuhlé. Ani nevím, co mě k zaujmutí této bojové pozice vedlo. Snad jsem to udělal proto, že jsem věřil, že se mě don Juan snaží vystrašit předstíráním, že osoba, kterou vidím, není on sám. Viděl jsem, jak všechny věci dělá pečlivě jinak, aby v mé mysli vzbudil pochybnosti. Báť jsem se, ale zůstával jsem přitom pánem situace, protože jsem byl stále ještě schopen všechno objektivně pozorovat a analyzovat.

V tu chvíli don Juan vstal. Měl naprosto cizí pohyby. Položil ruce před sebe, opřel se o ně a zvedl se do předklonu. Pak se chytil dveří a narovnal i horní polovinu těla. Uvědomil jsem si, jak důvěrně znám jeho pohyby a jaký nepřijemný pocit ve mně vyvolává pohled na dona Juana, který se nepohybuje jako don Juan.

Udělal pár kroků ke mně. Držel se za spodní polovinu zad, jako kdyby se chtěl narovnat, nebo jako kdyby ho něco bolelo. Sténal a nahlas oddechoval, jako by měl ucpaný nos. Řekl, že mě odvede, a poručil mi, abych se zvedl a šel za ním. Mířil k západní části domu. Otáčel jsem se tak, abych k němu byl stále obrácen čelem. Najednou se otočil přímo na mě. Nehnul jsem se z místečka, byl jsem k němu přilepen.

„Hej chlapče. Řekl jsem ti, abys šel za mnou. To tě mám snad odváhnout?“ zahulákal na mě.

Zamířil ke mně. Začal jsem podupávat levou nohou a pleskat si na pravé lýtko a stehno. Don Juan došel až na okraj verandy a téměř se mě dotýkal. Horečně jsem se připravoval na to, že po něm něco hodím, ale on náhle odbočil a vzdaloval se ode mě směrem ke keřům, které rostly po mé levici. Jak tak odcházel, prudce se najednou otočil, ale já ho stále upřeně sledoval očima.

Zmizel mi z dohledu. Ještě chvíli jsem zůstal v bojové pozici. Když se delší dobu neobjevoval, sklouzl jsem do sedu se zkrácenými nohama a opřel se zády o kámen. Teď už jsem byl skutečně vyžděšen. Chtěl jsem utéct pryč, ale jenom pomýšlení na to mě děsilo ještě víc. Cítil jsem, že když mě chytí na cestě do auta, budu mu zcela vydán na milost. Začal jsem zpívat své peyotlové písničky. Ale cítil jsem, že mi v této situaci nepomohou. Nicméně mě uklidňovaly a já je zpíval znovu a znovu.

Asi ve 2.45 jsem uvnitř domu zaslechl nějaký hluk. Okamžitě jsem vyskočil. Dveře se prudce otevřely a don Juan vyklopýtal ven. Lapal po dechu a držel se za hrdlo. Klesl na kolena a sténal. Vysokým a naříkavým hlasem mě prosil, abych šel k němu a pomohl mu. Přesl znovu do hulákání a vydával přitom klostavé zvuky. Pak náhle přestal řvát a opět mě naříkavě prosil, ať mu pomohu, že ho něco dusí. Lezl přitom ke mně po čtyřech a byl už sotva čtyři stopy vzdálen. Natahoval ke mně ruce a prosil: „Pojď ke mně!“. Najednou se vztyčil a začal se po mně sápat. Zdálo se, že mě každou chvíli popadne. Dupal jsem a popleskával stehno. Byl jsem bez sebe hrůzou.

Opět toho nechal a zamířil kolem domu do křoví. Stále jsem se k němu otáčel tvář. Když zmizel v křoví, znovu jsem se posadil. Už se mi nechtělo zpívat. Moje energie se ztrácela. Celé tělo mě bolelo, všechny svaly byly ztuhlé a bolestně napjaté. Nevěděl jsem, co si o tom všem mám myslet. Nějak jsem se nemohl rozhodnout, jestli se mám na dona Juana zlobit nebo ne. Uvažoval jsem o tom, že bych na něj skočil. Ale věděl jsem, že by mě setřásl jako štěnici. Chtělo se mi brečet. Byl jsem naprosto zoufalý. Z myšlenky, že to don Juan dělá všechno jen proto, aby mě vyděsil, mi bylo do pláče. Nenacházel jsem žádný důvod pro jeho eskapádu ochotnického herectví, kterou mi tu předváděl. Všechny jeho pohyby byly tak umělé, že mě to mátló. Na to, že by se don Juan snažil pohybovat jako žena, to nevypadalo. Spíše to vypadalo, jako když nějaká žena napodobuje

pohyby dona Juana. Vypadalo to, jako když se nějaká žena snaží chodit a hýbat se s nonšalancí dona Juana, ale je příliš těžká a není tak obratná. Ať už to bylo přede mnou cokoliv, vypadalo to, jako když mladší a těžší žena napodobuje pomalé pohyby pružného starého muže.

Z těchto myšlenek jsem rychle panikařil. Vedle mě se velice hlasitě ozval cvrček. Uvědomil jsem si bohatství jeho tónu. Zněl mi jako sytý baryton. Pak se jeho hlas začal ztrácet. Najednou celé mé tělo nadskočilo a já znovu zaujal bojovou pozici s tvářičkami, odkud zazněl cvrčkův hlas. Jeho hlas mě táhl pryč. Polapil mě dřívě, než jsem si uvědomil, že hlas cvrčka jenom napodobuje. Zvuk se ještě víc přiblížil a začal být neobyčejně hlasitý. Zpíval jsem stále hlasitěji své peyotlové písně. Náhle cvrček ustal. Sedl jsem si, ale zpívat jsem nepřestal. V dalším okamžiku jsem spatřil, jak ke mně běží z opačné strany ho směru neřetelná silueta člověka. Teskal a dupal jsem jako o život. Stín se kolem mě přehnal tak blízko, že se mě skoro dotknul. Vypadal jako pes. Zažíval jsem takovou hrůzu, že jsem skoro omdlel. Na nic, co jsem přitom cítil, si nevzpomínám.

Ranní rosa byla velmi osvěžující. Cítil jsem se lépe. Ať už kolem chodilo cokoliv, zřejmě to odešlo. Bylo 5.48, když don Juan tiše otevřel dveře a vyšel ven. Rozpřáhl ruce, zívnu a podíval se na mě. Udělal směrem ke mně další dva kroky a stále přitom zíval. Spatřil jsem jeho oči pod napůl spuštěnými víčky. Vyskočil jsem. S jistotou jsem věděl, že ať už je přede mnou kdokoliv, don Juan to není.

Sebral jsem ze země kamínek s ostrými hranami. Měl jsem ho připravený u pravé ruky. Ani jsem se na něj nepodíval, jenom jsem ho držel palcem v dlani. Zaujal jsem pozici, kterou mě don Juan naučil. Okamžitě jsem pocítil, jak mě naplňuje neznámá síla. Zařval jsem a mrštil kamínek po přízraku dona Juana. Myslím, že to byl úžasný výkřik. Bylo mi v tu chvíli jedno, jestli zahynu nebo ne. Cítil jsem, že můj výkřik byl skutečně hrozivý. Byl pronikavý, zněl dlouho a navedl můj úder přímo na cíl. Figura přede mnou zakolísala, vykřikla a odbelhala se k okraji domu. Pak zmizela v křovinách.

Trvalo hodiny, než jsem se uklidnil. Už jsem nebyl schopen si sednout. Poskakoval jsem na místě. Musel jsem dýchat otevřenými ústy, abych dostal do plic dostatek vzduchu.

V jedenáct hodin vyšel don Juan znovu. Chtěl jsem znovu vyskočit, ale jeho pohyby byly tentokrát skutečně jeho. Šel rovnou ke svému místěčku a svým normálním způsobem se na něj posadil.

Podíval se na mě a usmál se. Byl to don Juan! Šel jsem k němu a místo, abych se na něj zlobil, políbil jsem mu ruku. Věřil jsem tomu, že to nebyl on, kdo se přetvařoval, aby mě vyděsil. Věřil jsem, že se to někdo vydával za něj, aby mi ublížil nebo mě přímo zabil.

Hned od začátku se rozhovor stočil na identitu ženské osoby, která údajně sebrala moji duši. Don Juan mě požádal, abych mu podrobně vyprávěl, co jsem prožil.

Velmi rozvázně jsem vyprávěl úplný sled událostí. Don Juan se pořád smál, jako kdybych vyprávěl něco vtipného. Když jsem skončil, řekl: „Počínal sis dobře. Vyhral jsi bitvu o svou duši. Ale celá věc je o hodně vážnější, než jsem si myslel. Minulou noc tvůj život nestál ani za zlámanou grešli. Máš štěstí, že ses už hodně naučil. Pokud bys neměl žádný trénink, byl bys už teď mrtvý, protože to, cos v noci potkal, tě chtělo zabit.“

„Jak je možné, done Juane, že na sebe mohla vzít vaši podobu?“

„Je to jednoduché. Je to *diablero* a má dobrého pomocníka z oné strany. Ale neuměla mě napodobit dokonale a tys na její trik ne-skočil.“

„Je pomocník z oné strany něco jako spojenec?“

„Ne. Pomocník *diablerovi* pomáhá. Pomocník je duch, který žije na oné straně světa a pomáhá *diablerovi* působit na této straně bolest a nemoc. Pomáhá mu zabíjet.“

„Může mít *diablero* také spojence, done Juane?“

„Jsou to právě *diableros*, kteří mají spojence. Ale než si ochočí spojence, často používají pomocníky.“

„A jak je to s tou ženou, která se vydávala za vás. Má jenom pomocníka, nebo i spojence?“

„Nevím, jestli má či nemá spojence. Někteří lidé nemají rádi moc spojenců a dávají přednost pomocníkům. Ochočit spojence je těžká práce. Je daleko jednodušší získat pomocníka z oné strany.“

„Mohu i já získat pomocníka?“

„Abys to pochopil, musíš se ještě mnohemu naučit. Zase jsme úplně na začátku, skoro jako když jsi tehdy přišel a ptal se poprvé na Meskalita. A já ti nemohl nic říct, protože bys mi stejně nerozuměl. Ta „Ona strana“, to je právě svět *diableros*. Možná bude nejlépe, když ti vysvětlím, jak to cítím já. Tak to udělal i můj dobrodinec mně. On byl *diablero* a bojovník a jeho život byl zaměřen na moc a násilí světa. Ale já už nejsem ani *diablero* ani válečník. To je moje přirozenost. Znáš můj svět od začátku. Pokud ti mám ukázat svět svého

dobrodince, mohu tě zavést jenom ke dveřím a ty se pak musíš rozhodnout. Ty pak ten svět budeš muset pochopit sám. Svým vlastním úsilím. Musím teď připustit, že jsem udělal chybu. Je asi lépe začít cestu tak, jak jsem ji začal já. Pak je jednodušší pochopit, jak prostý a přitom obrovský je rozdíl mezi oběma světy. *Diablero* je *diablero* a bojovník je bojovník. Nebo člověk může být obojí. Je mnoho lidí, kteří jsou oboje. Ale skutečnou platnost má pouze člověk, který po cestách života jenom kráčí. Dneska nejsem ani *diablero* ani bojovník. Já jenom kráčím po cestách, které mají srdce. Po kterékoliv cestě, která má srdce. Po nich putuji a jediné, co mě zajímá, je, abych je prošel až na sám konec. A jak tak jdu, tak jenom bez dechu zírám a zírám.“

Don Juan se odmlčel. Jeho tvář vyjadřovala zvláštní rozpoložení. Byl neobvykle vážný. Nevěděl jsem, co na to říct a na co se zeptat. Pokračoval:

„Je třeba se naučit jednu důležitou věc, a to, jak se dostat k trhlině mezi oběma světy a jak do onoho světa proklouznout. Mezi oběma světy, mezi světem *diablerů* a světem normálních lidí, je totiž trhlina, místo, kde se oba světy překrývají. Tato trhlina se otevírá a zavírá jako dveře ve větru. Aby se tam člověk dostal, musí cvičit svou vůli. Musí v sobě vytvořit nepřekonatelnou touhu po tom místě, musí udělat jednostranné rozhodnutí. Ale musí to udělat bez pomoci lidí i jakékoliv jiné moci. Musí o tom přemýšlet a musí po tom toužit, dokud tělo není na tuto cestu připraveno. Tento okamžik se pozná podle velkého třasu údů a divokého zvracení. Člověk nemůže spát ani jíst a začne hubnout. Když křeče nepolevují, je člověk připraven na cestu a přímo před ním se objeví trhlina jako monumentální brána. Jakmile se trhlina, která směřuje odshora dolů, otevře, je nutné rychle proklouznout dovnitř. Na druhé straně není skoro nic vidět. Je tam velmi větrno a vítr sviští jako při písečné bouři. Je nutno se vydat dále kterýmkoliv směrem. Délka putování záleží na síle vůle. Člověk se silnou vůlí putuje krátce a nerozhodný a slabý člověk může bloudit velice dlouho. Na konci cesty poutník dorazí na jakousi planinu, kterou je možno poznat podle některých charakteristickým rysů. Je to plošina, která jako by visela nad zemí a která je charakteristická tím, že vítr tam duje ještě divočeji, bičuje krajinu a točí se všude kolem. Na vrcholku této planiny je vchod na onen svět. Vchod je uzavřen blánou, kterou mrtví hladce procházejí, ale kterou my živí musíme prorazit výkřikem. Je nutno počkat, až vítr,

kteřý vane na plošíně, nabere sílu. Pak je třeba zařvat a vítr člověka prožene blánou. I zde je nutné, aby mysl poutníka byla neoblomná, aby mohl bojovat s větrem. Není totiž třeba, aby ho vítr zahnal až na konec onoho světa, je třeba jen malé popostrčení. Jakmile se člověk ocitne na druhé straně, musí se vydat dál. Pokud má štěstí, najde tam průvodce, čím blíže ke vchodu, tím lépe. Toho musí požádat o pomoc. Vlastními slovy musí pomocníka požádat o pomoc a poprosit ho, aby ho vyučoval a udělal z něj *diablero*. Pokud pomocník souhlasí, na místě poutníka zabije a ve smrti ho vyučuje. Až se sám vydáš na tu cestu, pak třeba, budeš-li mít štěstí, potkáš jako pomocníka mocného diablera, který tě zabije a bude tě učít. Většina poutníků se však setkává s méně mocnými *brujos*, kteří toho moc naučit nedovedou. Ale ani oni, ani poutníci nemají možnost službu odmítnout. Nejlepší je narazit na mužského pomocníka, jinak se poutník může stát obětí *diablero*, která mu způsobí neuvěřitelná utrpení. Takové už jsou ženy. To vše závisí na pouhém štěstí, podkud ovšem dobrodinec hledajícího není sám veliký *diablero*, který má na onom světě mnoho pomocníků a může z nich jednoho pro svého žáka vybrat. Můj dobrodinec takový člověk byl. Navedl mě přímo ke svému duchovnímu pomocníkovi. Až se odtamtud vrátíš, už nikdy nebudeš tentýž člověk. Musíš se vracet a navštěvovat svého pomocníka. A musíš putovat dál a dál od vchodu, až jednoho dne zajdeš tak daleko, že už se nebudeš schopen vrátit. Někdy může *diablero* sebrat duši, prostrčit ji vchodem a dát ji svému pomocníkovi do opatrování, dokud okradenou osobu neoloupí o všechnu vůli. V jiných případech, jako je například ten tvůj, kdy duše patří člověku se silnou vůlí, může ji *diablero* jenom zadržovat ve svém vácku, protože udělat něco jiného je velice obtížné. Pak může být celý problém vyřešen bojem. Bojem, ve kterém *diablero* buď vše vyhraje, nebo vše ztratí. V tvém případě ona boj prohrála a musela pustit tvoji duši. Kdyby vyhrála, byla by ji odnesla ke svému pomocníkovi a dala mu ji do držení.

„Ale čím jsem vlastně vyhrál?“

„Nehnul ses ze svého místa. Kdyby ses z něj vzdálil byt na jeden palec, byl bys zničen. Zvolila pro svůj útok dobu, kdy jsem byl pryč, a dobře udělala. Neuspěla, protože nevzala v úvahu tvou vlastní divokou povahu a protože jsi neustoupil z místa, na kterém jsi neporazitelný.“

„Jak by mě byla zabila, kdybych byl ustoupil?“

„Udeřila by tě jako blesk. Ale především by si nechala tvou duši a ty bys bez ní zahynul slabostí.“

„A co se stane teď, done Juane?“

„Nic. Vyhral jsi duši zpátky. Byl to dobrý boj. Hodně jsi se minulou noc naučil.“

Potom jsme hledali kámen, kterým jsem hodil. Řekl, že když ho najdeme, bude naprosto jisté, že celá příhoda skončila. Hledali jsme ho skoro tři hodiny. Pořád jsem si myslel, že ho poznám, ale nepodařilo se mi to.

Tentýž den večer jsme se s donem Juanem vypravili do kopců poblíž jeho domu. Zde mně dlouze a podrobně vysvětloval určité techniky boje. V jednu chvíli, právě, když jsem opakoval sled předepsaných krokových variací, jsem zjistil, že jsem sám. Vyběhl jsem do svahu a zůstal jsem bez dechu. Strašně jsem se potil a zároveň mi byla zima. Volal jsem dona Juana, ale ten mi neodpovídal a já pocítil zvláštní neblahé tušení. Zasluchl jsem zvuky, jako by se někdo prodíral křovím směrem ke mně. Zaposlouchal jsem se, ale zvuk zmizel. Pak se ozval znovu blíž a byl mnohem hlasitější. V tu chvíli mi došlo, že události předešlé noci nejsou dosud u konce. Během několika vteřin vzrostl můj strach tak, že jsem ho nebyl schopen kontrolovat. Zvuky v křoví se blížily a moje síla mě opouštěla. Chtěl jsem tvát, brečet, utéct nebo omdlít. Kolena mi změkla. Svezl jsem se na zem a nařikal. Nebyl jsem schopen ani zavřít oči. Pak už si jen pamatuji, jak don Juan rozdělal oheň a masíroval mi stažené svaly na rukou i nohou.

Několik hodin jsem zůstal naprosto rozrušen. Don Juan mou reakci na prožitou příhodu považoval za zcela normální. Řekl jsem mu, že si neumím racionálně vysvětlit, co ve mně vzbudilo takovou paniku. Odpověděl mi, že to nebyl ani tak strach ze smrti, jako spíše strach ze ztráty duše, běžný strach u lidí, kteří nemají nezlomné odhodlání.

Tato moje zkušenost byla poslední, kterou jsem zažil v rámci svého učednictví u dona Juana. Od té doby jsem se už neúčastnil žádné z jeho praktických lekcí. A přestože se ke mně don Juan nepřestal chovat jako můj dobrodinec, věděl jsem, že jsem podlehl prvnímu z přirozených nepřátel, kteří číhají na lidi, putující po cestě poznání.

Část druhá

STRUKTURNÍ ANALÝZA

Následující strukturální analýza vychází z abstrakce popisů „jiné skutečnosti“ obsažených v první části této knihy a je zaměřena jako pokus odkrýt vnitřní kohezi a přesvědčivost systému nauky, který se mě don Juan snažil předat (kvůli stručnosti a srozumitelnosti budeme nadále v textu tento ucelený systém informací, po- uček, praktických postupů a vnímání reality nazývat naukou — pozn. překl.). Ve struktuře nauky lze rozeznat čtyři představy, které tvoří čtyři základní koncepční okruhy této struktury: (1) člověk, který ví, nebo vědoucí člověk, (2) vědoucí člověk má spojence, (3) spolupráce se spojencem je podřízena pravidlům, (4) tato pravidla jsou utvářena vzájemnou interakcí. Každý z těchto čtyř okruhů obsahuje mnoho vedlejších představ, takže celková struktura zahrnuje všechny smysluplné koncepce, se kterými jsem se seznámil do přerušení svého učednictví. V určitém smyslu představují tyto čtyři koncepční okruhy čtyři po sobě jdoucí úrovně hloubky analýzy, přičemž každá následující úroveň mění chápání úrovně předešlé (přehled jednotek této strukturální analýzy je uveden v dodatku B).

Protože tato koncepční struktura je naprosto závislá na smyslu všech svých stavebních jednotek, je třeba na tomto místě podat určitě vysvětlení. Jejich smysl je totiž v celé práci vysvětlován tak, jak jsem ho pochopil já. Uvedené představy o smyslu jednotek nauky nemusí tedy vždy přesně odpovídat představám dona Juana. Přes všechno úsilí, které jsem vyvinul, abych jeho nauku předal co nejpřesněji, následný smysl je jistě ovlivněn i mou snahou její stavební jednotky srovnat a uspořádat. Nicméně základní uspořádání čtyř hlavních koncepčních jednotek se zdá být logickou konstrukcí, která snad mou snahou po klasifikaci ovlivněna

není. Ovšem pokud jde o koncepci vytvářející strukturu uvnitř těchto jednotek, tam můj osobní vliv vyloučit nelze. Na určitých místech jsem navíc musel použít cizí klasifikační schémata, abych mohl vysvětlit některé jevy. V těchto případech postupuji tak, že střídavě předkládám klasifikační schéma a významové hodnocení učitele a schéma a hodnocení žáka.

OPERAČNÍ ŘÁD

PRVNÍ OKRUH

Vědoucí člověk

Už v začátcích mého učednictví don Juan prohlásil, že cílem jeho učení je ukázat postup, s jehož pomocí je možno stát se „vědoucím člověkem“. Využívám tohoto jeho tvrzení jako výchozího bodu své analýzy. Je z něj totiž jasné, že stát se „vědoucím člověkem“ je cílem celé operace. A současně je jasné, že každá akce v rámci nauky směřuje k tomu, aby bylo tím či oním způsobem tohoto cíle dosaženo. Uvažuji takto: pokud je „vědoucí člověk“ cílem celé operace, je nezbytný i pro vysvětlení „operačního pořádku“. A naopak, aby člověk porozuměl operačnímu pořádku, musí porozumět jeho cíli, tedy tomu, co znamená termín „vědoucí člověk“.

Poté, co jsem za základní strukturální jednotku stanovil pojem „vědoucí člověk“, mohl jsem určit i sedm následujících představ, ze kterých je utvořena: (1) aby se člověk stal vědoucím, musí se učit, (2) vědoucí člověk musí mít nezlomné odhodlání, (3) vědoucí člověk musí mít jasnou mysl, (4) aby se člověk stal vědoucím, musí investovat náročnou práci, (5) vědoucí člověk je bojovník, (6) proměna ve vědoucího člověka je proces, který nikdy nekončí, (7) vědoucí člověk má spojení.

Těchto sedm představ tvoří sedm hlavních témat, která se táhnou celým učením a určují charakter celé nauky. A protože hlavním cílem výuky je vytvořit vědoucího člověka, všechno, co mě don Juan učil, se nějakým způsobem týkalo uvedených sedmi témat. Celkově koncept „vědoucího člověka“ zahrnuje určitý způsob řízení sebe sama, určitý způsob chování, který je možno naučit se jediné pomocí dlouhého a tvrdého výcviku. Koncept „vědoucího člověka“ však není jen návod, jak se chovat. Je to současně soubor pravidel a předstáv, který zahrnuje všechny neobyčejné záležitosti, které nauku tvoří.

Každá ze sedmi představ se skládá z velkého množství dalších dílčích konceptů, které osvětlují všechny jejich aspekty.

Z toho, co don Juan říkal, bylo možno usoudit, že „vědoucí člověk“ může být *diablero*, tedy černý mág, čaroděj. Říkal, že jeho učitel *diablero* byl, a že jím byl zpočátku i on sám, dokud neztratil zájem o některé magické aspekty nauky. Ale protože cílem jeho učení bylo ukázat, jak se stát „věducímu člověkem“, a protože *diablero* patřil do tohoto kontextu, může nauka působit dojmem, že se „věducí člověk“ a *diablero* překrývají. Přestože don Juan nikdy tyto pojmy vzájemně nezaměňoval, způsob, kterým byly v rozhovorech vztažovány ke stejným aspektům, nevylučuje možnost, že cesta sedmi aspektů, která vede k „věducímu člověku“, může odpovídat cestě, která vede k *diablerovi*.

Aby se člověk stal „věducí“, musí se učit

První představa jasně stanovuje, že „věducí“ se člověk může stát pouze tím, že se to bude učit, a že k dosažení tohoto vytčeného cíle vyvine rozhodné úsilí. Stav „věducího člověka“ je výsledkem procesu, ne aktu milosti či pomoci nadpřirozené bytosti. Hodnověrnost tohoto procesu je podepřena i existencí propracované metody, jak tohoto cíle dosáhnout.

První představa se dělí ve tři dílčí představy: (1) adepti na „věducího člověka“ nemusí splňovat žádné obecné požadavky, (2) adepti na „věducího člověka“ musí splňovat nějaké tajné požadavky, (3) výběr osoby vhodné pro tuto cestu záleží na rozhodnutí neosobní mocnosti.

Na první pohled neexistují žádné předběžné podmínky, které by určovaly, kdo je či není kvalifikován k tomu, aby se stal věducí. Ve své podstatě je tento proces otevřen každému, kdo se do něj chce pustit. Tato skutečnost však neodpovídá tomu, že don Juan si učně pečlivě vybíral.

Takže každý učitel si zřejmě své učně vybírá podle nějakých skrytých kritérií. Povaha těchto kritérií mi nikdy nebyla formálně sdělena. Don Juan jenom několikrát naznačoval existenci určitých klíčů, které je nutno mít na mysli, když učitel vybírá svého učedníka. Tyto klíče měly odhalit, zda kandidát má či nemá nezbytný předpoklad k učení, který don Juan nazýval „nezlomné odhodlání“.

Nicméně konečný verdikt o tom, kdo se může či nemůže učit dál, byl ponechán na neosobní mocnosti, která sice byla donu Juanovi

známa, kterou však on svou vůli neovlivňoval. Tato neosobní mocnost byla obdařena pravomocí označit vhodného kandidáta tím, že mu umožnila uskutečnit výjimečný skutek, nebo kolem něj vytvořila sérii zvláštních událostí. Nikdy proto nevznikl problém z toho, že neexistovaly žádné otevřené podmínky, a naopak že tajné podmínky nebyly nikdy sděleny.

Člověk, který byl uvedeným způsobem vybrán, se stal učedníkem. Don Juan ho nazýval *escogido*, tj. „ten, který byl vybrán“ či vyvolenec. To, že byl někdo označen jako *escogido*, však znamenalo více než jenom to, že byl vybrán za učedníka. *Escogido* byl už jen tím, že byl vybrán mocností, považován za něco odlišného od obyčejného člověka. Tím, že byl vybrán, už jako kdyby se podílel na moci, kterou měl teprve učením získat.

Ale učení je proces, který nikdy nekončí, a od mocnosti, která učinila iniciační rozhodnutí, či od mocnosti jí podobné, se očekává, že bude zasahovat i do průběhu učení. Znovu bude rozhodovat, zda *escogido* může v učení pokračovat, či z něj má být vyloučen. Tato rozhodnutí jsou zjevována pomocí znamení, která se objevují kdykoliv během celého procesu. Z tohoto hlediska je každá mimořádná událost, vzniklá kolem učedníka, považována za znamení.

Věducí člověk musí mít nezlomné odhodlání

Představa, že věducí člověk musí mít nezlomné odhodlání, se týká otázky vůle. Nezlomné odhodlání znamená mimo jiné i dost silnou vůli, kterou učení potřebuje, aby byl schopen projít všemi předešlými postupy, a přitom se pevně držet v hranicích nauky. Věducí člověk potřebuje pevnou vůli i proto, že každá činnost, kterou v rámci učení podniká, je vnímána jako striktně povinná.

Tato pečť povinnosti, která lpí na všech akcích podniknutých v rámci výuky a předem stanovená a neměnitelná struktura těchto akcí, je pochopitelně nepřijemná člověku, který nezlomné odhodlání bere pouze jako povinnou vlastnost slibného učně.

Nezlomné odhodlání se skládá ze: (1) schopnosti hospodřit se svými silami, (2) správného úsudku a (3) vzdání se touhy či potřeby svobodně experimentovat.

Věducí člověk nutně musí umět se svými silami hospodřit. Většina povinných úkonů se týká dějů či věcí, které se nacházejí za hranicemi normálního života či jsou v rámci normálního života neobvyklé. Člověk, který je má provádět, potřebuje proto pokazdě vyvi-

nout mimořádné úsilí. Aby byl tohoto mimořádného úsilí schopen, nesmí své síly tříštit a nesmí věnovat ani část svého úsilí aktivitám, které s povinnými úkony nesouvisí.

Protože všechny úkony jsou povinné a předurčené, vědoucí člověk potřebuje správný úsudek. Tento koncept nezahrnuje ani tak normální „zdravý rozum“, jako spíše schopnost posoudit a zvážit všechny okolnosti každého úkonu. Toto zvážování se musí opírat o všechny informace, které učen až dosud z nauky poznal a které jsou nějakým způsobem relevantní se zamýšlenou akcí. Tento akt zvážování se mění souběžně s tím, jak roste učňovo poznání, nicméně stále musí obsahovat přesvědčení, že zvolený naučený postup je ten, který co nejvíce odpovídá podmínkám dané situace.

Protože všechny postupy jsou předurčené a povinné, je při jejich provádění nezbytné se vzdát vší touhy či potřeby volně experimentovat. Nauka dona Juana je koncipována tak, že nezbyvá žádný prostor pro jakékoli změny.

Vědoucí člověk má jasnou mysl

Jasnost mysli je představa, která se zabývá výběrem směru akce. Protože všechny činnosti jsou předem určeny, je předem určen i způsob, jak se orientovat v nauce. V důsledku toho během orientace nevznikají pochyby, mysl zůstává jasná a jasně vyplývá i jediný možný směr další akce. Tento směr je vybírán na základě tří principů: (1) svobody zvolit si další cestu, (2) uvědomění si cíle a (3) pružnosti mysli.

V rámci nauky se předpokládá, že si každý může svobodně vybrat, kterou z nabízených cest dál pokračovat. Tato svoboda není nijak v rozporu s naprostou nesvobodou měnit u každé z cest předem určené postupy. Tyto dvě zásady nejsou ve vzájemném protikladu, ani se vzájemně neprolínají. Svoboda zvolit další cestu se týká skutečnosti, že adept má na vybranou řadu postupů a akcí, které jsou stejně účinné a použitelné. Vybírá si mezi nimi podle toho, která cesta se mu zdá výhodnější pro něj samotného, jinými slovy svoboda volby cesty znamená, že adept vybírá cestu tak, aby odpovídala jeho povaze a sklonům.

Jako druhé kritérium výběru dalšího směru slouží předpoklad, že každá akce prováděná v rámci nauky má svůj specifický účel. Takže vědoucí člověk potřebuje jasnou mysl, aby srovnal své vlastní cíle se specifickým účelem akce, kterou provádí. Znalost specifického účelu

každé akce mu pak slouží k tomu, aby se orientoval v okolnostech, které ho do kterékoliv akce nutí.

Další podmínka, jejíž splnění vyžaduje jasnou mysl, spočívá v tom, že vědoucí člověk musí každou svou akci upevnit tím, že použije naprosto vše z toho, co se z dané problematiky až dosud naučil. Pružnost mysli tkví i v tom, že ze svého arzenálu vědomostí nepoužije jen jednu, ale právě všechny. To dá jeho akci správný směr, protože to v něm utvrdí pocit ohebnosti a duchapřítomnosti. Bez této pružnosti by akce, které vyžadují přesné plnění povinných kroků, mohly vyvolat u provádějícího pocit nejistoty a prázdnoty.

Aby se člověk stal vědoucím,

je nezbytné investovat náročnou práci

Vědoucí člověk musí mít, nebo během výcviku musí získat schopnost nasadit všechny síly. Don Juan to charakterizoval slovy, že proměna ve vědoucího člověka je věcí náročné práce. Tato práce vyžaduje: (1) schopnost výbuchu dramatického úsilí, (2) efektivnost a (3) neustálou připravenost podrobit se zkoušce.

Dramatičnost je nepochybně jedním z nejvýraznějších prvků cesty k vědění. Aby adept dokázal čelit okolnostem, které vyžadují dramatickou odpověď, musí mít schopnost uvolnit v jediném výbuchu množství síly. Například, u dona Juana se mi zprvu zdálo, že jeho dramatické výbuchy slouží spíše k uspokojení jeho svérázné osobní potřeby k přehánění. Nicméně pak jsem zjistil, že tyto dramatické výbuchy nebyly jen způsobem jeho chování, byly i výrazem stavu hluboké víry v to, co provádí. Dramatickým chováním dodával všem svým akcím příchutí nevyhnutelnosti a konečnosti. V důsledku toho se všechny jeho akce odbyvaly na jevišti, kde hlavním protagonistou ve hře byla smrt. Smrt nakonec byla implicitně přítomna během celého učení, protože všechny věci, se kterými vědoucí člověk zachází, jsou jednoznačně nebezpečné. Takže neustálé zpřítomňování smrti dramatickým vystupováním nebylo zdaleka jen ochotnickým přeháněním.

Náročná práce vyžaduje nejen schopnost dramatického nasazení, ale i velkou efektivnost. Práce musí být efektivní, musí být provedena na správným způsobem, musí odpovídat dané situaci. To, že je během práce všudypřítomná smrt, vytváří nejen důraz vyžadující drama, ale i přesvědčení, že každá akce v sobě zahrnuje i boj o pře-

žití. Přesvědčení, že nedostatečně efektivní práce může vyústit ve zkázu.

Náročnost práce je vyjádřena i tím, že se neustále objevují překážky a zkoušky. To znamená, že adept je neustále podrobován zkouškám, zda je schopen správně reagovat v rámci striktních pravidel studované nauky.

Vědoucí člověk je bojovník

Život vědouceho člověka znamená neustálý boj a představa, že je vlastně bojovník a vede tudíž život válečnicka, vnáší do tohoto života emoční stabilitu. Představa válečnicka v sobě zahrnuje čtyři aspekty: (1) vědoucí člověk musí vzbuzovat respekt, (2) musí cítit strach, (3) musí být neustále bdělý a (4) musí mít naprostou důvěru sám v sebe. Být válečnickem tudíž znamená vyvinout určitou vnitřní disciplínu, opřenu výhradně o individuální akce. Zároveň to však znamená omezit individuální potřeby na minimum, protože individuální potřeby jsou ve většině případů ve zřetelném protikladu k požadavkům provádět předurčené a povinné činy.

Vědoucí člověk má v rámci své role bojovníka povinnost zaujmout uctivý postoj k věcem, kterými se zabývá. Vše, co nějak souvisí s jeho věděním, zahrnuje respektem, a tím tomu všemu dodává smysluplnou perspektivu. Jeho respekt vyplývá ze skutečnosti, že stanul tváří v tvář Neznámému a mohl s ním porovnat své nedostatečné a omezené síly.

V rámci této představy se potřeba respektu samozřejmě vztahuje i na sebe sama, protože neznámo je obsaženo i v každém člověku. Cvičení střízlivého vnímání respektu k sobě mění tuto součást výcviku, která by se snadno mohla stát naprosto absurdní, ve velice racionální záležitost.

Další nezbytnou součástí bojovníkova života je nutnost cítit a kultivovat pocit strachu. Cílem je schopnost pokračovat dál i se strachem a nepřerušit kvůli němu vykonávanou činnost. Od adepta se očekává, že strach jednou překoná a že v jeho životě bojovníka nastane období, kdy strach zmizí. Nicméně prvním krokem k tomuto cíli je strach pocítit a patřičně s tímto pocitem naložit. Don Juan tvrdil, že strach je schopen překonat jen ten, kdo se mu postaví tváří v tvář.

Další nutnou vlastností vědouceho člověka, který je zároveň bojovníkem, je bdělost. Válečník musí zachovat bdělost, aby si byl si

neustále vědom všech faktorů obsažených v obou aspektech vnímání akce: (1) vědomí úmyslu a (2) vědomí očekávaného vývoje operace.

Vědomí úmyslu spočívá v uvědomění si všech vazeb mezi specifickým účelem jakékoliv povinné akce a individuálním úmyslem toho, kdo tuto akci provádí. A protože všechny povinné operace mají svůj jasný účel, vědoucí člověk musí být bdělý i v tom smyslu, že je neustále schopen srovnávat tento účel s úmyslem, který měl on sám, při započetí celé operace, na mysli.

Tím, že si je vědoucí člověk vědom těchto vztahů, je také schopen si neustále uvědomovat předpokládaný vývoj celé operace. To, co zde nazývám „vědomí očekávaného vývoje operace“, se týká jistoty, se kterou vědoucí člověk rozeznává důležité proměnné, které jsou obsaženy ve vztahu obecného účelu akce a specifického účelu, který vedl k této akci jeho. Pokud si je předpokládaného vývoje plně vědom, je pak schopen odhalit sebemenší odchylky od očekávaného schématu. Tato bdělost zahrnuje i interpretaci znamení (*omen*) a všech neobvyklých událostí.

Posledním aspektem správného chování bojovníka je jeho důvěra v sebe sama. To znamená důvěra v to, že je schopen vybrat pro každý specifický účel tu nejlepší variantu svého vlastního jednání. Bez sebedůvěry není možné splnit jeden ze základních požadavků nauky, totiž schopnost využít tuto nauku jako výkonnou moc.

Proměna ve vědouceho člověka je proces, který nikdy nekončí

To, že se člověk stane vědoucím, mu nezajišťuje, že jím zůstane navždy. Neexistuje ani žádná jistota v tom, že pokud projde všemi předepsaným kroky nauky, stane se vědoucím. Jisté je pouze to, že tyto předepsané kroky ukazují způsob, který přeměnu ve vědouceho umožňuje. Takže stát se vědoucím není cíl, který by bylo možno jednorázově dosáhnout. Je to spíše neustávající proces, který v sobě obsahuje následující tři představy: (1) o udržení statutu vědouceho člověka je nutno neustále svádět boj, (2) člověk je pomíjivý a 3) je třeba jít po cestě, která má srdce.

Neustávající pouť za statutem vědouceho člověka je vyjádřena i v podobenství o čtyřech symbolických nepřátelích, kteří na cestě poznání čhají na hledajícího: strachu, jasnosti, moci a stáří. Neustálé obnovování boje vyžaduje, aby člověk kontroloval nad sebou nejen získal, ale aby ji i udržoval. Od skutečně vědouceho člověka se očekává

káva, že bude postupně bojovat se všemi čtyřmi nepříteli až do posledního okamžiku svého života, a tím stále statut vědouceho aktivně obnovovat. Nicméně, i když boj a s ním i sílu neustále obnovuje, okolnosti jsou proti němu. Poslednímu nepříteli, kterým je stáří, nakonec podlehnout musí. Tím je symbolicky vyjádřena i pomíjivost jednotlivce.

Aby hledající nebyl neustále negativně ovlivňován vědomím vlastní pomíjivosti, musí zvolit cestu, která má srdce. Cesta se srdcem je metaforické vyjádření skutečnosti, že i přes svou pomíjivost je člověk schopen putovat a nacházet spokojenost a vlastní naplnění tím, že si vybere tu nejohlednější cestu a co nejvíce se s ní ztotožní.

Don Juan syntetizoval *rationalne* své nauky v metafoře o cestě, která zní takto: „Jediná důležitá věc na světě je najít cestu se srdcem, a pak po ní v údivu po celé její délce kráčet.“ Tím chtěl říct, že mu zcela stačí identifikace s alternativou proměnlivosti. Cesta sama o sobě stačí. V nauce není obsažena žádná naděje na dosažení jakékoliv permanentní pozice.

DRUHÝ OKRUH

Vědoucí člověk má spojení

Představa, že vědoucí člověk má spojení, je ze všech sedmi výše uvedených představ nejdůležitější. Je totiž velice potřebná k tomu, aby bylo lze vědouceho člověka definovat. V klasifikačním schématu dona Juana je totiž vědoucí člověk ten, kdo má spojení. Obyčejný člověk žádného nemá. Takže spolupráce se spojencem je to, co odlišuje vědouceho člověka od obyčejných lidí.

Definice spojení v podání dona Juana zní: „Mocnost, která je schopna přenést člověka za jeho vlastní hranice,“ jinými slovy, spojenec je síla, která dovolí člověku překročit hranice normální reality. Z toho plyne, že mít spojení znamená disponovat mocí a skutečností, že vědoucí člověk má spojení, je sama o sobě důkazem toho, že operační cíl nauky byl dosažen. Protože tímto cílem je ukázat, jak je možno stát se vědoucím člověkem, a protože vědoucí člověk je ten, kdo má spojení, je možno tento operační cíl modifikovat i tak, že cílem nauky je ukázat, jak je možno získat spojení. Představa vědouceho člověka má v rámci čarodějovy filosofie význam pro ty, kteří chtějí v tomto rámci žít, jen potud, pokud mají svého spojení.

Zařadil jsem tuto poslední charakteristiku vědouceho člověka do

druhého okruhu právě proto, že ona sama je nezbytná při vysvětlování, co to vlastně vědoucí člověk je.

V nauce dona Juana se vyskytovali spojenci dva. Ten první byl obsažen v rostlině rodu *Datura*, obecně nazývané durman. Don Juan tohoto spojení nazýval španělským jménem *yerba del diablo* (zde překládáno jako „čertova buřina“, viz Terminologie). Podle dona Juana je tento spojenec obsažen v každé rostlině durmanu, ale každý kouzelník si musí vypěstovat pole svých vlastních rostlin. Vlastních nejen ve smyslu, že jsou jeho, ale vlastních i proto, že se s nimi identifikuje.

Rostliny dona Juana patřily ke druhu *D. innoxia*, ale nezdálo se, že by nějak rozlišoval mezi dvěma druhy, které rostly v oblasti, kde žil.

Druhý spojenec byl obsažen v houbě, kterou jsem určil jako druh rodu *Psilocybe*. Pravděpodobně šlo o *P. mexicana*, ale tato klasifikace není zaručena, protože se mi nepodařilo zajistit vzorek pro odborné určení.

Don Juan nazýval tohoto spojení *humito* (malý kouř), čímž ho dával do spojení s kouřem či směsí ke kouření, kterou vyráběl z hub. O kouři mluvil tak, jako kdyby nositelem spojení byl právě on, přestože jasně stanovil, že moc se skrývá jen v jednom druhu rodu *Psilocybe*. Během sběru bylo nutno dávat dobrý pozor, aby tento druh nebyl zaměněn s některým z tuctu jiných druhů rodu *Psilocybe*, které v oblasti rostly.

Téma spojení obsahovalo následující představy a jejich odnože: (1) spojenec nemá formu, (2) spojenec je vnímán jako kvalita, (3) spojení je možno ochočit a (4) spojenec má svá pravidla.

Spojenec nemá formu

Spojenec je považován za entitu, která existuje mimo adepta a je na něm nezávislá. Ale přesto, že se jedná o nezávislou entitu, není spojení přisuzována žádná forma. Tuto nepřítomnost formy chápu jako protiklad existence určité podoby. V rámci nauky totiž existují i entity podobné spojenci, které se zjevují v určité formě. Narozdíl od nich spojenec žádnou zřetelnou ani nezřetelnou, ba dokonce ani rozeznatelnou formu nemá a není ho tudíž možné nikdy spatřit.

Spojenec je vnímán jako kvalita

Na fakt, že spojenec nemá formu, navazuje další představa. Že se totiž spojenec projevuje jenom jako změna kvality vnímání toho, kdo

s tímto spojením spolupracuje. To znamená, že protože spojenec není viditelný, je možno jeho přítomnost usoudit pouze z dopadu, který má na vnímání a chování čaroděje. Některé tyto projevy spojence obdařil don Juan antropomorfními rysy. Popisoval spojence, jako by měl lidské vlastnosti, což čaroděj využívá tak, že si vybere spojence tak, aby ladil s jeho vlastními povahovými rysy.

Oběma spojencům, se kterými jsem se v rámci nauky seznámil, připisoval don Juan protikladné vlastnosti.

Spojenec obsaženého v durmanu don Juan charakterizoval dvěma rysy. Je podoben ženě a poskytuje člověku moc, již není třeba. On sám obě tyto kvality považoval za zcela nežádoucí. Byl v tomto tvrzení velmi rozhodný, ale nikdy nezapomněl zdůraznit, že to je jenom jeho osobní stanovisko.

Zcela nejdůležitější charakteristikou tohoto spojence bylo bezpochyby to, co don Juan označoval jako jeho ženskou povahu. Toto označení neznamenal v žádném případě, že se jedná o ženskou mocnost. Spíše bylo jen metaforickým zobrazením toho, co don Juan považoval za nepřijemné následky spolupráce s tímto spojencem. Ženská charakteristika mohla částečně vyplývat i z rodu jména, protože *yerba* je ve španělštině femininum. V každém případě však ženská personifikace tohoto spojence zahrnuje následující povahové rysy: (1) má snahu přivlastňovat si, (2) je divoká, (3) je nepředvídatelná a (4) má škodlivé následky.

Don Juan věřil tomu, že tento spojenec je schopen své následovníky zotročit. Vysvětloval tuto jeho vlastnost snahou si své následovníky přivlastňovat, což podle něj odpovídalo ženské povaze. Spojenec své následovníky zotročuje tím, že nad nimi získává moc, že v nich vyvolává pocit závislosti, a tím jim dává pocit fyzické síly a pohody.

Další vlastností tohoto spojence je divokost. Žensky laděná divokost spočívá v tom, že nutí své následovníky k ničivým výbuchům brutální síly. Tato charakteristika vyhovuje lidem divoké povahy, kteří v násilí hledají klíč k osobní moci.

Napředvídatelnost spojence obsaženého v Datuře se podle dona Juana projevuje tím, že výsledky spolupráce s tímto spojencem nejsou nikdy stejné, spíše se náhodně mění a není žádný systém, podle kterého by je bylo možno předpovídat. Nevypočitatelnost tohoto spojence ostře kontrastuje s tím, že od svých následovníků vyžaduje, aby během spolupráce s ním přesně až dramaticky plnili jeho pra-

vidla do nejmenších podrobností. Nepříznivý obrat, jako důsledek chyby či omylu v proceduře, je opět považován za výraz ženské vrtošivosti tohoto spojence.

Divokost, snaha přivlastnit si a nevypočitatelnost tohoto spojence působí neblaze na charakter jeho následovníků. Don Juan věřil, že se tento spojenec vědomě snaží předat své žensky laděné vlastnosti, a že se mu to většinou daří.

Ale vedle uvedených, žensky laděných aspektů, má tento spojenec ještě jednu tvář, která je též vnímána jako kvalita. Disponuje obrovskou silou. Don Juan tento bod velmi zdůrazňoval a tvrdil, že jako dárce moci nemá tento spojenec sobě rovného. Dává svým následovníkům fyzickou sílu, pocit směrlosti a schopnost uskutečňovat neobyčejné skutky. Nicméně z pohledu dona Juana je tato obrovská síla nadbytečná. Alespoň on, jak tvrdil, ji už nepotřebuje. Vždy však o ní prohlašoval, že je to silný stimul pro ty adepty vědoucnoští, kteří mají přirozený sklon k moci.

Naopak osobní názor dona Juana na druhého spojence, obsaženého v *Psilocybe mexicana*, byl jednoznačně kladný. Podle dona Juana má tento spojenec ty nejcennější a nejpotřebnější vlastnosti: (1) má mužskou povahu a (2) a je dárce extáze.

Často o tomto spojení mluvil jako o protikladu toho, který se skrývá v durmanu. Mluvil o jeho mužské povaze, o jeho mužnosti. Pramen jeho mužskosti se zdál být analogický prameni ženskosti durmanu. To jest, nejednalo se o mužskou mocnost, don Juan vztahoval uvedené mužské kvality spíše na jeho účinky. I v tomto případě odpovídal mužskosti i rod španělského jména — *humito*.

Antropomorfní kvality tohoto spojence, kterého don Juan označoval jako vhodného pro muže, jsou následující: (1) je nevášnivý, (2) je jemný, (3) je předvídatelný a (4) má blahodárné následky.

Představa dona Juana o nevášnivosti kouře se opírala o přesvědčení, že je vždy spravedlivý a že od svých následovníků nevyžaduje žádné extravagantní činy. Nikdy své následovníky nezotročuje, protože jim nelichotí. Naopak, kouř je ke svým následovníkům tvrdý, ale spravedlivý.

Jemnost tento spojenec zaručuje tím, že nevyvolává žádné násilné chování. Ví se o něm, že vzbuzuje pocit rozpuštění těla, netělesnosti, a proto o něm don Juan říkal, že je chladný, jemný a že dává mír.

Je také předvídatelný. Don Juan tvrdil, že setkání s ním probíhají stejně, ať už jde o setkání s různými následovníky, nebo o různá

setkání s následovníkem jediným. Jinými slovy, účinky jsou stejné nebo se liší tak málo, že je lze za prakticky stejné považovat.

Pro svou předvídatelnost, jemnost a nevášnivost je tento spojenec spojován s další mužskou charakteristikou. Má údajně dobrý vliv na charakter svých následovníků. Mužskost kouře u nich údajně vyvolává velmi vzácnou emoční stabilitu. Don Juan věřil, že s jeho pomocí může člověk posílit své srdce a získat rovnováhu.

Také za mužský, nicméně už méně významný rys tohoto spojence, je považována jeho schopnost vyvolat extázi. I tento rys je považován za jeho kvalitu. U *kouře* se předpokládá schopnost odjmout svým následovníkům tělo a umožnit jim tak zvláštní formy činnosti možné pouze v netělesném stavu. Don Juan tvrdil, že tyto činnosti pak nevyhnutelně vedou k extázi. Podle něj je spojenec obsažený v *Psilocybe* ideální pro lidi, jejichž přirozeností je vyhledávat meditaci.

Spojenec je možno ochočit

Představa, že spojenec je možno ochočit, vychází z předpokladu, že se jedná o mocnost, kterou je možno využít. Don Juan to vysvětloval jako vtělenou využitelnost spojení. Poté, co ho čaroděj ochočí či zkrotí, může ovládat jeho zvláštní moc, což znamená, že ji může použít pro svůj vlastní prospěch. Schopnost být ochočen odlišuje spojence od jiných jemu podobných mocností, které možnost podobné manipulace vylučují.

Manipulace se spojnecem se týká dvou aspektů jeho využitelnosti: (1) spojenec jako dopravní prostředek a 2) spojenec jako pomocník.

Spojenec lze považovat za zvláštní formu dopravního prostředku v tom smyslu, že může sloužit k transportu čaroděje do prostoru jiné skutečnosti. Podle mé zkušenosti mohou k tomuto transportu sloužit oba zmínění spojenci, pouze to dělají každý jinak.

Nežádoucí vlastnosti spojení obsaženého v durmanu, zvláště pak jeho nevypočítatelnost, z něj dělají nebezpečný a nespolehlivý dopravní prostředek. Jedinou obranu proti jeho vnitřní nekonzistenci představuje rigorózní rituál, ale ani ten sám o sobě naprostou jistotu nezaručí. Čaroděj, který používá k transportu durman, musí před započítím operace čekat i na příznivá znamení.

Spojenec obsažený v kouři z *Psilocybe mexicana* je na druhé straně pro své kvality považován i z hlediska transportu za spolehlivého.

Protože je předvídatelný, nemusí čaroděj, který ho používá, vykonávat před cestou žádné přípravné rituály.

Další aspekt skutečnosti, že spojnecem je možno manipulovat, je vyjádřen tvrzením, že spojenec je pomocník. To znamená, že čaroděj je do jiné reality nejen dopraví. V prostoru jiné skutečnosti slouží čaroději také jako průvodce a pomáhá mu vykonat činy, kvůli kterým se do jiné reality vypravil.

I v roli pomocníků se oba spojenci liší a mají jiné vlastnosti. Možnost využití těchto vlastností je velmi závislá na tom, jak čaroděj na cestě poznání spojení pokročil. Obecně řečeno, spojenec z *Datura innoxia* je považován za mimořádného pomocníka, což je svázáno i s jeho schopností poskytovat neobyčejnou sílu. Nicméně, spojenec z *Psilocybe mexicana* je považován za pomocníka ještě výraznějšího. Don Juan říkal, že nemá sobě rovna, což opíral o tvrzení o jeho výlučně užitečných vlastnostech.

TŘETÍ OKRUH

Spojenec má svá pravidla

Mezi všemi vlastnostmi spojení je ta, že má svá pravidla, zcela jedinečná, protože ho jako jediná přesně definuje. Proto jsem v rámci uvedeného strukturálního schématu zařadil tuto vlastnost na začátek třetího okruhu.

Pravidla, která don Juan nazýval často zákony, tvoří systém pokynů, kterými se řídí všechny operace prováděné se spojnecem a které formalizují veškeré chování během těchto operací. Tato pravidla předává v rámci učení učitel učedníkovi ústně. Nijak přitom nepožádá se tak stávají něčím více, než jen souborem nařízení. Jsou spíše předávaným návodem k činnosti, který musí být utvrzen vlastní zkušeností při spolupráci se spojnecem.

Bezpochyby mnoho entit splňuje podmínky definice dona Juana, která zní, že „spojenec je mocnost, která je schopna přenést člověka za jeho hranice“. Pokud bychom tuto definici přijali, pak by bylo spojnecem vše, co má uvedenou kvalitu. Tudíž by za spojení mohly být považovány i tělesné stavy jako únava, hlad, nemoc a podobně. I ony totiž mají schopnost přenést člověka za hranice normální reality. Ale definice, že spojenec má svá pravidla, tuto možnost vylučuje.

Spojenec je tedy mocnost, která má svá pravidla, a všechny uvedené stavy bez pravidel spojenec nejsou.

Představa pravidel sdružuje následující vedlejší představy: (1) pravidla jsou neměnná, (2) k pravidlům už není možné nic dalšího dodávat (pravidla jsou úplná), (3) pravidla jsou utvrzována v normální skutečnosti, (4) pravidla jsou utvrzována v jiné skutečnosti a (5) pravidla jsou utvrzována zvláštním konsensem.

Pravidla jsou neměnná

Vymezení činností, které tvoří jádro pravidel, se týká nevyhnutelných kroků, kterými je nutno postupovat, jestliže má být dosaženo operativního cíle nauky. Tento povinný aspekt pravidel se odráží v představě, že tato pravidla není dovoleno měnit či pozměňovat. Představa neměnnosti je úzce spjata s požadovanou efektivností akce. Dramatické pojetí každé operace z ní vytváří neustálý boj o život a za těchto podmínek zaručí přežití pouze vysoká efektivnost. Protože vnášení osobního přístupu není dovoleno, jedinou alternativou přežití zůstává dodržování pravidel, která jsou neměnná a vy-máhají naprosté dodržování toho, co nařizují.

Nicméně, ani toto dodržování nemusí být úplně absolutní. V průběhu učení jsem zažil jednu příhodu, ve které byla nevyhnutelnost pravidel relativizována. Don Juan tuto odchylku vysvětloval jako akt zvláštní přízně, vyvolaný přímou intervencí spojence. V uvedeném případě jsem neúmyslně porušil pravidla v zacházení se spojencem obsaženým v *Datura innoxia*. Na tom, co se pak přihodilo, don Juan dokazoval, že spojenec má schopnost zasáhnout a odvrátit ji, nak nevyhnutelně špatné až osudové následky chybné manipulace, spočívající v odchylce od pravidla. Toto odvrácení následků nedodržování pravidla don Juan považoval za důkaz vytvoření silného pouta mezi spojencem a jeho následovníkem.

K pravidlům už není možné nic dalšího dodávat

(pravidla jsou úplná)

Toto tvrzení vychází z představy, že všechny možné způsoby manipulace se spojencem už byly použity. Takže, teoreticky jsou pravidla úplná a už k nim nelze nic přidat. I tato představa úplnosti souvisí s představou efektivnosti. Protože předepsaný postup je považován za jedinou alternativu přežití, jakýkoliv pokus ho měnit či vylepšovat je považován nejen za nadbytečný, ale přímo smrtelně nebezpeč-

ný. Je možné pouze rozmnožovat vlastní pochopení pravidel, a to pod vedením učitele nebo přímo samotného spojence. Toto rozmnožování je však chápáno jako rozmnožování znalosti, nikoliv přidávání nových pravidel.

Pravidla jsou utvrzována v normální skutečnosti

Toto tvrzení znamená, že pravidla je nutno utvrzovat, že je nutno testovat pragmaticky a experimentálně jejich platnost. Protože pravidla vymezují chování jak v normální, tak i jiné skutečnosti, jejich ověřování probíhá v obou rovinách.

Pokud se pravidla týkají normální skutečnosti, je tato skutečnost většinou velmi neobvyklá, nicméně je jí možno stále ještě považovat za normální. Tím, že se tato pravidla týkají normální reality, vybočují z rámce této studie a nejsou sem zařazeny. Patří se například pravidla poznávání, sbírání, sušení a míchání rostlin potřebných na kouření v dýmce, podrobnosti způsobů využití připravených preparátů a podobně.

Pravidla jsou utvrzována v jiné skutečnosti

Pravidla je nutno utvrzovat i v jiné skutečnosti a toto ověřování probíhá stejně, jako ve skutečnosti normální. To znamená pragmaticky, experimentálně a pouze s tím rozdílem, že se děje v jiné skutečnosti.

Představa pragmatického testování v rámci jiné skutečnosti se opírá o dvě další představy: (1) setkání se spojencem, což zde nazýváme „stav jiné skutečnosti“ a (2) specifický účel pravidel.

Stavy jiné skutečnosti. — Jsou-li rostliny, které obsahují spojence, použity v souhlase s pravidly tohoto spojence, vyvolávají stavy zvláštního vnímání. Don Juan nazýval tyto stavy „setkání se spojencem“ a vyžadoval, abych tato setkání uskutečňoval co nejčastěji. Říkal, že jedině setkáním se spojencem může adepty vlastní zkušenosti pragmaticky utvrzovat platnost jeho pravidel. Vycházel přitom z předpokladu, že utvrzení platnosti pravidel je přímo úměrné četnosti setkání se spojencem, kterého se týkají.

Jediný způsob, jak toto setkání přivodit, je správné a pravidlům odpovídající použití rostliny, ve které je tento spojenec obsažen. Nicméně, don Juan naznačil, že v rámci pokročilého stupně práce se spojencem je možné toto setkání uskutečnit i bez rostliny. Jinými slovy, že postačí přání setkat se.

Setkání se spojencem jsem nazval „prožívání stavu jiné skutečnosti“.

ti". Termín „jiná skutečnost" jsem zvolil proto, že nejlépe vyjadřuje mínění dona Juana, který tvrdil, že ona setkání probíhají v kontinuitě reality, realitě, která se jenom málo odlišuje od skutečnosti každodenního života. Z toho pak vyplývá i to, že „jiná skutečnost" má své určité vlastnosti, na kterých se v přibližně podobných termínech mohou všichni, kdo ji zažili, dohodnout. Don Juan nikdy tyto vlastnosti přesně nedefinoval, ale tato zdrženlivost pravděpodobně kořenila v přesvědčení, že zkušenosti s jinou realitou jsou privátní záležitostí každého jedince.

Na základě své vlastní zkušenosti se domnívám, že pro „jinou skutečnost" jsou charakteristické následující vlastnosti: (1) jiná skutečnost je využitelná a (2) jiná skutečnost se skládá ze stavebních prvků.

První charakteristika — že totiž jiná skutečnost je využitelná — vychází z toho, že tuto skutečnost lze prakticky využít. Don Juan znovu a znovu zdůrazňoval, že jeho nauka sleduje zcela praktické cíle a že toto sledování probíhá jak v normální, tak i v jiné skutečnosti. Trval na tom, že nauka obsahuje operace, pomocí kterých lze jinou skutečnost využít tak, jako lidé využívají skutečnost normální. To znamená, že adept pomocí spojenců úmyslně vyhledává stavy „jiné skutečnosti", aby je využil k předem známému specifickému účelu. Podle dona Juana slouží setkání se spojencem během výuky především k tomu, aby se žák od něj naučil jeho tajemství. To znamená, že jakékoliv jiné osobní motivy, které by vedly k vyhledávání stavů jiné skutečnosti, je nutno vyloučit.

Pro jinou skutečnost je charakteristické i to, že je složena ze stavebních prvků. Jsou jimi věci, akce a události, které člověk vnímá patrně vlastními smysly, během stavů jiné skutečnosti. Celá představa jiné skutečnosti je pak složena z těchto stavebních prvků, které mají jak kvalitu prvků, z nichž je složena skutečnost normální, tak i kvalitu stavebních prvků snu. Nelze je však ani s jednou z obou kategorií ztotožnit.

Podle mého názoru se stavební prvky, z nichž se skládá jiná realita, vyznačují následujícími rysy: (1) stabilita, (2) jedinečnost a (3) nepřítomnost obecného konsensu. Tyto kvality z nich vytvářejí velmi charakteristické a nezaměnitelné jednotky.

Stavební prvky vytvářející jinou skutečnost jsou stabilní v tom smyslu, že jsou stálé. V tomto ohledu se podobají stavebním prvkům normální skutečnosti, protože se nikdy neproměňují či neposunují,

jako to činí stavební prvky vytvářející normální sny. Zdá se, že všechny detaily stavebních prvků jiné skutečnosti mají svou vlastní pevnost, pevnost, kterou jsem vnímal jako velice stálou. Tato stálost byla tak zjevná, že mi dovolila stanovit pravidlo, že v rámci jiné skutečnosti je vždy možné se zastavit a zkoumat kterýkoliv stavební prvek po zdanlivě neomezenou dobu. Toto pravidlo mi pomohlo rozlišovat stavy „jiné skutečnosti" od zvláštních stavů skutečnosti normální, které mohly být za stavy „jiné skutečnosti" považovány, ale které toto pozastavení času neumožňují.

Druhá výrazná vlastnost stavebních prvků jiné skutečnosti je jejich jedinečnost. Každý detail se zdá být samostatnou jednotkou, tj. každá podrobnost existuje nezávisle na podrobnostech ostatních. Vypadá to, jako by v daném čase existoval vždy jen jeden detail, na který je pozornost právě zaměřena. Tato jedinečnost stavebních prvků u mě vyvolávala zvláštní nutkání, které snad znají všichni, kteří se kdy v jiné skutečnosti pohybovali. Vyvolávalo ve mně nutkavou potřebu slepit zpětně z těchto jednotlivostí celou scénu, zpětně z nich vytvořit celek. Don Juan si byl zřetelně této mé potřeby vědom a vždy mi umožnil, abych jí dal průchod.

Třetí vlastností stavebních prvků jiné skutečnosti, a to vlastností ze všech nejdramatičtější, je nepřítomnost obecného konsensu. Stavební prvky jiné reality člověk vnímá ve stavu naprosté osamělosti. Osamělosti, která se podobá spíše osamělosti člověka setkávajícího se s neobvyklou situací v rámci normální skutečnosti, než osamělosti toho, kdo právě sní své sny. To, že stálost stavebních prvků jiné skutečnosti dovoluje pozorovateli, aby se zastavil a po zdanlivě nekonečnou dobu pozoroval jejich podrobnosti, je připodobňuje ke stavebním prvkům skutečnosti obyčejné. To, co je však od nich odlišuje, je právě nepřítomnost obecného konsensu. Obecným konsensem míním mlčky či otevřeně sdílenou dohodu mezi lidmi o tom, co stavební prvky obecné skutečnosti představují, a jaké jsou jejich vzájemné vztahy. Tuto dohodu však pro stavební prvky „jiné skutečnosti" nelze vytvořit a z tohoto hlediska se pak jiná skutečnost podobá spíše snům, než normální skutečnosti. Nicméně, díky své stabilitě a jedinečnosti mají stavební prvky jiné skutečnosti příchutí reality, která volá po upevnění jejich platnosti obecným konsensem.

Specifický účel pravidla — jinou částí představy, že pravidla jsou utvářena v jiné skutečnosti, je idea, že každé pravidlo slouží specifickému účelu. Tímto účelem je využití pomoci spojence k dosaže-

ní nějakého cíle. V rámci nauky dona Juana platí, že každé pravidlo se adept učí tím, že ho testuje buď v normální, nebo v jiné skutečnosti. Nicméně, těžší práce spočívá v testování pravidel v rámci jiné skutečnosti a to, co je v jiné skutečnosti testováno, je právě specifický účel pravidla. Ověření a dosažení tohoto specifického účelu vyžaduje manipulování spojenem jak ve smyslu dopravního prostředku, tak i pomocníka. Don Juan ale tyto dva aspekty manipulace nikdy nerozděloval a považoval je za jeden celek.

Protože specifický účel vyžaduje manipulaci se spojenem, patří k němu neoddělitelně i manipulační techniky.

Manipulační techniky jsou racionální postupy, reálné operace, které je nutno uskutečnit vždy, když je třeba manipulovat se spojenem. Představa, že spojenec je manipulovatelný, zaručuje jeho použitelnost pro dosažení konkrétního cíle a manipulační techniky jsou procedury, které k tomu vedou.

Specifický účel a manipulační techniky k jeho dosažení tvoří jednotu, kterou musí čaroděj přesně znát, pokud chce spojenem efektivně manipulovat.

V rámci nauky dona Juana jsem poznal následující specifické účely spolupráce se spojenci a manipulační techniky k jejich dosažení. Srovnal jsem je tak, jak jsem se s nimi postupně setkával.

Prvním specifickým účelem, kterého jsem měl dosáhnout v rámci jiné skutečnosti, bylo testování vztahu ke spojenci skrytém v durmanu. Manipulační technika s ním spřážená spočívala v požití lektvaru připraveného z porce kořene durmanu. Strávení tohoto lektvaru vyvolalo lehký stav jiné skutečnosti, který don Juan využil k tomu, aby si otestoval, jestli mám, jako možný učedník, dobrý vztah ke spojenci v rostlině obsaženém. Lektvar totiž může údajně vyvolat buď bližší nespécifikovaný pocit fyzické pohody, či pocity velice nepřijemné. V prvním případě kladný vztah existuje, v druhém nikoliv.

Dalším specifickým účelem je jasnovídectví. I to je součástí pravidel spojení obsaženého v *Datura innoxia*. Don Juan považoval jasnovídectví za druh přemístění do jistého prostoru jiné reality, kde je čaroděj schopen nazírat jevy, které jsou mu jinak neznámé.

Manipulační technika spojená s druhým účelem se skládá jak z požití, tak vstřebání drogy pokožkou. Lektvar připravený z durmanu je nutno vypít a masť, která je připravena z durmanových semen, je nutno namazat spánky. Uvádím požití a vstřebání, protože

mi není jasno, zda požití drogy bylo podpořeno vstřebáním kůží, či naopak vstřebání bylo hlavní a požití podpůrné.

Nicméně, manipulační technika vyžaduje v tomto případě i použití jiných prvků, než jenom produktů rostliny durmanu, a to dvě ještěrky. Slouží čaroději jako prostředek transportu tím, že vytvoří vnímání zvláštního prostoru. Děje se to tak, že čaroděj naslouchá ještěrčinu popisu tohoto prostoru a vytváří si ve své představě jeho model. Podle dona Juana jsou ještěrky tímto způsobem schopny odpovédět na otázku, kterou položí operátor na začátku jasnovídečné operace.

Třetí specifický účel, vyplývající z pravidel manipulace spojenem ukrytým v durmanu, je let — další specializovaný prostředek transportu. Jak don Juan vysvětloval, čaroděj je tímto způsobem schopen urazit neskutečné vzdálenosti. K úspěšnému splnění tohoto úkolu se čaroděj musí umět pohybovat v jiné skutečnosti, ale musí se také umět vrátit do skutečnosti normální.

I v třetím případě tvoří manipulační techniky kombinaci požití a vstřebání. Je opět nutno vypít lektvar z kořene durmanu a masť z jeho semen je tentokrát nutno namazat chodidla, vnitřní stranu stehna a genitálie.

Třetí účel jsem nepoznal do hloubky. Don Juan mi jen naznačil, že ještě neodkryl všechny aspekty manipulační techniky, které mohou umožnit čaroději, aby si zvolil směr transportu.

Čtvrtý účel, se kterým jsem se setkal, bylo testování spojení obsaženého v *Psilocybe mexicana*. Testování tentokrát nebylo určeno k tomu, aby byl odhalen můj vztah k tomuto spojenci, jednalo se spíše o jakési nezbytné první rituální setkání s ním.

Manipulační technika patřící k tomuto účelu spočívala v kouření směsi, skládající se ze sušených houbiček smíchaných s pěti dalšími rostlinami, které žádné haluconogenní vlastnosti nemají. Pravidlo spočívá ve vdechování kouře vzniklého pálením této směsi. Don Juan spojení obsaženého v kouři nazýval *humito* — malý kouř. Já však tento proces nazval vdechování-požití, protože se skládalo z kombinace obou. Houbičky totiž díky své měkkosti vysychaly na jemný prach, který špatně hořel, zatímco ostatní komponenty se během sušení proměnily v kousky, které v dýmce hořely dobře. Kouř z těchto kousků se pak mísil s prachem z nespálených houbiček, který se často dostal přímo do úst a musel být spolknut. Množ-

ství takto požitého prachu z hub pak většinou převyšovalo množství vykouřených rostlinných zbytků.

Účinky, které ve mně první kouření vyvolalo, vedly dona Juana k tomu, že se zmínil o pátém specifickém účelu. Ten je opět spojen s pohybem. Tentokrát však s pohybem, který se díky pomoci spojení z *Psilocybe mexicana* děje skrze pevné neživé nebo i živé objekty. Možná, že manipulační technika obsahuje v tomto případě i hypnotickou sugesci, ale protože se této věci don Juan jenom dotkl, neznám všechny její aspekty.

Šestý specifický účel je opět dosahován v jiné skutečnosti a opět se týká spojení obsaženého v *Psilocybe mexicana*. Jedná se zase o pohyb, tentokrát však o pohyb v jiné než lidské podobě. Tento druh pohybu jsem testoval velmi intenzivně. Don Juan prohlásil, že bez častého cvičení nelze tohoto účelu dosáhnout. Tvrdil, že spojenec v *Psilocybe mexicana* má schopnost způsobit, že čarodějovo tělo zmizí a čaroděj pak logicky potřebuje k pohybu tělo jiné. Nepřítomnost těla umožňuje, mimo jiné, i výše zmíněný pohyb skrze živé i neživé objekty.

Manipulační technika šestého účelu nespočívá jen ve vdechování požívání, ale obsahuje podle všech indicií i hypnotickou sugesci. Don Juan mi tuto sugesci předal jak během přechodu do stavu jiné skutečnosti, tak i v jeho raném stadiu. Tento zřejmý hypnotický příkaz on sám označil za pouhý osobní dohled, což patrně znamená, že mě v tomto případě neseznámil s kompletní manipulační technikou.

Přijetí jiné formy neznámá, že čaroděj může v kterémkoliv okamžiku zaujmout libovolnou formu. Naopak, zahrnuje to celoživotní trénink v zaujetí jedné, předem zvolené formy. Předem zvolená forma dona Juana byl havran, a tak pro mne v rámci svého učení vybral opět tuto formu. Nicméně dal jasně najevo, že havran je jeho osobní volba a že existuje obrovské množství dalších možných forem.

ČTVRTÝ OKRUH

Pravidla jsou potvrzována zvláštním konsensem

Mezi všemi představami, které se týkají pravidel, je opět jenom jedna, která je pro definici pravidel nezbytná. Je to představa, že pravidla jsou utvrzována zvláštním konsensem. Ostatní představy samy o sobě k vysvětlení významu pravidla nestačí.

Don Juan dal jasně najevo, že spojenec není čarodějovi propůjčen

či odevzdán. Čaroděj sám si jej musí získat tím, že pracuje s jeho pravidly a prakticky utvrzuje jejich platnost. Kompletní proces práce s pravidly pak probíhá jak v normální, tak i jiné skutečnosti. Za úhelny kámen nauky dona Juana však je možno považovat experimentální a pragmatické utvrzování těchto pravidel v kontextu toho, co adept vnímá jako stavební prvky jiné skutečnosti. Ale protože tyto stavební prvky nepodléhají normálnímu konsensu a adept nemá možnost si potvrdit jejich existenci souhlasem někoho jiného, jejich vnímaná reálnost může být iluzorní. Protože se člověk může v jiné skutečnosti ocitnout pouze sám, vše, co tam vnímá, může být vzhledem k jeho osamocení považováno za jeho osobní interpretaci. Tato jeho osamělost a závislost na osobní interpretaci je způsobována tím, že žádný jiný člověk nemůže potvrdit adeptovi pravost toho, co vnímá.

V tomto bodě uskutečnil don Juan v rámci své výuky nejdůležitější krok. Poskytl zvláštní konsensus, týkající se věcí a činností, které jsem vnímal v rámci jiné skutečnosti. Věci a činnosti, které sloužily k utvrzení pravidel. Zvláštní konsensus v rámci nauky představuje otevřený nebo skrytý souhlas, týkající se stavebních prvků jiné reality, který učedník poskytně jeho učitel. Tento zvláštní konsensus není v žádném případě podvodný nebo předstíraný, jako může být v případě, kdy si dvě osoby vzájemně potvrzují obsah svých snů. Zvláštní konsensus od dona Juana byl systematický a aby mi ho mohl poskytnout, potřeboval celou svou nauku. Poskytnutím tohoto celistvého konsensu se věci i akce jiné skutečnosti staly skutečné, což v rámci schématu dona Juana znamenalo, že pravidla spojení byla ověřena a utvrzena. Pravidla proto mají platnost jako concept, protože jestliže se stanou součástí zvláštního konsensu. Bez zvláštního souhlasu, týkajícího se svého ověření, zůstávají pravidla konstrukcí opřenu pouze o osobní pocity.

Protože představa utvrzení pravidel pomocí zvláštního konsensu je nezbytná k vysvětlení podstaty pravidel, zařadil jsem ji na začátek čtvrtého okruhu. Tento okruh se týká především interakce mezi dvěma osobami a obsahuje následující představy: (1) dobrodinec nebo někdo, kdo v rámci výuky zvláštní konsensus učedníkovi poskytnut. (2) učedník, neboli subjekt, kterému je zvláštní konsensus poskytnut.

Na tomto předání zvláštního konsensu záleží, bude-li dosaženo operačního cíle celé nauky. Proto je možno považovat předání spe-

ciálního konsensu za vyvrcholení následujícího procesu: čaroděj má zvláštní vlastnost, tj. vlastní spojence, což ho odlišuje od normálních lidí. Spojenec je mocnost, která se od jiných podobných mocností liší tím, že má svá vlastní pravidla. Zvláštní vlastností těchto pravidel je, že musí být utvrzena pomocí speciálního konsensu v rámci jiné skutečnosti.

Dobrodinec

Dobrodinec je činitel, bez něhož je utvrzení platnosti pravidla nemožné. K předání zvláštního konsensu musí splnit následující podmínky: (1) připravit půdu pro předání zvláštního konsensu utvrzujícího pravidla a (2) poskytnout zvláštní konsensus.

Příprava zvláštního konsensu

Prvním úkolem dobrodince je připravit půdu pro předání zvláštního konsensu utvrzujícího pravidla. Můj učitel přitom postupoval následovně: (1) nechal mě prožít stavy jiné skutečnosti, které označil za naprosto odlišné od těch, které jsou určeny k utvrzování pravidel, (2) přiměl mě, abych se spolu s ním zúčastnil zvláštních stavů normální skutečnosti, které patrně sám vyvolal a (3) nutil mě, abych si všechny příhody vybavil do nejmenších podrobností. Druhý úkol, poskytnutí speciálního konsensu, spočíval v posílení a utvrzení pravidel tím, že stavební prvky jiné skutečnosti i obdobné prvky zvláštních stavů normální skutečnosti učinil svým souhlasem konsensuálními.

Stavy jiné skutečnosti, které nesouvisely s utvrzováním pravidel a které mě don Juan nechal prožít, byly vyvolány žvýkáním kaktusu *Lophophora williamsi*, obecně známého jako peyotl. Za normálních okolností se odrážený vršek kaktusu nechá usušit a pak se žvýká a stráví, ale za určitých okolností je možné tento vršek žvýkat čerstvě. Požití rostliny však podle dona Juana nebylo jediným způsobem, jak se pomocí kaktusu *Lophophora williamsi* dostat do stavu jiné skutečnosti. Naznačoval, že se do tohoto stavu lze dostat i spontánně, a považoval takové jevy za projevy zvláštní přízně mocnosti skryté v kaktusu.

Jiná skutečnost vyvolaná kaktusem *Lophophora williamsi* má tři výrazné rysy: (1) je považována za projev entity nazývané „Meskalito“, (2) je využitelná a (3) má své vlastní stavební prvky.

Meskalito je údajně výjimečná mocnost, která je podobná spojen-

cům v tom smyslu, že pomáhá překonávat hranice každodenní skutečnosti, ale která se od nich v jiných aspektech výrazně liší. Podobně, jako spojenec, je Meskalito obsažen v konkrétní rostlině, kaktusu *Lophophora williamsi*. Ale narozdíl od spojence, který je v rostlině pouze obsažen, tvoří Meskalito s rostlinou, ve které bytuje, jeden celek. Rostlina se tak stává předmětem výrazného uctívání. Don Juan pevně věřil, že za určitých podmínek, jako například ve stavu hluboké odevzdanosti Meskalitovi, může pouhá blízkost rostliny vyvolat stav jiné reality.

Ale Meskalito nemá soubor pravidel, a tak nemůže být spojencem, i když je schopen přenést člověka za hranice normální skutečnosti. To, že nemá soubor pravidel, Meskalita nejen vylučuje z použití jako spojence, protože bez pravidel nemůže být manipulován, ale činí z něj mocnost od spojence výrazně odlišnou.

Tím, že Meskalito nemá soubor pravidel, je teoreticky přístupný každému člověku a přístup k němu nevyžaduje dlouhý výcvik v manipulačních technikách, jako je tomu u spojenců. A protože je přístupný bez jakéhokoliv tréninku, je Meskalito nazýván ochráněním, což právě znamená, že je zde pro všechny. Nicméně to, že je teoreticky přístupný každému, neznamená, že se k němu skutečně každý dostane. Někteří lidé s ním totiž nejsou kompatibilní a tato nekompatibilita spočívá podle dona Juana v rozdílu mezi pochybným charakterem jedince a nezlomnou morálkou Meskalita.

Meskalito je také učitel a má didaktické schopnosti. Je i vůdce a vede ke správnému chování. Učí správnou cestu životem. Představa správné cesty v rámci nauky dona Juana je založena spíše na pocitu patřičnosti, než na správnosti ve smyslu morálky. Je založena spíše na tendenci zjednodušovat vzorce chování tak, aby byla dosažena co největší efektivnost. A právě této jednoduchosti učí, podle dona Juana, Meskalito své následníky.

Meskalito je považován za entitu, která má svou formu, i když nestálou a proměnlivou. To znamená, že není stejně vnímán nejen různými lidmi, ale může se jevit různě i jednomu člověku v několika po sobě následujících setkáních. Don Juan tuto schopnost komentoval slovy, že Meskalito je schopen přijmout jakoukoliv možnou formu. Nicméně pro lidi, kteří jsou s ním kompatibilní, časem zaujme formu stárou, kterou už pak po léta nemění.

Stav jiné skutečnosti vyvolaný Meskalitem je použitelný, a tím se podobá stavům vyvolaným pomocí spojence. Využitelnost je však

podle nauky dona Juana závislá na schopnostech adepta vyložit si „Meskalitovy lekce správně“.

Jiná skutečnost navozená Meskalitem též obsahuje stavební prvky, čímž se opět podobá jiné skutečnosti spojenců. I v tomto případě se stavební prvky vyznačují stálostí, jedinečností a nepřítomností obecného konsensu.

Další metoda, kterou don Juan použil, aby připravil půdu pro předání speciálního konsensu, spočívala v tom, že mě učinil svým společníkem ve sdílení zvláštních stavů normální skutečnosti. Zvláštním stavem normální skutečnosti nazývám situaci, kterou lze popsat termíny každodenního života, ovšem bez možnosti získat obecný konsensus pro stavební prvky, které ji utvářejí. A právě tím, že mi don Juan poskytoval speciální konsensus pro tyto stavební prvky normální skutečnosti, mě připravoval na přijetí speciálního konsensu pro stavební prvky skutečnosti jiné. Tyto stavební prvky zvláštního stavu normální reality byly vlastně stavební prvky normální skutečnosti, nicméně jejich existenci potvrzoval pouze souhlas dona Juana. Alespoň jsem to předpokládal, protože jako spoluúčastník na zvláštním stavu normální skutečnosti jsem věřil, že jenom don Juan jako druhý spoluúčastník ví, které stavební prvky tento zvláštní stav normální reality vytvářejí.

Podle mého přesvědčení byly tyto zvláštní stavy normální skutečnosti vyvolané přímo donem Juanem, ačkoliv on to nikdy netvrdil. Zdá se, že je vyvolával tím, že pomocí náznaků a sugescí manipuloval moje chování. Nazval jsem tento proces manipulací pomocí narážek. Proces je možno rozdělit na: (1) manipulaci se stavebními prvky prostředím a (2) manipulaci chováním.

Během mého učednictví mě don Juan nechal zažít dva tyto zvláštní stavy normální reality. Ten první navodil patrně narážkami na prostředí a důvod k jeho navození spočíval v tom, že chtěl otestovat, zda mé pohnutky k učení jsou skutečně poctivé. Teprve, když se o tom přesvědčil a rozhodl se mě přijmout jako učedníka, předal mi i zvláštní konsensus týkající se stavebních prvků tohoto stavu. Manipulací prostředím rozumím v tomto případě, že mě don Juan dostal do zvláštního stavu normální reality tím, že velmi jemnými sugestivními narážkami izoloval některé stavební prvky skutečnosti normální, které tvořily okolní prostředí. Izolované stavební prvky pak v tomto případě vytvořily vizuální představu světla, jejíž existenci pak don Juan mlčky potvrdil.

Druhý zvláštní stav normální reality don Juan navodil zřejmě manipulací chováním. Svým konzistentním chováním a svou častou blízkostí vytvořil don Juan v mé mysli představu své osoby, představu, která mi sloužila jako klíč k jeho rozpoznání. Tím, že předváděl některé vybrané vzorce chování, které nebyly shodné s vytvořenou představou, byl don Juan schopen narušit proces rozpoznání. Toto narušení pak dále měnilo konfiguraci stavebních prvků tohoto rozpoznávání, až je bylo schopno vyjmout z normálního konsensu. A protože don Juan byl jediným spolutvůrcem tohoto zvláštního stavu normální reality, záleželo zcela na něm, u kterých prvků konsensus potvrdí, a tak je verifikuje.

I druhý případ zvláštního stavu jiné reality sloužil donu Juanovi k testování, k jakémusi ověření účinnosti dosavadní výuky. Zdá se, že oba zvláštní stavy normální reality tvořily v rámci předávání výuky jakési přechody, že rozdělávaly styl výuky na odlišné etapy. Ten druhý stav možná znamenal můj přechod do dalšího stupně výuky, stupně charakterizovaného mnohem těsnější spoluprací mezi učitelem a učedníkem, která by směřovala k vytváření zvláštního konsensu.

Třetí procedura, kterou don Juan používal k navození zvláštního konsensu, se skládala z mého vyprávění a jeho interpretace. Don Juan na mně po každém prožitku jiné skutečnosti či zvláštního stavu skutečnosti normální vymáhal podrobný popis všech mých zážitků a zkušeností. Pak z mého vyprávění vybral určité prvky, které označil za důležité. Hlavním účelem této procedury bylo ovlivnit výsledný pocit z jiné skutečnosti tak, abych charakteristické znaky stavebních prvků — tj. stálost, jedinečnost a nepřítomnost normálního konsensu — považoval za jejich přirozené vlastnosti a neviděl v nich výsledek don Juanovy manipulace. Tento můj výsledný pocit posilovala i skutečnost, že uvedené charakteristiky bylo možno porovnat už u stavebních prvků mé první zažité jiné skutečnosti, kdy jsem ještě nebyl tak ovlivněn interpretací dona Juana. Jakmile jsem se domníval, že ony charakteristiky jsou skutečně přirozenými vlastnostmi stavebních prvků jiné reality, spočíval úkol dona Juana v tom, že jich použil k usměrnění výsledných pocitů ze stavů jiné skutečnosti, vyvolaných požitím *Datura innoxia*, *Psilocybe mexicana* a *Lophophora williamsi*.

Detailní vyprávění, které na mně don Juan vyžadoval na závěr každého prožitku jiné skutečnosti, se skládalo z rekapitulace všech

mých zážitků. Obsahovalo přesnou verbalizaci všeho, co jsem během každého stavu prožíval. Toto vyprávění mělo dvě stránky: (1) shrnutí události a (2) popis pozorovaných stavebních prvků. Shrnutí se týkalo všech událostí, které jsem během celého vyprávěného experimentu údajně prožil, to znamená věci, které se mi zdánlivě přihodily, a činnosti, které jsem údajně prováděl. Popis stavebních prvků se týkal všech forem a detailů stavebních prvků, které jsem zdánlivě pozoroval.

Z každého shrnutí zkušeností vybral don Juan určité celky tím, že (1) některým částem mého vyprávění dodal důležitost a (2) všem ostatním jakoukoliv důležitost zcela odepřel. Těmto vysvětlováním a interpretaci se don Juan věnoval vždy v čase mezi dvěma zážitky jiné skutečnosti.

Dodávání důležitosti jsem nazýval „vytváření důrazu“, protože zahrnovalo důrazné úvahy týkající se rozdílu mezi tím, co don Juan vytýčil jako cíl experimentu a tím, co jsem já sám ve stavu jiné skutečnosti vnímal. Vytváření důrazu znamenalo, že se don Juan soustředil na jednu vybranou část mého vyprávění. Vytvořený důraz pak mohl mít pozitivní či negativní polaritu. Pozitivní důraz znamenal, že don Juan je s touto částí, kterou jsem zažil, spokojen, a že je v souhlasu s vytýčeným cílem, kterého jsem měl během stavu jiné skutečnosti dosáhnout. Naopak negativní důraz znamenal, že není s tím, co jsem pozoroval, spokojen buď proto, že to jeho předstávám neodpovídalo, nebo že mé pozorování považoval za nedostatečné. Nicméně, i těmto místům věnoval značnou pozornost, aby zdůraznil, že v rámci studia nauky je moje pozorování bezcenné.

Odepření důležitosti naopak znamenal naprostý nezájem o některé části mého vyprávění. Říkal jsem tomu „odepření důrazu“, protože tento postup byl opakem „vytváření důrazu“. Zdá se, že tím, že některým jevům don Juan „odepřel důraz“, jako jevům s náukou nijak nesouvisejícím, doslova tyto stavební prvky vymazal z mých dalších prožitků jiné skutečnosti.

Řízení zvláštního konsensu

Druhým aspektem učitelské role dona Juana bylo řízení vývoje zvláštního konsensu. Dělal to tak, že ovlivňoval výsledný dojem každého stavu jiné skutečnosti či zvláštního stavu skutečnosti normální. Výsledný dojem ovlivňoval metodickou manipulací s vnít-

ní i vnější úrovní jiné skutečnosti a vnitřní úrovní skutečnosti normální.

Vnější úroveň jiné skutečnosti se týká operací spojených s jejím navozením. Zahrnuje mechanismus přechodu mezi oběma skutečnostmi a kroky, které k němu vedou. Vnitřní úroveň zahrnuje tři základní aspekty: (1) období příprav, (2) přechodný stav a (3) dozor učitele nad celým procesem.

Období příprav tvořilo časový úsek mezi dvěma stavy jiné skutečnosti. Don Juan ho používal k tomu, aby mi předal přímé instrukce a zároveň formoval celkový vývoj mého chápání nauky. Toto období mělo pro formování chápání jiné skutečnosti základní důležitost a dělilo se na dvě fáze: (1) fáze před zážitkem jiné skutečnosti a (2) fáze po zážitku jiné skutečnosti.

Fáze před zážitkem bylo většinou velmi krátké období trávící maximálně čtyřiaadvacet hodin. Před stavy jiné skutečnosti, navozenými spojení *Datura innoxia* a *Psilocybe mexicana*, charakterizovalo tuto fázi předávání dramatických instrukcí, týkajících se zvláštního účelu operace, a manipulačních technik, které jsem měl použít. U *Lophophora williamsii* toto období vyplnilo většinou ritualizované chování, protože Meskalito žádná pravidla nemá.

Naopak období po zážitku jiné reality trvalo velmi dlouho, často až měsíce, a poskytovalo donu Juanovi dostatek času, aby mohl vysvětlovat všechny události, které se během zážitku vyskytly. Zvláště v případě požití *Lophophora williamsii* bylo toto období velmi důležité. Protože Meskalito nemá žádná pravidla k testování, cílem prožitku bylo v tomto případě ověřování jeho vlastností. Během fáze po každém ze zážitků se don Juan těmito vlastnostmi podrobně zabýval.

Druhým aspektem vnější úrovně byly přechodné stavy, jinými slovy přechod z normální do jiné skutečnosti a naopak. Během těchto přechodných stavů se vlastnosti obou skutečností překrývaly. Pro mě tento aspekt charakterizovala skutečnost, že jeho stavební prvky byly nezřetelné. Nikdy jsem nebyl schopen je přesně vnímat či si na ně jasně vzpomenout.

Přechodné stavy jsem vnímal buď jako náhlé nebo pozvolné. V případech spojení *Datura innoxia* jsou normální a jiná skutečnost v přímé protipozici a přechod z jedné do druhé je okamžitý. Zvláště pozoruhodný je přechod ve směru do jiné skutečnosti. *Psilocybe mexicana* na druhé straně vyvolává přechodné stavy, které jsem vní-

mal jako velmi pozvolné. Zvláště přechod ve směru do jiné skutečnosti byl velice dlouhý a vnímatelný. Byl jsem si ho vždy velmi vědom, zřejmě též díky své úzkosti z události, které měly přijít.

Přechodný stav vyvolaný *Lophophora williamsi* se zdál být kombinací obou výše uvedených přechodů. Přechod oběma směry je velmi patrný. Přechod z normální do jiné reality probíhá pomalu a já jej vždy zažíval bez pocitu omezení schopnosti normálního vnímání. Návrat zpět do normální reality byl však velmi náhlý. Vnímám jsem ho vždy jasně, ale měl jsem problémy se sledováním podrobností.

Třetí aspekt vnější úrovně představoval učitelův dozor, nebo též okamžitou pomoc, kterou mně, jako učni, don Juan poskytoval i během vlastního stavu jiné skutečnosti. Povyšil jsem tento dozor na kategorii, protože ze zasahování učitele do procesu vyplývá, že učitel musí v některých fázích procesu vstoupit do jiné reality spolu se svým žákem.

Během stavů jiné skutečnosti vyvolaných spojením *Datura innoxia* byl dozor dona Juana minimální. Don Juan kladl velký důraz na správné provedení přípravných kroků, ale poté, co jsem všechno splnil k jeho spokojenosti, mě nechal jednat poměrně samostatně.

Ve stavu jiné skutečnosti navozené spojením *Psilocybe mexicana* vypadal dozor učitele naprosto opačně, protože podle dona Juana v tomto případě potřeboval učení velmi nutně vedení a pomoc. Utvořování pravidla zde vyžaduje zaujetí jiné formy. Podle mých zkušeností to znamená, že adept musí projít řadou velmi složitých a specializovaných postupů měnících vnímání reality. Don Juan tyto proměny řídil pomocí instrukcí, které mi předával během přechodu z normální do jiné skutečnosti. Jeho dozor se projevoval i v tom, že v průběhu první fáze stavu jiné skutečnosti řídil moji pozornost tak, abych se soustředil na některé ze stavebních prvků tvořících normální skutečnost. Jednotlivosti, na které jsem se soustřeďoval, byly zjevně vybírány náhodně, protože hlavním úkolem bylo zdokonalování zaujetí vybrané jiné formy. Posledním úkolem dohledu pak bylo dostat mě zpátky do normální skutečnosti. Bylo jasné, že tato operace vyžaduje výraznou asistenci dona Juana, nicméně na konkrétní proceduru si nepamatuji.

Styl dozoru učitele při stavech vyvolaných kaktusem *Lophophora williamsi* spojoval charakteristické rysy obou předešlých postupů. Don Juan se mnou zůstával tak dlouho, dokud to bylo možné, ale při přechodech mě nijak neřídil.

Druhou úroveň rozlišovacího pořádku v jiné skutečnosti tvořily zdánlivě vnitřní standardy nebo zdánlivá vnitřní uspořádání jejich stavebních prvků. Nazval jsem tuto úroveň „vnitřní“. Domnívám se, že na této úrovni podléhaly stavební prvky třem procesům, které vznikaly patrně jako důsledek dohledu a vedení dona Juana a které směřovaly k: (1) specifictějšímu vnímání stavebních prvků, (2) rozšíření dosahu vyhodnocení jiné skutečnosti a (3) pragmatičtějšímu využívání jiné skutečnosti.

Směřování k specifictějšímu vnímání stavebních prvků se projevuje tím, že stavební prvky jsou v každém následujícím stavu jiné skutečnosti specifictější a přesnější. Je v něm možno rozlišit dva aspekty: (1) specifictější vnímání jednotlivých forem a (2) specifictější vnímání celku.

Specifictější vnímání jednotlivých forem se projevuje tak, že během prožívání prvních stavů jiné skutečnosti jsou její stavební prvky nejasně známé a během dalších stavů tuto zdánlivou známost ztrácejí a nabývají na zvláštnosti. Tento posun vnímání stavebních prvků obsahuje dvě roviny: (1) vzrůstající komplexnost vnímaných detailů a (2) posun od známých k neznámým formám.

Vzrůstající komplexnost detailů znamená, že v každém následujícím stavu jiné skutečnosti jsem vnímal detaily stavebních prvků jinak než ve stavech předcházejících. To, co se mi původně jevílo jako nedělitelné detaily, se v následujícím zážitku stávalo samo komplexní. Komplexností míním to, že jsem stavební prvky vnímal jako komplexnější, aniž by se jejich detaily nerozumitelně či nadměrně proplétaly. Vzrůstající komplexnost tak znamenala spíše směřování ke všeobecné harmonii. Nežřetelné formy z mých prvních zážitků se měnily během dalších zážitků ve veliké a složité formace složené z drobných detailů.

Posun od známých k neznámým formám znamená, že na začátku formy stavebních prvků buď připomínaly formy známé z normální skutečnosti, nebo alespoň navozovaly známou atmosféru každodenního života. Ale během následujících zážitků jiné skutečnosti se tyto formy, detaily, z nichž byly složeny a způsob jejich uspořádání, každodenní zkušenosti více a více odcizovaly. Nakonec už mi nic známého nepřipomínaly a já nebyl schopen je k čemukoliv známému vztáhnout.

Specifictější vnímání celku se týkalo postupného přibližování toho, co jsem v jiné skutečnosti zažíval a uskutečňoval s tím, co ode

mě don Juan vyžadoval v rámci utvrzování pravidel. Tak toto utvrzování probíhalo v každé následující zkušenosti lépe.

Druhý hlavní proces, který probíhal ve vnitřní úrovni jiné skutečnosti, směřoval k rozšíření dosahu vyhodnocení jiné skutečnosti. Jinými slovy, v každém následujícím stavu jiné reality jsem pozoroval prostorové rozšiřování oblasti, na kterou jsem mohl upřít svoji pozornost. Dalo se to vysvětlit buď tím, že existuje omezená oblast, která se rozšiřuje, nebo že je oblast neomezená a narůstá má schopnost se v ní orientovat. Nauka dona Juana navozovala a upevňovala představu, že existuje oblast, která expanduje a já tuto údajnou oblast nazýval „dosah vyhodnocení“. Její rozšiřování znamenalo, že jsem byl schopen vyhodnotit stavební prvky jiné skutečnosti v rámci většího prostoru. Tyto stavební prvky jsem zkoumal a vyhodnocoval zdánlivě svými smysly a při každém následujícím stavu jiné skutečnosti jsem oblast, ve které se vyskytovaly, vnímal jako rozlehlější a více věcí v sobě zahrnující.

U dosahu vyhodnocení je možno rozlišit dvě formy: (1) závislý dosah a (2) nezávislý dosah. Závislým dosahem jsem označoval oblast, jejíž stavební prvky tvořící jinou skutečnost se kryly s prvky fyzického okolí, které jsem vnímal během předcházejícího stavu normální skutečnosti. Nezávislý dosah znamenal naopak oblast, u níž tyto stavební prvky vznikaly zdánlivě samy ze sebe, bez jakéhokoliv vztahu k okolí vnímanému v rámci normální skutečnosti.

Co se týče závislého a nezávislého dosahu vyhodnocení, u Meskalita i obou spojenců se podle dona Juana vyskytují oba stejně. Přesto mám dojem, že *Datura innoxia* navozuje spíše nezávislý dosah hodnocení, i když v rámci létání, které jsem nicméně zažil příliš krátce, abych si tím byl jist, převládá dosah závislý. *Psilocybe mexicana* navozuje spíše závislý dosah vyhodnocení a *Lophophora williamsii* navozuje oba stejně.

Domnívám se, že don Juan při přípravě zvláštního konsensu využíval těchto jejich vlastností záměrně. Jinými slovy, u stavů vyvolaných rostlinou *Datura innoxia* byly stavební prvky, kterým chyběl normální konsensus, zcela nezávislé na stavebních prvcích předcházející normální skutečnosti. U *Psilocybe mexicana* stavebním prvkům normální konsensus chyběl také, ale tyto prvky ze stavebních prvků normální reality vycházely. A u *Lophophora williamsii* byly některé stavební prvky z reálného okolí odvozeny a jiné nikoliv. Takže využívání všech těchto tří rostlin mělo patrně za úkol ukázat v co

nejširším kontextu fakt, že stavební prvky jiné skutečnosti postrádají obecný konsensus.

Poslední proces týkající se vnitřní úrovně jiné skutečnosti byl definován tím, že jsem v každém dalším jejím stavu více vnímal možnost jejího pragmatického využití. Tento vývoj patrně sledoval následující schéma. Každý následující stav jiné skutečnosti představoval komplexnější úkol, a proto vyžadoval i pragmatictější a úplnější postup při jeho řešení. Tento postup byl nejzřetelnější při použití kaktusu *Lophophora williamsii*, protože současná existence závislého i nezávislého dosahu vyhodnocení vytvářela větší možnosti pro pragmatické využití jiné skutečnosti, která současně pokrývala obě oblasti.

To, že výsledné pocity ze zvláštních stavů normální skutečnosti také podléhají procesu ovlivňování a řízení, vytváří patrně na vnitřní úrovni této skutečnosti jistý řád. Řád, který je charakterizován vývojem stavebních prvků ke specifčnosti, což znamená, že v každém následujícím zvláštním stavu normální skutečnosti jsou stavební prvky početnější a je možno je snáze jeden od druhého oddělovat. Během svého učení mě sice don Juan nechal zažít jen dva tyto stavy, nicméně jsem jasně zaznamenal, že během druhého stavu bylo pro dona Juana snadnější izolovat daleko větší množství stavebních prvků normální skutečnosti, než během stavu prvního. Tím bylo možno druhý stav navodit mnohem rychleji.

KONCEPČNÍ ŘÁD

Učň

Učeň představuje poslední okruh operačního řádu. Je sám o sobě jednotkou, která stojí přímo v ohnisku nauky dona Juana. On musí přijmout celek zvláštního konsensu poskytnutého pro všechny stavební prvky jiné skutečnosti a všechny stavební prvky zvláštních stavů skutečnosti normální, aby se zvláštní konsensus stal smysluplnou představou. Ale zvláštní konsensus tím, že se zabývá činností a prvky vnímanými v jiné skutečnosti, v sobě zahrnuje i zvláštní řád konceptualizace, řád, který uvádí vnímané prvky a činnosti do souhlasu s testováním pravidel. Tudiž přijetí zvláštního konsensu pro mě jako učné znamenalo i přijetí určitého hlediska opřeneho o nauku dona Juana. To znamená přijetí koncepční úrovně, úrovně jistého řádu konceptualizace, která zajistí vysvětlení nauky v jejích vlastních pojmech. Nazval jsem to „koncepční řád“, protože to byl tento řád, který dával smysl nenormálním jevům, které tvořily nauku. Byl to významový koncept, který zahrnoval všechny jednotlivé představy, které se v nauce vyskytovaly.

Jestliže tedy hlavním úkolem učně je přijmout za svůj tento koncepční řád, stojí ve svém učednictví před dvěma alternativami: buď v této snaze selže, nebo se mu to podaří.

První alternativa, selhání ve snaze přijmout za svůj koncepční řád, znamená současně, že učedník nemůže dosáhnout operačního cíle nauky. Představa selhání či porážky se objevuje v podobnosti o čtyřech symbolických nepřátelích, kteří číhají na cestě poznání. Když jeden z těchto nepřátel adepta z cesty poznání vytlačí, neznamená to jenom akt přerušování této cesty, ale znamená to její definitivní konec. Z tohoto podobnosti vyplývá i skutečnost, že jestliže selhání učně způsobí první dva nepřátelé — strach a jasnost myslí — znamená to, že selhal ve snaze získat spojení. A díky tomu, že ho nezískal, jeho

osvojení koncepčního řádu bylo mělké a nedostatečné. To znamená, že jeho přijetí řádu bylo mylné v důsledku toho, že falešné bylo i ztotožnění se s cílem nauky. Jinými slovy, pokud je učeň poražen jedním ze dvou uvedených nepřátel, nejen že není schopen ovládat spojení, ale opustí cestu pouze se znalostí několika manipulačních technik a vzpomínkami na stavební prvky jiné skutečnosti. Ale není v žádném případě schopen se ztotožnit s významem nauky, který jediný může učinit tyto techniky a prvky smysluplnými. Za těchto okolností si adept musí vyvinout vlastní vysvětlení těchto vnitřně osobních zkušeností a tato snaha vede jediné k mylnému přijetí koncepcce, která je obsažena v nauce. Mylné pochopení koncepčního řádu však zřejmě není jenom problémem učně. V podobnosti o nepřátelích na cestě poznání je implicitně řečeno, že i adept, který už uspěje v ochočení spojení, může stále ještě podlehnout dalším dvěma nepřátelům — moci a stáří. Z toho, jak don Juan tuto situaci chápal, vyplývá, že i v tomto případě je příčina porážky zakořeněna v povrchním a nedostatečném přijetí koncepčního řádu, stejně jako u poraženého učně. Úspěšné a správné přijetí koncepčního řádu znamená, na druhé straně, že učedník dosáhl operačního cíle — skutečného přijetí životního postoje obsaženého v nauce. To znamená, že jeho přijetí koncepčního řádu bylo skutečné tím, že bylo úplné a představovalo naprosté ztotožnění s vnitřním významem tohoto koncepčního řádu.

Don Juan nikdy jasně neoznačil určitý bod nebo určitý způsob, který výuku učně ukončí. Nicméně bylo jasné, že jakmile učeň dosáhne operačního cíle systému, jakmile ovládne spojení, nebude už nadále potřebovat vedení učitele. Že přijde čas, kdy rady učitele už nebudou nutné, za předpokladu, že učeň uspěl v přijetí koncepčního řádu a tak získal schopnost smysluplně fungovat bez pomoci učitele.

Pokud se týká způsobu, kterým mě don Juan vyučoval až do doby, kdy jsem ukončil své učednictví, přijetí zvláštního konsensu se zdálo zahrnovat přijetí dvou koncepcí koncepčního řádu: (1) zvláštní konsensus je reálný a (2) realita normálního, každodenního konsensu a realita zvláštního konsensu mají stejný pragmatický význam.

Realita zvláštního konsensu

Jádro nauky dona Juana, podle jeho vlastního vyjádření, spočívá v používání tří halucinogenních rostlin, které navozují stav jiné sku-

tečnosti. Rozhodování, kterou z nich kdy použít, zřejmě záleželo jen na úsudku dona Juana.

Pravěpodobně používal všechny tři proto, že každá z nich má rozdílné halucinogenní vlastnosti, které on interpretoval jako rozdílné povahové rysy mocností, jež jsou v těchto rostlinách obsaženy. Tím, že řídil vnímání na vnější i vnitřní úrovni jiné skutečnosti, využíval don Juan různé halucinogenní vlastnosti k tomu, aby ve mně jako v učedníkovi vyvolal přesvědčení, že jiná skutečnost tvoří zřetelně definovanou oblast zřetelně oddělenou od normální skutečnosti.

V rámci své nauky don Juan předpokládal, že příčinou různých vlastností jiné skutečnosti vyvolané různými rostlinami je rozdílná povaha mocností v nich obsažených. Nicméně je možné, že tyto takzvané rozdíly byly vyvolávány přímo donem Juanem, jak různě řídil vnímání a chápání vnitřního řádu jiné skutečnosti. Platí-li však první názor, jejich rozdílnost je v rámci této analýzy chápána jako rozdílnost dosahů vyhodnocení náležejícím jimi vyvolaným stavům jiné skutečnosti. V rámci dosahů vyhodnocení pak všechny tři halucinogeny navozují vnímání jasně vymezeného prostoru či oblasti, u které je možno rozlišit dvě složky: nezávislý dosah, nazývaný oblastí ještěrek, nebo územím, kde učí Meskalito, a závislý dosah, který je nazýván oblastí, kde se každý pohybuje sám za sebe.

Termín „jiná skutečnost“ používám, jak už bylo řečeno, ve smyslu zvláštní, neobvyklé reality. Pro učné začátečníka je tato skutečnost bezesporu neobvyklá, ale mojí povinností učné bylo se jí zúčastňovat a pragmaticky a experimentálně využívat vše, co jsem v jejím rámci zažil.

To znamená, že jsem jako učedník musel povinně zažít mnoho stavů jiné skutečnosti a tato moje zkušenost z první ruky brzy smazala rozdíly mezi označením normální a jiné skutečnosti. Čili důvěryhodné přijetí první jednotky koncepčního řádu znamenala, že učen přijme a zažije představu, že existuje ještě nějaká jiná, od normální oddělená, ale v žádném případě ne neobvyklá skutečnost — „skutečnost zvláštního konsensu“.

Přijetí základní premisy, že totiž skutečnost, kde platí zvláštní konsensus, tvoří zvláštní a oddělenou oblast, činí smysluplnou i představu, že k setkávání se spojenci a Meskalitem dochází v oblastí, která není iluzorní.

Oblast zvláštního konsensu je pragmaticky využitelná

Stejný proces manipulace s vnější i vnitřní úrovní jiné skutečnosti, který je patrně zodpovědný za vytvoření představ o skutečnosti zvláštního konsensu jako oddělené oblasti, ve mně vyvolal i přesvědčení, že tuto oblast zvláštního konsensu lze pragmaticky používat a využívat. Předání zvláštního konsensu pro všechny stavy jiné skutečnosti a zvláštní stavy skutečnosti normální má za cíl upevnit představu, že tento konsensus má stejnou platnost, jako obecný konsensus v normální skutečnosti. Tato představa stejné platnosti je opřena o představu, že jiná skutečnost, kde zvláštní konsensus platí, je oblastí zcela odlišnou od světa snů. Naopak, že má stabilní stavební prvky, o jejichž existenci se lze společně dohodnout. Že je to oblast, kde je možno si prohlížet okolí. Že stavební prvky tohoto okolí nejsou náhodné či vlastní jenom pozorovatelci, ale že jsou ve své existenci potvrzovány celou naukou.

Tato představa stejnocennosti se jasně odrážela ve způsobu, se kterým don Juan s jinou skutečností zacházel. Ve způsobu, který byl věcný a užitelný a který se v tomto směru nikdy nezměnil. I já jsem byl veden k tomu, abych se k tomuto prostoru choval stejně. Nicméně fakt, že obě oblasti jsou v určitém aspektu rovnocenné, neznamená, že je nutno se v nich chovat stejně. Naopak. Čarodějovo chování v oblasti jiné skutečnosti je rozdílné, protože obě oblasti se některými vlastnostmi liší a rozdílný přístup vyžadují. Jejich rovnocennost je patrně vyjádřena nejvíce aspektem jejich praktické využitelnosti. Takže čaroděj musí vycházet z předpokladu, že je možno se mezi oběma oblastmi pohybovat, že jsou obě využitelné a že jediný rozdíl mezi nimi spočívá právě v rozdílném využití, a tudíž v rozdílném účelu obou.

Nicméně striktní oddělení obou oblastí se patrně týká jenom toho stupně poznání nauky, kterého jsem dosáhl a na kterém mě don Juan musel přesvědčit o tom, že existuje ještě jedna další oblast skutečnosti. Ale více z jednání, než z příležitostných poznámek dona Juana, usuzuji, že pro čaroděje existuje jen jedna skutečnost, jedno kontinuum reality, v němž jsou obě (a možná že jich je více) skutečnosti obsaženy a které je pro něj celé prakticky využitelné. Skutečné přijetí pragmatické využitelnosti oblasti zvláštního konsensu dává pak smysl; snaze o dosažení takového stavu.

Jakmile jsem přijal koncepci, že skutečnost zvláštního konsensu je využitelná, protože má v sobě obsažené využitelné vlastnosti, které

jsou stejně pragmatické jako vlastnosti skutečnosti každodenní, pak jsem pochopil, proč don Juan kladl takový důraz na to, abych v jiné skutečnosti trávil tolik času. Poté, co učeň přijme pragmaticčnost jiné skutečnosti, zbývá ještě nutnost naučit se v ní pohybovat. Samozřejmě jde o specializovaný pohyb, protože musí respektovat vlastnosti prostoru jiné skutečnosti.

SHRNUTÍ

Hlavní představy mé analýzy lze shrnout do následujících bodů:

1. Fragment nauky dona Juana předložený v mé analýze lze rozdělit do dvou částí: operační řád neboli pořadí, ve kterém jsou jednotlivé koncepty nauky vztaženy k sobě tak, jak jeden na druhý navazuje, a koncepční řád neboli matice významů těchto jednotlivých konceptů.
2. Operační řád zahrnuje čtyři hlavní jednotky, k nimž jsou přiřazeny jejich dílčí témata: (1) koncept „vědoucího člověka“, (2) koncept, že vědoucí člověk spolupracuje se zvláštní mocností zvanou spojenec, (3) koncept, že spojenec je podřízen souboru regulací a zákonitostí nazývaném pravidla a (4) koncept, že potvrzování pravidel se děje pomocí zvláštního konceptu.
3. Tyto čtyři jednotky mají mezi sebou následující vztah: cílem operačního řádu je ukázat adeptovi, jak se je možno stát vědoucím člověkem; vědoucí člověk se od normálního liší tím, že má svého spojence; spojenec představuje zvláštní mocnost, která má svá vlastní pravidla řídicí spolupráci s ní; spojení je možno získat či ohočit procesem utvrzování jeho pravidel v rámci jiné skutečnosti a tím, že adept získá pro toto utvrzování zvláštní konsensus od svého učitele.
4. Dosažení vědoucnosti neznamená v rámci nauky ukončený proces, jde spíše o nikdy nekončící dosahování a utvrzování. Jinými slovy, vědoucím člověka nedělá jenom vztah se spojencem, ale jeho celoživotní snaha udržet se uvnitř systému nauky. Nicméně tato nauka míří ke zcela praktickým výsledkům a její hlavní cíl, v rámci návodu, jak se stát vědoucím, je naučit se, jak

získat spojení pomocí jeho pravidel. Takže cílem operačního řádu je poskytnout adeptovi zvláštní konsensus týkající se stavebních prvků jiné skutečnosti, což je považováno za utvrzování spojencových pravidel.

5. Aby mohl poskytnout zvláštní konsensus na potvrzení spojencových pravidel, musel don Juan nejprve poskytnout zvláštní konsensus pro stavební prvky stavů jiné skutečnosti a zvláštních stavů skutečnosti normální. Zvláštní konsensus se tedy týkal neobyčejných jevů. Proto usuzuji, že učení tím, že přijímá zvláštní konsensus, přijímá i koncepční řád studované nauky.
6. Z hlediska úrovně nauky, které jsem dosáhl dříve, než jsem své učednictví ukončil, usuzuji, že nauka vyžaduje přijetí dvou představ koncepčního řádu: (1) představy, že existuje oddělená oblast skutečnosti, jiný svět, který jsem nazval „skutečnost zvláštního konsensu“; a (2) představy, že „skutečnost zvláštního konsensu“, neboli jiný svět, je stejně využitelný jako svět každodenní.

Celá nauka dona Juana se mi začala poprvé jevit jako koherentní celek asi šest let po započítí mého učednictví. Poprvé jsem si uvědomil, že se mi don Juan snaží poskytnout důvěryhodné potvrzení svých osobních zkušeností, a přestože jsem se nakonec nemohl, nebo nechtěl, podrobit tvrdému a přísnému tréninku, i já jsem celou dobu odpovídal na jeho úsilí snahou jeho nauce porozumět. Cítil jsem jako imperativ dokázat, i když možná jenom sobě, že celá nauka má smysl a není jen pouhým nesmyslem.

Poté, co jsem uspořádal strukturální schéma a byl jsem tak schopen vyřadit spoustu nepodstatných dat, která mi zpočátku bránila systémem pochopit, začalo mi být jasné, že nauka má vnitřní kohezi a že obsahuje logické kroky k určitému cíli. To nakonec rozptýlilo pocit bizarnosti, který zprvu obklopoval vše, co jsem během učení zažíval. Bylo mi jasné, že mé učednictví bylo jen začátkem velice dlouhé cesty. A že vyčerpávající zážitky, které jsem zažil a které mě doslova převálcovaly, byly jen malým fragmentem systému logicky propojených představ, ze kterého don Juan čerpal smysluplné odpovědi na problémy každodenního života. Systému, tvořeného obrovským komplexem přijatých pravd. Zpochybňování těchto pravd, či nedůvěra k nim, pak vedla pouze jen k vyloučení z účasti na tomto systému.

DODATEK A

Proces ověřování zvláštního konsensu

Ověřování či potvrzování zvláštního konsensu vyžadovalo v každé své fázi kumulaci všech dosud poznanych složek nauky. Abych tento kumulativní proces vysvětlil, srovnal jsem jednotlivé fáze ověřování zvláštního konsensu tak, jak jednotlivé stavy jiné skutečnosti a zvláštní stavy normální skutečnosti následovaly po sobě. Pokud se týká procesu řízení vnitřní úrovně jiné skutečnosti a zvláštních stavů normální skutečnosti, nezdálo se, že by ho don Juan prováděl podle předem stanoveného řádu. Spíše se zdálo, že stavební prvky, které řízení podroboval, vybíral pružně a podle potřeby.

Don Juan započal práci na přípravě půdy pro předání zvláštního konsensu tím, že zmanipuloval mé vnímání okolí, a tak mě uvedl do zvláštního stavu normální skutečnosti. Ze stavebních prvků, které toto normální okolí utvářely, jich několik izoloval, a tak mě přivedl ke „specifičtějšímu vnímání detailů“, v tomto případě ke vnímání barev, které se zdály vyzářovat ze dvou ohraničených oblastí na zemi. Tím, že tyto oblasti barev byly izolovány od normální reality, ztratily normální konsensus a zdálo se, že jsem je chopen vnímat pouze já. Tak vznikl zvláštní stav normální skutečnosti.

Izolování těchto dvou oblastí na zemi tím, že jim byl odňat normální konsensus, posloužilo k vytvoření prvního mostu mezi normální a jinou skutečností. Don Juan mě přiměl, abych vnímal část normální skutečnosti neobyčejným způsobem, jinými slovy změnil některé normální stavební prvky tak, že vyžadovaly zvláštní konsensus.

Po mé první zkušenosti se zvláštním stavem normální skutečnosti následovala moje rekapitulace toho, co jsem zažil. Z mého povídání vybral don Juan jako podstatné vnímání dvou různě zbarvených

oblasti na zemi a poskytl jim důraz. Naopak „odepřel důraz“ mému popisu strachu, únavy a výmluvám, že nejsem dost vytrvalý.

Během následujícího období příprav věnoval většinu svých úvah těmto dvěma oblastem, izolovaným z okolního prostředí, a podporoval tak představu, že v prostředí lze rozlišit mnohem více, než je to obvyklé. Některých faktů z mého vyprávění pak použil k tomu, že mě seznámil s některými základními představami o tom, co je to „věducí člověk“.

Při druhém kroku, připravujícím udělení zvláštního konsensu při utvrzování pravidel, mě don Juan seznámil se stavem jiné skutečnosti, do kterého mě přivedl pomocí kaktusu *Lophophora williamsi*. Celkový obsah tohoto prvního zážitku jiné skutečnosti byl spíše neurčitý a velmi rozříštěný, ale její stavební prvky jsem vnímal dostatečně jasně. Byl jsem schopen vnímat jejich stabilitu, jedinečnost a nepřítomnost obecného konsensu stejně zřetelně, jako během svých dalších zkušeností s touto skutečností. Nebyl jsem si však těchto charakteristik stavebních prvků dostatečně vědom, snad jsem ještě neměl v tomto směru dostatečnou zručnost; nakonec, byl to můj první stav jiné skutečnosti.

Bylo nemožné odhalit, co z tohoto zážitku jiné skutečnosti bylo ovlivněno předchozím řízením dona Juana. Nicméně, již od tohoto prvního prožitku jsem si byl vědom jeho mistrovského řízení mého výsledného chápání, které jsem pak pozoroval i ve všech následujících zážitcích.

Z mé rekapitulace zážitků vybíral témata, pomocí kterých mě přiměl ke specifitějšímu vnímání detailů a specifitějšímu vnímání celku. Vybral, například, mé přehody se psem a spojil je s představou, že se Meskalito může zjevovat ve viditelné podobě. Může si přitom vybrat libovolnou formu, navíc je to entita, která existuje mimo svého pozorovatele.

Výčet mých zážitků sloužil donu Juanovi i k tomu, že mě vedl k rozšiřování dosahu vyhodnocení, v uvedeném případě v rámci závislého dosahu. Don Juan „vytvořil důraz“ kolem faktu, že jsem se v rámci jiné skutečnosti choval a jednal jako ve skutečnosti normální.

K pragmatičtějšímu využívání jiné skutečnosti mě v tomto případě don Juan tlačil tím, že „odepřel důraz“ mé neschopnosti věnovat rozumovou pozornost pozorovaným stavebním prvkům. Zdůraznil, že jsem plně schopen se jim přesně a objektivně věnovat, čímž

zároveň uvedl dvě základní charakteristiky jiné skutečnosti. Že je totiž pragmaticky využitelná, a že její stavební prvky je možno hodnotit pomocí smyslů. Nepřítomnost obecného konsensu týkajícího se stavebních prvků don Juan dramaticky zdůraznil tím, že střídavě zdůrazňoval a naopak „odepřal důraz“ různým faktům z vyprávění svědků, kteří nezájatě sledovali moje chování v rámci mého prvního zážitku s jinou skutečností.

Přípravná fáze po tomto prvním zážitku jiné skutečnosti trvala více než rok. Don Juan tuto dobu využil k tomu, že mě podrobněji seznámoval s představou „věducího člověka“, a že mě odhalil některá pravidla dvou spojení. Nechal mě také prožít mělký stav jiné skutečnosti, aby otestoval mé vztahy ke spojení obsaženém v *Datura innoxia*. I když jsem z tohoto prožitku měl jen nezřetelné zkušenosti, don Juan je využil k tomu, aby mě seznámil se základními vlastnostmi tohoto spojení, které stavěl do protikladu s typickými vlastnostmi Meskalita.

Při třetím kroku, připravujícím udělení zvláštního konsensu při utvrzování pravidel, mě don Juan opět nechal pomocí kaktusu *Lophophora williamsi* prožít další stav jiné skutečnosti. Zdá se, že mě pomocí instrukcí udělených v přípravném období řídil k tomu, abych tento další stav jiné skutečnosti vnímal následujícím způsobem:

Schopnost specifitějšího vnímání detailů mi umožnila entitu Meskalita vizualizovat. Jeho forma se výrazně změnila ze známé formy psa z prvního setkání do naprosto neznámé formy s antropomorfními prvky, která existovala, jak se zdálo, zcela mimo mne.

Schopnost dosáhnout většího dosahu vyhodnocení se jasně odrážela v mém vnímání cesty, kterou jsem podnikl. Tento dosah vyhodnocení během této cesty byl jak závislý, tak i nezávislý, nicméně většina vnímaných stavebních prvků souvisela se stavebními prvky okolí, vnímaného před zážitkem jiné skutečnosti.

Schopnost pragmatičtějšího využití jiné skutečnosti byla pravděpodobně nejvýraznější charakteristikou tohoto mého druhého zážitku. Bylo mi zcela jasné, že se v jiné skutečnosti mohu pohybovat jako ve skutečnosti normální.

Tentokrát se mi podařilo vnímat stavební prvky přesně a objektivně. Vnímám jsem jejich stálost, jedinečnost i nedostatek obecného konsensu.

Ze zážitků, které jsem vyprávěl, poskytl don Juan důraz následu-

jičím: v rámci pokroku ke specifitějšímu vnímání detailů pozitivně zůraznil fakt, že jsem Meskalita spatřil jako postavu složenou z antropomorfních prvků. Mluvil především o tom, že Meskalito má schopnosti být učitelem a také ochráncem.

V rámci rozšíření dosahu vyhodnocení don Juan pozitivně hodnotil vyprávění celé cesty, která se zřetelně odehrála v dosahu závislém. Dal najevo i zaujetí vizemi, které jsem spatřil v Meskalitově dlani, vizemi, jejichž stavební prvky nebyly ovlivněny stavebními prvky předchozí normální skutečnosti.

Příhody na mé cestě a vize spatřené v Meskalitově dlani umožnily donu Juanovi i řízení směrem k pragmatičtějšímu využití jiné skutečnosti. Za prvé zdůraznil myšlenku, že v rámci mé cesty byla důležitá orientace podle světových stran, a za druhé tyto mé příhody a vize interpretoval jako lekce o tom, jak správně žít.

Některým partii mého vyprávění, které se zabývaly vnímáním nadbytečných scén, odepřel don Juan důraz. Nebyly pro utváření vlastního řádu užitečné.

Další stav jiné skutečnosti, v pořadí už třetí, byl určen k utvzování pravidel se spojením obsaženým v *Datura innoxia*. Období příprav bylo v tomto případě poprvé velmi patrné a důležité. Don Juan mně ukázal manipulační techniku a sdělil mi zvláštní účel. Tím bylo tentokrát jasnovidectví.

Předchozí řízení všech tří aspektů vnitřního řádu vyústilo v tomto stavu v následující výsledky: větší schopnost specifitějšího vnímání detailů mi umožnila vnímat spojení jako kvalitu; tj. ověřil jsem si tvrzení, že spojenec není viditelný. Prohloubení této schopnosti mi dále umožnilo i to, že jsem vnímal zvláštní série jevů podobných těm, které jsem spatřil v Meskalitově dlani. Don Juan tyto jevy interpretoval jako jasnovidné scény, čili jako scény utvzující zvláštní účel pravidla.

Pozorování těchto představ potvrdilo i rozšíření dosahu vyhodnocení. Tentokrát šlo o dosah zcela nezávislý na stavebních prvcích, předcházející normální zkušenosti. Tyto scény se nezdály být zasazené do jiných stavebních prvků, naopak, zdálo se, že jsou v nich obsaženy právě jen jejich vlastní stavební prvky. Jinými slovy, dosah vyhodnocení byl naprosto nezávislý.

Toto vnímání nezávislého dosahu také potvrdilo pokrok v chápání pragmatického využití jiné skutečnosti. Jasnovidectví zname-

nalo, že to, co člověk v rámci zážitku vidí, může být použito zcela utilitárně.

Aby mě dále vedl k prohloubení schopnosti specifitější vnímat, položil don Juan pozitivní důraz na skutečnost, že se člověk nemůže v nezávislém dosahu sám pohybovat. Pohyb vysvětloval jako nepřímý, v tomto konkrétním případě zprostředkovaný ještěrkami. A aby dále potvrdil mou schopnost rozšiřovat dosah vyhodnocení, soustředil své úvahy na mé pozorování, že scény, které byly součástí jasnovidné odpovědi, bylo možno zkoumat a natahovat libovolně dlouho. A aby napomohl mému směřování k pragmatičtějšímu chápání jiné skutečnosti, položil don Juan pozitivní důraz na skutečnost, že divinační otázka musí být stručná a jednoduchá, jinak je odpověď nesrozumitelná, a tudíž nepoužitelná.

I čtvrté setkání s jinou skutečností bylo určeno k utrzení pravidel spojení obsaženého v *Datura innoxia*. Zvláštním účelem pravidla, které mělo být utvrzeno, bylo létání, jako další možnost pohybu v jiné skutečnosti. Výsledkem mého dalšího směřování k prohloubení specifitějšího vnímání byl tentokrát pocit těla letícího vzduchem. Tento pocit byl zřetelný, i když mu chyběla hloubka vnímání mých předchozích aktivit, které jsem prováděl v rámci jiné skutečnosti. Tento fyzický let se zřetelně odbyval v závislém dosahu vyhodnocení a zdá se, že v něm byl zahrnut i pohyb vlastní silou, což by nasvědčovalo rozšíření mého dosahu vyhodnocení.

Další dva aspekty vnímání letu vzduchem možná spadají na vrub pokroku v pragmatickém používání jiné skutečnosti. Bylo to jednak vnímání vzdálenosti, vnímání, které mi umožnilo cítit let jako skutečný pohyb v prostoru, a jednak pocit schopnosti měnit dle své vůle směr letu.

Během následujícího přípravného období don Juan hodně mluvil o možných škodlivých následcích spolupráce se spojencem obsaženým v *Datura innoxia*. Z mého vyprávění izoloval následující prvky: Aby posílil mé směřování ke specifitčnosti, potvrdil mé pocity letu vzduchem. Přestože jsem během této zkušenosti nevnímal stavební prvky jiné skutečnosti s jasností, na kterou jsem si už zvykl, můj pocit letu byl naprosto přesvědčivý a don Juan toho využil, aby utvrdil zvláštní účel testovaného pravidla. A v rámci prohlubování mého pragmatického chápání jiné skutečnosti don Juan hovořil hodně o tom, že čarodějové mohou létat na ohromné vzdálenosti. Obje-

vovala se tak možnost letět v rámci závislého dosahu vyhodnocení, a pak se náhle vynořit v normální skutečnosti.

Pátý stav jiné skutečnosti ve mně vyvolal spojenec obsažený v kouři ze směsi s *Psilocybe mexicana*. Bylo to poprvé, co jsem se s tímto spojencem setkal, a tak toto setkání sloužilo spíše k seznámení, než k práci na utvrzování pravidel. Během přípravného období mě don Juan pouze seznámil s manipulační technikou. Protože mi neřekl nic o zvláštním účelu setkání, domníval jsem se, že toto setkání zvláštní účel nemá. Přesto řízení v rámci vnitřního řádu jiné skutečnosti vyústilo v následující výsledky:

Směrování ke specifčnosti ve mně vyvolalo představu, že se oba spojenci vzájemně liší a oba pak jsou zcela rozdílní od Meskalita. Spojence obsaženého v *Psilocybe mexicana* jsem opět vnímal jen jako kvalitu bez těla a podoby, která vyvolává pocit ztráty hmotnosti, ztráty těla. Směrování k rozšíření dosahu vyhodnocení se projevílo v pocitu, že celé okolí předchozí normální skutečnosti, které jsem udržel v paměti, bylo použito i v rámci jiné skutečnosti. Jinými slovy, dosah vyhodnocení se rozšířil na vše. Směrování k pragmatickému využití jiné skutečnosti ve mně vyvolalo pocit, že mohu procházet skrze stavební prvky skládající závislý dosah vyhodnocení, i když tyto prvky vypadaly, jako by náležely do skutečnosti normální.

Obvyklou rekapitulaci od mne don Juan tentokrát nevyžadoval. Nepřítomnost zvláštního účelu změnila tento stav jiné skutečnosti v dlouhý přechodný stav. V rámci následného přípravného období se nicméně don Juan několikrát zmínil o některých aspektech, které pozoroval na mém chování během této zkušenosti.

Položil negativní důraz na rozumový zmatek, který mi bránil věřit, že někdo může skutečně procházet věcmi či bytostmi. Tím řídl mé směrování ke specifčnosti tak, abych přijal možnost pohybování se skrze stavební prvky jiné skutečnosti, vnímané v rámci závislého dosahu vyhodnocení.

Stejně zážitky využil i k řízení druhého aspektu vnitřní úrovně, k rozšiřování dosahu vyhodnocení. Jestliže je možné pronikat věcmi a bytostmi, pak se v soulase s tím musí rozšiřovat i závislý dosah vyhodnocení, který musí být schopen pokrýt celý prostor předcházející normální skutečnosti, protože pohyb zahrnuje i neustálé změny prostředí. A nakonec mé zážitky posloužily i k pragmatickému chápání jiné skutečnosti. Je-li v ní možno procházet objekty a bytost-

mi, poskytuje to čaroději výhodu, která je v normální skutečnosti nedosažitelná.

Don Juan poté k dalšímu vývoji zvláštního konsensu využil sérii tří stavů jiné skutečnosti vyvolané kaktusem *Lophophora williamsii*. Tyto tři stavy byly posuzovány jako jedna jednotka, protože se udály během čtyř po sobě následujících dnů a v čase mezi nimi jsem neměl žádnou příležitost o nich s donem Juanem hovořit. Vnitřní řád těchto tří stavů byl také považován ze jedinou jednotku s následujícími charakteristikami: směřování ke specifickéjšímu vyvolalo vnímání Meskalita jako viditelné antropomorfní entity, která je schopna s člověkem komunikovat a učit ho.

Směřování k rozšíření dosahu vyhodnocení došlo tak daleko, že jsem byl schopen vnímat jak závislý, tak i nezávislý dosah najednou a nebyl jsem schopen najít mezi nimi jiné rozdíly, než odlišný způsob svého pohybu. V závislém dosahu jsem se mohl pohybovat vlastními prostředky a na základě svého rozhodnutí, ale v nezávislém dosahu jsem byl schopen se pohybovat pouze s pomocí Meskalita. Například Meskalitovy lekce tvořily scény, které jsem mohl pouze pozorovat. Směřování k pragmatickéjšímu pochopení jiné skutečnosti bylo tentokrát vyjádřeno názorem, že Meskalito může skutečně udílet lekce, týkající se správného způsobu žití.

V přípravném období, které následovalo po posledním ze tří zážitků jiné skutečnosti, vybral don Juan z mého vyprávění následující témata. Vzhledem ke směřování ke specifickéjšímu chápání podpořil pozitivním důrazem představu, že Meskalito pomáhá adeptovi v pohybu nezávislým dosahem vyhodnocení, a že Meskalito je didaktická entita, která je schopna udílet lekce tím, že dovolí hledajícímu nahlédnout do vizionářského světa. Opíral se také o představy, že mi Meskalito sdělil své jméno a naučil mě nějaké písničky. Tyto dvě představy bral jako základ tvrzení, že Meskalito může být také ochránce. A skutečnost, že jsem Meskalita spatřil jako světlo, zdůrazňoval jako důkaz toho, že Meskalito přijal stálou formu, ve které se mi nadále bude zjevovat.

Stejná témata použil don Juan k tomu, aby mě řídl směrem k rozšíření dosahu vyhodnocení. Během těchto tří stavů jsem pozoroval, že závislý a nezávislý dosah vyhodnocení tvoří dva oddělené aspekty jiné skutečnosti, které jsou oba stejně významné. Nezávislý dosah tvořil prostor, ve kterém Meskalito udílel své lekce, a protože tyto tři stavy jiné skutečnosti byly vyvolány právě za účelem obdržení těch-

to lekcí, nezávislý dosah představoval prostor velmi důležitý. Meskalito vystupoval jako ochránce a učitel, to znamená, že se zjevil ve viditelné formě, a přesto jeho vzhled neměl nic společného s předcházejícím stavem normální skutečnosti. Na druhou stranu, aby hledající našel Meskalita a obdržel jeho lekce, musel cestovat v jiné skutečnosti a tato činnost zahrnovala naopak závislý dosah výhodnocení.

Nejvíce pozornosti však don Juan zaměřil přímo na obsah Meskalitových lekcí, a tím posílval mé směřování k pragmatičtějšímu chápání jiné skutečnosti. Don Juan označil tyto lekce jako nezbytné a nenahraditelné pro toho, kdo chce správně žít. To byla jasná informace o tom, že jiná skutečnost může být použita velmi pragmaticky, že totiž může poskytnout vodítka, která mají svůj dopad i v normální skutečnosti. Bylo to poprvé, co don Juan tuto myšlenku vyjádřil tak otevřeně.

Následující stav jiné skutečnosti, v rámci mého učení už devátý, jsem absolvoval s cílem utvrdit pravidla spojení obsaženého v *Datura innoxia*. Zvláštním účelem bylo opět jasnovidectví a předchozí řízení mé pozornosti na vnitřní úrovni vyústilo tentokrát v následující zážitky: specifitější vnímání celku mi umožnilo spatřit koherentní sérii scén, které údajně vznikaly na základě hlasu ještěrky popisující události vztahující se k problému, který měl být pomoci jasnovidnosti řešen. Větší nezávislý dosah vyhodnocení se projevil vnímáním rozsáhlejšího a zřetelného nezávislého dosahu, který nijak nesouvisel s vnější normální realitou. Pragmatičtější vnímání jiné skutečnosti pak vyústilo v další možnosti užití nezávislého dosahu. Tento trend byl vyvolán především úvahami dona Juana, že údaje zjištěné v rámci jiné skutečnosti mohou být smysluplně použity ve skutečnosti normální. Takže jasnovidné scény mají jasně pragmatický podtext, protože jsou považovány za odraz činnosti jiných lidí, za odraz, ke kterému normálními prostředky člověk nemá přístup.

Během následujícího přípravného období se don Juan věnoval především složitějším otázkám spojeným s představou „věducího člověka“. Zdálo se, že se chystá věnovat se nadále jen jednomu z obou spojenců, a to „malému kouři“. Přesto často pozitivně zdůrazňoval mé dobré vztahy se spojencem obsaženým v *Datura innoxia*. Výcházel přitom z toho, že mi tento spojenec prominul porušení pravidel, kterého jsem se v nepozornosti dopustil, když jsem provádě-

děl manipulační techniky. Můj předpoklad, že se don Juan chystá ukončit vyučování o spojenci obsaženém v *Datura innoxia*, se opíral i o skutečnost, že z mého vyprávění neizoloval žádná témata, aby je použil k dalšímu řízení mého vnímání vnitřní úrovně jiné skutečnosti.

Následovala série tří stavů jiné skutečnosti, navozená spojencem obsaženým v kouři z *Psilocybe mexicana*, s cílem dále utvrzovat jeho pravidla. Tyto tři stavy byly opět považovány za jeden celek. A přestože mezi nimi nímí uplynula dost dlouhá doba, don Juan ji nevyužil k žádným výkladům, ani k řízení mé pozornosti.

První stav jiné skutečnosti z této série byl nevýrazný, rychle skončil a jeho stavební prvky nebyly vyhraněné. Spíše se podobal přechodnému stavu, než skutečnému stavu jiné skutečnosti.

Druhý stav byl hlubší. Poprvé jsem jasně vnímal stav přechodu do jiné skutečnosti jako oddělený celek. V průběhu tohoto přechodného stavu mi don Juan zjevil zvláštní účel testovaného pravidla. Týkal se opět pohybu, tentokrát ovšem v podobě, která vyžadovala naprosté vedení z jeho strany. Uvedl jsem ve své analýze tento zvláštní účel jako „pohyb v jiné, než lidské formě“. To, že jsem byl tentokrát pevně veden, poprvé jasně odhalilo dva aspekty vnitřní úrovně jiné skutečnosti, a to přechodný stav a vedení učitelem.

Don Juan využil své vedení během přechodné fáze, aby přesně vymezil tři aspekty vnitřní úrovně. Za prvé jeho úsilí směřovalo k vytvoření specifického vnímání celku. Vedl mě k tomu, abych prožil kompletní proměnu v havrana.

Možnost zaujetí alternativní formy, jako prostředku k pohybu jinou skutečností, znamenala také rozšíření závislého dosahu vyhodnocení, jediné oblasti, kde tento pohyb mohl existovat.

Pragmatické využití jiné skutečnosti bylo posilováno tím, že mé vnímání bylo obráceno na určité stavební prvky závislého dosahu s tím, že je mám použít jako orientační body pro svůj pohyb.

Během přípravného období, které následovalo po druhém stavu z této série, odmítl don Juan jakékoliv spekulace týkající se mých zážitků. Choval se k tomuto druhému stavu, jako by znovu šlo pouze o prodloužený přechodný stav.

Třetí zážitek z této série byl, nicméně, vyvrcholením celého učení. Byl to stav, u kterého řízení vnímání vnitřní úrovně vyvrcholilo v následujících výsledcích: směřování ke specifitě snadno vyvolalo představu, že jsem přijal alternativní podobu havrana tak doko-

nale, že zahrnovala i způsob, jakým jsem zaostřoval svůj zrak a styl, kterým jsem viděl věci kolem sebe. Výsledkem tohoto nastavení bylo jiné vnímání závislého dosahu vyhodnocení — jednotlivosti, ze kterých jsou stavební prvky složeny — a že to vnímání naprosto rozšířilo dosah vyhodnocení. Pragmatičtější vnímání jiné skutečnosti vyvrcholilo v mém pocitu, že se v závislém dosahu mohou pohybovat stejně pragmaticky, jako při procházce normální skutečnosti.

V přípravném období, které po tomto třetím stavu následovalo, přešel don Juan na jiný způsob rekapitulace. Vybral témata, na která se mám soustředit dříve, než jsem mu vyprávěl své zážitky. To znamená, že byl ochoten poslouchat jen ty zážitky, které se týkaly pragmatického využití jiné skutečnosti a pohybu.

Těchto zážitků pak využíval pro dosažení větší specifičnosti tím, že kladl pozitivní důraz na všechny vzpomínky, které se týkaly využití havraní formy. Nicméně, důležitost přikládal hlavně tomu, jak jsem se po přijetí této formy pohyboval. Takže jsme se bavili především o tomto pohybu a don Juan některé mé vzpomínky vydvíhal a jiné potlačoval. Pozitivně hodnotil ty, které znamenaly pragmatičtější chápání jiné skutečnosti nebo ty, které se týkaly pozorování stavebních prvků, které mi umožňovaly povšechnou orientaci během pohybu v nezávislém dosahu vyhodnocení. Naopak velmi negativně hodnotil mou neschopnost vzpomenout si přesně na povahu a směr svého letu.

Aby prohloubil rozšíření mého dosahu vyhodnocení, soustředil don Juan své spekulace na mé popisy zvláštního stylu, kterým jsem vnímal detaily stavebních prvků tvořících závislý dosah vyhodnocení. Jeho spekulace mě vedly k závěru, že jestliže je možno vnímat svět jako havran, pak závislý dosah vyhodnocení je možno rozšířit tak, že pokryje celé spektrum normální skutečnosti.

K prohloubení mého pragmatického vnímání jiné skutečnosti směřoval don Juan tím, že zvláštnosti mého vnímání stavebních prvků vysvětloval jako styl, kterým tento svět vnímají havrani. A tudíž že tento styl vnímání předpokládá vstup do světa jevů překračujících jevy normální skutečnosti.

Poslední zkušenost, zaznamenaná v mých polních zápiscích, byl prožitek zvláštního stavu normální skutečnosti, který ve mně don Juan vyvolal izolací stavebních prvků normální skutečnosti pomocí manipulace se svým vlastním chováním.

Celý tento proces řízení vnitřní úrovně jiné skutečnosti vyústil

během mého druhého zvláštního stavu normální skutečnosti v následující výsledky: pokročilejší vnímání specifičnosti usnadnilo velmi snadnou izolaci mnoha stavebních prvků normální skutečnosti. Během mého prvního zvláštního stavu normální skutečnosti bylo také těch pár stavebních prvků, které byly manipulací s prostředím izolovány, přeměněno do neznámých forem postrádajících obecný konsensus. Nicméně, během druhého zvláštního stavu normální skutečnosti bylo těchto izolovaných prvků mnoho a přestože úplně nepozbyly známost tvář, opět jim chyběl obecný konsensus. Tato změna stavebních prvků se patrně týkala celého okolí v dosahu mého vědomí.

Don Juan tento druhý zvláštní stav patrně vyvolal proto, aby posílil most spojující normální a jinou skutečnost tím, že většinu stavebních prvků normální skutečnosti, pakliže ne všechny, zbavil jejich obecného konsensu.

Z mého hlediska tento zážitek představoval konec mého učednick-tví. Obrovský dopad, který měl strach vyvolaný tímto zážitkem na mé bdělé vědomí, podryl moji jistotu, že každodenní realita je implikativně skutečná, a že se ve věcech této skutečnosti mohu zcela spolehnout na obecný konsensus. Zdálo se mi, že celé moje předchozí učednictví směřovalo k přípravě kolapsu této jistoty. Během posledního zvláštního stavu normální skutečnosti využil don Juan každého kousku své schopnosti dramatického přehánění, aby tento kolaps uskutečnil. Proto předpokládám, že by úplně a naprosto zhroutení uvedené jistoty znamenalo odstranění poslední bariéry, která mě stále dělí od přijetí existence oddělené skutečnosti, skutečnosti zvláštního konsensu.

DODATEK B

Přehled strukturální analýzy

Proměna ve vědouceho člověka je proces, který nikdy nekončí
O udržení svého statusu musí neustále svádět boj
 Je poměrně
 Jde po cestě, která má srdce

DRUHÝ OKRUH

Vědouce člověk má spojení
Spojenec nemá formu
Spojenec je vnímán jako kvalita
 Spojenec obsažený v *Datura innoxia*
 Má ženskou povahu
 Má snahu si přivlastňovat
 Je divoký
 Je nepředvídatelný
 Má škodlivý vliv na své následovníky
 Poskytuje obrovskou moc
 Spojenec obsažený v *Psilocybe mexicana*
 Má mužskou povahu
 Je nevášnivý
 Je jemný
 Je předvídatelný
 Má na své následovníky blahodárné účinky
 Je dárcem extáze
Spojenec je možno ochotit
 Spojenec jako dopravní prostředek
 Spojenec obsažený v *Datura innoxia* je nepředvídatelný
 Spojenec obsažený v *Psilocybe mexicana* je předvídatelný
 Spojenec jako pomocník

TŘETÍ OKRUH

Spojenec má pravidla
Pravidla jsou neměnná
 Výjimka způsobená přízní spojení
Pravidla jsou úplná
Pravidla je nutno utvzovat v normální skutečnosti

PRVNÍ OKRUH

Vědouce člověk
Aby se člověk stal „vědouceím“, musí se učít
 Neexistují žádné zjevné požadavky
 Existují skryté požadavky
 Učeň je vybrán rozhodnutím neosobní mocnosti
 Ten, který byl vybrán, vyvolenec — escogido
 Mocnost své rozhodnutí sděluje znamenitými
Vědouce člověk musí mít nezlomné odhodlání
 Schopnost hospodařit svými silami
 Správný úsudek
 Vzdání se touhy svobodně vylepšovat
Vědouce člověk má jasnou mysl
 Svoboda volit další cestu
 Specifický účel
 Pružnost mysli
Aby se člověk stal vědouceím, musí investovat náročnou práci
 Dramatické úsilí
 Efektivnost
 Neustálé zkoušky
Vědouce člověk je bojovník
 Musí mít respekt
 Musí cítit strach
 Musí být neustále bdělý
 Vědomí úmyslu
 Vědomí očekávaného vývoje operace

OPERAČNÍ ŘÁD

Pravidla je nutno utvzovat v jiné skutečnosti

Stavy jiné skutečnosti

Jiná skutečnost je využitelná

Jiná skutečnost má své stavební prvky

Stavební prvky jsou stabilní

Stavební prvky jsou jedinečné

Stavební prvky postrádají obecný konsensus

Specifický účel pravidla

První specifický účel, testování (*Datura innoxia*)

Manipulační technika, požití

Druhý specifický účel, jasnovidectví (*Datura innoxia*)

Manipulační technika, požití a vstřebání

Třetí specifický účel, fyzický let (*Datura innoxia*)

Manipulační technika, požití a vstřebání

Čtvrtý specifický účel, testování (*Psilocybe mexicana*)

Manipulační technika, vdechování kouře, požití

Pátý specifický účel, pohyb (*Psilocybe mexicana*)

Manipulační technika, vdechování kouře, požití

Šestý specifický účel, pohyb v alternativní formě

(*Psilocybe mexicana*)

Manipulační technika, vdechování kouře, požití

ČTVRTÝ OKRUH

Pravidlo je utvzováno zvláštním konsensem

Dobrodinec

Příprava zvláštního konsensu

Další stavy jiné skutečnosti

Jsou vyvolávány Meskalitem

Meskalito je obsažen v kaktusu *Lophophora williamsi*

Sám kaktus je mocností

Nemá pravidla

Nevyžaduje učednictví

Je ochránce

Je učitel

Má určitou formu

Jiná skutečnost je využitelná

Jiná skutečnost má stavební prvky

Zvláštní stavy normální skutečnosti

Jsou vyvolávány učitelem

Manipulace s prostředím

Manipulace chováním

Rekapitulace zážitků

Shrnutí události

Popis pozorovaných stavebních prvků

Důraz

Pozitivní zdůraznění

Negativní zdůraznění

Odeprání důrazu

Řízení zvláštního konsensu

Vnější úroveň jiné skutečnosti

Přípravné období

Přípravné období před zážitkem jiné skutečnosti

Přípravné období po zážitku jiné skutečnosti

Přechodný stav

Dozor učitele

Vnitřní úroveň jiné skutečnosti

Směřování k specifčnosti stavebních prvků

Specifické vnímání jednotlivých forem

Vzrůstající komplexnost detailů

Posun od známých k neznámým formám

Specifické vnímání celku

Směřování k rozšíření dosahu vyhodnocení

Závislý dosah

Nezávislý dosah

Směřování k pragmatičtějšímu chápání jiné skutečnosti

Směřování ke specifičtějšímu chápání během

zvláštních stavů normální skutečnosti

KONCEPČNÍ ŘÁD

Učení

Chybné přijetí koncepčního řádu

Správné přijetí koncepčního řádu

Reálnost zvláštního konsensu

Reálnost zvláštního konsensu je pragmaticky využitelná

MÍSTO DOSLOVU

části. V tomto případě se domnívám, že odpovídající český výraz může znít hlavička peyotlu (hlavička netřesku).

POWER — Power v angličtině může znamenat jak moc, tak i jejího nositele, tedy mocnost. Tam, kde se tedy jedná spíše o nositele moci, než o samu vlastnost (např. spojenec, pomocník, Meskalito a pod.), překládám toto slovo jako mocnost.

POWER OBJECT (POWER PLACE, POWER PLANT) — Doslova mocný předmět (mocné místo, mocná rostlina). Domnívám se, že v evropské tradici je zavedenější termín magický předmět (magické místo, magická rostlina), který znamená vpodstatě totéž.

UNBENDING INTENT — Je to velice důležitý termín, který don Juan často používá, aby vyjádřil odhodlání toho, který se vydal na cestu poznání. Překládám ho jako „nezlomné odhodlání“. Don Juan jím vyjadřuje skutečnost, že pro ty, kteří se na tuto cestu vydali, neexistují žádná zadní dvířka, žádný návrat do výchozí pozice. Kdo jenom uvažuje o možnosti, že by mohl couvnout, ztrácí sílu odhodlání a může snadno prohrát.

M. K.

DATURA — Latinský název durmanu. Don Juan používá španělský název *yerba del diablo*, což Castaneda do angličtiny převádí jako devil's weed. Do češtiny by se to dalo přeložit jako ďáblovo, případně čertovo býlí nebo plevel (viz Faktorův překlad). Byl jsem však nucen nakonec zvolit název „čertova buřina“, protože text neustále zdůrazňuje ženské vlastnosti tohoto spojení a mluví o něm stále jako o ní. Ženskost čertovy buřiny je velice důležitá pro její pochopení a vyniká ostře i ve srovnání s mužskými vlastnostmi spojení druhého — kouře.

MAN OF KNOWLEDGE — Termín, ke kterému se jen těžko hledá český ekvivalent. Češtině by nejvíc odpovídal předklad do jednoho slova analogický dvojici man of war = válečník, tedy v tomto případě mužský ekvivalent termínu vědma (v tomto ohledu je zajímavý přístup polského autora fantasy A. Sapkowskiho, který pro svého hrdinu vytvořil novotvar „wiedzmin“ (od wiedzma = vědma), do češtiny někdy překládaný jako „vědmák“). Abych tomuto požadavku vyhověl, používám všude, kde to jde, podstatné jméno „vědoucí“ a tam, kde by to nebylo jednoznačné, používám termín „vědoucí člověk“.

V zájmu plynulosti textu se někde může objevit i sousloví „ten, kdo ví“.

PEYOTE BUTTON — Doslova peyotlové knoflíky nebo knoflíky peyotlu. V originále jsou tak označeny ty části kaktusu *Lophophora williamsii*, které se žvýkají. Z toho, jak tento kaktus vypadá, i z toho, jakým způsobem probíhala popisovaná sklizeň, usuzují, že se jednalo o celé nadzemní části rostliny a nikoliv jejich